RODOP TÜRKÜLERİ

DERLEYENLER
Emil BOEV-Hayriye SÜLEYMANOVA

HAZIRLAYAN
Dr. Hasan KIZILDAĞ

asos
YAYINLARI

Asos Yayınları 2023

ISBN: 978-625-6861-48-0

Özgün Eserin Adı: Родопски песни (Rodop Türküleri)
Basım Tarihi: 1962, 1963, 1964 Sofya/Bulgaristan
Özgün Eserin Telif Hakları: Narodna Prosveta
Derleyenler: Emil Boev-Hayriye Süleymanova
Eserin Türkiye'deki Yayın ve Telif Hakları: Dr. Hasan Kızıldağ

Hazırlayan
Dr. Hasan KIZILDAĞ

Kapak
Asos Yayınları

Mizanpaj
Burhan MADEN

Redaksiyon
Asos Yayınları

ASOS YAYINLARI
Çaydaçıra Mah. Hacı Ömer Bilginoğlu
Cad. No: 67/2-4/ ELAZIĞ
e-posta: asosyayinlari@gmail.com
web: www.asosyayinlari.com
Tel: 0532 643 75 23
Yayınevi Sertifika No: 47901

Yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Bütün bölümler intihal.net benzerlik tespit programından geçirilmiştir.
Bu yayın BOOKCITES tarafından indekslenmiştir.
Yazarlar, yazmış oldukları bölümlerin özgünlüğünden sorumludur.

RODOP TÜRKÜLERİ

DERLEYENLER
Emil BOEV-Hayriye SÜLEYMANOVA

HAZIRLAYAN
Dr. Hasan KIZILDAĞ

asos
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

DERLEYENLERDEN BİRKAÇ SÖZ 13
HAZIRLAYANIN ÖN SÖZÜ 15

BİRİNCİ BÖLÜM

1. RODOP DAĞLARI 17
2. RODOP TÜRKLERİNİN TARİHİ 19
3. DERLEYENLER HAKKINDA 27
   3.1. EMİL BOEV 27
   3.2. HAYRİYE SÜLEYMANOVA (YENİSOY) 28
4. NARODNA PROSVETA'NIN TARİHİ 32
5. TÜRKÜLER HAKKINDA 33
6. RODOP TÜRKÜLERİNİN SINIFLANDIRILMASI 36
   6.1. Yapılarına Göre Rodop Türküleri 36
      6.1.1. Bent Sayısına Göre 36
         6.1.1.1. Düzenli Türküler 36
            6.1.1.1.1. Bentleri İki Dizeden Oluşan Türküler 36
            6.1.1.1.1.1. Bentleri iki dizeden oluşan nakaratsız türküler 36
            6.1.1.1.2. Bentleri iki, nakaratları bir dizeden oluşan türküler 40
            6.1.1.1.3. Bentleri iki, nakaratları iki dizeden oluşan türküler 41
            6.1.1.1.4. Bentleri iki, nakaratları üç dizeden oluşan türküler 42
            6.1.1.1.2. Bentleri Üç Dizeden Oluşan Türküler 43
            6.1.1.1.2.1. Bentleri üç dizeden oluşan nakaratsız türküler 43
            6.1.1.1.2.2. Bentleri üç, nakaratları iki dizeden oluşan türküler 44
            6.1.1.1.2.3. Bentleri üç, nakaratları üç dizeden oluşan türküler 44
            6.1.1.1.2.4. Bentleri üç, nakaratları altı dizeden oluşan türküler 45
            6.1.1.1.3. Bentleri Dört Dizeden Oluşan Türküler 47
            6.1.1.1.3.1. Bentleri dört dizeden oluşan türküler (koşma şeklinde düzenlenen türküler) 47
            6.1.1.1.3.2. Bentleri dört, nakaratları bir dizeden oluşan türküler 48

6.1.1.1.3.4. Bentleri dört, nakaratları iki dizeden oluşan türküler 49
6.1.1.1.3.5. Bentleri dört, nakaratları üç dizeden oluşan türküler 51
6.1.1.1.3.5. Bentleri dört, nakaratları dört dizeden oluşan türküler 52
6.1.1.1.3.5. Bentleri dört, nakaratları altı dizeden oluşan türküler 53
6.1.1.1.4. Bentleri Beş Dizeden Oluşan Türküler 54
6.1.1.1.4.1. Bentleri beş dizeden oluşan nakaratsız türküler 54
6.1.1.1.4.2. Bentleri beş, nakaratları iki dizeden oluşan türküler 55
6.1.1.1.4.3. Bentleri beş, nakaratları beş dizeden oluşan türküler 56
6.1.1.1.5. Bentleri Altı Dizeden Oluşan Türküler 57
6.1.1.1.6. Bentleri Yedi Dizeden Oluşan Türküler 58
6.1.1.2. Düzensiz Türküler 60
6.1.1.3. Diyaloglu Türküler 62
6.1.2. Hece Veznine Göre 64
6.1.2.1. 7'li Hece Veznindeki Türküler 64
6.1.2.2. 8'li Hece Veznindeki Türküler 66
6.1.2.2. 11'li Hece Veznindeki Türküler 67
6.2. Konularına Göre Rodop Türküleri 68

İKİNCİ BÖLÜM

1. RODOP TÜRKÜLERİ 71
1.1. AŞK-GENÇLİK 71
KEKLİĞİM 71
KARAGÖZ 72
GÜZELİM AMAN 72
DUR YÂRİM, YAŞIMIZ DOLSUN 73
ARMUT VERSEM YİR MİSİN 73
MENDİL VERDİM YÂRİME 74
FESTİYEN EKTİM 74
KIZ PINAR BAŞINDA 75

GÜZELLER GÜNEÇ OLUR 75
İNDİM YÂRİN BAHÇESİNE 76
TURNAM, TURNAM....76
DALGALANMA YEŞİLİM....77
İNDİM YÂRİN BAHÇESİNE 78
EMİNE TÜRKÜSÜ....78
EMİNE'M 79
LAMBA ŞİŞESİZ YANMAZ MI 80
HAZEL TÜRKÜSÜ 80
GÜLÜZAR 81
MÜRÜDE 82
NACİYEM TÜRKÜSÜ....82
KEKLİK OLSAM 83
KIZILCIKLAR OLDU MU....84
SÜT İÇTİM 85
SOFYADAN NAR GELDİ....85
ANŞE'M....86
TAN YILDIZI....87
BAHÇELERDE BAL KABAK....88
PORTAKALI OYDUN MU 89
ELMAYI NAZİK SOYARLAR 89
BAYGIN HÜSNİYE'M....89
ŞU GÜZELE BİR BAKIN....90
FATMEGÜL TÜRKÜSÜ 91
AH DOLA DOLA....91
AMAN GÜZEL OĞLAN 92
USTİNA'NIN SOKAKLARI 93
AY AYDINLIK....93
ZEYTİNYAĞI YİYEMEM....94
AŞKIN YOLLARINDA 94
KARAMANIN ALT YANINDA....95
MAKBULE 95
MELİHA'M 96
EVLERİM VAR HANE HANE....96
ÇAYIRA SERDİM....97
MANDALA KARAMAN....98

GELİVER YÂRİM....98
EVLER YAPTIRDIM....99
KAHVE OLSAM....100
GÜL ALİ....100
AMAN BE ERECEP....101
ALDI BENİ....101
İLK YAZ TÜRKÜSÜ....102
PERPERİK BOYLARINDA....102
SEBAH OLDU....103
ARABANIN ATLARI....104
KO SABAH OLSUN....104
AŞKINA YANAYIM....105
YA ÖLÜRÜM, YA ALIRIM....105
MENEKŞESİ BİÇİM BİÇİM....106
ŞÜKRÜYE'M....107
ARABALAR HANA VARDI....108
BAHÇEYE VARDIM....108
BENİM YARIM....109
EKİN EKTİM GÜL BİTTİ....110
KARABİBER....110
DEĞİRMEN BAŞINDA....111
DAĞLARDA MEŞELERDE....112
ARMUT KOYDUM SEPEDE....112
KAREDİR KAŞLERİN....113
ÇAYIR ÇİMEN....113
OĞLAN....114
AŞK TÜRKÜSÜ....115
SARI YILAN....116
BEN BİR KIZ GÖRDÜM....116
MEHMED'İM MEHMED'İM....117
GURBETLİK TÜRKÜSÜ....118
YAĞMUR YAĞIYOR....118
SUCU DİLBER....119
KALEDEN İNİYORUM....120
BAHÇELERDE GEZERSİN....121
HAYRİYE'M....122

AH VELİ 123
PENCEREDEN BAKIYOR 123
EMİNE'M 124
GEL BANA GÜZELİM 124
YAĞMUR YAĞAR 124
KALEDEN İNİYORUM 125
DARACIK SOKAK 126
BOYU UZUN 126
MOR MİNTAN 127
ALTIN TASTA GÜL KURUTTUM 128
ODAM KİREÇ TUTMUYOR 128
1.2. AİLE-TÖREN 129
KINALI KIZIM 129
KIZIM KARDAN BEYAZSIN 130
HAYDİ MARİ SABRİYE'M 130
BABAM DA BENİ SATIYOR 132
DÜĞÜN TÜRKÜSÜ 132
KINA GECESİ TÜRKÜSÜ 133
AH BİLEYDİM 133
SABA ERKEN 134
SANDIK SANDIK ÜSTÜNE 134
UZAKLARA KIZ VERME ANNEM 135
BECERİKSİZ KOCA 136
CİĞER TÜRKÜSÜ 136
GELİNLE KAYNANA 137
KAYNANA GELİN TÜRKÜSÜ 137
KAYNANA İLE GELİN TÜRKÜSÜ 138
ARPALAR ANIZ OLDU 139
KAYNANA TÜRKÜSÜ 139
NİNNİ 140
NİNNİ 140
NİNNİ 140
NENNİ 141
NENNİ 141
NENNİ 142
NENNİ 142

NANNİ 143
1.3. AYRILIK-HASRET-GURBET-ASKERLİK 143
KAYALARDAN KAYARIM 143
KARA KARA TİRENLER 144
MARİKA TÜRKÜSÜ 145
KIR ATIMA BİNEYİM 146
HAM MEYVAYI KOPARDILAR DALİNDEN 147
AYRILIK TÜRKÜSÜ 147
KÖPRÜDEN GEÇERKEN 148
GEL BAHÇENİN ÖNÜNE 149
KARANFİL TÜRKÜSÜ 149
NİNNİ DESEM 150
KAVUNUNU ALDIN MI 151
UMA KUŞU 152
BEN BİR ŞAHİN KUŞUYDUM 152
AÇIL DAĞLAR 153
BÜLBÜL TÜRKÜSÜ 154
EZELİ 154
ARMUT YERDE DALI YERDE 155
NACİYE'M 155
TELGIRAFIN TELLERİ 156
FATMEGÜL 157
MEKTUP ATTIM KARADAN 158
BAHÇEDE GÖRDÜM SENİ 158
AYRILIK TÜRKÜSÜ 159
EY GAZİLER 160
ESMESİN YELLER 160
YÜCE DAĞ BAŞINDA 161
MACIR TÜRKÜSÜ 162
YEŞİL YAPRAK ARESİNDE 162
ISAKLALI AHMED'İN TÜRKÜSÜ 163
EŞSİZ BÜLBÜL 165
YANDIRALIM MUMLARI 165
MAKARAM SARI BAĞLAR 166
İKİ KEKLİK 167
SELLER ALDI AMAN 168

MAHSUM İLÂHİSİ 168
HAVADA TURNA SESİ VAR....169
BÜLBÜL TÜRKÜSÜ 169
GURBET TÜRKÜSÜ....170
GURBETLİK TÜRKÜSÜ 170
AH EFENDİM....171
AY DOĞARKEN....172
YEŞİL KURBAĞALAR ÖTER GÖLLERDE....173
KAZARMA BAŞINDA....173
GELME DOKTOR GELME....173
AYRILIK TÜRKÜSÜ 174
ASKERLİK TÜRKÜSÜ 175
TALİM TÜRKÜSÜ 175
1.4. BAHTSIZLIK-HASTALIK-ÖLÜM 175
ARDA BOYLARINDA 175
YUSUFUM TÜRKÜSÜ....179
GENÇ GELİNİN ÖLÜMÜ 180
DAĞLAR, DAĞLAR....182
KÜÇÜK YAŞTA BİR 183
KESME DE ARAP 183
AYŞE'M TÜRKÜSÜ 184
VEREMLİ KIZ....185
HASTANE TÜRKÜSÜ....186
KARA SEVDA TÜRKÜSÜ....186
SÜLMAN TÜRKÜSÜ 187
SABRİYEM....188
ISTAMBOL'DAN ALDIM....189
KUZUM....189
İSTİHKÂMIN İÇİNDE 190
1.5. EŞKİYALIK-ÇETECİLİK TARİHİ....192
KOMİTA HASAN 192
AMED'İM....193
HASAN TÜRKÜSÜ 194
İLÂNAYA TÜRKÜSÜ....194
VİDİN TÜRKÜSÜ 195
DURMAN, DURMAN YUNAN....196

VELİ TÜRKÜSÜ 196
KALKSAN A ANNEM 197
1.6. EMEK-YENİ HAYAT 198
RODOP 198
AYŞE'M 199
MADENCİLER TÜRKÜSÜ 199
RODOPLARIMIZ ZENGİNDİR 200
ŞIRIL ŞIRIL ARDA AKAR 201
KIZ TÜRKÜSÜ 201
YENİ HAYAT TÜRKÜSÜ 202
FATME'M 202
RODOPLARIN ŞEN KIZI 203
İŞLEYELİM BİRLİKTE 204
TÜTÜNCÜ TÜRKÜSÜ 205
RADA TÜRKÜ 205
TKZS TÜRKÜSÜ 206
SARI KIZIN AŞKINA 207
1.7. ŞENLİK-OYUN-MİZAHÎ TÜRKÜLER 208
KADRİYE'M 208
ZİLLİ DE MAŞA 209
ALDIM ÇERKEZ KIZINI 209
ÇOBAN TÜRKÜSÜ 210
OYUN TÜRKÜSÜ 211
HOROZ TÜRKÜSÜ 211
HOROZ TÜRKÜSÜ 212
KURT TÜRKÜSÜ 212
SIÇAN GELİR TAKIR TAKIR 213
EŞEK TÜRKÜSÜ 214
2. TRT TÜRK HALK MÜZİĞİ REPERTUARINDAKİ RODOP TÜRKÜLERİYLE BENZER TÜRKÜLER 214
3. RODOP AĞZINDAN KELİMELER 311
KAYNAKÇA 317

DERLEYENLERDEN BİRKAÇ SÖZ

Rodop folklor serisinin üçüncü sayısı, okuyucuların dikkatine sunulan "Rodop Türküleri" kitabımızdır. Türkülerin çoğu Doğu Rodoplarda, bir kısmı da Orta Rodoplarla Rodop dağlarının kuzey eteklerinde bulunan ve Plovdif sancağına bağlı köylerden toplanmıştır. Bu geniş arazinin bazı bölgeleri, hele Kırcalı şehri, Kriçim köyü ve dolayları, karış karış taranarak Türk ahalisi tarafından en çok sevilen ve söylenen türküler kaleme alınmıştır.

Geniş bir okuyucu kitlesi için hazırlanmış olan bu derlemenin ilmi araştırma mahiyeti olmadığından, bilindiği halde, türküleri söyleyenlerin adları ve türkülerin söylendiği yerler kaydedilmedi. Aynı sebepten dolayı, ses alma cihazıyla tespit edilen türkülerin birçoklarının -anlaşılması güçleşecek endişesiyle- bütün fonetik özelliklerini aksettirmeyi uygun görmedik.

Türkülerimiz, bazen okuyup yazması az olan veya hiç olmayan kimselerden alındığı için dil özellikleriyle verildi. Böyle hallerde her türkünün altında açıklamalar vermeyi faydalı gördük. Ağız[1] özelliklerinin büsbütün korunması kabil olmasa da "kare, dayler, yane yane vs." gibi şive[2] özelliklerini korumaya çalıştık.

Folklor eserleri doğuş ve yayılışları bakımından sınır tanımazlar. Bunun için toplamış olduğumuz yüzlerce türkü arasında yalnız Rodoplarda söylenenler sayıca azdı. Hâlbuki başka bölgelerde de söylenen bir türkünün yerli şartlara göre değişmiş şekillerine rastladığımız zaman kitaba almaktan çekinmedik.

1 Fonetik. H.N.
2 Ağız. H.N.

İsmi bilinmeyen sanatkârlar tarafından yaratılan bu türkülerde konu, duygu ve dil bakımından çeşitlilik göze çarpar. Türkü varyasyonları, işimizi epey güçleştirdi. Birbirine benzeyen birçok türküde lirik kahramanların adlarıyla yer adları başka başka olduğu ve bazı eksiklikler göze çarptığı için, kitabımıza en dolgununu, en güzelini seçmek zorunda kaldık. Bazı küçük tamamlama ve eklemeleri, unutulan veya kaçırılan yerlerin düzeltilmesini türkücülere hatırlatma yoluyla yaptık.

Bulgaristan Türk folkloru, özellikle türküler, yazılı edebiyatla âşık edebiyatının tesiri altında kalır çok vakit. Böyle hallerde bir türkünün temiz, orijinal şeklini bulup seçmek ciddi güçlük teşkil eder. Türkülerin kimilerinde yer yer sezilen bu tesir, kimilerinde kendini sadece bir temayül olarak gösterir. Halk arasında anonim olmaya yüz tutmuş olan ve müellifleri bilinen bazı türküler de vardır. Bunları halk türkülerinden ayırt etmekte kolay değildir. Kitabımızda böylelerinden yalnız birkaçına yer verildi.

Türkülerden çoğunun uzun bir hayatı vardır. Fakat son yirmi yıl içinde yaratılan türküler de az değil. 09.XI.l944[3] yılından önce ve sonra doğan türküler konu ve duygu bakımından birbirlerinden çok farklıdır. Bu farkı en ziyade emek ve asker türkülerinde görmekteyiz. Tarihi türküler de böyle. Tarihi gerçeği korumak amacıyla elde edilen bütün güzel türkülere yer ayırmayı uygun gördük.

Tek bir coğrafî bölgeden türkü örnekleri ortaya koymak gerçekten güçtür. Bu yönde çalışmalar henüz başlangıç merhalesinde bulunduğu için, örneklik bir derleme yarattık iddiasından uzağız. Fakat Bulgaristan Türklerinin yaşattığı zengin folklorun bir kısmını takdim edebildik kanaatindeyiz.

Türküleri toplarken bize yardımda bulunanlara teşekkürü borç sayarız.

Emil Boev-Hayriye Süleymanova

l962-Sofya/Bulgaristan

3 9 Kasım l944. H.N.

HAZIRLAYANIN ÖN SÖZÜ

Türküler, Türk milletinin en eski zamanlardan günümüze kadar taşıdığı kültürel, sosyal ve toplumsal birikimlerinin bir tezahürüdür. Türkülerin içerdiği unsurların dikkatle incelenmesi durumunda geniş bir coğrafyaya dağılmış olan Türk kültürünün dünyayı algılayış biçimleri, inanışları, korkuları, sevinçleri, tarihî hadiseleri, olayları ele alış tarzı gibi pek çok kültürel kodu göz önüne serilecektir. Bu kültürel kodların anlaşılması ise Türk kültürünü bir bütün olarak kabul edip Türklerin yaşadığı bütün bölgeleri dikkate almakla mümkündür. Rodop Türkleri de geniş coğrafyaları kapsayan Türk dünyasının bir parçasıdır. MS VI. yüzyıldan itibaren bugünkü Bulgaristan coğrafyasına akın eden Türkler, bu bölgede önemli medeniyetler kurmuş ve varlıklarını bugüne kadar devam ettirmişlerdir. Neredeyse beş asırlık Osmanlı yönetiminin ardından Bulgaristan devletinin sınırları içerisinde kalan Türkler, oldukça çalkantılı bir hayat yaşamış, zaman zaman baskı ve sürgünlere maruz kalmış ancak öz kültürlerinden kopmamıştır.

Rodop Türklerinin kültürel ve tarihi hayatının göstergelerini barındırması bakımından Rodop türküleri, oldukça önemli sözlü kültür ürünlerindendir. Elinizdeki kitapta yer alan türküler, 1962 yılında Emil Boev ve Hayriye Süleymanova tarafından Rodop Türkleri arasından derlenmiştir. İlk baskısı 1962 yılında, diğer baskıları 1963 ve 1964 yıllarında yapılan ve özgün adı da "Rodop Türküleri" olan bu kitap yukarıda gördüğünüz önsöz ve türkü metinlerinden oluşmaktadır. Kitabın yazarları bu kitabın amacını, Rodop Türklerinin türkülerini takdim etmek olarak ifade etmiştir. "Rodop Türküleri"nin 1964 basımı bir nüshası Erasmus+ programı çerçevesinde Polonya'da bulunma ve Türkoloji kürsülerinde araştırma yapma imkânı bulduğum 2015 yı-

lında Krakow'da bulunan Uniwersytet Jagielloński kütüphanesindeki araştırmalarım sırasında tarafımca temin edilmiştir.

Bu kitabın çoğu zaman Türkiye'de maalesef bulunamadığı/baskısının olmayışı/gözlerden uzak kaldığı gerçeğinden ve Türk kültürünün bir parçası olan Rodop Türklerinin türkülerinin yeniden yayınlanması gerekliliğinden hareketle Bulgaristan'da yayın hayatına devam eden ve kitabın ilk basımlarını yapan "Narodna Prosveta"nın varisi olan "Prosveta Yayınevi" ile irtibat kurulmuştur. Telif haklarını elinde bulunduran Prosveta'dan "Rodop Türküleri" isimli kitabın düzenlenerek Türkiye'de yeniden yayınlanması için 2023 yılının Ocak ayında yazılı izin alınmıştır.

Kitapta göreceğiniz türküler tek tek elden geçirilmiş, ağız özelliklerinden kaynaklanmayan yazım, imla ve noktalama hususiyetleri düzeltilmiştir. Kitabın birinci bölümünde, Rodop Dağlarının özellikleri, Rodop Türklerinin tarihine yer verilmiş, derleyenlerin hayat hikâyelerinden ve çalışmalarından bahsedilmiştir. Bu bölümlerin ardından Prosveta Yayınevi'nin tarihi ile türküler hakkında genel bilgilere yer verilmiş, akabinde, Rodop türküleri yapılarına ve konularına göre ele alınmıştır. Kitabın ikinci bölümünde toplamda iki yüz dokuz türküden oluşan Rodop türküleri konu başlıkları altında sıralanmış ve bir sonraki kısımda bu türkülerin TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'ndaki benzerlerine yer verilmiştir. Bu kısımda repertuarda yer alan ve Rodop türküleriyle benzerlik gösteren türkülerin repertuar numaraları, notaları ve sözleri kitabın bir bölüm olarak araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. İkinci bölümün sonunda ise Rodop türkülerinde yer alan ve ağız özelliği taşıyan kelimelerin anlamlarına yer verilmiştir.

Rodop türkülerinin yeniden bilim dünyasının dikkatine sunulmasındaki katkıları için öncelikle Prosveta Yayınevi'ne ulaşabilmemi sağlayan Shumen Üniversitesi'nden Dr. Menent Shukrieva'ya, Prosveta Yayınevi ile Yana Mihailova'ya ve her zaman ilk okuyucum olan Feride Kızıldağ hanımefendiye sonsuz teşekkürleri bir borç bilirim.

Emil Boev ve Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy'un aziz hatıralarına sonsuz hürmet ve minnetlerimle…

Dr. Hasan Kızıldağ
2023-Samsun/Türkiye

BİRİNCİ BÖLÜM

1. RODOP DAĞLARI

Rodop Dağları (Bulgarca Rodopi, Yunanca Orosirá Rodhópis) Balkan Yarımadası'nda esas olarak Bulgaristan'da yer alır ancak Yunanistan'a da uzanır. Balkanların en az erişilebilir bölgesi olan Rodop Dağları, Bulgaristan'da 14.737 kilometrekarelik bir alana sahiptir ve batıdan doğuya 240 kilometre, kuzeyden güneye ise 97 kilometre uzanır. Geniş, dalgalı bir platoya doğru aşınmış eski bir masiftir. Struma ve Mesta nehirleri vadiler açmıştır. Yükseklikler batıda 2.000 metre ile doğuda yaklaşık 1.000 metre arasında değişmektedir. Struma Nehri Vadisi'nin kuzeyinde ve batısında yer alan, ancak yerel ayrımla bu sıradağların dışında kalan Rila ve Pirin masifleri, yüksek Rodoplar'ın en batıdaki uzantısıdır ve 9.500 metreye ulaşır[4]. Rodop Dağları batıda, Sofya platosunun güney payandasını oluşturan ve Musalla zirvesine kadar yükselen Rila dağlarının devamı olarak başlar. Rodop Balkanları'nın kuzeybatı ucunu oluşturan Dospat sıradağlarını, yaklaşık 1676 metre gibi çok daha alçak bir yükseklikte olmasına rağmen, sıradağların genel eğilimi güneydoğuya doğru olduktan sonra, engebeli bir tepeyle keskin bir eğim ayırır. Kara Balkan'ın orta kısmı, Bulgar sınırı Philipopolis boyunca bulunur; burada başlıca zirveler yaklaşık 2000 metre ile Persenk ve 2173 metre ile Perilik'tir. Bunun doğusunda sıradağlar, Arda vadisini çevreleyen, biri Bulgar sınırını takip eden ve giderek alçalan etekleri Edirne yakınlarındaki Maritea'ya yaklaşan uzun parçalara ayrılır (Maunsell, 1906: 8).

4 URL-1

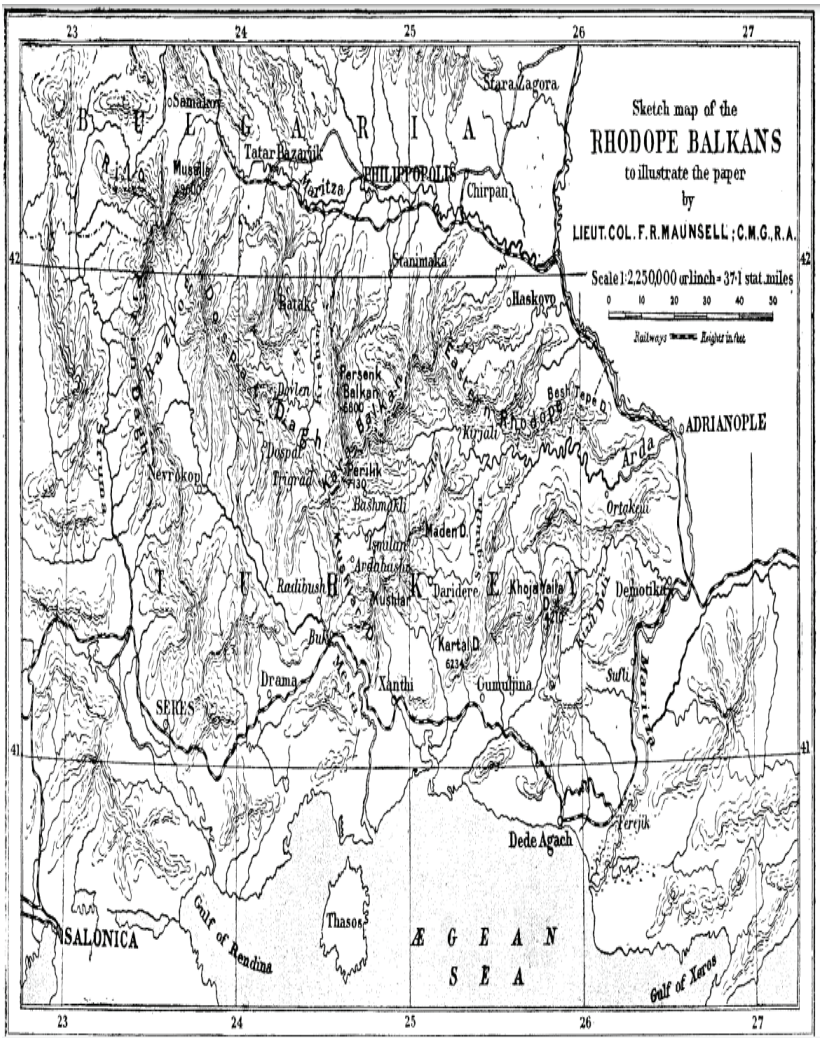

Rodop Dağları (Maunsell, 1906: 9)

Dağların uzandığı arazinin %83'ü Bulgaristan'ın güney sınırları içerisinde; kalan %17'si Yunanistan'ın sınırları içerisindedir. 2.191 metrelik tepe noktasıyla Bulgaristan'ın yedinci büyük dağıdır. Karstik arazilerin çokça görüldüğü Rodop Dağları'nda bazıları UNESCO koruması altında 15 millî park bulunmaktadır. En ünlüsü Velingrad ve Narechen'de olmak üzere birçok maden suyu kaynağı da bulunmaktadır. Dağlar, Balkanlar'daki en büyük pinopsida (iğne yapraklılar) sınıfı ağaç yapısı ile ünlüdür. Bölge ayrıca, zengin bitki örtüsü içinde bol yır-

tıcı kuş nüfusuna da sahiptir. Rodop Dağları, Balkanlar'ın güneydoğu kesimindeki iklimi büyük oranda etkiler. Kuzeyinden gelen soğuk havanın da güneyinde bulunan Akdeniz'den gelen sıcak havanın da bölge üzerinde etkisi görülür. Doğu Rodoplar'da ortalama yıllık sıcaklık 12–13 °C'dir. Yağış en çok Aralık ayında, en az da Ağustos ayında düşer. Batı Rodoplar'da ortalama sıcaklık 5 °C ila 9 °C arasında değişir ve bu kesimde yaz yağışları hâkimdir. Bu dağlarda bol su rezervi vardır. Kaynaklar ve nehirler arasında yoğun bir ağ bulunur. Bölgede birçok doğal göl yer alır. Bunlar içinde en ünlüsü, Bulgaristan içinde yer alan Paşmaklı Gölü'dür. Bölgedeki önemli barajlardan birkaçı Dospat, Batak, Golyam Beglik, Kırcaali, Studen Kladenets, Vaça Barajı'dır. Rodop Dağları'nın hem Bulgaristan hem Yunanistan kesimi, oldukça yüksek ve yoğun Müslüman nüfusa sahiptir. Bu Müslüman nüfus içinde en büyük oranı Türkler oluşturur. Bunun yanında Pomaklar da bölgenin bir diğer Müslüman nüfusunu oluştururlar. Rodop Dağları'nda; Gümülcine, Pirin, Vardar, Filibe, İskeçe, Kırcaali, Mestanlı, Madan, Dand, Eğridere, Hasköy bölgelerinde çoğunluk olmak üzere 700 binden fazla Türk ve Pomak yaşamakta ve Bulgaristan nüfusunun %10'unu teşkil etmektedir[5].

2. RODOP TÜRKLERİNİN TARİHİ

Roma öncesi döneme ait kaynaklarda Rodop adını içeren on ayrı pasaj kayda geçmiştir. MÖ 1. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Rodop adının Vergilius, Horace, Heroides, Tiberius gibi Romalı şairlerin şiirlerinde yer aldığı görülmektedir. Romalıların Trakya'ya yerleşmesi sırasında Rodop Dağları önemli bir jeopolitiğe sahip olmuştur. MÖ 188'de Roma ordusuyla çarpışan Rodop sakinleri, Romalıları ağır bir yenilgiye uğratmıştır. Rodop Dağlarının Roma İmparatorluğu'na bağlanması ise MS 45'ten sonra Trakya Krallığı'nın ilhakından sonra gerçekleşmiştir (Illiev, 2011: 298-300).

Araştırmacılar Osmanlı Devleti'ni bir Asya devletinden ziyade Balkan devleti olarak tarif etmektedir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş yeri ve ilk yayılma alanlarının Balkanlar dolaylarında gerçekleşmesi, bu yaklaşımı güçlendirmektedir. Bulgaristan da Osmanlı Devleti'nin ilk yayılma alanları içerisindedir. Bulgaristan Türkleri ise Osman-

5 URL-2

lı Devleti sınırları içerisindeki çoğunluğu göçer-evli Türk boylarının yeni fethedilen bölgelere iskânı çerçevesinde özellikle Rodop dağları ve çevresine yerleşmiştir. Bu iskân durumu, Türklerin bugünkü Bulgaristan'a ilk yerleşmeleri değildir. Türkistan (Orta Asya) dolaylarından gelen Türkler, Büyük Hun İmparatorluğunun çökmesinden sonra hem muhtelif göçler hem de Kavimler Göçü dönemlerinde Bulgaristan topraklarına yerleşmiştir.

İlknur Karagöz'ün aktardığına göre Balkan yarımadası, VI. yüzyıldan başlayarak Türk kavimlerinin yerleştiği bir yurt olmuştur. Doğudan Asya içinden, Kuzey Karadeniz step bölgesi yolu ile birbiri ardına gelen atlı, göçebe Türk kavimleri, ya burada Dac, Trak ve Slav halkla karışmış, ortadan kaybolmuş (XI. yüzyılda Peçenekler ve Uzlar gibi) yahut askeri egemen sınıf olarak Kuzey-Doğu Balkanlarda güçlü devletler kurmuşlardır. Bu sonuncular arasında bir Türk boyu olan Kutrigurların VII. yüzyılda kurmuş oldukları Bulgar Hanlığı, özellikle anımsanmalıdır (2015: 2).

Géza Fehér'e göre Orta Volga bölgesi yanında, Dnyeper'den Kafkas Dağları'na kadar uzanan sahada, daha sonra Dnyester ile Karpatlar arasında ve Balkanların önemli bir parçasında Bulgar Türklerinin teşekküllerine rastlanmaktadır. Bulgar Türkleri, bu sayılan yerlerde medeniyetin gelişmesinde önemli bazı hizmetlerde bulunmuşlardır (1984: 1). 681'den itibaren Bulgar Türk Devleti'nin sahası, Besarabya ile Dobruca'dan başka bütün kuzey Bulgaristan'a, doğuda Karadeniz'e, güneyde Balkan Dağları'nın geçitlerine ve batıda İsker Nehri'ne kadar yayılıyordu. Tuna Bulgar Türk Devleti'nin hayatı çok müsait şartlar altında başladı. Komşuları iki büyük devlet olan Bizans ve Avar devleti ile doğudan batıya hareket halinde olan ve henüz sükûn bulmayan kabilelerdi. Bulgarlar Bizans ile anlaştılar. Bizans yeni Bulgar Türk Devleti'ni tanıdığı gibi ona senelik vergi vermeyi de kabul etti. Aynı şekilde, Bulgar Türk Devleti'nin doğu cephesinde de nisbi bir sükûn vardı. Kavimler göçü iki yüz sene müddetle durmuştu. Yeni Bulgar Türk Devleti'nin doğu ve kuzey doğu komşusunda dostluk bağlarıyla bağlı Ant Slavları vardı. Kuzey ve kuzey doğu cephesinde de Slav yayılışı zayıfladı ve gelenler de yeni devlet içinde eridiler. İyi korunan sınırların içinde Bulgar Türkleri ile Slavlar birbirleriyle kaynaştı ve bir millet vücuda getirdi. Devlet kurucusu Bulgar Türklerinin sağladığı

barış ve sükûn sayesinde yeni Bulgar milletinin maddi ve manevi durumu gelişti (Fehér, 1984: 45-48).

Ali Ahmetbeyoğlu'nun aktardığına göre 681 yılında kurulan Tuna Bulgar Devleti, Güney Bsarabya, Eflak Ovası'nın bir kısmı, Dobruca'nın tamamı ve Karadeniz kıyısı ile Timok Nehri arasındaki Aşağı Moesia eyaletini kapsamaktaydı. 702'de başa geçen Tervel[6] ve on altı yıllık hâkimiyeti sonrasında 718-756 yılları arasında iç karışıklıklar çıkmıştır. Bu süreçte Bizans ile de savaşmaktaydılar. 803 yılında Krum, Tuna Bulgar tahtına çıkınca yeniden fetih çağı başladı. Bu fetihler sonrasında Tuna Bulgarları küçük bir Balkan devletinden ziyade Avrupa coğrafyasının önemli bir gücü haline geldi. Krum Han'dan sonra Omurtag Han, Malamir Han, Presiam ve Boris sırasıyla tahta çıktı. 864 yılında Tuna Bulgar Devleti, Bizans'la anlaşarak Hristiyanlığı kabul etti. Boris, bir manastıra çekilerek hanlığı oğlu Vladimir Rasate'ye bırakınca Rasate, eski Türk inancına dönmeye çalıştı. Bu durum karşısında Boris manastırdan çıkarak oğlunu tahttan indirdi. Bulgar devleti 1018 yılında Bizans hâkimiyeti altına girerek varlığını kaybetti (2023: 97-154).

Bulgarlar, 1185'e kadar 167 yıl Bizans idaresinde kaldıktan sonra 1185'te ikinci Bulgar Devleti kurulmuştur. XI. yüzyıldan itibaren Balkanlarda egemen olmaya başlayan başka bir Türk boyu olan Kumanların bu devletin kuruluşunda rolü büyük olmuştur. XI. yüzyılda Tuna nehrinin sağ kıyısında Bizans'ın rakipleri Peçenekler ve Oğuzlardır. Bizanslılar Peçenek egemenliğine son vermek için Kumanları kullanmışlardır (Yıldırım, 2020: 21-22).

XI. yüzyıldan başlayarak yeni Türk göç dalgaları, bölgedeki Türk varlığını güçlendirdi. Bizans imparatorları Peçenek Türklerini Niş, Sofya, Ovçepole bölgelerine yerleştirdi. Sonra Guzlar (Oğuzlar), en sonunda Kumanlar (Kıpçaklar) oldukça büyük kümeler şeklinde Bulgaristan'a yerleştiler (Acaroğlu, 1999: 22). Orta Asya'dan, Hazar denizi ve Karadeniz'in kuzeyini takip ederek Balkanlara gelen Türk kavimlerin göçü devam ederken IX-XIII. yüzyıllarda Bizans devlet yöneticileri de bir taraftan Slavların ve diğer taraftan Latinlerin Batı Trakya ve Rodoplar ile Makedonya eyaletleri üzerinde ciddi bir hâkimiyet kurmalarını önlemek için Anadolu'dan Babek ve Çepnileri, bilhassa

6 İtil Bulgar Devleti'nde eski Türk geleneklerine bağlı olarak yönetim babadan oğula geçiyordu (Koç, 2010: 212).

Konya'nın bazı kesimlerinden birçok Türkmen kabilelerini gayet tavizkar tekliflerle bu yörelere iskân ettiler. Hatta IX. yüzyılda bile Bizans kaynaklarında "Vardarlı Türkler" adıyla zikredilen bazı Türk grupların Ohri ve Selanik dolaylarına yerleştirildikleri belirtilmektedir. Daha fazla Teselya eyaleti ile Batı Trakya, Rodoplar ve Vardar Makedonya'sında "hükmü varlıklarını" hissettirmiş olan Türk grupları Konya dolaylarından bu eyaletlere iskân edildiklerinden, çevrelerinde "Konyar Türkleri" sıfatı ile temayüz etmişlerdir. Daha sonra Batı Anadolu'yu fetheden Aydınoğulları, Saruhanoğulları ve Karesioğulları donanmaları ile Ege denizini geçerek Balkanlara birçok akınlar düzenlemişlerdir. Bilhassa Rodoplar ve Batı Trakya havalisi, 1345 yılına doğru Gazi Umur Bey'in muhtelif fütuhatına sahne olmuş ve Türkler de bu bölgeye nüfuz etmeye başlamışlardır. Bazı tahminlere göre Gazi Umur Bey'in teşvikiyle Batı Trakya ve Rodoplar bölgesine yüz bin kadar Yörük-Türkmen iskân edilmiştir (Memişoğlu, 1995: 20-21). II. Bulgar Devleti'nin sona ermesi ise başka bir Türk boyunun, Oğuzların Kayı Boyu'na mensup Müslüman Osmanlı Türklerinin bölgeye gelmesiyle olmuştur (Yıldırım, 2020: 212).

Bulgar kralının Sırplarla birlikte, Osmanlı-Türk egemenliğine karşı cephe alması üzerine Yıldırım Beyazid döneminde, Tırnova (1393) işgal edildi ve krallığa son verildi. Niğbolu zaferinden sonra Vidin ve Dobruca (1400) fethedilerek Bulgar krallığının son kalıntıları da ortadan kaldırıldı (Acaroğlu, 1988: 15). 1396'da Niğbolu zaferi ile Osmanlılar Bulgaristan'ın fethini nihai olarak tamamlamış ve Bulgaristan'da beş asır sürecek Osmanlı hâkimiyetini başlatmışlardır (Yıldırım, 2020: 212). Osmanlı Türkleri geldiğinde Bulgaristan, birçok yerli boyarlar arasında parçalanmış, başsız ve karışık bir durum gösteriyordu. Osmanlı Türkleri bu ülkeye birlik, merkezlik, düzenli bir yönetim getirdiler. Kuzeyden gelen akınları püskürttüler. Eski Bulgar boyarları ya savaş meydanında yok edildi ya da Osmanlı askerî kadroları arasında eridiler. Ülke, en uzak köylerine kadar, nüfus ve vergi kaynakları bakımından, il-yazıcılarınca defterlere geçirildi. Bu esasa göre tımarlı sipahiler yerleştirildi (Acaroğlu, 1988: 15-16).

Rodop Dağları, Edirne ve Filibe'nin XVI. yüzyılda fethedilmesiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına girmiştir. Daha sonra, Sultan II. Selim'in (1566-1574) idari sistemine yeniliklerini getirildiğinde bu bölge, Edirne Vilayeti, Gümülcine Sancağı'na bağlı Ahı Çelebi

Kazası olarak adlandırılır. Bölge, 1820 yıla kadar bu sancak sınırları içinde kalır, daha sonra ise, 1912 yıla kadar, Filibe Sancağı'na bağlı bir kazaya dönüştürülür. XIX. yüzyıla kadar Osmanlı yönetiminden şikâyetçi olmayan Bulgarların 1789 Fransız İhtilali'nin milliyetçilik akımını ortaya çıkarması ve Rusların Panslavist politikası ile Fener Rum Patrikhanesi'nin Bulgarları istismarı, Bulgaristan'da isyan komitelerinin kurulmasına ve bölgede ilk isyanların çıkmasına sebep olmuştur. Bulgarların Osmanlı İmparatorluğu'na karşı ilk ciddi hareketleri 1841 yılında Tanzimat'ın uygulanmaya başlamasıyla birlikte yürürlüğe konan düzenlemelerden kaynaklanmaktaydı. Bu hareketler, 1841 yılında vergilerin ağırlığı ve Osmanlı memurlarının Bulgarlara kötü muamele ettiği iddiasıyla Leskofça ile Niş şehir ve köylerinde ayaklanma şeklinde başlamıştır. İsyan kısa sürede bastırılmasına rağmen, büyük devletlerin de müdahalelerine yol açmıştır. Nitekim vergi ve bazı idari düzenlemeler yapılmasına karşın, Rusların kendilerine destek verecekleri ve onları Osmanlı yönetimine karşı ezdirmeyeceklerini belirten beyannameler dağıtmak suretiyle Bulgarları isyana teşvik etmeleri yüzünden 1849 yılında Vidin'de yeniden isyan çıktı ve iki yıl sürdü. Osmanlılar bu isyanı da güçlükle bastırabildi. Buna karşılık Kırım Savaşı Rusya'nın müstakil Bulgaristan planlarını bir müddet ileri bir tarihe erteletti. Osmanlı hükümeti, bu isyanlar karşısında "Çorbacı Nizamnamesi" gibi bazı kanuni tedbirler alarak, Bulgaristan'da asayişi korumaya çalıştı. Tuna vilayetinin başına bu maksatlarla getirilen ve geniş yetkilere sahip bulunan Mithat Paşa, Bulgaristan'a birçok hizmetler yaptı. Hatta Mithat Paşa, Hristiyanlara yaranmak için ay yıldızlı Türk bayrağına bir de haç ilave etti. Bulgar ihtilal merkez komitesinin 20 Nisan 1875'te Koprivştitsa ve Panagyuviste' de başlattıkları büyük isyanı da bastırdı (Yalçınkaya, 2013: 323).

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında imzalanan Ayestefanos Antlaşması sonrasında Osmanlı Devleti'ne bağlı bir Bulgaristan Prensliği'nin kurulmasına karar verildi. 20. yüzyılın başlarında 1908 yılında ise Bulgaristan bağımsız bir devlet konumuna geldi (Okur, 2013: 595). Osmanlı Devleti'nin 1977-78 yılları arasında Rusya'nın ilan etmesi üzerine yürüttükleri savaş, Bulgaristan Türklerinin kaderini değiştiren bir duruma yol açmıştır. Bilal Şimşir Bulgaristan Türklerinin daha 19. yüzyıla kadar Tuna ve Edirne vilayetinin Türkleri olduğunu belirtmektedir. Tuna vilayeti, Balkan Sıradağlarından Marmara Deni-

zine kadar uzanan toprakları kapsamaktadır. Buralarda yaşayan Türk halkının "Bulgaristan Türkleri"ne dönüşümü, Bulgar devletinin kurulup genişlemesiyle üç aşamada gerçekleşmiştir. Önce 1877-78 Türk-Rus savaşı sonunda imzalanan Berlin Anlaşması'yla Tuna vilayetinin Sofya, Vidin, Rusçuk, Tırnova ve Varna sancakları üzerinden Bulgar prensliği kurulmuş, buradaki Türk halkı anavatanından koparılmıştır. Aynı antlaşmayla Edirne vilayetinin Filibe (Plodiv) ve İslimiye (Sliven) sancakları üzerinde imtiyazlı Doğu Rumeli vilayeti kurulmuş ve bu vilayet 1885'te Bulgaristan'a katılmıştır. Doğu Rumeli Türkleri de Bulgar yönetiminde kalmıştır. Üçüncü aşamada ise 1912-1913 Balkan Savaşı sonrasında Bulgaristan, Batı Trakya ve Rodoplar bölgesinde yüzde doksanı Türk olan "Kırcaali, Eğridere, Koşukavak, Darıdere, Mestanlı, Ortaköy, Dövlen, Paşmaklı ve Nevrokop" ilçelerini kendi topraklarına katmıştır. Dolayısıyla buradaki Türkler de Bulgar vatandaşı olmuşlardır (2012: 25).

Bulgaristan'daki milliyetçi ve faşizan akımların güç kazanmasına paralel olarak, 1930'ların başından itibaren Rodna Zaştita gibi faşist birlikler Türklere saldırmaya başlamış, eziyet etmiş, Türkleri Bulgarca konuşmaya ve dini ibadetlerini terk etmeye zorlamıştır (Ekici, 2013: 622). 1934 yılında Bulgaristan'da yapılan hükümet darbesiyle başa geçen faşist yönetici çevreler, Bulgar halkının Osmanlı hâkimiyetine ve Türk beylerine olan nefretiyle spekülasyonlar yaparak Türk azınlığa karşı nefret ve şüphe yaymaya, Atatürk ilkelerinin Bulgaristan Türkleri üzerindeki etkilerini kırmaya çalışmışlardır. 1944 yılında Sovyet ordusunun Bulgaristan'a girmesiyle Bulgar faşist yönetimine son verilmiş ve demokratik halk yönetimi şeklinde proletarya diktatörlüğü kurulmuştur. Bulgaristan tarihinde bu yeni dönem, Bulgaristan'ın komünizme geçişinin başlangıcı olmuştur. İktidara gelen Bulgar komünist hükümeti, Türk azınlığının sorunlarının çözüleceğine dair büyük ümitler vermiştir (Memişoğlu, 1995: 130-136). Sosyalist hükümetle beraber 1949-1956 yılları arasında Bulgaristan'da bütün tarım arazileri kolektifleştirilmiştir. Bu durum en fazla yüzde seksen kadarı küçük çiftçi olan Türklerin hayatını etkilemiştir. Topraklar "Tarım Emek Kooperatif İşletmesi" kelimelerinin Bulgarca baş harfleri TKZS olan Трудово-кооперативно земеделско стопанство Степанство (Trudovo-Kooperativno Zemedelsko Stopanstvo- Tekezese) biçiminde örgütlenmiştir. Ekonominin diğer kollarında da kooperatifleştirme veya

devletleştirme tamamlanmıştır. Sosyalist rejim, Türklerin içedönük, kapalı yaşamını da altüst etmiştir. Ekonomik kaynaştırma veya eritme yoluyla karşılıklı sosyal ilişkiler en ıssız köylere kadar genişletilip derinleştirilmiştir. Artık Türklerle Bulgarlar aynı kooperatiflerin üyesi ve işçisidir (Şimşir, 2012: 29-31).

Takip eden yıllarda Türk azınlığın haklarında iyileştirmeler ve gelişmeler yaşanmışsa da özellikle 1960'ların ortalarından itibaren daha yoğun bir şekilde hissedilen zorunlu göç ve asimilasyon politikaları (özellikle 1985'te başlayan Türk adlarının zorla Bulgarca adlarla değiştirilmesi) Bulgaristan Türklerinin hayatlarını derinden etkilemiştir[7]. Mayıs 1989'da Bulgaristan'ın kuzeydoğusundaki Türk köylerinde düzenlenen iki dizi gösteriyi, aynı bölgedeki Şumnu kasabasında 50.000'den fazla Müslüman Türk'ün bir araya geldiği büyük bir miting izledi. Türkler, o dönemde Bulgaristan'ın tartışmasız hükümdarı olan Todor Jivkov hükümeti tarafından dayatılan zorla isim değiştirme ve Bulgarlaştırma uygulamalarını protesto etmek için çevre köylerden ve küçük kasabalardan Şumnu'ya akın etmişti. Gösteri her zamanki acımasız Bulgar yöntemleriyle bastırıldı; yaklaşık yirmi ila otuz beş gösterici öldürüldü ve yüzlercesi yaralandı. Ancak Türkler mesajlarını vermişlerdi; resmi terör ne kadar şiddetli olursa olsun İslamî kimliklerinden ve kültürlerinden vazgeçmeyeceklerdi. Dünya, Türklerin Bulgaristan'da Birleşmiş Milletler sözleşmesi, Helsinki Anlaşması ve Bulgar Anayasası tarafından garanti altına alınan haklarını korumak için düzenledikleri gösterinin önemini takdir edemedi. Bu gösteriler Bulgaristan'da türünün ilk örneğiydi ve rejimin politikalarına açıkça meydan okuyordu. Bu bağlamda, Türklerin iktidardaki feodal-komünist rejime meydan okumaya cesaret eden ilk Bulgaristan vatandaşları olduğunu belirtmek önemlidir. Türkler hakları için savaşır ve ölürken, etnik Bulgarlar her zamanki gibi hükümeti kim kontrol ediyorsa ona boyun eğdi. Beklenmedik bir muhalefetle karşılaşan Todor Jivkov ve Politbürosu, Türklerin fedakârlıklarının yarattığı "rejime karşı çıkma fikri"nin etnik Bulgarlara yayılmadan önce Türk direnişini kalıcı olarak bastırmaya karar verdi. Bulgaristan yöneticileri, hareketin gönüllü olduğu gibi zayıf bir açıklama altında Türkleri sınır dışı etmeye karar verdiler. (İsim değişikliği de "gönüllü" olarak tanımlanmıştır.) Bu ka-

7 Daha fazla bilgi için bkz. Şimşir, 1985; Tacemen, 1991; Memişoğlu, 1995

rar Jivkov'un altını daha da oymuş ve nihayetinde Kasım 1989'da düşmesine ve yerine uzun süre Bulgaristan Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Peter Mladenov'un geçmesine neden olmuştur. Her ne kadar çok az etnik Bulgar bunu kabul etse de Bulgaristan Türkleri belki de istemeden Bulgaristan'da bir hükümet değişikliğinin gerçekleşmesine yardımcı oldular. (Bulgaristan'daki siyasi değişim daha sonra açıklanacağı üzere kendi seyrini izlemiştir). Türkleri sınır dışı etme kararının ardından, Türk hükümetinin Bulgar hükümetini Türklerin düzenli göçüne izin veren bir anlaşmayı müzakere etmeye zorlamak amacıyla sınırı kapatmaya karar verdiği Haziran ortasından 20 Ağustos 1989'a kadar yaklaşık 340.000 kişi ülkeyi terk etti. Göç eden Türkler geride evlerini, topraklarını, taşınabilir mallarını, banka hesaplarını ve hatta aile fertlerini bırakmışlardı. Bu mültecilerden binlercesinin anlattıklarına göre, Bulgar polisi ve askeri birlikleri onları çeşitli hükümet merkezlerine çağırmış, önceden hazırlanmış pasaportları ellerine tutuşturmuş ve ülkeyi derhal terk etmelerini söylemiştir. Bulgar hükümeti bu göçün "gönüllü" olduğunu, Türklerin "seyahat özgürlüğü"nden yararlandıklarını ve isterlerse Bulgaristan'daki evlerine dönebileceklerini iddia etti. Ancak sözde "yurtdışına seyahat özgürlüğü" etnik Bulgarlar ya da diğer azınlıklar için değil sadece Türkler için geçerliydi. Dahası, eve dönme hakkı mali cezalarla korunuyordu. Üç ay içinde geri dönmeyen Türkler ağır para cezaları ödemek zorunda kalırken, yurtdışında (yani Türkiye'de) altı ay kalmak emeklilik ve diğer hakların kaybedilmesine yol açıyordu. Bulgar hükümeti, her zamanki öngörüsüzlüğüyle, Türklerin sürülmesinin her halükarda kendisine fayda sağlayacağını hesapladı. Sürgün edilenler Türkiye'de kalırsa, Bulgaristan'daki sayıları azalacak, mal varlıkları vs. hükümetin malı olacak ve birikmiş emeklilik yardımlarının ödenmesi gerekmeyecekti; bazıları Bulgaristan'a dönerse, Türkiye'deki kötü yaşam koşullarını ve yerli Türklerin göçmenlere karşı ayrımcılığını anlatarak kalan Türklerin Bulgarlaştırılmasını hızlandırmak için propaganda aracı olarak kullanılabilirlerdi. Bazı sürgünler Bulgaristan'a dönmüş ve derhal TV kameraları ve radyoların önüne çıkarılarak Türkiye'yi karalamaları istenmiştir: bunlardan bazılarının Bulgar hükümetinin ajanları olduğu düşünülmektedir. Bu Türklerin sürgünü, Bulgar hükümetinin Bulgaristan'da etnik Türklerin var olduğunu kabul etmesi ve dört yıllık "Bulgaristan'da Türk yok" iddiasını yalanlaması anlamına geliyordu. Bulgaristan'ın Türk kökenli

vatandaşlarını sınır dışı etme kararı, Müslüman azınlığı Bulgarlaştırmaya yönelik acımasız politikasının başarısızlıkla sonuçlandığının da itirafı anlamına geliyor (Karpat, 2004: 661-662).

3. DERLEYENLER HAKKINDA

3.1. EMİL BOEV

Prof. Emil Peychev Boev 7 Temmuz 1932'de Varna bölgesinin Belogradets köyünde doğdu. Orta öğrenimini Varna Birinci Erkek Lisesi'nde tamamladı. Yükseköğrenimini Sofya Üniversitesi'nde Türk Filolojisi bölümünde tamamladı (1956). 1950'li yıllarda ülkenin çeşitli eğitim kurumlarında edebiyat, Bulgarca, Fransızca, Rusça, Türkçe öğretmenliği yaptı. 1960 yılında sınavı geçerek Sofya Üniversitesi'nde tam zamanlı yardımcı doçent olarak atandı. 1973 yılında "Bulgaristan'da Tatar Diyalektolojisi Üzerine Araştırmalar ve Materyaller" adlı tezi ile "Doçent", 1991 yılında "Bulgaristan'da Tatarca Konuşmalar" adlı tezi ile "Profesör" unvanını aldı. Uzun yıllar Klasik ve Yeni Filolojiler Fakültesi'nde Doğu Dilleri Bölümü'nün başkanlığını yaptı ve kurucusu ve ilk müdürü olduğu Doğu Dilleri ve Kültürleri Merkezi'nin (CECL) dönüşümünden sonra da bu görevi sürdürdü. 1976-1982 yılları arasında Klasik ve Yeni Filolojiler Fakültesi Dekan Yardımcısı olarak görev yaptı.

Prof. Emil Boev, Sofya "St. Kliment Ohridski" Üniversitesi'nde, Kazak Devlet Üniversitesi'nde (Alma-Ata), Kahire'deki El-Ezher Üniversitesi'nde, Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü'nde dersler vermiştir. Bilimsel ilgisi çok çeşitli alanlara odaklanmaktadır: diyalektoloji, etnoloji ve etno-dilbilim, Türk dillerinin fonetiği ve leksikografisi, Türk-Bulgar dil temasları, Türk dillerinin karşılaştırmalı grameri, Türk dillerinin pratik grameri ve modern edebî Türkçenin pratik grameri. Ders verdiği bilimsel disiplinler şunlardır: Pratik Türkçe, Kazakça, Kırım Tatarcası, Türk diyalektolojisi, Türk dillerinin karşılaştırmalı grameri, modern Türkçenin fonetiği ve leksikografisi. Bilimsel başarılarını uluslararası konferans ve kongrelerin (Bulgaristan, Türkiye, Rusya, Ukrayna, Fransa vb.) yanı sıra bilimsel süreli yayınlarla ortaya koymuştur. Ayrıca, Türklere yönelik Türkçe ders kitaplarının ve Bulgarca ders kitaplarının yazarı, ortak yazarı, editörü ve derleyicisidir. Öğretim ve araştırma faaliyetlerinin yanı sıra,

1961-1986 döneminde Türk ve Gagavuz diyalektolojisini incelemek için Bulgaristan'ın farklı bölgelerine aylık saha gezileri düzenlemiştir.

2010 yılında Prof. Boev, Bulgar bilim ve kültürünün gelişimine yaptığı özel hizmetlerden dolayı birinci derece "Aziz Kiril ve Metodiy Nişanı" ile ödüllendirildi. Ayrıca "Türk Filolojisi" uzmanlık alanının kurucularından biri olduğu Şumnu Üniversitesi "Piskopos Konstantin Preslavsky" tarafından "Doctor Honoris Causa" unvanına layık görülmüştür. MSK'daki yaklaşık yüz koltuklu en büyük salonlardan birine onun adı verilmiştir. Boev, 2013 tarihinde Sofya'da vefat etmiştir[8]. Başlıca Eserleri: *Rodop Manileri* (Hayriye Memova-Süleymanova ile birlikte), Sofya Narodna Prosveta, 1962. Genişletilmiş İkinci Baskı: 1965; *Текстове по турски език* (Tekstove po turski ezik), [Türkçe Metinler] (H. Mahmudov ve G. Klasov ile birlikte), Наука и изкуство, София-1965; Rodop *Türk Halk Masalları* (Hayriye Memova-Süleymanova ile birlikte), Sofya Narodna Prosveta, 1963; *Rodop Türküleri* (Hayriye Memova-Süleymanova ile birlikte), 1962. İkinci Baskı: 1966; *За предтурското тюркско влияние в българския език-още няколко прабългарски думи* (*Za predturskoto tyurksko vliyanie v bılgarskiya ezik-oşte nyakolko prabılgarski dumi*), [Bulgarcada Osmanlı Öncesi Türkçenin Etkileri Birkaç Protobulgarca Kelime Daha]-Български език, 1965, кн. 1, стр. 3-17; *За българскотюркските езикови връзки*, (Za bılgarsko-tyurkskite ezikovi vrızki) [Bulgar-Türk Dil İlişkilerine Dair], Известия на Института за български език, кн. 16, 1968, стр. 177-188; Bulgaristan'da *Türk Diyalektolojisiyle İlgili Çalışmalar-Bilimsel Bildiriler*, TDK, Ankara, 1968, 171-177 (Süleymanoğlu, 2013: 11).

3.2. HAYRİYE SÜLEYMANOVA (YENİSOY)

Hayriye Süleymanova Yenisoy, 10 Mart 1934 tarihinde Bulgaristan Filibe/Plovdiv yakınlarındaki Kriçim/Kırçma kasabasında doğdu. Babası Mehmet Memoğlu, annesi ise Rabia Hanım'dır. Babası Mehmet Memoğlu, uzun yıllar Kriçim Türk Okulunda encümen başkanlığı yapmış bir devlet görevlisidir. Kriçim İptidaîsi ve Rüştiyesinden sonra kasabanın Bulgar Kız Lisesinde okuyup (1948-1952) mezun oldu. Sofya Üniversitesi Filoloji Fakültesinde 10 Ekim 1952 tarihinde Türk Filolojisi/Türkoloji Bölümünün öğretime açılması üzerine, bu bölüm-

8 URL-3

de yükseköğretime başladı. 1956 yılında bölümü başarıyla bitirdi. İlk mezunlarındandır. Üniversitede öğrenciyken Prof. Dr. A. A. Kononov, Prof. Dr. A. Tietze, Prof. Dr. E. Trijarski, Prof. Dr. W. Zajaczkowski, Prof. Dr. A. Caferoğlu, Prof. S. E. Siyavuşgil, Prof. Dr. G. Németh, Prof. Dr. M. Şiraliyev, Prof. M. Mirzazade, G. Hazai, Gılıb Gılıbov ve Orhan Şaik Gökyay gibi tanınmış Türklük bilimcilerle tanışıp bilgisini artırma şansını iyi kullandı.

Üniversiteyi yüksek başarıyla bitiren Hayriye Memoğlu, mecburi hizmeti dolayısıyla devletçe atandığı Kırcaali Türk Öğretmen Okulu/Türk Pedagoji Mektebi'nde üç ders yılı Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı (1956-1959). Bu görevi sırasında bazı öğrencileriyle Kırcaali'nin Türk köylerinde halk kültürü ürünlerinin derlenmesini sağladı. Mecburi hizmeti üç yıldı. Eski Zağra'da yeni açılan Öğretmen Uzmanlık Enstitüsünde Türk Okulları Kürsü Başkanlığına atandı (1959). Beş yıl süren bu görevi sırasında Bulgaristan'da Türkçe eğitimin seviyesini yükseltmek amacıyla Türk okullarındaki öğretmenlerle yakın ilişkide bulundu, kurslar düzenledi. Bilimsel, metodik makale yayımlarını sürdürdü. Halk kültürü derlemelerini ihmal etmedi. Bulgar Bilimler Akademisinin Kuzeydoğu Bulgaristan'da yaşayan Gagavuzların dili ve kültürüyle ilgili derleme gezilerinde görev aldı. Eski Zağra'da görev yaparken 1961 yılında Sofya Üniversitesi Slav Dilleri Fakültesi Bulgar Dili ve Edebiyatı Bölümünde ikinci yükseköğrenime başlayıp 1967 yılında mezun oldu. Böylece hem Türkçe hem de Bulgarca alanlarında uzmanlaştı.

Mezun olduğu Sofya Üniversitesi Türkoloji Bölümünün açtığı sınavı kazanarak bölüme öğretim görevlisi, başasistan atandı (1964). Bu bölümde Türk dili, Türk dili ses bilgisi ve leksikoloji derslerini okuttu (1964-1985). Bu görevinin yanı sıra Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde ağız ve halk kültürü derlemeleri yaptı. 1970 yılında Üniversitesince Bakü'ye gönderildi. Türkoloji bölümünde öğrenciyken Azerbaycanlı iki misafir öğretim üyesinden (Prof. Dr. M. Şiraliyev ve Prof. M. Mirzazade) ders almıştı (1953-1954). Onların da desteğiyle Bakü Devlet Üniversitesinde Türk dili ses bilgisi, leksikoloji dallarında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Azerbaycan Devlet Diller Enstitüsü'nün fonetik laboratuvarında deney yapma imkânını buldu. Sofya'ya dönüşünde, üniversitenin Türkoloji Bölümü'nde birçok öğrenciye başasistan, kıdemli öğretim görevlisi unvanlarıyla tez danış-

manlığı yaptı. 1985 yılında Bulgar Bilimler Akademisi Balkan Araştırmaları Enstitüsünde Balkan Halklarının Etnik-Lengüistik ve Etnik Kültürel Problemleri Bölümüne atandı. 1981-1989 yılları arasında Bulgaristan Türklerini "Zorla Bulgarlaştırma Dönemi" yaşanmaktaydı. Süleymanova, Türkçe'nin en etkili ve saygın isimlerinden biriydi. Evi daha Sofya Üniversitesinde görevli iken defalarca basıldı. Zengin kitaplığı, halk kültürü derlemeleri, kitap müsveddeleri alıp götürüldü. Üniversite basımevinde yeni basılmış olan Bulgarca-Türkçe Tematik Sözlük'ü ve baskıdaki Türkçe Bulgarca Sözlük'ün yakılması için rektörlükçe bir komisyon kuruldu (1981). Üyeler karşı çıkınca sözlük depoda kilit altına alındı. Bulgarca Türkçe Tematik Sözlük ancak 13 yıl sonra 1993'te yeni rektörün emriyle depodan çıkarılıp dağıtıldı. Yine bu dönemde, Hayriye Süleymanoğlu beş yıl Sofya Elektrokar Fabrikasında temizlikçi, işçi olarak çalıştırıldı ve 1985'te Bulgar Bilimler Akademisine atandı. Akademinin 1987'de ona layık gördüğü doçent unvanı da onaylanmadı. Ancak, totoliter rejim son bulduktan sonra 1989'da unvanına kavuşabildi.

Bulgarların "Büyük Gezi" olarak adlandırdıkları, Bulgaristan Türklerinin büyük göçü sırasında (1989) Hayriye Süleymanoğlu, eşi ekonomist Mehmet Süleymanoğlu, oğlu ve kızı ile Türkiye'ye göç etti. Önce Bursa Kestel'e yerleştiler. Aile Yenisoy soyadını aldı. Daha sonra öğrenim durumlarına, mesleklerine bakılarak kendilerine Türkiye Cumhuriyeti'nce iş sağlandı. Bu çerçevede Doç. Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy Ankara Üniversitesi DTCF öğretim üyeliğine atandı (1991). Fakültede Bulgar Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalını kurarak Bulgarca, Bulgar yazı dili tarihi, çağdaş Bulgar dili, leksikoloji, diyalektoloji dersleri verdi. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerine danışmanlık yaptı. Ders kitapları hazırlayıp yayımladı. DTCF'de öğretim üyesiyken Prof. Dr. A. Ahundov'un danışmanlığında Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi Dilcilik Enstitüsünde başlattığı "Tarihî Süreç İçerisinde Türk Dilleriyle (Lehçeleriyle) Slav Dilleri Arasındaki Etkileşim" konulu doktora tezini başarıyla savunarak Dr. Unvanını aldı (1996). Doktora tezi 1998 yılında TDK tarafından yayımlandı. 1998 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine Doç. Dr. unvanıyla ataması yapıldı. Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümlerinde ders verdi. 2003 yılında profesörlüğe terfi etti ve ertesi yıl emekliye ayrıldı. 2018 yılında Ankara'da vefat etti.

Başlıca Eserleri: **Araştırma, İnceleme:** *Ailede Çocukların Terbiyesine Dair* (H. Mahmudov'la, Sofya 1966), *Türk Dili Ses Bilgisi/Fonetika na Turskiya Ezik* (Sofya 1976), *Bulgar Türkleri Çocuklarının Eğitim Öğretimi/ Obuçenie na Detsa na Bulgarski Turtsi* (A. Vasileva, S. Makedonska ile, Sofya 1977), *Bulgar Dili Grameri* (Ankara 1991), *Çağdaş Bulgar Dili/Fonetik, Sözcük Yapımı, Morfoloji, Sentaks* (Ankara 1992), *Sıstoyanie na Frazeologizmite ot Turski Proizhod v Sıvremenniya Bılgarski Ezik/Bulgarcada Türkçe Deyimlerin Durumu* (Ankara 1993), *Tarih Boyunca Slav Türk İlişkileri: Türkçede ve Öteki Türk Lehçelerinde Slav Leksik Unsurları* (Ankara 1998), *Edebiyatımızda Balkan Türklerinin Göç Kaderi* (Ankara 2005), *Edebiyatımızda Balkan Acıları* (Bursa 2007*), Bulgaristan Türklerinin Türkçe Eğitimi Davası: 1877-2007* (Bursa 2007), *Çağdaş Bulgarca* (N. Süleymanoğlu, E. Süleymanoğlu ile, Ankara 2007), *İkinci Dünya Savaşı'ndan Bu Yana Bulgaristan Türklerinin Türkçe Eğitimi* (Edirne 2011). **Derleme/Antoloji:** *Rodop Mânileri* (E. Boyev'le, Sofya 1962), *Rodop Türk Halk Masalları* (E. Boyev'le, Sofya 1963), *Rodop Türküleri* (E. Boyev'le, Sofya 1966), *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi/Bulgaristan Türk Edebiyatı*, C. 8 (Ankara 1997). **Sözlük:** *Bılgarsko-Turski Tematiçen Reçnik I-II/Bulgarca-Türkçe Tematik Sözlük I-II* (Sofya 1980-81), *A Dictionary of Turkisms in Bulgarian/ Bulgarcadaki Türkçe Kelimeler Sözlüğü* (A. Grannes, K. R. Hauge ile, Oslo 2002), *Türkçenin Ters Sıklık Sözlüğü* (Ankara 2006), *Türkçe Bulgarca Sözlük* (Ankara 2007), *Türkçenin Sıklık Sözlüğü: Edebî Eserlerde Sık Kullanılan Sözcükler* (Ankara 2014). **Ders Kitabı:** *Uygulamalı Türk Dili Dersleri-Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi* (H. Mahmudov, M. Beytullov ile, Şumnu 1971), *Turski Ezik. Tekstove* Çast *I/Türk Dili Metinler: I. Bölüm* (H. Mahmudov, Kr. Haciolova, V. Samarcieva, M. Memedov ile, Sofya 1974), *Bölüm II* (Sofya 1974), *Bölüm III* (Sofya 1974*), Obuçeniç na Detsa ot Nebılgarski Proizhod v Detskata Gradina/6 Yaş Grubundaki Bulgar Kökenli Olmayan Çocukların Anaokulunda Eğitim Öğretim* (M. Yanakiev, T. Vladimirova, S. Makedonska, A. Vasilieva ile), *1. Kitap* (Sofya 1975), *2. Kitap* (Sofya 1975), *Uçebnik po Turski Ezik/Türk Dilinden* (H. Mahmudov, I. Beyrullov, V. Samarcieva ile, Sofya 1979), *Ana Okulu Öğretmenlerine Türkçeden Kılavuz Kitap* (G. Rüstemova, Y. İbrahimova ile Sofya 1990), *Özlenen Alfabe* (Mehmet Süleymanoğlu ile Sofya 1990), *Türkçe 2 Okuma Kitabı* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya 1990), *Türkçe 3 Okuma Kitabı* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya 1990), *Türkçe 4 Okuma Kitabı* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya 1990), *Türkçe 5 Okuma Kitabı* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya

1990), *Türkçe 6 Okuma Kitabı* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya 1990), *Türkçe 7 Okuma Kitabı* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya 1990), *Türkçe 8 Okuma Kitabı* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya 1990), *Öğretmenlerimize, Ana ve Babalarımıza İlk Türkçe Kitap* (M. Süleymanoğlu ile, Sofya 1990), *Anaokulu, İlkokul, Ortaokul ve Liselerde Türkçe Öğretim Programı* (Sofya 1990), *Türkçe 2/Bulgaristan Türklerinin Çocuklarına Ait Türkçe Okuma Kitabı* (Ankara 1997), *Modern Bulgar Dili* (E. Süleymanoğlu ile, Ankara 2014) (Tan, 2019: 277-282).

4. NARODNA PROSVETA'NIN TARİHİ

Narodna Prosveta birçok Sovyet ülkesinde olduğu gibi sosyalist rejimin ideolojik bir aygıt olarak gördüğü "basın-yayın" faaliyetinin Bulgaristan'daki temsilcisiydi. Narodna Prosveta, totaliter dönem Bulgaristan'ında basın yayın faaliyetlerindeki devlet kartelinin de adıydı ancak Bulgaristan Türkleri için başkaca anlamlar ifade etmekteydi. Bulgaristan Türklerinin edebiyat faaliyetlerinde birlikte yaşadıkları komşu millet tarafından akredite edildiklerini, yayın faaliyetlerinde belli bir disiplini yakaladıklarını ve devlet nezdinde dikkate alındıklarını ifade eden bir meşruiyet zeminiydi (Akgün, 2021: 142).

15 Şubat 1945 tarihinde, Bulgaristan Naiplerinin 41 sayılı Kararnamesi ile Milli Eğitim Bakanlığı "amacı: her tür ve derecedeki okullar ve tüm eğitim enstitüleri için tüm konularda ders kitapları, öğretim yardımcıları, defterler ve bloklar yayınlamak" olan Devlet Yayınevi'ni kurdu. Üç yıl sonra, yayınevi bağımsız bir kurum olarak kuruldu. Kısa sürede Bulgaristan'ın en büyük yayınevi haline geldi. Savaş sonrası yoksullaşmanın ve 1950'lerin sonunda Bulgaristan'ın sosyalist kampa kapanmasının bir sonucu olarak, Bulgar ders kitapları ile gelişmiş Avrupa ülkelerindeki ders kitapları arasındaki kalite farkı ve ders kitabı yazımı, düzeni ile baskısının iyileştirilmesi ihtiyacı fark edilir hale geldi. Metodolojik ve teknolojik geri kalmışlığın üstesinden gelmek ve bugün hala geliştirilmekte olan modern yayıncılık uygulamalarını tanıtmak için önlemler alındı. Prosveta, dayatılan ideolojik engellerden kaçınmak için Fransa, Finlandiya, İspanya, İtalya, ABD ve hatta Japonya'dan ders kitapları ve popüler bilim literatürü temin etti. Yayınevinin editörleri, ders kitapları ile diğer ülkelerin ders kitaplarının karşılaştırmalı bir iç sergisini düzenledi. Devlet başkanları bu sergiyi görmeye ve modası geçmiş uygulamaları modernize etme ihtiyacına

ikna olmaya davet edildi. Akabinde Prosveta'nın uluslararası kitap fuarlarına katılımı başlar ve bunu yayıncılık başarısı ödülleri takip eder. Birkaç yıl içinde "Prosveta"dan ayrılarak yeni profilli yayınevleri kurulur: "Bilim ve Sanat", "Tıp ve Fizik", "Teknik" vb. 2000 yılında yayınevi bir anonim şirkete dönüştürüldü. Prosveta Yayınevi, 75 yıllık tarihi boyunca yayınları için Avrupa'nın En İyi Ders Kitabı Ödülü de dahil olmak üzere birçok prestijli uluslararası ödüle layık görülmüştür[9].

5. TÜRKÜLER HAKKINDA

Türk şiir tarihinin Türklerin tarihi kadar eski olduğunu söylemek, pek abartı sayılmamalıdır (Alptekin ve Sakaoğlu, 2006: 15). Türkü söyleme; söyleyiciler, söylenme ortamları, söylenme amaçları olarak bir gelenek oluşturmuştur. Türkü her türlü neşeli ve kederli olay üzerine söylenebilir. Genellikle özel bir türkü söyleme toplantısı yapılmaz. Türkülerin söylendiği belirli bir zaman yoktur. Türküler her zaman söylenebilir. Genellikle kış ve yaz aylarında daha çok söylenir. Kış geceleri toplanan insanlar, yardımlaşma amaçlı toplantılarda; yazın iş, tarım, hasat için toplandıklarında eğlenmek ve işi kolay kılma amacıyla türküler söylerler. Ev toplantılarında türkü vazgeçilmez eğlence aracı olur. Kadınların kendi aralarında yaptıkları toplantılara "ferah günü" adı verilir. Erkeklerin toplantılarına ise "sıra gecesi" adı verilir. Kadınların ve erkeklerin toplantılarının diğer bir adı da "şenlik"tir. İş zamanı, yapılan işe göre kadınlı erkekli aynı yerde veya kadınlar erkekler ayrı yerlerde toplanırlar. Askere, gurbete yolcu etme, gelin gönderme törenlerinde türküler söylenir (Artun, 2013: 2) .

Köken bakımından Türk kelimesinin nisbet eki alarak "Türkî" şeklinde oluştuğu, daha sonra Türkçe söyleyişe uydurulduğu kanaati yaygındır. Türküye "şarkı, deyiş, deme, hava, ninni, ağıt" da denilmekte, Anadolu'da türkü karşılığında yer yer "yır" adı da kullanılmakta, Tatar Türkleri'nin türküye "beyit" dedikleri bilinmektedir. Türküye Azerbaycan Türkçesi'nde "mahnı", Başkırtça'da "halk yırı", Kazakça'da "türki, türük, halık ani", Kırgızca'da "eldikır, türkü", Özbekçe'de "türki, halk kaşiği", Tatarca'da "halk cırı", Türkmence'de "halk aydımı", Uygurca'da "nahşa, koça nahşisi" denilmektedir. Türkü, âşık şiirleri gibi düzenleyicisi bilinenler yanında çoğunlukla dü-

9 URL-4

zenleyicileri bilinmeyen, sözlü gelenekte oluşup gelişen, çağdan çağa ve yöreden yöreye değişip zenginleşen, bazen bozulmalara uğrayan ve her zaman ezgi eşliğinde söylenen şiirlerdir. Türk halk şiirinin de en eski nazım biçimlerinden biridir. Bu adı taşıyan ilk manzumeye XV. yüzyıl başlarında Horasan'da rastlandığı kaydedilmekte, Anadolu'da ise ilk örnekleri XVI. yüzyılda görülmektedir. İnsanların yaşadığı her çeşit olayı, bu olayların toplum içindeki yankılarını, kahramanlıkları ve tarihî olayları konu edinen türküler bir kültür hazinesidir (Albayrak, 2012: 611).

Türkülerin, kaynak kişisi, icracısı ve dinleyicisi durumundaki insanların kültürel hayatındaki yeri ve mitolojik dönemlerden günümüze uzanan yüzyıllarda ve bugün için Türk kültürü bakımından önemi, sıradan sözcüklerle ifade edilemeyecek kadar büyüktür (Yakıcı, 2007: 21). Türk şiirinin eski numunelerinde olduğu kadar, bugünkü halk edebiyatında da daima müşahede edilen başlıca unsurlardan birini, Türk edebi üslubunda derin kökler ile yerleşmiş olan ifade mütevaziliği teşkil etmektedir (Arat, 1991: 271). Türküler halkın ruh halini, neşesini, derdini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı olayları yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört dizeli ana bölümlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlerdir (Kaya, 2007: 741). Türküler, bir dilin zenginliğini, geçmişini, geleceğini ve kültürünü ortaya koyan; bireyin kendini daha rahat bir şekilde ifade etmesine olanak sağlayan söz varlığını gelecek nesillere aktaran edebî türlerden birisidir (Şahin ve Kayhan, 2023: 71). Halk türküleri, halkın ortaklaşa yarattığı sözlü verimlerdir. Halk türkülerinin asıl mihveri insandır. Türkülerin dili, halk dili dediğimiz imajlı, imalı, engin ve zengin dildir (Güney, 1971: 235-237). Türkülerin en önemli özelliği ezgidir. Ezgilerin (küylerin) en azından bir kısmı geçmişte doğrudan kan bağıyla Türk topluluklarının en önemli kimlik yapıcı ve taşıyıcı unsuru ve sembolü olduğu anlaşılmaktadır. Türküler ve ezgileri Türk topluluklarında topluluğun "biz" ve "bizim" bilincini oluşturmada ve devam ettirmede sözünü ettiğimiz ezberlemeye dayalı "ortak metin"leştirmeyi tekrarla veya "nakarat"la sağladıkları açıkça ortaya çıkmaktadır (Çobanoğlu, 2010: 48). Denilebilir ki anonim olsun olmasın, halk şiiri içinde yer alan bütün türlerde ezgi, en çok türkülerde belirleyici rol oynayarak ön plana çıkmaktadır (Gözüaydın, 2013: 25). Türkçenin söz varlığının yapı taşlarınının nesilden nesile aktarımı,

masal, hikâye, destan ve şiirlerin yanı sıra ezgilerin gücüyle de gerçekleştirilmektedir (Mete, Özcan ve Şahin, 2021: 519).

Türkülere Doğu ve Kuzey Türkleri aynı kökten gelen "yır" veya "cır" adını vermişlerdir. Batı Türkleri, Türk kelimesinden doğan ve Türklere mahsus ezgi (melodi) manasına gelen "türkü"yü kullanmaktadırlar. Bu kelimeden icat etmek manasına gelen "türkü yakmak" deyimi türemiştir. Türküler, umumiyetle herkesin anlayabileceği ortak, sade ve tabii bir dille, hece vezni ile söylenmekte veya yazılmaktadır (Elçin, 2004: 195).

Adile Kurt Karatepe'ye göre türküler, bizi biz yapan, üzerinde yaşanılan toprakları vatan yapan, üzerinde bütün milletimizin mutabık kaldığı kutsal birer emanettir. Anonim türkülerimizin yanı sıra âşıklarımızın, ozanlarımızın, şairlerimizin, mutasavvıflarımızın türkü olmuş şiirleri de vardır. "Mızıka Çalındı Düğün mü Sandın", "Yemen Bizim Neyimize", Çalın Davulları", "Karlı Dağlar Karanlığın Bastı Mı", "Ey Güzel Kırım", "Göç Göç Oldu", "Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri", "Hey On Beşli", "Gesi Bağları", "Kürdün Develeri Çekilir Dağa" gibi birçok türkünün hikâyelerini dikkate aldığımızda türkülerimizin tarihi birer vesika olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Zira "Türk insanının yazılmayan romanı türkülerde saklıdır" der; A. Hamdi Tanpınar. Ölen hayvanının arkasından bile ağıt yakmıştır Anadolu insanı. Aşk, kahramanlık, zulme isyan, gurbet, sosyo-ekonomik düzen, doğa sevgisi, ölüm ve ölüm karşısında duyulan elem, tasavvufi ahlak, inanç, örf… Hâsılı insana ve tabiata dair gerek fıtrî gerekse tarihten süzülüp gelen ne varsa hepsi türkülerin ana temasıdır (Kızıldağ, 2023: 69). Türkünün taşıyıcılık özelliği çift yönlüdür. Birincisi, türkü, tarihin ve kültürün ögelerini millî kültür formatına dönüştüren bütün değerlerin taşıyıcısıdır. Bu değerler, başta dilin kendisi olmak üzere tarihsel olaylardan kişilere, inançlardan inanışlara, duygu ve düşüncelerden deneyimlere, kadından erkeğe, evlattan ecdada, doğumdan ölüme, süreklilikten değişime, sözlü hukuk olan töreden gelenek ve göreneklere kadar geniş bir yelpazeye yayılır. İkincisi ise türkü, yine kültürün temel taşıyıcısı olarak kendisini; yani icrası, icracısı/sanatsal, edebi müzikal ve kültürel özellikleriyle birlikte yeniden ürettiği türküyü, bizzat kendisini dünden bugüne, bugünden de yarına taşır. Bu bakımdan türkü, doğası gereği çok yönlü bir dinamizme sahiptir. Türkü, millî kültür bağlamında geçmişten alıp bugüne taşıdığı birçok ögeyi

geleceğe aktarma yeteneğine de sahiptir. Bu ögelerin başında da dil gelir (Çevik, 2014: 71). Türk halk edebiyatı söylemelik türleri içerisinde bugüne kadar pek çok araştırmacı tarafından çeşitli yönleriyle ele alınan türküler, gerek sözel dokularındaki anlamsal değerleri, gerekse ezgili icraları ile Türk kültür coğrafyasının her yerinde farklı adlarla da olsa canlı bir şekilde icra edilmeye devam eden en eski ve önemli halk şiiri örneklerindendir (Dinç, 2020: 486).

6. RODOP TÜRKÜLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Ezgili söyleyiş, türkülerin en önemli özelliğidir. Ancak bunun yanı sıra türkülerin şekil özellikleri de dikkate değerdir. Türkülerin şekil özelliklerinin incelenmesi ise ele alınan türkünün şekil ve kafiye bakımından düzenli olup olmadığı, bent sayıları, hece veznine uygunluğu gibi hususların incelenmesiyle mümkündür. Rodop türküleri de bu bakış açısıyla yapılarına ve konularına göre ele alınmıştır. Yapısal tasnifte türkülerin düzenli-düzensiz oluşları ve bent sayıları ele alınmış, diyaloglu türküler de sınıflandırmaya dâhil edilmiştir.

6.1. Yapılarına Göre Rodop Türküleri

1962 yılında Emil Boev ve Hayriye Süleymanova'nın derlediği türkülerin ses kayıtları elde olmadığından, bu türkülerin ezgileri üzerine bir inceleme söz konusu olamamıştır. Ancak TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda yer alan ve Rodop türküleriyle benzerlik gösteren türküler nota ve sözleriyle birlikte çalışmanın sonuna eklenmiştir.

6.1.1. Bent Sayısına Göre

6.1.1.1. Düzenli Türküler

6.1.1.1.1. Bentleri İki Dizeden Oluşan Türküler

6.1.1.1.1.1. Bentleri iki dizeden oluşan nakaratsız türküler

Rodop türküleri içerisinde bentleri yalnızca iki dizeden oluşan türküler, diğer yapılardaki türkülere göre sayıca azdırlar. "Arda Boylarında ve Emine'm" türküleri bu yapı özelliğindedir. aa, bb, cc, dd, ee… kafiye şemasını takip eden türkülerin Türkiye'de de bilinen bir örneği aşağıdaki gibidir.

Arda boylarına ben kendim gittim,
Dalgalar burdukça can teslim ettim.

Arda boylarında ardıç yarallâr.
Ercep'i beğenmediler, zengin arallar.

En güççük gardaşım gitme dedi ye,
Şu bubamın dilleri beni yedi ye.

Gitmeycem ana gara Duran'a,
Bubam meram annamaz, yalvar agana.

Ardalar boyunda zerdeli ağacı,
Bubamın dilleri zehirden acı.

Arda'nın suları bal gibi akar,
Beem imansız bubam paraya tapar.

Şoşa boylarında tomafil durdu;
İmansız bubam paraya doydu.

Gırcalı şoşasından tomafil geçer,
Beem imansız bubam ırakı içer.

Saat beşte vardım al beni diye,
Yarın alay gelecek, alman dedi ye.

Arda boylarında sarı karınca,
Nerelere varayım sabah olunca.

Ardalar boyuna ben kendim gittim,
Kendimi atmaya çok esap ettim.

Arda boylarında tikili saban,
Orda geçit yok, dedi, bağırdı çoban.

Ercep dedikleri tuttu belimden,
Ardalar aldı ya Ercep'in elinden.

Arda kenarına düşünüp gittim,
Dalgalar hurdukça can teslim ittim.

Mezar taşlarında gırmızı yazı,
Dalgalar aldı ya gelinlik gızı.

Gara Duran dedikleri bir gaplı meşe,
Beem sevgili Ercep'im bir top menekşe.

Gidin bulutlar, gidin, diymene gidin,
Diymende Ercep'e çok selam idin.

Uyu, uyan Ercep'im, ben gidiyorum,
Şu şefaklı dünyayı terkediyorurn.

Uyu, uyan Ercep'im, senin olayım,
Dalgalar üstünde gelin olayım.

Arda boylarını delik mi sandın,
Süğüt bıdaklarını pelik mi sandın.

Hayva, hayva Ercep'im, senin olayım,
Ardalar almış a, nerde bulayım.

Hayva, hayva Ercep'im, yaktın a beni,
Gavır mezarına soktun a beni.

Ardanın boyunda ılgın kökleri,
Nerde galdı Ercep'in saat köstekleri.

Arda'nın suları akmaz oldu ya,
Ercep'in davulları ötmez oldu ya.

Arda'nın suları aktı duruldu,
Beem Ercep yavuklumun boynu buruldu.

Arda boylarında bir sürü guzu,
Ardalar aldı ya kınalı gızı.

Arda boylarında ılgın olur mu,
Ilgın yaprağından yorgan olur mu.

Ardalar boyunda bir sıra erik,
Dalgalar üstünde bir arka pelik.

Geçin ingeler, geçin, kınama geçin,
Suğuk sular getirdim, buz gibi, için.

Arda'nın suları ılgın boyunca,
Suyumu koysunnar haranı dolunca.

Arda boylarına urgan gerildi,
Urganın üstüne çiyizim serildi.

Ardalar boyunda bir sıra eşek,
Ben bıraktım bubama on altı döşek.

Yakın ingeler, kınamı yakın,
Yarın alay gelecek, doyunca bakın.

Ötten gelen ceketim dar geldi bana,
Anamdan ayrılmak zor geldi bana.

Çığırma ana, çığırma, Selim'e hurda,
Selime gızın Arda boyunda.

Arda'nın boyunda tikili gazık,
Kimseye diğil, anama yazık.

Bayrak tikildi alay gelecek,
Beni imansız bubam kime verecek.

Arda boylarında bir gara gatır,
Benden aldığın paraları bankaya yatır.

Arda'nın boyunda gandiller yanar,
Gandiller şavkında duşmanlar oynar.

Arda boylarını duman bürüdü,
Kınalı ellerim çayda çürüdü.

Arda boylarında potin izleri,
Görmesin katil bubam cennet yüzleri. (N. 164)

6.1.1.1.2. Bentleri iki, nakaratları bir dizeden oluşan türküler

Bu türkülerde bentler iki dizeden oluşurken nakarat bir dizeden oluşmaktadır. Bu yapı, Rodop türküleri içerisinde yalnızca aşağıdaki türküde söz konusudur. Bentlerde kafiye şeması bendin her iki dizesi için de aynıdır.

Kız pınar başında yatmış uyumuş,
Ela gözlerini uyku bürümüş.

Pınarım, sana alınmadık kızlar indi mi.

Evler yaptırdım yüksek çardaklı,
İçinde, oturan kızlar elma yanaklı.

Pınarım, sana alınmadık kızlar indi mi.

Kız pınar başında testi dolduru,
Testinin sapına bülbül konduru.

Pınarım, sana alınmadık kızlar indi mi. (N. 8)

6.1.1.1.3. Bentleri iki, nakaratları iki dizeden oluşan türküler

Bu yapıdaki türkülerde bentler de nakaratlar da iki dizeden meydana gelmektedir. Aşağıdaki örnekler dışında "Kahve Olsam, Arabanın Atları, Değirmen Başında, Sarı Yılan, Eminem, Telgırafın Telleri" gibi türküler bu yapıya örnek olarak verilebilir.

Elmayı nazik soyarlar aman,
Çilli tabağa dizerler aman,
Ah benim canım, filcanım aman,
Ah benim canım, filcanım aman.

Filcanın altı çıradan aman,
İçmeyen çıksın aradan aman,

Ah benim canım, filcanım aman,
Ah benim canım, filcanım aman.

Güzeli candan severler aman,
Çirkini dağda ezerler aman,

Ah benim canım, filcanım aman,
Ah benim canım, filcanım aman. (N. 29)

Ah kahve olsam, dolaplarda kavrulsam, (aman, aman, aman),
Toz duman olsam, dağ başında savrulsam.

Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu.

Ah kemer olsam, yâr beline sarılsam, (aman, aman, aman),
Menekşe de olsam, yar elinde açılsam.
Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu.

Bir mendil ver gözyaşımı sileyim, (aman, aman, aman),
Ah sileyim de yar yoluna gideyim.

Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu.

Ver benim bağlamamı çalayım, (aman, aman, aman),
Ah, çalayım da garip garip ağlıyayım.

Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu. (N. 47)

6.1.1.1.4. Bentleri iki, nakaratları üç dizeden oluşan türküler

Bu türkülerde bentler iki dizeden oluşurken nakarat üç dizeden oluşmaktadır. Bu yapı, Rodop türküleri içerisinde yalnızca aşağıdaki türküde söz konusudur. Bentlerin kafiye şeması aa, bb, cc şeklindeyken, nakarat ddd yapısını tekrar etmektedir.

Karabiber aş için,
Yandım hilal kaş için,
Karabiberim, biberim, biberim,
Esmer güzelim, güzelim, güzelim,
Akşam gezelim, gezelim, gezelim.

Karabiber aş olmaz,
Bundan ince kaş olmaz,

Karabiberim, biberim, biberim,
Esmer güzelim, güzelim, güzelim,
Akşam gezelim, gezelim, gezelim.

Gümüş tarak saç için,
Yandım çatık kaş için,

Karabiberim, biberim, biberim,
Esmer güzelim, güzelim, güzelim,
Akşam gezelim, gezelim, gezelim. (N. 64)

6.1.1.1.2. Bentleri Üç Dizeden Oluşan Türküler

6.1.1.1.2.1. Bentleri üç dizeden oluşan nakaratsız türküler

Bu türkülerde bentler üç dizeden oluşurken nakarat söz konusu değildir. "Ah Veli, Kınalı Kızım, İki Keklik, Bülbül Türküsü, Küçük Yaşta Bir Yar Sevdim" gibi türküler bu özellikleri taşımaktadır. Aşağıdaki ilk türküde kafiye şeması aaa, bbb, ccc şeklindeyken bir sonraki türküde aaa, bbb, bbb, bcc, ccd gibi bir yapı söz konusudur.

Bizim bağlar çapa ister,
Çapacılar para ister,
Hınzır kaynam sopa ister.

Asmalı yelek asmaylen,
Hakka gittim saçmaylen,
Bir gelin ölmüş tekmeylen.

Bizim bağlar anız oldu,
Hınzır kaynam domuz oldu,
Kızandan da yavız oldu. (N. 104)

Hastanenin lambaları parlıyor,
Doktor gelmiş yaraları aman, bağlıyor,
Sevgilisi başucunda ağlıyor.

Söyle be doktor, söyle, ölecek miyim,
Ölmeden yârimi görecek miyim.
Hastaneye vardım ama girmedim,

Yedi yerimden kurşun yedim ama ölmedim,
Arkadaşım düşman imiş, bilmedim.
Söyle doktor, söyle, ölecek miyim,

Ölmeden yârimi görecek miyim.
Ceviz idim ayırdılar dalımdan,
Pek severdim, ayırdılar, aman yârimden,

Aman, aman, nazlı da yârimden.
Söyle be doktor, söyle, ölecek miyim,
Ölmeden yârimi görecek miyim. (N. 172)

6.1.1.1.2.2. Bentleri üç, nakaratları iki dizeden oluşan türküler

Bu türkülerde bentler üç dizeden oluşurken nakarat iki dizeden oluşmaktadır. "Mürüde, İlkyaz Türküsü, Kına Gecesi Türküsü, Ayrılık Türküsü, Esmesin Yeller, Dağlar, Dağlar, Sülman Türküsü, İlanaya Türküsü, Şırıl Şırıl, Arda Akar" türküleri bu yapıya örnek olarak verilebilir. Aşağıdaki ilk örnekte kafiye şeması aaa, bbb şeklindedir. Nakarat ise cc şeklinde kafiyelenmiştir.

Sülman senin kaşın, gözün yay mıdır,
Teneşirden akar sular kan mıdır,
Sülman gibi şu Kırçma'da var mıdır.
Kıymayın canıma, ben dünyama doymadım,
Eller gibi ben ecelimden ölmedim.

Pazarcık'a vardım ben bubama sormadım,
Sol yanımdan kurşun urdu duymadım,
Şu genç yaşta ben dünyama doymadım.

Kıymayın canıma, ben dünyama doymadım,
Eller gibi ben ecelimden ölmedim. (N. 174)

6.1.1.1.2.3. Bentleri üç, nakaratları üç dizeden oluşan türküler

Bentleri ve nakaratları üç dizeden oluşan türküler Rodop türküleri içerisinde yalnızca üç örnekte karşımıza çıkmaktadır. "Ah Dola Dola, Yağmur Yağar, Ah Bileydim" türküleri bu yapıya örnektir. Aşağıdaki örnekte bentlerin kafiye şeması aaa, bbb, ccc şeklinde devam etmektedir.

Uzun kavak, ne gidersin engine,
Yaprakların benzemiyor rengine,
Anne, beni verecek misin dengime.

Ah dola, dola, dola da
Yar dolanıver boynuma,
Akşama gel sağ yanıma, koluma.
Anne, benim sular göttü bendimi,
Çok aradım, bulamadım dengimi,
Anne; benim kimler aldı sevgimi.

Ah dola, dola, dola da
Yar dolanıver boynuma,
Akşama gel sağ yanıma, koluma.

Anne, benim sağ yanımda sancı mı var,
Ben ölürsem benden daha genci var,
O yârimin benden başka kimi var.

Ah dola, dola, dola da
Yar dolanıver boynuma,
Akşama gel sağ yanıma, koluma. (N. 33)

6.1.1.1.2.4. Bentleri üç, nakaratları altı dizeden oluşan türküler

Rodop türküleri içerisinde bentleri üç nakaratları altı dizeden oluşan tek türkü örneği aşağıdaki gibidir. Bu örnekte nakaratın türkünün bentlerinden daha uzun olduğu dikkat çekmektedir.

Yağmur yağıyor lüle lüle,
Yârim geliyor güle güle,
Al çevreni düre düre.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı.
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı.

Yağmur yağıyor, yer yaş olur,
Uçan kuşlar serhoş olur,
Yar sözleri pek hoş olur.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı.
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı.

Yağmur yağıyor taş üstüne,
Kalem oynar kaş üstüne,
Her ne dersem baş üstüne.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı,
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı.

Kâhküllerini taramazsın,
Sen bu işe yaramazsın,
Küçüceksin, saramazsın.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı.
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı. (N. 76)

6.1.1.1.3. Bentleri Dört Dizeden Oluşan Türküler

6.1.1.1.3.1. Bentleri dört dizeden oluşan türküler (koşma şeklinde düzenlenen türküler)

Rodop türküleri içerisinde bu yapıdaki örnekler oldukça fazla sayıda karşımıza çıkmaktadır. Bentleri dört dizeden oluşan Rodop türkülerinin geneli ele alındığında abcb, dddb, eeeb, abab, cccb, dddb, aaab, cccb, dddb gibi kafiye şemalarıyla karşılaşılmaktadır.

Arpa buğday geç olur,
Güzeller güneç olur,
Güzellerin güneci
Her derde ilaç olur.

Arpa buğday demetler,
Yıkılsın mehaneler,
Terzi, elin kırılsın,
Dar geliyor döğmeler. (N. 9)

Ay aydınlık varamam,
Dile destan olamam,
Ay buluta girdikte,
Bağlasalar duramam.

Pençerede pul perde,
Perdenin ucu yerde,
Yürek oynar can titrer.
Yârimin olduğu yerde.

Daldan dala ip gerdim,
İpekli mendil serdim,
O güzelim kızı ben,
Candan, yürekten sevdim.

Ayağımda yemeni,
Döndürün beni geri,
Ben seni biliyorum.
Kırcali'nin güzeli. (N. 36)

6.1.1.1.3.2. Bentleri dört, nakaratları bir dizeden oluşan türküler

Rodop türküleri arasında "Anşem, Meliham, Mandaları Karaman, Kadriyem" gibi örnekler bentleri dört, nakaratları bir dizeden oluşan türkülere örnek olarak gösterilebilir.

Naşturpayı doldurdum,
Dolu diye kaldırdım,
Uzun çayır boyunda
Anşe'me arpa yoldurdum.

Yan Anşe'm, yan.

Anşe'm çıkmış bağlara,
El atıyor ağlara,
Elişmeyin Anşe'me,
Ko gitsin manaflara.
Yan Anşe'm, yan.

Anşe'm çıkmış portoya,
Mantosunu ilikler,
Reis paytun gelince,
Anşe'm polisi bekler.

Yan Anşe'm, yan.

Anşe'min kara kaşları,
Yaktı ya beni saçları,
Annesine giderken
Tel tel oluyor saçları.
Yan Anşe'm, yan.

Uzun uzun kavaklar,
Anşe'm şeker ufaklar,
Şeker olmuş, bal olmuş,
Öpülmüyor yanaklar.
Yan Anşe'm, yan. (N. 25)

Bahçelerde gündöndü, Kadriye'm,
Bahçelerde gündöndü,
Yârimden mektup geldi,
Dertlerim tazelendi.

Kadriye'me ben yandım.

Elek elek içinde, Kadriye'm,
Elek tekne içinde,
Rodopların kızları,
Sırma yelek içinde.

Kadriye'me ben yandım.

Sarı kavun dilimi, Kadriye'm,
Sarı kavun dilimi,
Valla billa alacağım
Sabri de beyin güveyi

Kadriye'me ben yandım. (N. 201)

6.1.1.1.3.4. Bentleri dört, nakaratları iki dizeden oluşan türküler

Rodop türküleri içerisinde pek çok örneği olan yapısal özelliklerden biri de bentleri dört, nakaratları iki dizeden oluşan türkülerdir. "Mendil Verdim Yârime, Naciyem Türküsü, Zeytin Yağı Yiyemem Aman, Geliver Yârim, Gül Ali, Ya Ölürüm, Ya Alırım, Benim Yârim, Oğlan, Kaleden İniyorum, Bahçelerde Gezersin, Boyu Uzun, Düğün Türküsü, Kır Atıma Bineyim, Karanfil Türküsü, Mahsun İlahisi, Ayrılık, Kara Sevda Türküsü, İstihkamın İçinde, Durman, Durman Yunan, Madenciler Türküsü, Zilli De Maşa, Oyun Türküsü, Horoz Türküsü, Emine Türküsü" gibi türküler bu yapıdadır.

Karafil ektim bitti mi,
Yâre selâm gitti mi,
Yâr üstüne yâr sevdim,
Pek gücüne gitti mi.

Mendili eline,
Mendil verdim yârime.

Bir dal kestim meşeden,
Yâr geliyor köşeden
Rengini gülden almış,
Kokusu menekşeden.

Mendili eline,
Mendil verdim yârime.
Evimin önünde oda,
Bülbüller konar duda,
Çalış yârim dersine
Bal gibi yuda yuda

Mendili eline,
Mendil verdim yârime. (N.6)

Sırma çevresi belinde,
Altın saat elinde.
Yolladığım mendili
Görmeyorum elinde.

Haydi yârim, geli geliver yârim,
Hopla da dönü dönüver yârim.

Bağa vardım üzüme,
Üzüm attım ağzıma,
Yar aklıma geldinen
Dizildi ye boğazıma.

Haydi yârim, geldi geliver yârim,
Hopla da dönü dönüver yârim.

Bağa vardım üzüm yok,
El yârinde gözüm yok,

Ben yârimi bulmuşum,
Başkasında gözüm yok.

Haydi haydi, geli geliver yârim
Hopla da dönü dönüver yârim. (N. 45)

6.1.1.1.3.5. Bentleri dört, nakaratları üç dizeden oluşan türküler

Bentleri dört, nakaratları üç dizeden oluşan türkülerde kafiye şeması genellikle birinci, ikinci ve son dizenin benzer, üçüncü dizenin farklı kafiyede olduğu örneklerdir. "Güzelim Aman, Lamba Şişesiz Yanmaz Mı, Çayıra Serdim, Aman Be Erecep, Gurbetlik Türküsü, Kara Kara Tirenler" bu türkülere örnek olarak verilebilir.

Lamba da şişesiz yanmaz mı,
Cicim, bana yar bulunmaz mı,
Ben bu dertten ölürsem,
Cicim, bana acıyan olmaz mı.

Alamadım kaşleri kareyi,
Kendim açtım o sineme yareyi,
Bulamadım derdime çareyi.

Asmadan gel, asmadan
Cicim, şalvar giyer basmadan,
Gel bu akşam kaçalım,
Cicim, kuru yeller basmadan

Alamadım kaşleri kareyi,
Kendim açtım o sineme yareyi,
Bulamadım derdime çareyi.

Asma sarmış üzümü,
Cicim, dön göreyim yüzünü,
Yüzünü de dönmezsen,
Cicim, göremezsin sözümü.

Alamadım kaşleri kareyi,
Kendim açtım o sineme yareyi,
Bulamadım derdime çareyi. (N. 16)

6.1.1.1.3.5. Bentleri dört, nakaratları dört dizeden oluşan türküler

Bu yapıdaki türkülerde bentler de nakarat da aynı dize sayısına sahiptir. Bentlerde ezgiyi güçlendiren sözlerin yer aldığı örnekler de mevcuttur. Bu yapı da Rodop türküleri içerisinde fazlaca yer almaktadır. "Kekliğim, Karagöz, Dur Yârim, Yaşımız Dolsun, İndim Yârim Bahçesine, Turnam Turnam, Gülüzar, Kızılcıklar Oldu Mu, Bahçelerde Bal Kabak, Baygın Hüsniyem, Aşkına Yanayım, Menekşesi Biçim Biçim, Şükrüyem, Ekin Ektim Gül Bitti, Dağlarda, Meşelerde, Armut Koydum Sepede, Aşk Türküsü, Kaleden İniyorum, Altın Tasta Gül Kuruttum, Marika Türküsü, Köprüden Geçerken, Yüce Dağ Başında, Kesme de Arap, Komita Hasan, Kız Türküsü" gibi türküler bu yapıya uymaktadır. Bu türkülerin bentlerinde aaba, ccdc, eefe ya da abab, cdcd, eefe gibi kafiye şemalarına rastlamak mümkündür.

Süpürgesi tuncadan, (baygın Hüsniye'm),
Beli gayet inceden,
Ben yârimi kıskanırdım, (baygın Hüsniye'm),
Yerdeki karıncadan.

Alca morca, (baygın Hüsniye'm),
Kız almak pek zorca,
Kız senin kalem kaşın, (baygın Hüsniye'm),
Sokacak beni borca.

Bahçelerde gezersin, (baygın Hüsniye'm),
Al kireze benzersin,
Sen benin sevgilimin, (baygın Hüsniye'm),
Niçin beni üzersin.

Alca morca, (baygın Hüsniye'm),
Kız almak pek zorca,
Kız senin, kalem kaşın, (baygın Hüsniye'm),
Sokacak beni borca. (N. 30)

Çıktım tiren yoluna,
Baktım sağıma soluma,
Marika'mın aşkına,
Kurşun yedim koluma.
Ötme be bülbül,
Marika'm hasta,
Ben ayrılamam,
Bu genç yaşta.

Telgrafın telleri
Sallandı kaldı,
Marika'mın gözleri,
Yollarda kaldı.
Ötme be bülbül,
Marika'm hasta,
Ben ayrılamam,
Bu genç yaşta.

Garaya ineceğim,
Tirene pineceğim,
Hiç ağlama Marika'm,
Ben yine döneceğim.

Ötme be bülbül,
Marika'm hasta,
Ben ayrılamam,
Bu genç yaşta. (N. 119)

6.1.1.1.3.5. Bentleri dört, nakaratları altı dizeden oluşan türküler

Bentleri dört, nakaratları altı dizeden oluşan türkü örnekleri Rodop türküleri içerisinde yalnızca iki türküyle temsil edilmektedir.

Uma da kuşu
Yüksek yapar yuvayı,
İner alçaklara,
Sürer sefayı, sefayı.

Ben fena isem
Ko çekeyim cefayı.
Ben gider oldum,
Eller sana eş olsun,
Ben saramadım,
Saran ellere aşk olsun.

Pembe de hanım,
Ne bakarsın saraydan, saraydan,
Ah seni bana
Kısmet etsin yaradan, yaradan

Ben fena isem
Ko çıkayım aradan.
Ben gider oldum,
Eller sana eş olsun,
Ben saramadım,
Saran ellere aşk olsun (N. 128)

6.1.1.1.4. Bentleri Beş Dizeden Oluşan Türküler

6.1.1.1.4.1. Bentleri beş dizeden oluşan nakaratsız türküler

Bu türkülerdeki yapı tıpkı bentleri dört dizeden oluşan türküler gibidir. "Dalgalanma Yeşilim, Çayır Çimen, Daracık Sokak, Yandıralım Mumları, Ayşe'm Türküsü, Kuzum, Eşek Türküsü" gibi türküler bu yapıdadır.

Çayır çimen geze geze of, of,
Oldum ben bir geveze of,
Kızın adı Nefize,
Darılma güzel bize,
Of ninem, of, of,

Simidimin tablası of, of,
Geldi düğün haftası,
Gelin olacağım diye,
Ne bu kızın tasası,
Of ninem, of, of.

Pencereden kuş uçtu of, of,
Yandı yürek tutuştu of, of,
Yanma yüreğim, yanma,
Ayrılık bize düştü.
Of, ninem, of, of.

Bahçelerde hoş kuzu of, of
Bir buynuzu kırmızı of,
Kırmızısa kırmızı,
Alacağım o kızı,
Of ninem, of, of. (N. 69)

6.1.1.1.4.2. Bentleri beş, nakaratları iki dizeden oluşan türküler

Bu yapı Rodop türküleri içerisinde yalnızca aşağıdaki örnekte söz konusudur. Aşağıdaki örnekte kafiye şeması aabaa, ccccc, dddee, ffgff şeklindedir. Nakaratın iki dizesinde ise kafiye aynıdır.

Kayalardan kayarım,
Senin için yanarım, (aman annem),
Ben bu dertten ölürsem,
Talihime yazarım, (aman annem),
Kısmetime yanarım.

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağı,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu, toprağı.

Altın tas, altın tarak,
Gelemem yolum yırak, (aman annem),
Diz dize otururduk,
Olduk gözlerden yırak, (aman annem),
Olduk sözlerden yırak.

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağı,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu, toprağı.

Altın aldım yüz direm,
Kaştır gözü süzdüren, (aman annem),

Senin aşkındır beni üzdüren,
Talihtir, ne çare, (aman annem),
Kısmetindir, ne çare.

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağı,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu toprağı.

Al dağlar, yeşil dağlar,
Gurbette yârim ağlar, (aman annem),
Kalksam dedi mi anlatsam,
Yerde hayvanlar ağlar, (aman annem),
Gökte melekler ağlar.

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağın,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu toprağı. (N. 117)

6.1.1.1.4.3. Bentleri beş, nakaratları beş dizeden oluşan türküler

Bir önceki başlıkta olduğu gibi bu yapı da Rodop türküleri içerisinde yalnızca bir örnekte yer almaktadır.

Kırcalı'yla Arda'nın arası,
Saat sekiz arası, Yusuf'um,
Saat sekiz arası,
Civan da Yusuf'umu Ardalar aldı ya
Yoktur ya çaresi.

Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,
Biz nişanlıyız,
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız.

Çıkar abanı, poturunu Yusuf'um,
Dalgalar alacak, Yusuf'um,
Dalgalar alacak,
Ben sana demedim mi, canlarım Yusuf'um,
Kayıklar batacak.

Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,
Biz nişanlıyız,
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız.

Çıkar abanı, poturunu Yusuf'um,
Kardeşin giyecek, Yusuf'um,
Kardeşin giyecek,
Senin de sevdiceğin kız Feride'yi,
Ellere vermeycek.

Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,
Biz nişanlıyız,
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız.

Arda boylarından Kırcalı'ya
Kimler gidecek, Yusuf'um,
Kimler gidecek,
Civan da Yusuf'umun garip annesine
Kimler haber verecek.

Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,
Biz nişanlıyız.
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız. (N. 165)

6.1.1.1.5. Bentleri Altı Dizeden Oluşan Türküler

6.1.1.1.5.1. Bentleri altı, nakaratları dört dizeden oluşan türküler

Bu yapı da önceki iki yapı gibi yalnızca bir örnekte temsil edilmektedir. Anadolu'da da bilinen bir türkünün Rodop Türklerindeki versiyonu aşağıdaki şekildedir.

Aşkın yollarında
Kervanın mı var,
Beni öldürmeye
Efkârın mı var,
Benden başka bir yâr
Sevdiğin mi var.
Yandım aman, yandırma,
Yandırma beni,
Sevda uykularından
Kaldırma beni.

Ayva çiçek açmadan
Yaz mı geçecek,
Gönül bu sevdadan
Vaz mı geçecek,
Senin ettiklerin
Az mı gelecek.

Yandım aman, yandırma,
Yandırma beni,
Sevda uykularından
Kaldırma beni. (N. 38)

6.1.1.1.6. Bentleri Yedi Dizeden Oluşan Türküler

Bentleri yedi dizeden oluşan türküler de Rodop türküleri arasında yalnızca bir örnekte yer almaktadır. Bu örnekte nakarat yer almamaktadır.

Haydi mari Sabriye'm,
İn doğrasına, Sabriye'm,
İn doğrasına,
Hasan kaynatan beygir getirmiş,
Bin doğrasına,
Ah mari Sabriye'm,
Bin doğrasına.

Haydi mari Sabriye'm,
Bundan yukarı, Sabriye'm,
Bundan yukarı,
Seni baban vermiyecek,
Kaldın a dul karı,
Ah mari Sabriye'm,
Kaldın a dul karı.

Hasan agamın ellerinde
Altın hopazı Sabriye'm,
Altın hopazı,
Sabriyeme nikâ kıyacak
Kırcalı popazı,
Ah mari Sabriye'm,
Kırcalı popazı.

Karşıkı yamaçlarda, Sabriye'm,
Zağarlar cavkırı, Sabriye'm,
Zağarlar cavkırı,
Zağarlar değildir Sabriye'm,
Hasan haykırı,
Ah mari Sabriye'm,
Hasan haykırı.

Dere boyunda taşları,
Koyun mu sandın, Sabriye'm,
Koyun mu sandın,
Mehmed'i bırakıp Hasan'a gitmeyi
Oyun mu sandın,
Ah mari Sabriye'm,
Oyun mu sandın.

Haydi mari Sabriye'm,
Melin mi oldun Sabriye'm,
Melin mi oldun,
Hasan güvenin evlerinde
Gelin mi oldun,

Ah mari Sabriye'm,
Gelin mi oldun. (N. 94)

6.1.1.2. Düzensiz Türküler

Rodop türküleri içerisinde yapı itibariyle düzensiz olan, bentleri ve nakaratları dize sayısı olarak düzensizlik gösteren türkülere de rastlanılmaktadır. Bu türkülerde bazı örneklerde belirli bir düzen görünümü varken son bentlere gelindiğinde düzenin bozulduğu görülmektedir. Bu düzensiz yapının hem türkünün doğasından hem de kaynak kişilerin bazı parçaları unutmuş olabileceğinden kaynaklanması mümkündür. Bu düzensizlik on dört türküde karşımıza çıkmaktadır.

Sıva bileklerini,
Dola boylarıma,
Gelsen e[10] yanıma,

Haynaynam, şinanaynam.
Ne kadar künahların var ise Hazelim,
Sarıl benim boynuma.

Karşıkı ovaları,
Yalabıcık Hazelim,
Duman bürüdü,

Haynaynam, şinanaynam.
Üç beş kadınları, yalabıcık Hazelim,
Üstüme yürüdü.

Sıva bileklerini,
Dola boylanma,
Gelsen e yanıma,

Haynaynam, şinanaynam.
Sarıca kayaları yalabıcık Hazelim,

10 Bu ifade derleyenler tarafından "gelsen e" şeklinde ayrı olarak verildiği için bu şekilde aktarılmıştır. h.n.

Atlayamadın mı,
Yedi enden buzluca şalvarı
Toplayamadın mı. (N. 17)

Aman, anneciğim, dayanamıyacağım,
Ben bu palatkadan kurtulamıyacağım,
Ben bu sevdiğimden ayrılamıyacağım.

Pantulumu ascak dal bulamadım;
Geri dönmeye, yol bulamadım.
Pantulumu astım gürgen daline,
Üşeklimi çektim ince beline.

Tirenlere bindim yellenemedim,
On beş ay nişanlı durdum, evlenemedim.
Palatkamın önünde vurdular beni,
Tahta sandık içlerine koydular beni.

Palatkamın önünde demirden kazık,
Anne, benim genç canıma oldu ya yazık.
Palatkamın önünde bir sıra postan,
Asılırım, kesilirim, yiyemem postan.

Ankara'dan beri duman bürüdü,
Macırların partıları suda çürüdü.
Palatkamın önünde buz gibi munar,
Türkiye macırlarına yüreğim yanar.
Palatkamın önünde bir sıra idi,
Anne benim genç canımı kurbanlık yedi. (N. 155)

Astın baltayı koluna,
Düştün balkan yoluna
Topladın davarı önüne
Çoban mı olacaktın, kasap mı,
Yedi kazanın da var mı
Sen mi kıracaktın.

Gidi kazan başlı, kazma dişli,
Kızıl gözlü, iri ağızlı melün kâfir.

Yalaklı derelere uğrarsın
Kabak keçiciklerin kır ulaklarını,
Alak koyunun siyah kuzularını duğrarsın.

Gidi kazan başlı, kazma dişli,
Kızıl gözlü, iri ağızlı melün kâfir.

Derelere varırsın kum yirsin,
Dermenlere varırsın un yirsin,
Ağaların kapısına gelirsin kaz yirsin,
Sürülere gider koyun yirsin.

Gidi kazan başlı, kazma dişli,
Kızıl gözlü, iri ağızlı melün kâfir. (N. 207)

6.1.1.3. Diyaloglu Türküler

Rodop türküleri içerisinde yer alan diyaloglu türküler bazen anne ile kızın bazen de baba ile kızın birbirleriyle konuşmaları üzerine söylenmektedir. Bu konuşmada anne veya baba kızına evlenmesi için bir kısmet önermekte ya da kıza talip olan bir damat adayından bahsetmektedir. Türküler, meziyetleri kız tarafından beğenilmeyen damat adayları reddedildikten sonra kızın bir sarhoşla gönüllü olarak evleneceği ifadeleriyle son bulmaktadır.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir çoban isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Koyunları çoktur,
Sağdırır bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir muallim iste yor,

Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Defterleri çoktur,
Yazdırır bana.
Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir belber isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Peşkirleri çoktur,
Yıkatır bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir zabit isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Çizmeleri çoktur,
Boyatır bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir moryak isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
O denizde gezer, gezer,
Bakmaz olur bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir sarhoş isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben giderim ona,
Gider içer, içer gelir,
Sarmaşır bana. (N. 92)

Kızım, kızım, kardan beyazsın,
Seni bir bey isteyor, gidecek misin.
Baba, baba, ben gidemem ona,
Onun paraları çoktur, saydırır bana.

Kızım, kızım, kardan beyazsın,
Seni bir çoban isteyor gidecek misin.
Baba, baba, ben gidemem ona,
Onun koyunları çoktur; güttürür bana.

Kızım, kızım, kardan beyazsın,
Seni bir sarhoş isteyor, gidecek misin.
Baba, baba, ben giderim ona,
Gündüzleri sarhoş, geceleri mayhoş, sarmaşır bana. (N. 93)

6.1.2. Hece Veznine Göre

Rodop türkülerinin hece vezni çoğunlukla düzensiz bir yapıdadır. Bazı türkülerin ilk bentlerinde 7'li veya 11'li hece vezni düzenli bir şekilde devam ederken son bentlere gelindiğinde veznin bozulduğu görülmektedir. Bazı örneklerde bütün bentler vezne uygunken bir mısrada vezin bozulmaktadır. 7'li hece veznindeki türküler genellikle 4+3 durak yapısını takip ederken 8'li hece veznine uyan türküler 4+4 olarak şekillenmiştir. 11'li hece veznine uyan türkülerde ise 6+5 veya 4+4+3'lü durak sistemi görülmektedir.

6.1.2.1. 7'li Hece Veznindeki Türküler

Merdivenden yukarı
Çıksam odalarına,
İki güzel yan yana,
Girsem aralarına, (Karagöz).

Aylesek olmaz mı, (Karagöz),
Söylesek olmaz mı,
O beyazca gerdana, (Karagöz),
Altın taksak olmaz mı.

Su gelir ben gelemem,
Daş duvarı delemem,
Utanırım, anneciğim,
Ben yârimle gezemem.

Aylesek olmaz mı, (Karagöz),
Söylesek olmaz mı,
O beyazca gerdana, (Karagöz),
Altın taksak olmaz mı. (N. 2)

Karpuz kestim kan gibi,
Kızın göynü var gibi,
Aştan, baktım yorganı,
Taze yağmış kar gibi.

Turnam, turnam,
Ben sende durmam,
Ben seni alır kaçarım,
Hiç sormam babana.

Arpa ektim aş için,
Yandım kalem kaş için
Kümüş piştaf yaptırdım
O kızın aşkı için.

Turnam, turnam,
Ben sende durmam,
Ben seni alır kaçarım,
Hiç babana sormam.

Ev ardında zirdali,
Komşu kızı, gel beri,
Geleceksen tezce gel,
Aldatıp durma beni.

Turnam, turnam,
Ben sende durmam,

Ben seni alır kaçarım,
Hiç babana sormam. (N. 11)

6.1.2.2. 8'li Hece Veznindeki Türküler

Bizim bağlar çapa ister,
Çapacılar para ister,
Hınzır kaynam sopa ister.

Asmalı yelek asmaylen,
Hakka gittim saçmaylen,
Bir gelin ölmüş tekmeylen.

Bizim bağlar anız oldu,
Hınzır kaynam domuz oldu,
Kızandan da yavız oldu. (N. 104)

On beş yaşında bir melek,
Veremli bir sarıçiçek,
Geldi anlattı derdini,
Yüreği hep yanık yanık.

Her gün doktor gelir gider,
Herkes ona merak eder,
Gelme doktor, gelme doktor,
Bu derdime çare yoktur.

Doktor der ki veremli kız
Yaprak dökümünü bekler.
İğne, iplik verin bana
Çıkayım şu ağaçlara.

Siz de yardım edin bana
Dikelim şu yaprakları.
İğne, iplik bulamadım,
Ben, gençliğime doyamadım.

Annem ağlar için için,
Ben bilirim kimin için.
Ko ağlasın annem, babam
Şu benim gençliğim için.

Pencerede yeşil perde,
Nasıl düştüm ben bu derde,
Ben bu dertten ölür isem,
Nasıl yatarım kara yere.

Pencereden kar geliyor,
Yorgan döşek dar geliyor,
Açtım yorganı baktım
Veremli kız can veriyor. (N. 171)

6.1.2.2. 11'li Hece Veznindeki Türküler

Golumu salladım, hurdum tikene
İntizar ederim purçak ekene,
Aman, ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması.

Purçağı yoldular, testeye aldılar,
Allı gelin iken hakkımı aldılar.
Aman, ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması.
Purçağı yoldular, harman attılar,
Elimin kınasını hamır ettiler.
Kaşımın sürmesini kömür ettiler.
Aman, ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması.

Kaynana kavradı bir budumu,
Kaynatam kavradı meşe odunu,
On bir günlük gelin iken yidim odunu.
Aman ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması. (N. 105)

Bugün benim bahtı kara ömrümün
En acıklı, en cefalı bir günüm
Kan ağlasam bile hakkım var benim
Sevgilimin yapılıyor düğünü.

Aşkımızı duymayarak ahında
Akıbete uzadacak telleri,
Melek gibi oturacak tahtında,
Omuzunda iki sıra telleri.

Üç senelik aşkımızı unutup
Üç günlük bir yabancıya varacak,
Düşmanımın kucağında uyuyup,
Pembe beyaz kollarıyle saracak.

Dünya bana zindan oldu pek erkenden
Bitirdim tam on dokuz yaşımı.
Sen sevinçle gelin olup giderken
Taştan taşa vuracağım başımı.

Bu dünyada benden başka bir kimse,
Saçlarını okşayarak ölmesin.
Dilerim ki seni benden ayıran
Hayatında rahat yüzü görmesin. (N. 122)

6.2. Konularına Göre Rodop Türküleri

Pertev Naili Boratav'a göre türkülerin içeriklerine göre, yani geliştirdikleri ana konulara göre bölümlenmesi gerekir. Ancak, yalnız gördükleri işlerden ötürü ilgiyi çeken türkülerin de yer alacağı bir kümeleme için bu ilke yetersiz kalır. Boratav'a göre türküler konularına ve söylendikleri yerlere göre iki ana başlık altında değerlendirilmelidir.

Konularına göre türküler:

1. Lirik türküler: *a) ninniler, b) aşk türküleri, c) gurbet türküleri, askerlik türküleri, hapishane türküleri, ç) ağıtlar, d) çeşitli başkaca duyguluk konular üzerine türküler*.

2. Taşlama, yergi ve güldürü türküleri.

3. Anlatı türküleri: *a) efsane konulu türküler, b) bölgelere ya da bireylere özgü konuları olan türküler, c) tarihlik konuları olan türküler.*

Söylendikleri yere göre türküler:

1. İş türküleri.

2. Tören türküleri: *a) bayram türküleri, b) düğün türküleri, c) dinlik ve mezhepli törenlere değgin türküler, ç) ağıt töreninde söylenen türküler.*

3. Oyun ve dans türküleri: *a) çocuk oyunlarında söylenenler, b) büyüklerin oyunlarında söylenenler* (Boratav, 1969: 163-164).

Hamdi Hasan'a göre türküler konularına göre "ninniler, aşk türküleri, ayrılık türküleri (*a) askerlik türküleri, b) gurbet türküleri, c) ayrılık nedeni belli olmayan türküler)*, tarihî konularla ilgili türküler, yergi türküleri, eşkıya türküleri, hapishane türküleri, ağıtlar, düğün türküleri, çeşitli bayram ve dini inanışlarla ilgili türküler, değişik duyguları dile getiren konular üzerine söylenen türküler, mülemmalar ve iki dilli türküler" şeklinde sınıflandırılabilir (Hasan, 2008: 23-24). Ali Yakıcı ise daha tafsilatlı bir sınıflandırma önermektedir:

Aşk/ Sevda Konulu Türküler

Gurbet/ Ayrılık/ Hasret Konulu Türküler

Beşik/ Bebek/ Çocuk Türküleri/ Ninniler

Ölüm Türküleri/ Ağıtlar

Tören Türküleri

Düğün Türküleri

Kına Türküleri

Gelin Alma/ Karşılama/ Kutlama Türküleri

Güvey Türküleri

Bayram Türküleri

Asker/Askerlik Türküleri

Hapishane Türküleri

Olay Türküleri

Tarihi Olayları Anlatan Türküler

Savaş Türküleri

Yiğitlik/Kahramanlık Türküleri
Eşkıya Türküleri
Sosyal Olayları Anlatan Türküler
Toplum ve Aile İçi Olayları Konu Alan Türküler
Göç Türküleri
Hastalık Türküleri
Doğal Çevre ile İlgili Türküler
Doğayı Konu Alan Türküler
Bitki ve Çiçekleri Konu Alan Türküler
Hayvanları Konu Alan Türküler
Beslenme ve Yiyecekleri Konu Alan Türkü
İş ve Meslek Hayatıyla İlgili Türküler
Övgü Türküleri
Yergi/ Alay/ Eleştiri Türküleri
Şikâyet Türküleri
Eğitici/ Öğretici Türküler
Arzu/İstek Türküleri
Dini-Tasavvufi Nitelikli Türküler
Oyun Türküleri
Çocuk Oyunlarındaki Türküler
Kadın Oyunlarındaki Türküler
Erkek Oyunlarındaki Türküler (Yakıcı, 2007: 211-239)[11].

Rodop türküleri, derleyicileri olan Emil Boev ve Hayriye Süleymanova tarafından yedi başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada birbiriyle ilişkili ve benzer temalardan birer konu başlığı oluşturulmuştur. Boev ve Süleymanova'nın tasnifi "aşk-gençlik, aile-tören, ayrılık-hasret-gurbet-askerlik, bahtsızlık-hastalık-ölüm, eşkıyalık-çetecilik tarihi, emek-yeni hayat, şenlik-oyun-mizahi türküler" şeklindedir. Bu sınıflandırma değiştirilmeden türküler aynı başlıklar altında verilmeye gayret gösterilmiştir.

11 Bir diğer tafsilatlı sınıflandırma ise Doğan Kaya'ya aittir. bkz. (Kaya, 2007: 745-746). Başkaca tasnifler için bkz. Yardımcı, 2002; Dilçin, 2008.

İKİNCİ BÖLÜM

1. RODOP TÜRKÜLERİ[12]

1.1. AŞK-GENÇLİK

KEKLİĞİM [13]

Kekliğim dağ içinde,
Kavurdun yağ içinde,
Herkezin yâri yanında,
Benim yârim yok burda.

Aman, aman, keklik,
Kınalıca keklik,
Gel dizime yaslan keklik,
Gir koynuma aslan keklik.

Kekliğim uçup gider,
Tüyünü saçıp gider,
Alacaksan al beni,
Gençliğim geçip gider.

Aman, aman, keklik,
Kınalıca keklik,
Gel dizime yaslan keklik,
Gir koynuma aslan keklik. (N. 1)

12 Türküler kitapta yer aldığı şekliyle alınmıştır. Türkülerin imlası derlendiği şekliyle, değiştirilmeden verilmiştir.

13 TRT THM Repertuar No. 3445

KARAGÖZ[14]

Merdivenden yukarı
Çıksam odalarına,
İki güzel yan yana,
Girsem aralarına, (Karagöz).

Aylesek olmaz mı, (Karagöz),
Söylesek olmaz mı,
O beyazca gerdana, (Karagöz),
Altın taksak olmaz mı.

Su gelir ben gelemem,
Daş duvarı delemem,
Utanırım, anneciğim,
Ben yârimle gezemem.

Aylesek olmaz mı, (Karagöz),
Söylesek olmaz mı,
O beyazca gerdana, (Karagöz),
Altın taksak olmaz mı. (N. 2)

GÜZELİM AMAN

Denizin gemileri,
Hem ileri, hem geri,
Gençlikte ölenleri
Serin yere gömmeli.

Güzelim aman,
Yarın sabah erkenden
Beklerim aman,

Çeşme başında çiçek,
Çiçeği kim biçecek,
Ben bir çeşme yaptırdım,
Bekâr kızlar içecek.

14 TRT THM Repertuar No. 1691

Güzelim aman,
Yarın sabah erkenden
Beklerim aman. (N. 3)

DUR YÂRİM, YAŞIMIZ DOLSUN[15]

Beyaz güvercin olsam,
Evin üstüne konsam,
O sevgili yârimin
Sevgilisi ben olsam,

Dur yârim, yaşımız dolsun,
Çiyizlerimiz tam olsun,
Rüştiyeli yârim gelsin,
Bizlere şenlik versin.

Ak üzüm asmasıyım,
Fabrika basmasıyım,
Bana doktor kar etmez,
Ben sevda hastasıyım.

Dur yârim, yaşımız dolsun,
Çiyizlerimiz tam olsun,
Rüştiyeli yârim gelsin,
Bizlere şenlik versin. (N. 4)

ARMUT VERSEM YİR MİSİN[16]

Armut versem yir misin,
Tadından bilir misin,
Yar aklıma geldinen
Ah sevgilim, der misin.

Armut koydum sepede,
Yâri buldum tepede,
Küçükten bir yar sevdim,

15 TRT THM Repertuar No. 1314
16 TRT THM Repertuar No. 2019

Şan oldum memlekede.

Armudumu dişledim,
Sapını kümüşledim,
Ben yârimin resmini
Defterime işledim. (N. 5)

MENDİL VERDİM YÂRİME

Karafil ektim bitti mi,
Yâre selâm gitti mi,
Yâr üstüne yâr sevdim,
Pek gücüne gitti mi.

Mendili eline,
Mendil verdim yârime.

Bir dal kestim meşeden,
Yâr geliyor köşeden
Rengini gülden almış,
Kokusu menekşeden.

Mendili eline,
Mendil verdim yârime.

Evimin önünde oda,
Bülbüller konar duda,
Çalış yârim dersine
Bal gibi yuda yuda

Mendili eline,
Mendil verdim yârime. (N.6)

FESTİYEN EKTİM

Festiyen ektim, gül bitti,
Dalinde bülbül öttü,
Ötme bülbül, ne ötersin.

Aman güzel oğlan,
Henüz yârim dün gitti.

Festiyen ektim dallandı,
Yel estikçe sallandı,
Ne de güzel yârim var.

Aman güzel oğlan,
Gel dedikçe nazlandı.

Ay duvar anasından,
Buludun arasından,
Kız saçının ucu görünüyor.

Aman güzel oğlan,
Yaşmağın arasından. (N. 7)

KIZ PINAR BAŞINDA[17]

Kız pınar başında yatmış uyumuş,
Ela gözlerini uyku bürümüş.

Pınarım, sana alınmadık kızlar indi mi.
Evler yaptırdım yüksek çardaklı,
İçinde, oturan kızlar elma yanaklı.

Pınarım, sana alınmadık kızlar indi mi.

Kız pınar başında testi dolduru,
Testinin sapına bülbül konduru.
Pınarım, sana alınmadık kızlar indi mi. (N. 8)

GÜZELLER GÜNEÇ OLUR

Arpa buğday geç olur,
Güzeller güneç olur,

17 TRT THM Repertuar No. 4484 ve TRT THM Repertuar No. 2867

Güzellerin güneci
Her derde ilaç olur.

Arpa buğday demetler,
Yıkılsın mehaneler,
Terzi, elin kırılsın,
Dar geliyor döğmeler. (N. 9)

İNDİM YÂRİN BAHÇESİNE[18]

İndim yârin bahçesine, (aman),
Gül kopardım kokmaya,
Gülü tikenden ayırdım, (aman),
Al yanağa takmaya.

Bu güzellik sana bana kalmaz,
O şimdi yar, o şimdi yar,
Bu güzellik sana bana kalmaz,
Geleceksen gel şimdi.

Atladım, bahçene girdim (aman),
Karadut parmak gibi,
Şu genç yaşta bir yar sevdim (aman).
Şişede konyak gibi.

Bu güzellik sana bana kalmaz,
O şimdi yar, o şimdi yar,
Bu güzellik sana bana kalmaz,
Geleceksen gel şimdi. (N. 10)

TURNAM, TURNAM

Karpuz kestim kan gibi,
Kızın göynü var gibi,
Aştan, baktım yorganı,
Taze yağmış kar gibi.

18 TRT THM Repertuar No. 3284, TRT THM Repertuar No. 2391, TRT THM Repertuar No. 5313

Turnam, turnam,
Ben sende durmam,
Ben seni alır kaçarım,
Hiç sormam babana.

Arpa ektim aş için,
Yandım kalem kaş için
Kümüş piştaf yaptırdım
O kızın aşkı için.

Turnam, turnam,
Ben sende durmam,
Ben seni alır kaçarım,
Hiç babana sormam.

Ev ardında zirdali,
Komşu kızı, gel beri,
Geleceksen tezce gel,
Aldatıp durma beni.

Turnam, turnam,
Ben sende durmam,
Ben seni alır kaçarım,
Hiç babana sormam. (N. 11)

DALGALANMA YEŞİLİM[19]

Fındık serdim harmana,
Yar, darıldın mı bana,
Ah, ne dedim de darıldın,
Dalgalanma yeşilim,
Söylesene bana.

Fayton gider, iz olur,
İpek fistan toz olur,
Geçme kapımın önünden,

19 TRT THM Repertuar No. 3283

Dalgalanma yeşilim,
Sana bana söz olur.

Asmadan aldım üzümü,
Yar, dinlesene sözümü,
Yar, dinlemezse sözümü,
Dalgalanma yeşilim,
Göremesin yüzümü. (N. 12)

İNDİM YÂRİN BAHÇESİNE

İndim yârin bahçesine,
Yol bulamadım,
Seteremi asmaya be güzel,
Dal bulamadım.

İndim yârin bahçesine
Gülden geçilmez,
Gülden geçtim, selden geçtim,
Yârden geçilmez.

Acıdır aşkın şarabı,
Susuz içilmez,
Böyle genç kızlar arasında
Eşsiz gezilmez. (N. 13)

EMİNE TÜRKÜSÜ[20]

Emine'm giymiş alları,
Al beni diye yalvarı.
Eller ne derse desin,
Emine'm altın ayarı.

Yandım Emine'me, ben yandım,
Çıktım, mahleyi dolaştım.

20 TRT THM Repertuar No. 186

Karşıki kışlada talim var,
Bahriyeli yârim var.
O da gitti gelmedi,
Ne talihsiz başım var.

Yandım Emine'me, ben yandım.
Çıktım, mahleyi dolaştım.

Dere boyu engindir,
Emineler zengindir
Eller ne derse desin,
O tam benim dengimdir.

Yandım Emine'me, ben yandım,
Çıktım, mahleyi dolaştım. (N. 14)

EMİNE'M

Büklüm büklüm, sırma da saçın Emine'm,
Dökülüyor bir yanına.

Yandım, yandım, yandım Emine'm,
İpek te saçlarına, aman, aman.

Üzme beni, aman, aman güzel Emine'm,
Ver saçının bir telini.

Yandım, yandım, yandım Emine'm,
İpek te[21] saçlarına aman, aman.

Üzme beni, aman, aman güzel Emine'm,
Seviyorum ben seni.

Yandım, yandım, yandım Emine'm,
İpek te saçlarına aman, aman. (N. 15)

21 de h.n.

LAMBA ŞİŞESİZ YANMAZ MI[22]

Lamba da şişesiz yanmaz mı,
Cicim, bana yar bulunmaz mı,
Ben bu dertten ölürsem,
Cicim, bana acıyan olmaz mı.

Alamadım kaşleri kareyi,
Kendim açtım o sineme yareyi,
Bulamadım derdime çareyi.

Asmadan gel, asmadan
Cicim, şalvar giyer basmadan,
Gel bu akşam kaçalım,
Cicim, kuru yeller basmadan

Alamadım kaşleri kareyi,
Kendim açtım o sineme yareyi,
Bulamadım derdime çareyi.

Asma sarmış üzümü,
Cicim, dön göreyim yüzünü,
Yüzünü de dönmezsen,
Cicim, göremezsin sözümü.

Alamadım kaşleri kareyi,
Kendim açtım o sineme yareyi,
Bulamadım derdime çareyi. (N. 16)

HAZEL TÜRKÜSÜ

Sıva bileklerini,
Dola boylarıma,
Gelsen e[23] yanıma.

22 TRT THM Repertuar No. 894

23 Bu ifade derleyenler tarafından "gelsen e" şeklinde ayrı olarak verildiği için bu şekilde aktarılmıştır. h.n.

Haynaynam, şinanaynam.
Ne kadar künahların var ise Hazelim,
Sarıl benim boynuma.

Karşıkı ovaları,
Yalabıcık Hazelim,
Duman bürüdü.

Haynaynam, şinanaynam.
Üç beş kadınları, yalabıcık Hazelim,
Üstüme yürüdü.

Sıva bileklerini,
Dola boylanma,
Gelsen e yanıma.

Haynaynam, şinanaynam.
Sarıca kayaları yalabıcık Hazelim,
Atlayamadın mı,
Yedi enden buzluca şalvarı
Toplayamadın mı. (N. 17)

GÜLÜZAR[24]

Odalar yaptırdım, döşeyemedim,
Canım da Gülüzar, döşeyemedim,
İki de düşman bir oldu Gülüzar,
Baş edemedim of.

Aman da Gülüzar, canım da Gülüzar,
Olur mu böyle,
İki de ellerim koynumda kaldı,
Kahrım çek böyle.

Bahçeler yaptırdım, gül bulamadım,
Canlarım Gülüzar, gül bulamadım,

24 TRT THM Repertuar No. 2162

Derdimi teşmeye de Gülüzar,
Yar bulamadım of.

Aman da Gülüzar, canım da Gülüzar,
Olur mu böyle,
İki de ellerim koynumda kaldı,
Merhamet eyle. (N. 18)

MÜRÜDE[25]

Mürüde'min güğümleri kalaylı (of kalaylı),
Fistan giymiş etekleri alaylı, (alaylı aman).
Müride'mi[26] kandırması kolay mı, (of kolay mı),

Alırım dedin de aldattın beni, (aldattın aman),
On telli saz ile oynattın beni, (oynattın aman),

Giyme dedim, yine de giydin alları, (of alları),
Başıma getirdin türlü halleri, (halleri aman).
Düşman ettin bana da bütün elleri, (of elleri),

Alırım dedin de aldattın beni, (aldattın aman),
On telli saz ile oynattın beni, (oynattın aman). (N. 19)

NACİYEM TÜRKÜSÜ

Sana da yaptırayım, (Naciyem aman),
Fildişi darak,
Dara da kahküllerini, (Naciyem aman),
Bir yana bırak.

Göğüsün de çapraz düğmeli, (Naciyem aman),
Gurbete gidelim, (Naciyem aman).

25 TRT THM Repertuar No. 2456

26 Bu ifade derleyenler tarafından hem "Mürüde" hem de "Müride" şeklinde iki farklı şekilde verildiği için değiştirilmeden aktarılmıştır. h.n.

Sana da yaptırayım, (Naciyem aman),
Gümüşten kaşık,
Sapına da yazdırayım, (Naciyem aman),
Ben sana âşık.

Göğüsün de çapraz düğmeli, (Naciyem aman),
Gurbete gidelim, (Naciyem aman).

Sana da yaptırayım, (Naciyem aman),
Altından sini,
Üstüne yazdırayım, (Naciyem aman),
Senin ismini.

Göğüsün de çapraz düğmeli, (Naciyem aman),
Gurbete gidelim, (Naciyem aman).

Sana da yaptırayım, (Naciyem aman),
Atlazdan yorgan,
Üstüne yazdırayım, (Naciyem aman),
Semai destan.

Göğüsün de çapraz düğme, (Naciyem aman),
Gurbete gidelim, (Naciyem aman).

Sana da yaptırayım, (Naciyem aman),
Gümüşten bastun,
Sapına da yazdırayım, (Naciyem, aman),
Ben senin dostun.

Göğüsün de çapraz düğmeli, (Naciyem aman),
Gurbete gidelim, (Naciyem aman). (N. 20)

KEKLİK OLSAM[27]

Keklik olsam, yuva yapsam,
Ben şu baylere, baylere,

27 TRT THM Repertuar No. 858

Alsam yârimi çıksam,
Yüce daylerde aman, aman,

Kar mı yemeli, yemeli,
Yüce daylere, daylere.
Olur olmaza aman, aman,
Yar mı demeli, demeli.

Yüce daylerde aman, aman,
Arı ben olsam, ben olsam,
Yârim çiçek, ben de arı,
Toplayalım biz de balı. (N. 21)

KIZILCIKLAR OLDU MU

Kızılcıklar oldu mu,
Derelere doldu mu,
Yolladığım potinler,
Ayağına oldu mu.

Elleri cebinde,
Mendil verdim eline,
Kara kına yollamış,
Yâr benim ellerime.

Bahçelerde börülce,
Oynar gelin görümce,
Oynasınlar bakalım,
Bir araya gelince.

Elleri cebinde,
Mendil verdim eline
Kara kına yollamış,
Yâr benim ellerime. (N. 22)

SÜT İÇTİM[28]

Süt içtim, dilim yandı,
Amanım, amanım,
Yere düştü, kilim yandı,
Kız sana hayran.

Ben kilimde değilim,
Amanın, aman,
Bahçemde gülüm yandı
Ben sana kurban.

Derelerde saz olur,
Amanım, amanım,
Gül açılır yaz olur,
Kız sana hayran.

Ben yârime gül demem
Amanım, amanım,
Gülün ömrü az olur
Kız sana hayran. (N. 23)

SOFYADAN NAR GELDİ

Sofya'dan çekirdeksiz nar geldi,
Edalı Osman, nar geldi,
Bu gençlikte ölüm bana zor geldi,
Edalı Osman, zor geldi.

Sofya'dan alın benim fesimi,
Edalı Osman, fesimi,
Ah, nereden işideyim sesini,
Edalı Osman, sesini. (N. 24)

28 TRT THM Repertuar No. 773

ANŞE'M

Bahçelerde kızılcık,
Buynuzları kıvırcık,
Çık yukarı mahleye
Konuşalım azıcık.

Yan Anşe'm, yan.

Postaların Anşe'si,
Koku dolu şişesi,
On beş manaf aldatmış
Postaların Anşe'si.

Yan Anşe'm, yan.
Anşe'm, Anşe'm, sen misin,
Alaylarda bir misin.
Ben aklına geldikçe
Ah yavuklum der misin.

Yan Anşe'm, yan.

Kalksana Anşe'm, kalksana
Tütün ocağına baksana,
Bacağında güllü şelvarı
Camlara perde taksana.

Yan Anşe'm, yan.

Naşturpayı doldurdum,
Dolu diye kaldırdım,
Uzun çayır boyunda
Anşe'me arpa yoldurdum.

Yan Anşe'm, yan.

Anşe'm çıkmış bağlara,
El atıyor ağlara,

Elişmeyin Anşe'me,
Ko gitsin manaflara.

Yan Anşe'm, yan.

Anşe'm çıkmış portoya,
Mantosunu ilikler,
Reis paytun gelince,
Anşe'm polisi bekler.

Yan Anşe'm, yan.

Anşe'min kara kaşları,
Yaktı ya beni saçları,
Annesine giderken
Tel tel oluyor saçları.

Yan Anşe'm, yan.

Uzun uzun kavaklar,
Anşe'm şeker ufaklar,
Şeker olmuş, bal olmuş,
Öpülmüyor yanaklar.
Yan Anşe'm, yan. (N. 25)

TAN YILDIZI

Tan yıldızı parlıyor,
Yüreğimi dağlıyor,
Ayrılık bana zor geldi, (Leylam),
Ah yüreğim dağlıyor.

Yaşım yirmi dolmadı,
Al benizim solmadı,
On beşimde bir yâr sevdim, (Leylam),
O da benin olmadı.

Kaşların var kalemden,
Gözlerin var kömürden,
Sensiz geçen günleri, (Leylam),
Saymıyorum ömürden. (N. 26)

BAHÇELERDE BAL KABAK[29]

Bahçelerde bal kabak,
Açılır tabak, tabak,
Sen şeker ol, ben kaymak,
Yiyelim barmak barmak.

Şilveli, şilveli,
Edalı şilveli,
Kaşı gözü sürmeli,
Gerdanı belli.

Bahçelerde mor lana,
Ne bakarsın hor bana,
Hor bakıp ta[30] sen bana,
Yâr mı bulunmaz bana.

Şilveli, şilveli,
Edalı şilveli,
Kaşı gözü sürmeli,
Gerdanı belli.

Bahçelerde kızılcık,
Buynuzlar kıvrışık,
Gel bizim mahalleye
Konuşalım azıcık.

Şilveli, şilveli,
Edalı şilveli,
Kaşı gözü sürmeli,
Gerdanı belli. (N. 27)

29 TRT THM Repertuar No. 2439
30 da h.n.

PORTAKALI OYDUN MU[31]

Portakalı oydun mu,
İçine güller koydun mu,
Sen beni çok severdin,
Artık bana doydun mu.

Susadım, su isterim,
Bana pınarı gösterin,
Pınar beni kandırmaz,
Al yanaktan isterim. (N. 28)

ELMAYI NAZİK SOYARLAR

Elmayı nazik soyarlar aman,
Çilli tabağa dizerler aman,
Ah benim canım, filcanım aman,
Ah benim canım, filcanım aman.

Filcanın altı çıradan aman,
İçmeyen çıksın aradan aman,

Ah benim canım, filcanım aman,
Ah benim canım, filcanım aman.

Güzeli candan severler aman,
Çirkini dağda ezerler aman,

Ah benim canım, filcanım aman,
Ah benim canım, filcanım aman. (N. 29)

BAYGIN HÜSNİYE'M

Süpürgesi tuncadan, (baygın Hüsniye'm),
Beli gayet inceden,
Ben yârimi kıskanırdım, (baygın Hüsniye'm),
Yerdeki karıncadan.

31 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Alca morca, (baygın Hüsniye'm),
Kız almak pek zorca,
Kız senin kalem kaşın, (baygın Hüsniye'm),
Sokacak beni borca.

Bahçelerde gezersin, (baygın Hüsniye'm),
Al kireze benzersin,
Sen benin sevgilimin, (baygın Hüsniye'm),
Niçin beni üzersin.

Alca morca, (baygın Hüsniye'm),
Kız almak pek zorca,
Kız senin, kalem kaşın, (baygın Hüsniye'm),
Sokacak beni borca. (N. 30)

ŞU GÜZELE BİR BAKIN

Şu güzele bir bakın,
Bakışı nur saçıyor,
Dönüp dönüp bakıyor,
Ahu gibi kaçıyor.

Sıkıldıkça havadan
Sinesini açıyor,
Dönüp dönüp bakıyor,
Ahu gibi kaçıyor.

Pencereden bakıyor,
Yarıdan bir göz atıyor,
Bana da çok lav yapıyor,
Ahu gibi kaçıyor.

Sırma saçının telleri
Yüzüme saçılıyor,
Dönüp dönüp bakıyor,
Ahu gibi kaçıyor. (N. 31)

FATMEGÜL TÜRKÜSÜ

Evimin önünde kaya,
Kayadan bakallâr aya,
Saramadım doya doya,
Ah neden, neden, neden.

Evimin önünde vışvış,
Vışvışın yaprağı düşmüş,
Fatmegül kimlere küsmüş,
Ah neden, neden, neden.

Evimin önünde kuyu,
Kuyudan çekerler suyu,
Uyu Fatmegül'üm, uyu,
Ah neden, neden, neden. (N. 32)

AH DOLA DOLA[32]

Uzun kavak, ne gidersin engine,
Yaprakların benzemiyor rengine,
Anne, beni verecek misin dengime.

Ah dola, dola, dola da
Yar dolanıver boynuma,
Akşama gel sağ yanıma, koluma.

Anne, benim sular göttü bendimi,
Çok aradım, bulamadım dengimi,
Anne; benim kimler aldı sevgimi.

Ah dola, dola, dola da
Yar dolanıver boynuma,
Akşama gel sağ yanıma, koluma.

Anne, benim sağ yanımda sancı mı var,
Ben ölürsem benden daha genci var,
O yârimin benden başka kimi var.

32 TRT THM Repertuar No. 462

Ah dola, dola, dola da
Yar dolanıver boynuma,
Akşama gel sağ yanıma, koluma. (N. 33)

AMAN GÜZEL OĞLAN[33]

Yârim gitti çeşmeye,
Aman güzel oğlan,
Soğuk sular içmeye,
Yâr, yâr, yâr aman.

Ne istersen veririm,
Aman güzel oğlan,
Elinden su içmeye,
Yâr, yâr, yâr aman.

Yârimin gülüşüne,
Aman güzel oğlan,
Vurgunum sevişine,
Yâr, yâr, yâr aman.

Deli olacağım ben,
Aman güzel oğlan,
Ben düşüne düşüne,
Yâr, yâr, yâr aman.

Yâr yüzünü göreyim,
Aman güzel oğlan,
Bir canım var, vereyim,
Yâr, yâr, yâr aman.

Saçlarının telinden,
Aman güzel oğlan,
Başıma taç öreyim,
Yâr, yâr, yâr aman. (N. 34)

33 TRT THM Repertuar No. 2352

USTİNA'NIN SOKAKLARI

Aman çapkın oğlan,
Düşme benim peşime,
Sözlerime inanırsan, seni külnar ederim,
Düşürürsem elime.

Ustina'nın sokakları, aman çapkın oğlan,
Yokuştur, yokuş,
Kaç, karşımda durma benim,
Merhametsiz oğlan, zira kalbim tutuştu.

Şu tehnaca sokaklarda, aman çapkın oğlan,
Gel kol kola gezelim,
Şu gençlikte aşkımızı, aman çapkın oğlan,
Sefa ile sürelim. (N. 35)

AY AYDINLIK

Ay aydınlık varamam,
Dile destan olamam,
Ay buluta girdikte,
Bağlasalar duramam.

Pençerede pul perde,
Perdenin ucu yerde,
Yürek oynar can titrer.
Yârimin olduğu yerde.

Daldan dala ip gerdim,
İpekli mendil serdim,
O güzelim kızı ben,
Candan, yürekten sevdim.

Ayağımda yemeni,
Döndürün beni geri,
Ben seni biliyorum.
Kırcali'nin güzeli. (N. 36)

ZEYTİNYAĞI YİYEMEM[3435]

Zeytinyağı yiyemem, (aman),
Basma da fistan giyemem, (aman),
Senin gibi cahile
Ben efendim deyemem, (aman).

Kaldım a duman içi dağlarda,
Sevgili yârim nerelerde.

Asmadan üzüm aldım,
Sapını uzun aldım,
Verin benim yârimi,
Anemden izin aldım.

Kaldım a duman içi dağlarda,
Sevgili yârim nerelerde.

Kara üzüm asması,
Yeşil olur yasması,
Ben yârimden ayrıldım,
Kara yazı yazmasın. (N. 37)

AŞKIN YOLLARINDA[36]

Aşkın yollarında
Kervanın mı var,
Beni öldürmeye
Efkârın mı var,
Benden başka bir yâr
Sevdiğin mi var.

Yandım aman, yandırma,
Yandırma beni,
Sevda uykularından
Kaldırma beni.

34 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.
35 TRT THM Repertuar No. 1133
36 TRT THM Repertuar No. 4057

Ayva çiçek açmadan
Yaz mı geçecek,
Gönül bu sevdadan
Vaz mı geçecek,
Senin ettiklerin
Az mı gelecek.

Yandım aman, yandırma,
Yandırma beni,
Sevda uykularından

KARAMANIN ALT YANINDA

Karamanın alt yanında
Yaylası aman, aman,
Gül açılmış, mis kokuyor
Zümbüller aman, aman.

Karamanın alt yanında
Taşları aman, aman,
Kalem gibi hanım kızın
Kaşları aman, aman.

Karamanın alt aynında
Korusu aman, aman,
Ben o kızı seviyorum,
Doğrusu aman, aman. (N. 39)

MAKBULE

Bir taş attım erik daline,
Vardı vurdu Makbule'nin gerdanına aman,
Bilezik takar nazik koluna,
Üç güzel içinde sen güzelim aman,

Evlerimizin önü yeşil,
Yeşillikte Makbule'm benim eşim aman,
Ben eşimi kaybetmişim,
Üç güzel içinde sen güzelim aman.

Evlerimizin önü büber,
Büberlikte güvercin öter,
Güvercinler bak ne hoş öter,
Üç güzel içinde sen güzelim aman. (N. 40)

MELİHA'M

Dut altına ben durdum,
Yıldızlı para buldum,
Sen beni biğenmedin,
Ben senden iyisini buldum.

Meliha'm, Meliha'm aman.

Bahçelerde hıtırım,
Hasta oldum yatırım,
Dokuz doktor istemem
Bana yâri getirin.

Meliha'm, Meliha'm aman.

Bahçelerde gezerim,
Al kirezi ezerim,
Sen beni biğenmedin,
Ben ablamdan güzelim. (N. 41)

EVLERİM VAR HANE HANE[37]

Evlerim var hane hane,
Benlerim var tane tane,
Ben kül oldum yane yane aman,
Yâr, ben de o güzele varayım mı.

Gelmese kareleri bağlayım mı.
Haydi de allı güzel,
Şelvarı dallı güzel,
Yanağı ballı güzel.

37 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Haydi de hopla da gel,
Şelvarı topla da gel,
Cebini yokla da gel.
Evlerimin önü mersin.

Mevla'm da o güzeli bana versin,
Verir ise tezce versin aman,
Ya bende o güzele varayım mı,
Gelmese kareleri bağlayım mı.

Haydi de allı güzel,
Şelvarı dallı güzel,
Yanağı ballı güzel,
Haydi de hopla da gel,
Şelvarı topla da gel,
Cebini yokla da gel. (N. 42)

ÇAYIRA SERDİM[38]

Çayıra serdim halı, (imanım),
Şu gelen kimin malı.

Dinine, imanına,
Rıskına, nikâhına maşallah,
Sen benimsin, ben de senin, inşallah.

Çayıra serdim postu, (imam),
Su gelen kimin dostu,
Gören maşallah desin (imanım),
Kimin var böyle dostu.

Dinine, imanına,
Rıskına, nikâhına, maşallah,
Sen benimsin, ben de senin, inşallah.

38 TRT THM Repertuar No. 4539

Çayır ince biçilmez,
Yolu dardır geçilmez,
Yardan vazgeç diyorlar (imanım),
Yar tatlıdır geçilmez.

Dinine, imanına,
Rıskına, nikâhına, maşallah,
Sen benimsin ben de senin inşallah. (N. 43)

MANDALA KARAMAN

Mandaları karaman
Kaybolursa araman,
Ben bir fakir kızıyın,
Zenginlere yaraman.
Güzelim of, şekerim of yalla.

Raftan aldım makası,
Açtım gömlek yakası,
Bizim evden görünür
Nazlı yârim odası.
Güzelim of, şekerim of, yalla.

İki gemi yan yana,
Haydayabilir misin,
Yârim benim sevdama
Dayanabilir misin.
Güzelim of, şekerim of, yalla. (N. 44)

GELİVER YÂRİM

Sırma çevresi belinde,
Altın saat elinde.
Yolladığım mendili
Görmeyorum elinde.

Haydi, yârim, geli geliver yârim,
Hopla da dönü dönüver yârim.

Bağa vardım üzüme,
Üzüm attım ağzıma,
Yar aklıma geldinen
Dizildi ye boğazıma.

Haydi, yârim, geldi geliver yârim,
Hopla da dönü dönüver yârim.

Bağa vardım üzüm yok,
El yârinde gözüm yok,
Ben yârimi bulmuşum,
Başkasında gözüm yok.

Haydi, haydi, geli geliver yârim
Hopla da dönü dönüver yârim. (N. 45)

EVLER YAPTIRDIM

Ben bir evler yaptırdım
Konya ustalarına,
Beni de doktor koysunlar,
Sürmeli Sabriye'm,
Kızlar hastalarına.

İndim alçak yemişten,
Haberim yok o işten,
Benim çiyizim hazırdır,
Sürmeli Sabriye'm,
Elli direm kilmüşten.

Öte yamaçta bir keçi,
Hana bunun erkeçi,
Erkeç kazanda kaynar,
Sürmeli Sabriye'm,
Kızlar kucakta oynar. (N. 46)

KAHVE OLSAM

Ah kahve olsam, dolaplarda kavrulsam, (aman, aman, aman),
Toz duman olsam, dağ başında savrulsam.

Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu.

Ah kemer olsam, yâr beline sarılsam, (aman, aman, aman),
Menekşe de olsam, yar elinde açılsam.

Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu.

Bir mendil ver gözyaşımı sileyim, (aman, aman, aman),
Ah sileyim de yar yoluna gideyim.

Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu.

Ver benim bağlamamı çalayım, (aman, aman, aman),
Ah, çalayım da garip garip ağlıyayım.

Ağlıya sızlıya yar yüreğime kan doldu,
Siyah ta zülüf pembe yanak üstüne bend oldu. (N. 47)

GÜL ALİ

Yardan aldım keseri,
Vuramadım enseri,
Çektiğim sevdaların
Sende yoktur eseri.

Aman gül Ali'm,
Canım gül Ali'm,
Oyna bana gül Ali'm,
Çal bana gül Ali'm.
Gül Ali'min saçları,

Pırıl pırıl parlıyor,
Gül Aliyi görenler
İçin için ağlıyor.

Aman gül Ali'm,
Canım gül Ali'm,
Oyna bana gül Ali'm,
Çal bana gül Ali'm. (N. 48)

AMAN BE ERECEP

Süs saltanat istemem,
Cihana metelik vermem,
Aldık bir yar istemem,
Vefasızdan yandı ciğerim.

Erecep, aman be Erecep,
Kuzum da Erecep'im de
Ne zaman gelecek.

Döktüm çıtı pıtı dilleri,
Aldın şeftalileri,
Çıtı pıtı dillerin kurusun
Şeftalin haram olsun.

Erecep, aman be Erecep,
Kuzum da Erecep'im de
Ne zaman gelecek. (N. 49)

ALDI BENİ[39]

Aldı beni, aldı beni,
İki kaşın arası, (aman, aman),
Yaktı beni kül eyledi
Gözlerinin karesi.

39 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Bu dertten kurtulan yoktur,
Nedir bunun çaresi, (aman, aman),
Yaktı beni, kül eyledi
İki gözün karesi. (N. 50)

İLK YAZ TÜRKÜSÜ

İlkyaz gelir, çayır çimen biçilir,
Lale, zümbül, mor menekşe seçilir,
Üç yârim var, hangisinden vazgeçilir.

Şaştım, yolun hangısına varayım,
Yosmaların hangısını alayım.

İlkyaz gelir çayır çimen otlanır,
Lale, zümbül, mor menekşe toplanır,
Benim yârim acemidir, uslanır.

Şaştım, yolun hangısına varayım,
Yosmaların hangısını sarayım. (N. 51)

PERPERİK BOYLARINDA

Perperik boylarında
Dolma boylu kız Feride'm,
Tütün mü dikersin,
Tütün değil meramın,
Dolma boylu kız Feride'm,
Mehmed'ini beklersin.

Aman kuzum, ağacığım,
Canım Kâzim ağacığım,
Ben sana yar olmam,
Öldürseler duramam,
Mehmed'imden ayrılmam.

Perperik boylarında.
Kara gözlü kız Feride'm,

Buldum a izlerini.
Tütünlük tarlalarında
Dolma boylu kız Feride'm,
Öptüm e gözlerini.

Aman kuzum, ağacığım,
Canım Kâzim ağacığım,
Ben sana yar olmam,
Öldürseler duramam,
Mehmed'imden ayrılmam.

Perperik boylarında
Dolma boylu kız Feride'm,
Kuzu mu güdersin,
Kuzu değil meramın,
Dolma boylu kız Feride'm,
Mehmed'ini beklersin.

Aman kuzum, ağacığım,
Canım Kâzim ağacığım,
Ben sana yar olmam,
Öldürseler duramam,
Mehmed'imden ayrılmam. (N. 52)

SEBAH OLDU[40] [41]

Sebah oldu ne uyursun,
Bu uykudan ne bulursun,
Gel güzelim, gel göreyim, yuvada mısın,
Uyan yavrum, uykuda mısın.

Sebah oldu uyansan a,
Gül yastığına dayansan a,
Ölüyorum inansan a konca gülüm,
Yine gün doğdu doyamadım sana. (N. 53)

40 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.
41 TRT THM Repertuar No. 4101

ARABANIN ATLARI

Arabanın atları deh, deh aman,
Boyalı kanatları deh, deh aman,
Arslan Mehmed'im gel, gel aman,
Yılmaz Mehmed'im, vay, vay aman.

Arabanın espidi deh, deh aman,
Benim yârim eskidi deh, deh aman,
Arslan Mehmed'im gel, gel aman,
Yılmaz Mehmed'im vay, vay aman.

Arabanın reftliği deh, deh aman,
Dolaşırım çiftliği deh, deh aman,
Arslan Mehmed'im gel, gel aman,
Yılmaz Mehmed'im vay, vay aman. (N. 54)

KO SABAH OLSUN

Ko sabah olsun,
Kan yerleri ağarsın,
Ömrüm aman.
Cümle kuşlar festir olmuş ötüyor.

Ah ötme bülbül,
Derdim bana yetiyor.
Ömrüm aman.
Uyan ey gözlerim, uyan.

Bülbülüm uyan,
Uyan ey gözlerim, uyan,
Sürmelim, uyan.

Ko sabah olsun,
Şu yerden gideyim,
Ömrüm aman.

Garip bülbül gibi feryad edeyim,
Alı yar dururken
Şen kimlere gideyim,
Omrüm aman.

Uyan ey gözlerim, uyan,
Bülbülüm uyan,
Uyan ey gözlerim, uyan,
Sürmelim uyan. (N. 55)

AŞKINA YANAYIM

Makarada ipliğim,
Nerde kaldı kekliğim,
Hangi yoldan gelecek,
Yolunu bekleyeyim.

Aşkına yanayım,
Yârim senin olayım,
Sen sağ ol civanım,
Sana kurban olayım.

Dereyi atlayalım,
Karafil toplayalım,
Sen benimsin, ben
Hiç alatlamayalım.

Aşkına yanayın,
Yârim senin olayım,
Sen sağ ol civanım,
Sana kurban olayım. (N. 56)

YA ÖLÜRÜM, YA ALIRIM

Yeşil çimen yaza benzer,
Yar gelin olmuş kıza benzer,
Al yanayı güle benzer.

Ah, ya ölürüm, ya alırım,
Kömür gözlüm, senin olurum.

Yeşil çimen yerde biter,
Âşık olanlar yanar tüter,
Bize gülen bizden beter.

Ah, ya ölürüm, ya alırım,
Kömür gözlüm, senin olurum.

Asmalarda olur koruk,
Biştireyim sana altın oluk.
Sevdiğimin benzi soluk.

Ah, ya ölürüm, ya alırım,
Dal fidan boylum, senin olurum. (N. 57)

MENEKŞESİ BİÇİM BİÇİM

Menekşesi biçim biçim,
Yanıyorum senin için,
Herkesler düşman oldu
Seni sevdiğim için.

Ha hallaşın hallaşın,
Yârim, sinemle sarmaşın,
Gel al yârim, al beni,
Al da sinende sar beni.

Pencereden kuş uçtu,
Yandı yürek tutuştu,
Yanma yüreğim, yanma,
Ayrılık bize düştü.

Ha hallaşın, hallaşın,
Yârim sinemle sarmaşın,
Gel al yârim, al beni,
Al da sinende sar beni. (N. 58)

ŞÜKRÜYE'M

Duvancalar köprüsü
Yana sallandı kaldı,
Şükrüye hanımın al yanakları
Hepten ballandı kaldı.
Aman aman Şükrüye'm, al beni,
Pencerelerden sar beni,
Pencereden sarmazsan
İçeriye al beni.

Burası neresi,
Duvancalar deresi,
Al yanağında kaldı ya
Dişlerimin yaresi.

Aman, aman Şükrüye'm, al beni,
Pencerelerden sar beni,
Pencereden sarmazsa,
İçeriye al, beni.

Duvancalar içinde,
Sıra sıra çotuklar,
Şukrüye hanım gebeleşmiş
Üç ay sonra kotuklar.

Aman, aman Şükrüye'm, al beni,
Pencerelerden sar belli,
Pencereden sarmazsan,
İçeriye al beni.

Hocaların bacası
Genç kızların kocası,
Belli değil kim olacak,
Şükrüye hanımın kocası.
Aman, aman Şükrüye'm, al beni,
Pencerelerden sar beni,
Pencereden sarmazsa,
İçeriye al beni. (N. 59)

ARABALAR HANA VARDI

Arabalar hana vardı,
Yavrum dayandı,
Nazlı da yârim uykulardan uyandı,
Yavrum, uyandı.

Arabanın tekerleği kirezden,
Yavrum, kirezden
Nazlı da yârim suya gidecek
Yavrum birazdan.

Arabalar gelir geçer iz olur,
Yavrum, iz olur,
Popla yârim fistanını, toz olur,
Yavrum, toz olur.

Arabalar geçer gider beşerden,
Yavrum, beşerden,
Nazlı da yârim el atıyor köşeden,
Yavrum, köşeden.

Yol üstüne suru verdim cezbeyi,
Yavrum cezbeyi,
Nazlı da yârim çok seviyor gezmeyi,
Yavrum, gezmeyi.

Arabanın tekerleği meşeden,
Yavrum meşeden,
Kim ayrılsa, ben ayrılmam eşimden,
Yavrum, eşimden. (N. 60)

BAHÇEYE VARDIM

Atladım, bahçeye girdim,
Gül kopardım kokmaya,
Birisini yâre verdim,
Al yanağına takmaya,

Atladım bahçeye girdim,
Karadut parmak gibi,
Yar yüzüne yaşmak çekmiş,
Al yanak kaymak gibi.

Atladım bahçeye girdim,
Gülleri filcan gibi,
Sarılalım, sarmaşalım,
İkimiz bir can gibi. (N. 61)

BENİM YARIM

Benim yârim, güzel yârim,
Gelsen e yanıma,
Annem veriyor ama,
Babam vermeyor.

Oh, alacağım seni,
Saracağım seni ben.

Annem babam veriyoru,
İşte ben geldim,
Her sözlere kulak asma,
Ben seni çok sevdim.

Oh, alacağım seni,
Saracağım seni ben.

Güzel yârim, gel yanıma,
Alayım seni.
Alayım da gurbet elde
Sarayım seni.

Oh, alacağım seni,
Saracağım seni ben. (N. 62)

EKİN EKTİM GÜL BİTTİ[42]

Ekin ektim, gül bitti de,
Dalinde bülbül öttü,
Ötme garip bülbül, ötme,
Yârim aklıma düştü.

Cık cık taneler de,
Daha düşün, daha neler,
Dünya dolu yar olsa da
Alacağım bir tane.

Ekin ektim göllere de,
Yoldurmadım ellere,
On beşinde bir yar sevdim,
Aldırmadım, ellere.

Cık cık taneler de,
Daha düşün, daha neler,
Dünya dolu yar olsa da,
Alacağım bir tane.

Ekin ektim, az derler de,
Güzele beyaz derler,
Her kime derdimi ansam,
Yana yana gez, derler.

Cık cık taneler de,
Daha düşün, daha neler,
Dünya dolu yar olsa da,
Alacağım bir tane. (N. 63)

KARABİBER[43]

Karabiber aş için,
Yandım hilal kaş için,

42 TRT THM Repertuar No. 179, TRT THM Repertuar No. 705
43 TRT THM Repertuar No. 1634

Karabiberim, biberim, biberim,
Esmer güzelim, güzelim, güzelim,
Akşam gezelim, gezelim, gezelim.

Karabiber aş olmaz,
Bundan ince kaş olmaz,

Karabiberim, biberim, biberim,
Esmer güzelim, güzelim, güzelim,
Akşam gezelim, gezelim, gezelim.

Gümüş tarak saç için,
Yandım çatık kaş için,

Karabiberim, biberim, biberim,
Esmer güzelim, güzelim, güzelim,
Akşam gezelim, gezelim, gezelim. (N. 64)

DEĞİRMEN BAŞINDA

Oturdum değirmen bendine,
Dönüyor kendi kendine.
Yana, yana, yana da gel yanıma
Liraları takayım gerdanına.

Şu değirmende üç kız var,
En küçüğü kendime yar.
Yana, yana, yana da gel yanıma,
Liraları takayım gerdanına.

Dağda odun yarılır,
Yârim bana sarılır,
Yana, yana, yana da gel yanıma,
Liraları takayım gerdanına. (N. 65)

DAĞLARDA MEŞELERDE[44]

Dağlarda, meşelerde,
Gül suyu şişelerde,
Uçurdum bülbülümü,
Ben kaldım köşelerde.

Hey ağlaşır, ağlaşır,
Yar sineme sarmaşır,
Gel yârim, gel, al beni,
Al da sinene sar beni.

Menekşesi biçim biçim,
Ölüyorum senin için,
Dostlarım düşman oldu
Seni sevdiğim için.

Hey ağlaşır, ağlaşır,
Yar sineme sarmaşır,
Gel yârim, gel, al beni
Al da sinene sar beni.

Menekşenin tomrusunu,
Yar bana yollasan a,
Bu gün aşkım ziyade,
Türkümden anlasan a.

Hey ağlaşır, ağlaşır,
Yar sineme sarmaşır,
Gel yârim, gel, al beni,
Al da sinene sar beni. (N. 66)

ARMUT KOYDUM SEPEDE

Armut koydum sepede,
Yâri buldum tepede,
Küçükten bir yar sevdim,
Şan oldu memlekede.

44 TRT THM Repertuar No. 562

Ah niçin, canım kuzum için,
Ölüyorum senin için,
Âleme düşman oldum,
Yâr seni sevdiğim için.

Ayva sarı, gül sarı,
Güle konmuş bir arı,
Yâri eller alınış,
Benizim ondan sarı.

Ah niçin, canım kuzum için,
Ölüyorum senin için,
Âleme düşman oldum,
Yâr seni sevdiğim için. (N. 67)

KAREDİR KAŞLERİN[45]

Karedir kaşlerin, benzer kömüre,
Yârden ayrı düşmek zarar ömüre,
Kollarımı bağlasalar demire,
Kırarım demiri, kaçarım yâre.

Karedir kaşlerin, ferman yazdırır,
Bu aşk beni diyar diyar gezdirir,
Doktor hekim gelse yaramı azdırır.
Yaramı sarmaya yâr kendi gelse.

Ovalara çıktım, dönerim diye,
Nazlı yâri karşıdan göreyim diye,
İlaha yalvardım öleyim diye,
Ölüm ver Allah'ım, ayrılık verme. (N. 68)

ÇAYIR ÇİMEN

Çayır çimen geze geze of, of,
Oldum ben bir geveze of,

45 TRT THM Repertuar No. 2610

Kızın adı Nefize,
Darılma güzel bize,
Of ninem, of, of,

Simidimin tablası of, of,
Geldi düğün haftası,
Gelin olacağım diye,
Ne bu kızın tasası,
Of ninem, of, of.

Pencereden kuş uçtu of, of,
Yandı yürek tutuştu of, of,
Yanma yüreğim, yanma,
Ayrılık bize düştü.
Of, ninem, of, of.

Bahçelerde hoş kuzu of, of
Bir buynuzu kırmızı of,
Kırmızısa kırmızı,
Alacağım o kızı,
Of ninem, of, of. (N. 69)

OĞLAN

Oğlana yaptırdım
Altından çini,
Üstüne de yazdırdım
Alacağım seni.

Ne güzel oğlan,
Yalabık çoban.

Oğlana yaptırdım
Altından kaşık,
Üstüne yazdırdım
Ben sana âşık.

Ne güzel oğlan,
Yalabık çoban.

Oğlanın elinde,
Lüver belinde,
Kız çıkmış pencereye
Çevre elinde.

Ne güzel oğlan,
Yalabık çoban. (N. 70)

AŞK TÜRKÜSÜ

Kireçli duvarda enser,
Senin de aşkın beni üzer,
Bütün cihanı dolaştım,
Yoktur sana benzer.

Gel yanıma, yanıma esmer güzelim,
Sevdalısın sen bana, güzelim,
Hayalimde yok bir başkası,
Yüreğim ona yanar.

Ay duvar ayazlanır,
Gün duvar beyazlanır,
Yârim beni gördükçe
Hem güler, hem nazlanır.

Gel yanıma, yanıma esmer güzelim,
Sevdalısın sen bana, güzelim,
Hayalimde yok bir başkası,
Yüreğim sana yanar. (N. 71)

SARI YILAN[46]

Bir sarı yılan sardı ya beni,
On yedi yerimden yaraladı beni.

Varın söyleyin anneciğim gelsin,
Alsın yılanı, sarsın koluna.

Alamam yılanı, saramam koluma,
Sensiz olurum, kolsuz olamam.

Varın söyleyin babacığım gelsin,
Alsın yılanı, sarsın koluna.

Alamam yılanı, saramam koluma,
Sensiz olurum, kolsuz olamam.

Varın söyleyin ağabeyim gelsin,
Alsın yılanı, sarsın koluna.

Alamam yılanı, saramam koluma.
Sensiz olurum, kolsuz olamam.

Varın söyleyin sevgilim gelsin,
Alsın yılanı, sarsın koluna.

Alırım yılanı, sararım koluma,
Kolsuz olurum, sensiz olamam. (N. 72)

BEN BİR KIZ GÖRDÜM

Ben bir kız gördüm
Saray da başında,
Sarı da fistanlı,
On beş yaşında.

46 TRT THM Repertuar No. 4487

Ne bu beyaz ten,
Yaktın a beni sen,
Aç kollarını,
Varıyorum ben.

Karşıdan bakma,
Bana göz çakma,
Yalvarırım sana,
Sakın aldatma.

Alçarak boylum,
Kadife donlum,
Aç kollarını,
Varıyorum ben. (N. 73)

MEHMED'İM MEHMED'İM

Mehmed'im, Mehmed'im,
Otur dizime,
Sürmeler çekeyim
Elâ, elâ gözüne.
Uyma dedim uydun,
Eller söz üne.

Yandım, yandım, Mehmed'im,
Yandım, elinden,
Doldur, doldur ver içeyim
Kibar elinden.

Evimin önünde
Bir yeşil çadır,
Çadırın içinde
Mehmed'im yatır,
Mehmed'im saymıyor
Hiç gönül hatır.

Yandım, yandım Mehmed'im
Senin elinden,
Doldur, doldur ver içeyim
Kibar elinden. (N. 74)

GURBETLİK TÜRKÜSÜ

Gurbetteyim, gurbette,
Beni de buradan alsınlar,
Ayşegüllen Fatme
Günlerimi saysınlar.

Ben viran oldum,
Sarardım, soldum,
Yar kıymeti bilmedim.

Kazarma'nın çeşmesi
Yandan akıyor, yandan,
Askerlik bir şey değildir,
Ayrılık var bir yandan.

Ben viran oldum
Sarardım, soldum,
Yar kıymeti bilmedim. (N. 75)

YAĞMUR YAĞIYOR[47]

Yağmur yağıyor lüle lüle,
Yârim geliyor güle güle,
Al çevreni düre düre.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı.
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı.

47 TRT THM Repertuar No. 2785

Yağmur yağıyor, yer yaş olur,
Uçan kuşlar serhoş olur,
Yar sözleri pek hoş olur.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı.
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı.

Yağmur yağıyor taş üstüne,
Kalem oynar kaş üstüne,
Her ne dersem baş üstüne.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı,
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı.

Kâhküllerini taramazsın,
Sen bu işe yaramazsın,
Küçüceksin, saramazsın.

Galata basması,
Urumeli yosması,
Sarsak olmaz mı.
Elli beşlik altını
Buz gibi gerdana
Taksak olmaz mı. (N. 76)

SUCU DİLBER

Sucu dilber suya gider,
Suyunu alınış eve gider,

Su değildir meramı,
Güzel çirkin seyreder.

Ben bir sucu, sen bir yolcu,
Yolcu isen git yolunca,
Şeş kardaşım var,
Öldürürler yolcum seni duyunca.

Yolculuktur işim benim,
Yar uğruna koymuşum başı,
Almayınca gider miyim,
İster olsun on kardaşı. (N. 77)

KALEDEN İNİYORUM[48]

Kaleden iniyorum,
Yâr, yâr, yâr, yandım,
Dön desen dönüyorum,
Şinanay yavrum, şinanay nay.

Hoppa şina şinanay şinanay nay
Şinanay yavrum, şinanay nay.

Aşkından kibrit oldum
Yâr, yâr, yâr, yandım,
Üflesen yanıyorum,
Şinanay yavrum, şinanay nay.

Hoppa şina şinanay şinanay nay,
Şinanay yavrum, şinanay nay.

Kara tavuk iniyor,
Yâr, yâr, yâr, yandım,
Kanedini açıyor,
Şinanay yavrum, şinanay nay.

48 TRT THM Repertuar No. 693

Hoppa şina şinanay şinanay nay,
Şınanay yavrum, şinanay nay.

Dün tanıştığım güzel,
Yâr, yâr, yâr, yandım,
Şimdi benden kaçıyor,
Şinanay yavrum, şinanay nay.

Hoppa şina şinanay şinanay nay,
Şinanay yavrum, şinanay nay. (N. 78)

BAHÇELERDE GEZERSİN

Bahçelerde gezersin,
Al kireze benzersin,
Sen benim sevgilimsin,
Niçin beni üzersin.

Tin tin tin tini mini hanım,
Ne isteyoru canın,

Üzme beni meleyim,
Kaçma yaklaş göreyim,
Seni gördüm göreli
Gülmez oldu yüreğim.
Tin tin tin tini mini hanım
Ne isteyoru canın.

Dur pazara varayım,
Sana fistan alayım,
Sen benim sevgilimsin,
Alıp seni sarayım.

Tin tin tin tini mini hanım,
Ne isteyoru canın. (N. 79)

HAYRİYE'M

A gidelim Hayriye'm,
Va gidelim Hayriye'm,
Derece, derece,
Kimlere biştirdin Hayriye'm,
Santin ferece
Ah gidi Hayriye'm
Santin ferece.

Çıksan a Hayriye'm
Harmanlara,
Fıstan yellensin,
Ah gidi Hayriye'm,
Fıstan yellensin.

Ben de seni almıyacağım
Yüz okkalık Hayriye'm,
Bekârlar evlensin,
Ah gidi Hayriye'm,
Bekârlar evlensin.

A gidelim Hayriye'm,
Va gidelim Hayriye'm,
İn kaya altına,
Ah gidi Hayriye'm,
İn kaya altına.

Döşek te istemez
Ah gidi Hayriye'm,
Dal abanın altına,
Ah gidi Hayriye'm,

Dal abanın altına
Evlerimizin önünde
Ah gidi Hayriye'm,
Mandara dibeği,
Filibeli Mehmet geliyor

Irgıla göbeği,
Ah gidi Hayriye'm,
Irgıla göbeği. (N. 80)

AH VELİ

Ah Veli, Veli aman,
Sen de, ben de deli,
Nasıl alayım seni.

Akşama da geleceğim aman,
Duvarları deleceğim,
Yine seni alacağım.

Ördek mancası aman,
Karı koca kavgası,
Ah aman, aman.

Mendilimin uçları aman,
Çıkamam yokuşları,
Ah aman, aman. (N. 81)

PENCEREDEN BAKIYOR

Pencereden bakıyor,
Yüreğimi yakıyor,
O bana da âşık,
Kendisi el atıyor,

Pencereden indirdim,
Arkama da bindirdim,
Hasta idim hoş oldum,
Şimdi dünyaya geldim.

De oradan aşağıya,
Haydi gidelim aşağı
Annem arıyacak bizi
Ellerin de maşa. (N. 82)

EMİNE'M

Eminem'in aman, on beşe vardı yaşı,
Eminem'in aman, cihanda yoktur eşi,
Eminem'in aşkının ben delisi,
Emine'm, Emine'm, duvağını takta gel,

Eminem'in aman, boyalı yemenisi,
Eminem'in bir içim su kendisi,
Emine'min aşkının ben delisi,
Emine'm, Emine'm, duvağını tak ta gel. (N. 83)

GEL BANA GÜZELİM

Dolanbaç, dolanbaç yârin olayım,
Bahçende açılmış gülün olayım,
Gel bana, gel, gel güzelim,
Doldur kadehleri içelim.

Bu yılda böyle gezelim,
Düşmanlar bağrını ezelim,
Gel bana, gel, gel güzelim,
Doldur kadehleri içelim.

Kırmızı güllerin dalları yerde,
Siyah perçemleri yüzüne perde,
Ben sana gönül verdim bir tehna yerde,
Gel bana, gel, gel güzelimi
Doldur kadehleri içelim. (N. 84)

YAĞMUR YAĞAR

Yağmur yağar yer yaş olur,
Uçan kuşlar Elmaz, serhoş olur,
Yar sevmesi ne hoş olur.

Aman, aman Elmaz,
Elmaz her zaman olmaz
Nazına da dayanılmaz.

Yağmur yağar taş üstüne,
Kalem oynar Elmaz, kaş üstüne,
Ne söylersen baş üstüne.

Aman, aman Elmaz,
Elmaz her zaman olmaz
Nazına da dayanılmaz.

Yağmur yağar sere serpe,
Kulağında Elmaz, altın küpe,
Uyandırsam seve seve.

Aman aman Elmaz,
Elmaz her zaman olmaz,
Nazına da dayanılmaz. (N. 85)

KALEDEN İNİYORUM

Arabayı koşalım,
Çayır çimen aşalım,
Sen yağmur ol, ben bulut,
Yar iken kavuşalım.

Haydi de yalla cındallı,
Kızlar giyer bindallı,
Şu bindallı üstüne
Altın kuşak sarmalı.

Armudu sekiz dildim,
Çamura düştü, sildim,
Yar kıymeti bilmezdim,
Ayrı düştükçe bildim.

Haydi de yalla cındallı,
Kızlar giyer bindallı,
Şu bindallı üstüne
Altın kuşak sarmalı. (N. 86)

DARACIK SOKAK

Daracık sokakta bizim evimiz,
Biri birimize düştü göynümüz,
Siz gidin de biz kalalım ikimiz.
Sürüden ayrıldı Sürmeli koyun,
Yataklar yapıldı kalk beyim soyun.

Daracık sokakta bahçe kapısı,
Yel estikçe gelir hoş hoş kokusu,
Buradaymış güzellerin hepisi,
Ben bu ayrılığa dayanamadım,
Top perçemli yârden ayrılamadım.

Daracık sokakta buldum bir para,
İftiradır kömür gözlüm, iftira,
Ben bu ayrılığa dayanamadım,
Top perçemli yârden ayrılamadım,
Yârimi de eller almış inanamadım.

Daracık sokakta buldum izini,
İzinin tozuna sildim yüzümü,
Aralık bulsam da, öpsem gözünü,
Sürüden ayrılmış sürmeli koyun,
Yataklar yapıldı civanım gel soyun.

Daracık sokağı duman bürüdü,
Herkes eşli eşini aldı yürüdü,
Benim yârim şu cihanda bir idi,
Sürüden ayrılmış sürmeli koyun,
Yataklar yapıldı, kalk beyim, soyun. (N. 87)

BOYU UZUN

Boyu uzun, beli ince,
Yanağı gül, kendi konce,
Hem münasip, hem eğlence,
Göynüm o yârden ayrılır mı,

Ah ayrılır mı, yar olur mu,
Körpe de fidan yâre doyulur mu.

Boyu uzun giyer aller,
Beline kuşanır şaller,
Sevdiceğiın yanar ayler,
Göynüm o yârden ayrılır mı.

Ah ayrılır mı, yar olur mu,
Körpe de fidan yâre doyulur mu.

Boyu uzun kirez dalı,
Ben ne eyleyim dünya malı,
Benim yârim serbez Ali,
Göynüm o yârden ayrılır mı.

Ah ayrılır mı, yar olur mu,
Körpe de fidan yâre doyulur mu. (N. 88)

MOR MİNTAN

Mor mintanını, mor mintanını,
Ne dar olur yenleri,
Geldim geçtim, sayamadım
Gerdanında benleri.

Unuttun mu, unuttun mu
Sürdüğümüz demleri,
Hangi bir derdime yanayım,
Dayler, derdim var benim.

Evalandı deli göynüm,
Gökte de uçan kuş gibi,
Yârim uykudan uyanmış,
Gözleri serhoş gibi.

Ah bilirim çare bulunmaz,
Dayler, derdim var benim. (N. 89)

ALTIN TASTA GÜL KURUTTUM[49]

Altın tasta gül kuruttum,
Yavrumu koynumda uyuttum,
Hem uyuttum, hem büyüttüm,
Hey aman, aman.

Sen şakı bülbül efendim,
Ben dayanamadım,
Sen uyur isen be yârim,
Ben uyuyamadım.

Uzun kavak, selvi kavak,
Beyaz tene siyah toprak,
Hiç olur mu yâri bırakmak,
Hey, aman, aman.

Sen şakı bülbül efendim,
Ben dayanamadım,
Sen uyur isen be yârim,
Ben uyuyamadım. (N. 90)

ODAM KİREÇ TUTMUYOR[50]

Bu gün işim aynasız,
Bir odam var suvasız,
Çok mihane dolaştım,
Şimdi kaldım parasız.
Odam yeşil suvalı,
İçi bülbül yuvalı,
Böyle sevda görmedim
Ben anamdan duvalı.

49 TRT THM Repertuar No. 485
50 TRT THM Repertuar No. 3687

Odam kireç tutmayor
Biraz kum katmayınca,
Benden sevda gitmeyor
Sarılıp yatmayınca. (N. 91)

1.2. AİLE-TÖREN

KINALI KIZIM

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir çoban isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Koyunları çoktur,
Sağdırır bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir muallim iste yor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Defterleri çoktur,
Yazdırır bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir belber isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Peşkirleri çoktur,
Yıkatır bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir zabit isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
Çizmeleri çoktur,
Boyatır bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir moryak isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben gitmem ona,
O denizde gezer, gezer,
Bakmaz olur bana.

Kızım, kızım, kınalı kızım,
Seni bir sarhoş isteyor,
Vereyim ona.

Baba, baba, ben giderim ona,
Gider içer, içer gelir,
Sarmaşır bana. (N. 92)

KIZIM KARDAN BEYAZSIN

Kızım, kızım, kardan beyazsın,
Seni bir bey isteyor, gidecek misin.
Baba, baba, ben gidemem ona,
Onun paraları çoktur, saydırır bana.

Kızım, kızım, kardan beyazsın,
Seni bir çoban isteyor gidecek misin.
Baba, baba, ben gidemem ona,
Onun koyunları çoktur; güttürür bana.

Kızım, kızım, kardan beyazsın,
Seni bir sarhoş isteyor, gidecek misin.
Baba, baba, ben giderim ona,
Gündüzleri sarhoş, geceleri mayhoş, sarmaşır bana. (N. 93)

HAYDİ MARİ SABRİYE'M

Haydi mari Sabriye'm,
İn doğrasına, Sabriye'm,
İn doğrasına,

Hasan kaynatan beygir getirmiş,
Bin doğrasına,
Ah mari Sabriye'm,
Bin doğrasına.

Haydi mari Sabriye'm,
Bundan yukarı, Sabriye'm,
Bundan yukarı,
Seni baban vermiyecek,
Kaldın a dul karı,
Ah mari Sabriye'm,
Kaldın a dul karı.

Hasan agamın ellerinde
Altın hopazı Sabriye'm,
Altın hopazı,
Sabriyeme nikâ kıyacak
Kırcalı popazı,
Ah mari Sabriye'm,
Kırcalı popazı.

Karşıkı yamaçlarda, Sabriye'm,
Zağarlar cavkırı, Sabriye'm,
Zağarlar cavkırı,
Zağarlar değildir Sabriye'm,
Hasan haykırı,
Ah mari Sabriye'm,
Hasan haykırı.

Dere boyunda taşları,
Koyun mu sandın, Sabriye'm,
Koyun mu sandın,
Mehmed'i bırakıp Hasan'a gitmeyi
Oyun mu sandın,
Ah mari Sabriye'm,
Oyun mu sandın.

Haydi mari Sabriye'm,
Melin mi oldun Sabriye'm,
Melin mi oldun,
Hasan güvenin evlerinde
Gelin mi oldun,
Ah mari Sabriye'm,
Gelin mi oldun. (N. 94)

BABAM DA BENİ SATIYOR[51]

Babam da beni satıyor
İki lira paraya,
Yandım, yandım anacığım,
Ben yandım babacığım,

Davul zurna çalıyor,
Yandım, yandım anacığım,
Sanki bir alay oluyor.
Ben yandım babacığım. (N. 95)

DÜĞÜN TÜRKÜSÜ[52]

Harman yeri, yaş yeri,
Yavaş yürü, hoş yürü,
Alayların içinde
Benim yârim baş yürü.

Alanıver, dolanıver avluları,
Çift yolla kömür gözlüm davulları.

Dere geştikçe yarım,
Sular iştikçe yârim,
Perçemlerin savrulsun
Yeller estikçe yârim.

51 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.
52 TRT THM Repertuar No. 5136

Alanıver, dolanıver avluları,
Çift yolla kömür gözlüm davulları. (N. 96)

KINA GECESİ TÜRKÜSÜ

Leylek kuşu yüksek yapar yuvayı, (ah aman),
İner alçaklara sürer sefayı, sefayı.
Ne eyleyim böyle de yârsız dünyayı, (ah, ah, ah aman).

Ben gidiyorum, eller sana eş olsun, (eş olsun).
Ben saramadım, saranlara aşkolsun, (aşk olsun).

Emir misin, hep yeşiller giyersin (ah, ah, ah aman),
Cahil misin, her sözlere kanarsın, (kanarsın),
Benim gönlüm, ah, deli gönlüm, elveda, (ah, ah, ah aman).

Ben gidiyorum, eller sana eş olsun, (eş olsun),
Ben saramadım, saranlara aşkolsun, (aşk olsun).

Baş yastıkta ela gözler uykuda, (uykuda),
Gelsin yârim, görse de beni bu halde, (ah, ah, ah aman).

Ben gidiyorum, eller sana eş olsun, (eş olsun),
Ben saramadım, saranlara aşkolsun, (aşk olsun). (N. 97)

AH BİLEYDİM

Gurbet elde özledin mi yoksa,
Sardın a incecik bellerine,
Her gün seni getirdim dillerime.

Ah bileydim otbuskaya gelecek,
Döşekleri yanyana atardım,
Hiç durmadan cilve de cümbüş yapardım.

Hidim içtim akşam yemeklerini,
Hurdu gandil şavukları töşlerime,
Ah, ne de tatlı gül memeleri dişlerime. (N. 98)

SABA ERKEN

Saba erken kalktım,
Lambalar yanar,
O yârimle babam
Yan yana yatar.

Kalk anneciğim, kalk,
Ben şehit oldum,
Açıl mezarım, açıl,
Kendim gireyim.

Ah, Allahtan korkmaz,
Kuldan utanmaz,
Nasıl kıydın be bubam,
Nazlıca yârime. (N. 99)

SANDIK SANDIK ÜSTÜNE

Sandık sandık üstüne,
Sandık neyin üstüne,
Kaldır baldız fistanı
Ak göbeğin üstüne.

Sandık sandık üstüne,
Sandık neyin üstüne.
Enişte ben sana gideceğim,
Ablacığımın üstüne.

Şu derede dursan a,
Su kuşunu bursan a,
Enişte, ben sana gideceğim,
Ablacığımı hursan a.

Köprü altında yıldız,
Hoş geldin körpe baldız,
Ablan dursun, sen de gel,
Ben yatamıyorum yalnız.

Olanı olandırma,
Suyunu bulandırma,
Açma baldız mömeleri,
Ağzımı sulandırma.

Ak üzümün salkımı,
Baldızımın altını.
Enişte, beni sarmazsan,
Helal etmem hakkımı. (N. 100)

UZAKLARA KIZ VERME ANNEM[53]

Annem çaya ev kurdurma,
Sel alır gider.
Uzaklara kız verme annem,
El olur gider.

Uçan da kuşlara malimler olsun,
Ben annemi özledim,
Hem annemi, hem babamı,
Hepsini de özledim.

Memleketten çıktım çıkalı
Yedi yıl oldu,
Evimin önünde kara çalı dikeni
Gözüme mum oldu.

Ellerin kapısı, kapısı,
Zından kapısı,
Annemin kapısı, kapısı,
Cennet kapısı.

Ellerin buğday ekmeği
Boğazıma batar,
Annemin çavdar ekmeği
Burnuma tüter.

53 TRT THM Repertuar No. 190

Yüksek, yüksek yerlerde
Ev kurdurmayın,
Uzak uzak memleketlere
Kız verdirmeyin. (N. 101)

BECERİKSİZ KOCA

Akşam olur çorbasını içemez,
Uykusu gelir kaşığını tutamaz,
Aman da Allah, buna can mı dayanır,
Ben sarmadım, saranlara aşk olsun.

Sabah olur çarığını giyemez,
Tarlaya gider bir evlek yer süremez.
Aman da Allah, buna can mı dayanır.
Ben saramadım, saranlara aşk olsun.

Akşam olur çorbasını içemez,
Yar güzelsin, gir koynuma diyemez.
Aman da Allah, buna can mı dayanır,
Ben saramadım, saranlara aşk olsun. (N. 102)

CİĞER TÜRKÜSÜ

Sabah oldu, kaynatam geldi,
Getir kızım ciğeri yiyelim, dedi.
Kaynatam, onu kediler yedi,
Yoktur kızım zararı, öderiz, dedi.

Üğlen oldu, kaynanam geldi,
Getir kızım ciğeri, yiyelim, dedi.
Kaynanam, onu kediler yedi,
Yoktur kızım zararı, öderiz dedi.

İlkindi geldi, görümcem geldi,
Getir inge ciğeri, yiyelim, dedi.
Görümcem onu kediler yedi,
Yoktur ingem zararı, öderiz, dedi.

Akşam geldi, kayınçım geldi,
Getir inge ciğeri, yiyelim, dedi.
Kayınçım, onu kediler yedi,
Yoktur ingem zararı, öderiz, dedi.

Yatsı oldu, efendim geldi,
Getir hanım ciğeri, yiyelim, dedi.
Efendim onu kediler yedi,
Yoktur hanını zararı, öderiz, dedi.

Ah benim yağlı ciğerim,
Eda mı düzgün ciğerim,
Keşki pazara varmayaydım,
O ciğeri almayaydım,
Gazeteye sarmayaydım. (N. 103)

GELİNLE KAYNANA

Bizim bağlar çapa ister,
Çapacılar para ister,
Hınzır kaynam sopa ister.

Asmalı yelek asmaylen,
Hakka gittim saçmaylen,
Bir gelin ölmüş tekmeylen.

Bizim bağlar anız oldu,
Hınzır kaynam domuz oldu,
Kızandan da yavız oldu. (N. 104)

KAYNANA GELİN TÜRKÜSÜ[54]

Golumu salladım, hurdum tikene
İntizar ederim purçak ekene,
Aman, ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması.

54 TRT THM Repertuar No. 792

Purçağı yoldular, testeye aldılar,
Allı gelin iken hakkımı aldılar.
Aman, ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması.

Purçağı yoldular, harman attılar,
Elimin kınasını hamır ettiler.
Kaşımın sürmesini kömür ettiler.
Aman, ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması.

Kaynana kavradı bir budumu,
Kaynatam kavradı meşe odunu,
On bir günlük gelin iken yidim odunu.
Aman ne de zormuş purçak yolması,
Purçak tallesinde gelin olması. (N. 105)

KAYNANA İLE GELİN TÜRKÜSÜ[55]

Taş avlu örülür mü,
Kaynana dövülür mü,
Kaynanasını döven gelin
Mahallelikte övülür mü.

İneği sağdın mı,
Südünü aldın mı,
Bir kaşık almadan gelinim,
Dolaba da koydun mu.

İnek te benim,
Südü de benim,
Evler kaynatamın be cadı,
Oğlu da benim.

Akşam olmadan,
Mumlar yanmadan,

55 TRT THM Repertuar No. 5129

Oğlum gelmeden
Gel barışalım.

Ölsem, konuşmam.
Küssen barışmam,
Ölür isen, öl be cadı,
Sana Kur'an okutmam.

Lahna başlısın,
Samsak dişlisin,
Purasa kaşlısın gelinim,
Kaş yaksam sana. (N. 106)

ARPALAR ANIZ OLDU[56]

Arpalar anız oldu,
Kaynanalar domuz oldu,
Kaynanaların diline
Gelinler durmaz oldu.

Güzelim of,
Güzellerin yanlarında
Dönerim of,
Güzelim of. (N. 107)

KAYNANA TÜRKÜSÜ

Kaynanayı napmalı,
Kaynak suya atmalı,
Kaynak suda kaynarken
Cümbüşüne bakmalı.

Garafili napmalı,
Kaynak suya atmalı,
Gelin kayna çekişirken
Cümbüşüne bakmalı.

56 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Garafil olmaz oldu,
Bardaklar dolmaz oldu,
Kaynaların diline
Gelinler durmaz oldu. (N. 108)

NİNNİ

Uyusun yavrum, ninni,
Büyüsün yavrum, ninni,
Zümrüt gökte ay gemiye
Binsin, gitsin gezmeye.

Uyusun yavrum, ninni,
Büyüsün yavrum, ninni,
Sefer itsin bütün gece,
Fakat uyansın erkence. (N. 109)

NİNNİ

Uyusun da büyüsün
Küçük Ülküm, ninni,
E-e, meleme kuzum, al meme,
Küçük Ülkü'm, ninni.

Uslu Ülkü'm,
Süslü Ülkü'm,
E-e meleme,
Küçük Ülkü'm, ninni.

Uyusun da büyüsün,
Tıpır tıpır yörüsün,
E-e, meleme kuzum, al meme,
Küçük Ülkü'm, ninni. (N. 110)

NİNNİ

Uyusun da büyüsün yavrum,
Bokluklardan çüvsün.

Öküzleri gütsün,
Ninni, ninni yavrum, ninni. (N. 111)

NENNİ

Uyusun da büyüsün, nenni,
Güzel çocuk olsun, nenni,
Nenni kız anıma, nenni,
Nenni güzelime, nenni.

Kaç, gelmeyin kıtiler, nenni,
Benim çocuğum uyucak, nenni,
Uyucak ta büyecek nenni,
Kocaman çocuk olacak, nenni,

Nenni kızanıma, nenni,
Nenni güzelime, nenni. (N. 112)

NENNİ

Hu, hu, hu kuşu,
Derelerde su kuşu,
Karanlıktır kuşun yuvası,
Kızanıma şeker getir bubası.

Nenni, nenni, nennisi var,
Al kaftanlı anası var,
Burma bıyıklı bubası var,
Torba sakallı dedesi var,
Koca şalvarlı nenesi var.

Nenni kızanıma, nenni,
Nenni çocuğuma, nenni,

Uyusun da büysün, nenni,
Kocaman çocuk olsun, nenni,

Mekteplere gitsin, nenni,
Çocuklarla oynasın, nenni,
Askere gitsin, nenni,
Kızları yoldan saptırsın, nenni,

Uyusun da büysün, nenni,
Kocaman çocuk olsun, nenni. (N. 113)

NENNİ

Yavrum, sana asmaya kurdum salıncak,
Eline verdim bir şeker ile oyuncak.
Uyu ey anasız yavru sen, uyu,
Sen uyu da ben sana nenni deyeyim.

Yavrum, senin adın Minever,
Ben ölürsem seni hem döverler, hem söverler,
Hem de kara yere gömerler.
Uyu ey anasız yavru sen, uyu,
Sen uyu da ben sana nenni deyeyim. (N. 114)

NENNİ

Uyu yavrum, gözlerinde uyku var,
Sen büyer isen düşmanlara korkun var,
Uyudukça küçük artar.

Nenni, sen ağlama, ben ağlayayım,
Nenni.

Uyu yavrum, uyku değil,
Yas tutma, bey babanın intikamını unutma.
Nenni, sen ağlama, ben ağlayayım.
Nenni. (N. 115)

NANNİ

U-u-u dervişler,
Dervişmişler ölmüşler,
Yedi koyun yemişler,
Daha var mı demişler.

Nanni, nanni, nannisine,
Kızım gitmiş nenesine,
Nenesi bir karıymış,
Para koymuş kesesine.

Nanni, nanni, nannisine,
Kızım gitmiş tiyzesine,
Tiyzesi bir karıymış,
Börek koymuş torbasına.

Nanni, nanni, nannisine
Yavrum gider ingesine,
İngesi kadın ise,
Para koysun kesesine.

Nanni, nanni, nannice,
Bol suvanlı bürülce,
Kaynanam şöylece, böylece,
İlle zalim görümce. (N. 116)

1.3. AYRILIK-HASRET-GURBET-ASKERLİK

KAYALARDAN KAYARIM[57]

Kayalardan kayarım,
Senin için yanarım, (aman annem),
Ben bu dertten ölürsem,
Talihime yazarım, (aman annem),
Kısmetime yanarım.

57 TRT THM Repertuar No. 189, TRT THM Repertuar No. 1822

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağı,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu, toprağı.

Altın tas, altın tarak,
Gelemem yolum yırak, (aman annem),
Diz dize otururduk,
Olduk gözlerden yırak, (aman annem),
Olduk sözlerden yırak.

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağı,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu, toprağı.

Altın aldım yüz direm,
Kaştır gözü süzdüren, (aman annem),
Senin aşkındır beni üzdüren,
Talihtir, ne çare, (aman annem),
Kısmetindir, ne çare.

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağı,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu toprağı.

Al dağlar, yeşil dağlar,
Gurbette yârim ağlar, (aman annem),
Kalksam dedi mi anlatsam,
Yerde hayvanlar ağlar, (aman annem),
Gökte melekler ağlar.

Açıldı mı urma da zeytin dalinde yaprağın,
Çekti de bizi bu gurbetin suyu toprağı. (N. 117)

KARA KARA TİRENLER

Kara, kara tirenler,
İçine asker girenler,
Kara gözlü yârimi,
Aldı göttü tirenler.

Firdes'im aman,
İzin verdim yârime
Evlensin aman.

Mektubum dört köşeli,
İçi selam döşeli,
Gözlerim kan ağlıyor,
Yârden ayrı düşeli.

Firdes'im aman,
İzin verdim yârime,
Evlensin aman.

Karafil ot değil mi,
Yüreğe dert değil mi,
Seve seve ayrılmak
Yüreğe dert değil mi.

Firdes'im aman,
İzin verdim yârime,
Evlensin aman. (N. 118)

MARİKA TÜRKÜSÜ

Çıktım tiren yoluna,
Baktım sağıma soluma,
Marika'mın aşkına,
Kurşun yedim koluma.

Ötme be bülbül,
Marika'm hasta,
Ben ayrılamam,
Bu genç yaşta.

Telgrafın telleri
Sallandı kaldı,
Marika'mın gözleri,
Yollarda kaldı.

Ötme be bülbül,
Marika'm hasta,
Ben ayrılamam,
Bu genç yaşta.

Garaya ineceğim,
Tirene pineceğim,
Hiç ağlama Marika'm,
Ben yine döneceğim.

Ötme be bülbül,
Marika'm hasta,
Ben ayrılamam,
Bu genç yaşta. (N. 119)

KIR ATIMA BİNEYİM

Kır atıma bineyim,
Yâr yoluna gideyim,
Beni bu aşka düşüren
Dön yüzünü göreyim.

Aman, aman, ben yandım,
Bana yâr olur sandım.

Ah dağlar, ulu dağlar,
Yüreyim kan ağlar,
Yâr buradan geçti mi,
Söyleyin yüce dağlar.

Aman aman ben yandım,
Bana yâr olur sandım. (N. 120)

HAM MEYVAYI KOPARDILAR DALİNDEN[58][59]

Ham meyvayı kopardılar dalinden,
Beni ayırdılar nazlı da yârimden,
Eğer yârim tutmaz isen şalımdan,
Onun için açık gider gözlerim.

Uzun olur gemilerin direği,
Garip olur âşıkların yüreği,
Ne sen gelin oldun, ne ben güveyi
Onun için kapanmıyor gözlerim.

Benim yârim şu karşıda oturur,
Ak elini soğuk suya batırır,
Demedim mi nazlıda yârim ben sana,
Çok muhabbet tez ayrılık getirir. (N. 121)

AYRILIK TÜRKÜSÜ

Bugün benim bahtı kara ömrümün
En acıklı, en cefalı bir günüm
Kan ağlasam bile hakkım var benim
Sevgilimin yapılıyor düğünü.

Aşkımızı duymayarak ahında
Akıbete uzadacak telleri,
Melek gibi oturacak tahtında,
Omuzunda iki sıra telleri.

Üç senelik aşkımızı unutup
Üç günlük bir yabancıya varacak,
Düşmanımın kucağında uyuyup,
Pembe beyaz kollarıyle saracak.

58 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.
59 TRT THM Repertuar No. 2479

Dünya bana zindan oldu pek erkenden
Bitirdim tam on dokuz yaşımı.
Sen sevinçle gelin olup giderken
Taştan taşa vuracağım başımı.

Bu dünyada benden başka bir kimse,
Saçlarını okşayarak ölmesin.
Dilerim ki seni benden ayıran
Hayatında rahat yüzü görmesin. (N. 122)

KÖPRÜDEN GEÇERKEN[60]

Köprüden geçerken aman,
Köprü de salladı beni,
Cıgaramı sararken
Haksız tuttu, bağladı beni.

Ağlasan a Naciye gülüm.
Sızlasan a.
İpek mendil yok mudu,
Sallasan a.

Köprü altında tiken,
Yaktın a beni gül iken,
Allah ta seni yaksın
Üç günlük gelin iken.

Ağlasan a Naciye gülüm,
Sızlasan a,
İpek mendil yok mudu,
Sallasan a.

Köprü altında gezerim,
Çakıl taşı ezerim,
Ben alırım yârimi,
Bahçelerde gezerim.

60 TRT THM Repertuar No. 166, TRT THM Repertuar No. 993

Ağlasan a Naciye gülüm,
Sızlasan a,
İpek mendil yok mudu,
Sallasan a. (N. 123)

GEL BAHÇENİN ÖNÜNE

Gel bahçenin önüne,
Gül vereyim eline,
Yayıl ince beline,
Kaldım a düşman eline.

Bahçelerde kaldı ya,
Sevda bizi sardı ya,
İkimizin sevdası.
Kıyamete kaldı ya.

Bahçelerde gülüm var,
Gülden beyaz yârim var,
Gülden beyaz yârimin
Öpülmedik yeri var.

Çiğdem bayırda mısın,
Beyaz yumurta mısın,
Kızlar seyrana çıkmış,
Sen ta uykuda mısın. (N. 124)

KARANFİL TÜRKÜSÜ

Karanfilim süt beyaz,
Ayrı düştük biz bu yaz,
Mektubunu sıkça yaz,
Yanarım sana biraz.

Şamalma, şamalma, gel yanıma,
Ayağına, ayağına, gel yanıma.

Asma dalı incecik,
Bir yar sevdim gencecik,
Gençliğine tamah yok,
Kaşleri var incecik.

Şamalma, şamalma, gel yanıma,
Ayağına, ayağına, gel yanıma.

Karşıda gördüm seni,
Sesinden bildim seni,
Bakmaya kıyamazken
Ellere verdim seni.

Şamalma, şamalma, gel yanıma,
Ayağına, ayağına, gel yanıma.

Davet ettim, geldiniz,
Sevda nedir bildiniz,
Benim gibi çapkına
Nasıl merak verdiniz.

Şamalma, şamalma, gel yanıma,
Ayağına, ayağına, gel yanıma. (N. 125)

NİNNİ DESEM[61]

Ninni desem yürekten,
Kol kırıldı bilekten,
Bana hekim yaramaz,
Cerrah gelsin yürekten.

Bir ah ettim derinden,
Dağ oynadı yerinden,
Nasıl ben ah etmeyim,
Mesnet gitti elimden.

61 TRT THM Repertuar No. 3731

Dağlar dağladı beni,
Gören ağladı beni,
Ben feleği neyleyim,
Çapraz bağladı beni.

Dağ başında durayım,
Yolcum kime sorayım,
Armağanı istemem,
Bir yol yüzün göreyim. (N. 126)

KAVUNUNU ALDIN MI[62]

Kavununu aldın mı,
Bıçağını sildin mi,
Ben mektepten çıkınca
Kıymetimi bildin mi.
Ay dolu, dolu yârim, oyna da gel.

Bahçeye suvan ektim,
Üstüne sürgü çektim,
Yar aklıma geldikçe
Nişanlımdan vazgeçtim.

Ay dolu, dolu yârim, oyna da gel.

Pencereden kuş uçtu,
Yandı yürek tutuştu,
Yanma yüreğim yanma,
Ayrılık bize düştü.

Ay dolu, dolu yârim, oyna da gel. (N. 127)

62 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

UMA KUŞU[63]

Uma da kuşu
Yüksek yapar yuvayı,
İner alçaklara,
Sürer sefayı, sefayı.

Ben fena isem
Ko çekeyim cefayı.
Ben gider oldum,
Eller sana eş olsun,
Ben saramadım,
Saran ellere aşk olsun.

Pembe de hanım,
Ne bakarsın saraydan, saraydan,
Ah seni bana
Kısmet etsin yaradan, yaradan

Ben fena isem
Ko çıkayım aradan.
Ben gider oldum,
Eller sana eş olsun,
Ben saramadım,
Saran ellere aşk olsun (N. 128)

BEN BİR ŞAHİN KUŞUYDUM[64]

Ben bir şahin kuşuydum
Uştum yuvamdan,
Erkezin oruydum aman,
Çıktım aradan,
Bugünkü kısmetimi versin yaradan.

63 TRT THM Repertuar No. 1629

64 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Çok uzaklara düşmüşüm aman,
Ona da yanarım,
Kalmışım Kırçma'nın ardında aman,
Gün geçmez ağlarım.

Yüce dağ başında aman
Bir yuva yaptım.
O yuvanın içinde dostlar, yalnızca yattım,
Anam, gelecek diye yollara baktım.

Çok uzaklara düşmüşüm aman,
Ona da yanarım,
Kalmışım Kırçma'nın ardında aman,
Gün geçmez ağlarım. (N. 129)

AÇIL DAĞLAR

Açıl dağlar, yol ol bana,
Ah sarılmaya yol ol bana.
Dün biriydi, bu gün iki,
Ah benim yârim nereye gitti.

Açıl dağlar, yol ol bana,
Ah sarılmaya yol ol bana.
Dün ikiydi, bu gün üç,
Ah benim yârim gitti, o bana güç.

Açıl dağlar, yol ol bana,
Ah sarılmaya yol ol bana.
Dün üçüydü, bugün dört,
Ah benim yârim gitti, o bana dert.

Açıl dağlar, yol ol bana,
Ah sarılmaya yol ol bana. (N. 130)

BÜLBÜL TÜRKÜSÜ

Bülbülüm giydi yeşil,
Ona yeşil pek yakışır,
Ağlamak bana yakışır,
Sen ağlama, ben ağlayayım.

Bülbülüm giydi sarı,
Ben ağladım zari zari,
Kaybettim nazlı yâri,
Sen ağlama, ben ağlayayım.

Bülbülüm giydi kara,
Yüreğimin başı yara,
Hasret kaldım nazlı yâre,
Sen ağlama, ben ağlayayım. (N. 131)

EZELİ

Ezelidir doz deli göynüm, (ezeli),
Canım, of, gel, gel, gel aman,
Yel estikçe yaprak söyleyor gazeli, (yar gazeli),
Gönül sevmez olur da olmaz güzeli,
Canım, of, gel, gel, gel aman.

Ben gider oldum, eller sana bana eş olsun, (eş olsun),
Ben saramadım, saran ellere aşk olsun, (yâr aşk olsun),
Peruşandır doz deli göynüm peruşan,
Canım, of, gel, gel, gel aman.

Yar, iki kaşın arasında var nişan, (yar, var nişan),
Yolla yârim, Evropalardan bir nişan,
Canım, of, gel, gel, gel aman.

Ben gider oldum, eller sana bana eş olsun, (eş olsun),
Ben saramadım saran ellere aşkolsun, (yar aşk olsun),
Elvedadır doz deli göynüm, el veda,
Canım, of, gel, gel, gel aman.

Mahmurlanmış ela gözler uykudan, (yâr, uykudan),
Hiç istemem o yâr çıksın koynumdan
Canım, of, gel, gel, gel aman.

Ben gider oldum, eller sana bana eş olsun, (eş olsun),
Ben saramadan, saran ellere aşk olsun, (yâr, aşk olsun). (N. 132)

ARMUT YERDE DALI YERDE[65]

Armut yerde, dalı yerde,
Ötme bülbül her yerde,
Yüreğim yaralıdır,
Arkadaş var gurbet elde.

Annem ağlar benim için,
Babam ağlar benim için,
Hep ağlasın annem, babam,
Şu benim gençliğim için. (N. 133)

NACİYE'M

Yüksek saraylardan Naciye'm aman,
Attım kendimi,
Türlü bin çiçekten Naciye'm aman,
Aldım rengimi.

Araya araya Naciye'm aman,
Buldum dengimi.

Ben yanıkım, yanık Naciye'm aman,
Yanar aylerim,
Ben garipim, garip Naciye'm aman,
Kareler baylerim.

Yüksek saraylarda Naciye'm aman,
Kave pişirir;

65 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Kavenin köpüğünü Naciye'm aman,
Küle taşırır.

Ben yanıkım, yanık Naciye'm aman,
Yanar aylerim,
Ben garipim, garip Naciye'm aman,
Kareler baylerim.

Yüksek saraylarda Naciye'm aman.
Kandiller yanar;
Kandiller şavgına Naciye'm aman,
Şainler döner.

Ben yanıkım, yanık Naciye'm aman,
Yanar aylerim,
Ben garipim, garip Naciye'm aman,
Kareler baylerim.

Daracık sokakta Naciye'm aman,
Buldum izini,
İzinin tozuna, Naciye'm aman,
Sürdüm yüzümü.

Ben yanıkım, yanık Naciye'm aman.
Yanar aylerim,
Ben garipim, garip Naciye'm aman,
Kareler baylerim. (N. 134)

TELGIRAFIN TELLERİ[66]

Telgırafın tellerine kuşlar mı konar,
Her kes istediği ne annem, böyle mi yanar,
Yanıma gel, yanıma gel, yan yanı başıma,
Bu gençlikte neler geldi karip başıma,

66 TRT THM Repertuar No. 2970

Telgırafın tellerini arşınlamalı,
Yar üstüne yar seveni kurşunlamalı,
Yanıma gel, yanıma gel, yan yanı başıma,
Bu gençlikte neler geldi karip başıma.

Telgırafın telleri semaya bakar,
Senin gözlerin yârim, canımı yakar,
Yanıma gel, yanıma gel, yan yanı başıma,
Bu gençlikte neler geldi karip başıma.

Telgırafın tellerine mendil bağladım,
Şu karşıki evde kıza gönül bağladım,
Yanıma gel, yanıma gel, yan yanı başıma,
Bu gençlikte neler geldi karıp başıma. (N. 135)

FATMEGÜL

Fatmegül, bahar geliyor,
Yuvada bülbül ötüyor,
Yürek asretlik çekiyor,
Ah neden, neden bilmem.

Evimin önünde fışfış,
Fışfışın dalleri düşmüş,
Fatmegül kimlere küsmüş,
Ah neden, neden bilmem.

Evimin önünde pınar,
Elimi soksam donar,
Fatmegül'e yürek yanar.
Ah neden, neden bilmem.

Evimin önünde kaya
Kayadan bakarlar aya,
Saramadım doya doya.
Ah neden, neden bilmem.

Kalk gidelim Fatmegül,
Dalalım yorgan altına,
Beş altına, beş üstüne.
Ah neden, neden bilmem. (N. 136)

MEKTUP ATTIM KARADAN[67]

Mektup attım karadan,
Dağlar kalksın aradan,
Asretin beni yaktı aman,
Kavuştursun yaradan.

Şu dağlar bizim olsa,
Her yanı üzüm olsa,
Yârimin yattığı yastık aman,
O benim dizim olsa.

Ayrıldım güzelimden,
O tatlı sözlerinden,
Bileydim ayrılık var aman,
Öperdim gözlerinden. (N. 137)

BAHÇEDE GÖRDÜM SENİ[68]

Bahçede gördüm seni,
Gördüm biğendim seni,
Bakmaya kıyamazken
Ellere verdim seni.

Şahmalım, şahmalım, gel aman,
Gel yârim, gel yârim, gel aman.

Davet ettim geldiniz,
Kalbimi de bildiniz,

67 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

68 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Benim gibi serhoşa
Nasıl gönül verdiniz.

Şahmalım, şahmalım, gel aman,
Gel yârim, gel yârim, gel aman.
Ayvalar dilinmeyor,
Sevdalar bilinmeyor,
Küçükten sevilen yâr,
Ellere verilmeyor.

Şahmalım, şahmalım, gel aman,
Gel yârim, gel yârim, gel aman. (N. 138)

AYRILIK TÜRKÜSÜ

Duman almış mezarımın taşını, taşını,
Silen yoktur gözlerimin yaşını,
Ağlarım, kaybettim can yoldaşımı.

Yârden ayrılalı ben yareliyim,
Eller al giymiş, ben kareliyim.

Aktı gözümün yaşı, oldu bir ırmak,
Bana haram oldu bu yerde durmak,
Ne müşkül şeymiş yârden ayrılmak,

Yar elen ayrılalı ben yar eliyim,
Eller al giymiş, ben kareliyim.

Dağları kar aldı, bozuldu bağlar,
Yârinden ayrılan ah edip ağlar,
Yol verin geçeyim hey gamlı dağlar.

Yârden ayrılalı ben yareliyim,
Eller al giymiş, ben yareliyim. (N. 139)

EY GAZİLER

Ey gaziler, yol göründü
Benim karip başıma,
Dayler taşler dayanamaz,
Benim ahü zarıma.

Be hamamcı, be külhancı,
Bu hamama kim gelir,
Ne bileyim ağa efendi,
Günde yüz bir can gelir.

Oturayım, bekliyeyim,
Belki sevdiğim gelir,
Dayler taşler, uçan kuşlar,
Dayanamaz benim ahü zarıma.

Ben yuvamda uçar idim,
Ah ile tuttun beni,
Ben pahamı bilir idim,
Bir pula sattın beni.

Dün gece yar kapısında,
Yastıcağım taş idi,
Üstüm yağmur, altım çamur,
Ah yine göynüm oş idi. (N. 140)

ESMESİN YELLER[69]

Pınarın başında esmesin yeller,
Bu gün efkârlıyım, açmasın güller,
Yârimin ismini anmasın eller.

Aman ben yandım, sarardım kaldım,
Eloğlu yanında aldandım kaldım.

69 TRT THM Repertuar No. 833

Pınarın başına yağmaz mı dolu,
Yârinden ayrılan olmaz mı deli,
Günde on beş kere gördüğüm yâri,
Şimdi her şeyden vazgeçtim kayrı.

Aman ben yandım, sarardım kaldım,
Eloğlu yanında aldandım, kaldım.

Pınarın başında ötmesin kazlar,
Bu gün efkârlıyım çalmasın sazlar,
Aman yandım, yandım da kaldım,
Eloğlu yanında şaşırdım kaldım. (N. 141)

YÜCE DAĞ BAŞINDA

Yüce dağ başında
Yatmış uyumuş,
O yeşil gözlerini
Uyku bürümüş.

Al beni, beni,
Sar beni, beni,
Sürmedim sefanı,
Neyleyim seni.

Yüce dağ başından
Attım a kendimi,
Araya araya
Buldum a dengimi.

Al beni, beni,
Sar beni, beni,
Sürmedim sefanı,
Neyleyim seni.

Yüce dağ başına
Harman olmaz mı,

Yardan ayrı düşene
Ferman olmaz mı.

Al beni, beni,
Sar beni, beni,
Sürmedim sefanı,
Neyleyim seni. (N. 142)

MACIR TÜRKÜSÜ

Ah bu macırlık bağrıma bastı,
Ben ona yanarım.
Ben vatanımdan nece ayrıldım,
Yârsız kaldım.

Tirene pindim, mendilim uçtu,
Ben vatanımdan nece ayrıldım,
Yârsız kaldım.

Yol verin ağlar, yol verin beyler,
Yol verin geçeyim,
Nazlı da yârden ırak ta düştüm,
Zehir mi içeyim.

Benden size vasiyetler olsun,
Macır olmayın, macır olsaz da bile,
Yârsız kalmayın. (N. 143)

YEŞİL YAPRAK ARESİNDE[7071]

Yeşil yaprak aresinde,
Sakızı gül koncesi,
Nerelerde meskan tutar
Gönlümün eğlencesi.

70 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.
71 TRT THM Repertuar No. 2834

Kare üzüm çotuğunda
Yeşil yaprak altında,
O yârimin muhabbeti
Can evimin altında.

Çile bülbülüm, çile
Çiğ düşmüş konce güle
İşittim yârim evlenmiş,
Geçinsin güle güle. (N. 144)

ISAKLALI AHMED'İN TÜRKÜSÜ

Ahmed'im, Ahmed'im,
Ererler seni,
Karangıca çarşılara
Sererler seni.

Ahmed'imin püsküllü fesi
Sandıkta kaldı,
Ahmed'imin Sabriye kuzusu
Sancakta kaldı.

Sultan biçim evlerinde.
Ahmedim, saçak olur mu,
Dost düşman arasında
Ahmed'im kaçak olur mu.

Isakla içlerinde Ahmed'im,
Yan yatık durma,
Kopranna gelinlerine Ahmed'im,
El atık durma.

Atma purçuk, atma,
Yüksekten atma,
Ahmed'im çift kuzuları
Öksüz bırakma.

Kopranna içlerinde
Bir yeni mezar,
Söylemeyin anneme, babama,
Aklını bozar.

Isaklar çeşmeleri Ahmed'im,
Bal gibi akar,
Isaklar başlarında Ahmed'im,
Dal gibi yatar.

Ahmed'imin evinin önünde
Bir dölüm bakla,
Al da beni küçük te Sabriye'm,
Koynuna sakla.

Ahmed'imin evinin önünde
Bir dölüm nohut,
Al da beni küçerek Sabriye'm,
Koynunda uyut.
Isaklar tepesinde Ahmed'im,
Harman olur mu,
Telli kurşun yarasına Ahmed'im,
Derman olur mu.

Evimin önünde
Kupaylar cavkırır,
Kupaylar değildir Ahmed'im,
Duşmanlar haykırır.

Sandıktan alın benim
Püsküllü fesimi,
Karip te anneciğim.
Duymasın sesimi.

Isaklar cevizleri Ahmed'im,
Dal dala vurur,
O karanlık çarşılarda Ahmed'im,
Can cana vurur.

Doku Sabriye'm, doku
Kilimi doku,
Genç Ahmed'in ölümlerine
Kıyamet oku.

Ahmedim'in mezar taşı
Kırcali'ye karşı,
Ahmed'imin üstünde toprak
Gözümün yaşı. (N. 145)

EŞSİZ BÜLBÜL[72]

Benim de halim pek fazla beter mi,
Ayrıca dertler beni yakıyor,
Eşsiz bülbül acaba şen öter mi.

Yürekten derdimi yazdım ben sana,
Oku sevgilim, mektubumu sen kana kana

Allah seni görümlük için mi yarattı,
Senin için beni kanla yaşla ağlattı,
Bu ayrılık sevgilim, hayatıma dert açtı.

Yürekten derdimi yazdım ben sana,
Oku sevgilim, mektubumu sen kana kana. (N. 146)

YANDIRALIM MUMLARI

Akşam oldu, yandıralım mumları,
Kaldıralım kasaveti kamları.
Yar seninle sürdeceğim demleri
İmana gel kanlı zalim, imana,
Ben bayıldım şu kaşları kemana.

Al kayıkçı, götür bizi sazana,
Dolaştır, dolaştır da iskeleye yanaştır,

72 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

İki de hasret bir birine kavuştur,
İmana gel kanlı zalim, imana,
Ben bayıldım, şu kaşları kemana.

İki de bülbül bir dale konar mı,
Bülbülün konduğu daller solar mı,
İki de hasret bir birine doyar mı,
İmana gel kanlı zalim, imana,
Ben bayıldım, şu kaşları kemana.

Altımızda ibrişimden halı var,
Dudak şekerlenmiş, yanağında balı var.
Her yiğitin başka başka hali var,
İmana gel kanlı zalim, imana,
Ben bayıldım şu kaşları kemana.

İkimizi bir odaya koysalar,
Üstümüze altın kilit vursalar,
İmana gel kanlı zalim, imana,
Ben bayıldım şu kaşları kemana. (N. 147)

MAKARAM SARI BAĞLAR[7374]

Makaram sarı bağlar vay,
Kız söyler, gelin ağlar,
Neye ben ölmüş müyüm vay,
Asiye'm kareler bağlar.

Libe, libe, libe, libe,
Şimdi düştüm bu derde,
Devriyeler sardı da beni,
Meğer kaderim böyle.

73 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.
74 TRT THM Repertuar No. 1179

Makaramda ipliğim vay,
Asiye de benim kekliğim.
Hiç aklımdan çıkmayor vay,
Tehnalarda gezdiğim.

Libe, libe, libe, libe,
Şimdi düştüm bu derde,
Devriyeler sardı da beni
Meğer kaderim böyle.

Makaramda ipliğim vay,
Nerde kaldın kekliğim,
Hangi yoldan geleceksin vay,
O yolu bekleyeyim.

Libe, libe, libe, libe,
Şimdi düştüm bu derde,
Devriyeler sardı da beni
Meğer kaderim böyle. (N. 148)

İKİ KEKLİK[75]

İki de keklik bir kayada ötüyor,
Ütme be keklik, derdim bana yetiyor.
Aman güzelim, yetiyor.

İki de keklik bir kayadan su içer,
İçme be keklik, yüreğimden yar geçer,
Aman güzelim, yar geçer.

İki de keklik bir kayada öter,
Öter de öter, dertsizlere dert açar,
Aman güzelim, dert açar. (N. 149)

75 TRT THM Repertuar No. 1171

SELLER ALDI AMAN[76]

Seller aldı aman,
Dirmenimin bendini,
Çok aradım aman,
Bulamadım dengimi
Yar, yar aman.

Seller aldı aman,
Dirmenimin taşını,
Silen yoktur aman,
Gözlerimin yaşını,
Yar, yar aman.

Yağmurlar yağar aman,
Seller akar kavaktan,
Söyledikçe aman,
Nur saçılır yanaktan,
Yar, yar aman. (N. 150)

MAHSUM İLÂHİSİ[77]

Yanarım, yanarım, tütünüm tütmez,
Önerim, önerim, bülbüllerim ötmez,
Kuzularımın hayali
Karşımdan gitmez.

Dostlar, kıyamettir kuzusu ölene,
Her gün kıyamettir kuzularım, deyene.

Gel anam, babam, otur karşıma.
Bak gözüme kaşıma,
Belki girmesem düşüne,
Yanarsın bana kuzum deyi.

Dostlar, kıyamettir kuzusu ölene,
Her gün kıyamettir kuzularım, deyene. (N. 151)

76 TRT THM Repertuar No. 823
77 TRT THM Repertuar No. 1388

HAVADA TURNA SESİ VAR[78]

Havada turna sesi gelir,
Kanadı burma,
Ağzı dolu, yem getirir
Şekerle hurma.

Turnam uçar, duman tüter
Dağnın başında.
Şu genç yaşta neler geçti
Benim başımdan.

Turnam kaçar, duman tüter
Dağnın belinde.
Bana bir destan geldi,
Hasretimin elinden.

Onu yazan yazmış uyku halinde,
Gönder paşam, ben yazayım kendi elimlen,
Yolla yavrum, ben yazayım
Zülüfümün telinlen. (N. 152)

BÜLBÜL TÜRKÜSÜ

Gül daline bülbül konmuş güle bakıyor,
Şu yârimin çatma da kaşı beni yakıyor.
Gel güzelim, gel meleğim, gel vidan boylum,
gel.

Ötme bülbül, ne ötersin, gönlüm şen değil,
Beni yakan çatma da kaşlı burada değil.
Gel güzelim, gel meleğim, gel vidan boylum,
gel.
Şu bahçede gonca güller beyaz açılır,
Şu yârimin top zülüfleri tel tel saçılır.
Gel güzelim, gel meleğim, gel vidan boylum.
gel. (N. 153)

78 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

GURBET TÜRKÜSÜ

Aranım yok, soranım yok,
Bir teselli verenim yok.
Yüreğimde ferahını yok,
Kalmışım kurbet elde.

Vatanımdan haber gelmez,
Akar gözüm yaşı dinmez,
Kimseler halimi bilmez,
Kalmışım kurbet elde.

Bu hasretlik bizim gibi,
Yanar yürek yalın gibi,
Her andıkça ölüm gibi,
Kalmışım kurbet elde.

Teceli böyleymiş zarı zarı,
Varıp hakka yalvarmalı,
Gece gündüz ağlamalı,
Kalmışım kurbet elde. (N. 154)

GURBETLİK TÜRKÜSÜ

Aman, anneciğim, dayanamıyacağım,
Ben bu palatkadan kurtulamıyacağım,
Ben bu sevdiğimden ayrılamıyacağım.

Pantulumu ascak dal bulamadım;
Geri dönmeye, yol bulamadım.
Pantulumu astım gürgen daline,
Üşeklimi çektim ince beline.

Tirenlere bindim yellenemedim,
On beş ay nişanlı durdum, evlenemedim.
Palatkamın önünde vurdular beni,
Tahta sandık içlerine koydular beni.

Palatkamın önünde demirden kazık,
Anne, benim genç canıma oldu ya yazık.
Palatkamın önünde bir sıra postan,
Asılırım, kesilirim, yiyemem postan.
Ankara'dan beri duman bürüdü,
Macırların partıları suda çürüdü.
Palatkamın önünde buz gibi munar,
Türkiye macırlarına yüreğim yanar.
Palatkamın önünde bir sıra idi,
Anne benim genç canımı kurbanlık yedi. (N. 155)

AH EFENDİM[79]

Ah efendim, ah sultanım,
Gül dibinde nar biter,
El âlemin üç beş yâri var,
Bana bir tane yeter.

Oturmuş bunar başına,
Bir yeşil donlu melek
Kıvırmış beyaz kolunu,
Sırmaya benzer bilek.

Gurbet elde hasta oldum
Miydana serdim teni,
Gözlerim kapıda kaldı,
Kimse girmez içeri.

Kimisinin yâri güzel,
Gönlü havada gezer.
Kimisinin yâri çirkin,
Ah edip ömrü geçer. (N. 156)

79 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

AY DOĞARKEN

Ay doğarken şu tepeden
İner zeybekler,
Karşıdaki yol soranı
Dört gözle bekler.

Bir çardağın gölgesinde
Uyudum kaldım,
Yârim gitmiş gurbet ele,
Ben yalnız kaldım.

Bir çardağın gölgesine
Kuruldu sini,
Dağ taş dinlerim o tellerin
Yanık sesini.

Gurbet elin naşrapası,
Naşrapası tuç olur,
Sevip sevip ayrılmamız,
Ayrılmamız güç olur.

Gurbet elde asta oldum,
Asta oldum yatmadım,
Sağ yanıma, sol yanıma,
Başımı yastığa koymadım.

Gurbet elde ölenlerin
Çenesini kim bağlar,
Yoktur anam, yoktur babam,
Ardım sonra kim ağlar. (N. 157)

YEŞİL KURBAĞALAR ÖTER GÖLLERDE[8081]

Yeşil kurbağalar öter göllerde,
Kolum kanedim kırıldı.
Kaldım çöllerde,
Vatanımdan ayrıldım,
Kaldım gurbet ellerde.

Ben ağlamayım,
Eller mi ağlasın,
Bu gurbeti icat eden
Cennet görmesin. (N. 158)

KAZARMA BAŞINDA

Kazarma başında al yeşil fener,
Üstümüze ateş düştü, ne zaman söner,
Ben yanarım, ben yanarım, ben ona yanarım,
Ben vatanımdan ayrı düştüm, ben ona yanarım.

Ben kurbette ölürsem, kim yıkar beni
Yağmur yağar, seller akar, sel yıkar beni.
Ben kurbette ölürsem, kim gömer beni
Çayır çimeni, otlar büyer de gömer beni.

Kumandan oturmuş kuleden bakar,
Kulenin ardından al kanlar akar.
Ah anneler, babalar mektuba bakar,
Mektup gelmezse kıyamet kopar. (N. 159)

GELME DOKTOR GELME[82]

Gelme doktor, gelme,
Kum içindeyim,

80 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.
81 TRT THM Repertuar No. 3033
82 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Sen beni bilmezsin doktor,
Kan içindeyim.

Aman potpurçuk, aman,
Yal varını sana,
Evde nişanlım var,
Ağlayor bana.
Dere maalesini
Duman bürüdü,
Benim de nazik tenlerim
Suda çürüdü.

Aman potpurçuk aman,
Yalvarım sana
Evde nişanlım var,
Ağlıyor bana. (N. 160)

AYRILIK TÜRKÜSÜ

Dere boyu hışladı,
Kar yağmaya başladı,
Ben bir kıza göz çaktım,
Ağlamaya başladı.

Askere gitti yar benim,
Yaş doluyor gözlerim,

Mendilim yele yele,
Yar gitti gurbet ele,
Anlamadım be yârim,
Gidiyorum ellere.

Askere gitti yar benim,
Yaş doluyor gözlerim. (N. 161)

ASKERLİK TÜRKÜSÜ

Çalınsın davullarını, çalınsın,
Bahçemde çalınsın,
Kız kardeşim gelin olacak,
Yemende anılsın.

Alıver nenem çantamı,
Asalım koluma,
Babam bedel saymayacak,
Gideyim yoluma.

Yemen kırlarında
Gül avluları,
Yuvalarda kaldı karagözlü ağacığım,
Çil yavruları. (N. 162)

TALİM TÜRKÜSÜ

Koca Balkan'a girdik,
Top sesi duyduk,
Gözümüzü açtık yumduk,
Tuna'yı bulduk.

Tuna'nın suları
Bolluk dolusu,
Askerler geliyor
Kamyon dolusu. (N. 163)

1.4. BAHTSIZLIK-HASTALIK-ÖLÜM

ARDA BOYLARINDA[83]

Arda boylarına ben kendim gittim,
Dalgalar burdukça can teslim ettim.

Arda boylarında ardıç yarallâr.
Ercep'i beğenmediler, zengin arallar.

83 TRT THM Repertuar No. 2090

En güççük gardaşım gitme dedi ye,
Şu bubamın dilleri beni yedi ye.

Gitmeycem ana gara Duran'a,
Bubam meram annamaz, yalvar agana.

Ardalar boyunda zerdeli ağacı,
Bubamın dilleri zehirden acı.

Arda'nın suları bal gibi akar,
Beem imansız bubam paraya tapar.

Şoşa boylarında tomafil durdu;
İmansız bubam paraya doydu.

Gırcalı şoşasından tomafil geçer,
Beem imansız bubam ırakı içer.

Saat beşte vardım al beni diye,
Yarın alay gelecek, alman dedi ye.

Arda boylarında sarı karınca,
Nerelere varayım sabah olunca.

Ardalar boyuna ben kendim gittim,
Kendimi atmaya çok esap ettim.

Arda boylarında tikili saban,
Orda geçit yok, dedi, bağırdı çoban.

Ercep dedikleri tuttu belimden,
Ardalar aldı ya Ercep'in elinden.

Arda kenarına düşünüp gittim,
Dalgalar hurdukça can teslim ittim.

Mezar taşlarında gırmızı yazı,
Dalgalar aldı ya gelinlik gızı.

Gara Duran dedikleri bir gaplı meşe,
Beem sevgili Ercep'im bir top menekşe.

Gidin bulutlar, gidin, diymene gidin,
Diymende Ercep'e çok selam idin.

Uyu, uyan Ercep'im, ben gidiyorum,
Şu şefaklı dünyayı terkediyorurn.
Uyu, uyan Ercep'im, senin olayım,
Dalgalar üstünde gelin olayım.

Arda boylarını delik mi sandın,
Süğüt bıdaklarını pelik mi sandın.

Hayva, hayva Ercep'im, senin olayım,
Ardalar almış a, nerde bulayım.

Hayva, hayva Ercep'im, yaktın a beni,
Gavır mezarına soktun a beni.

Ardanın boyunda ılgın kökleri,
Nerde galdı Ercep'in saat köstekleri.

Arda'nın suları akmaz oldu ya,
Ercep'in davulları ötmez oldu ya.

Arda'nın suları aktı duruldu,
Beem Ercep yavuklumun boynu buruldu.

Arda boylarında bir sürü guzu,
Ardalar aldı ya kınalı gızı.

Arda boylarında ılgın olur mu,
Ilgın yaprağından yorgan olur mu.

Ardalar boyunda bir sıra erik,
Dalgalar üstünde bir arka pelik.
Geçin ingeler, geçin, kınama geçin,
Suğuk sular getirdim, buz gibi, için.

Arda'nın suları ılgın boyunca,
Suyumu koysunnar haranı dolunca.

Arda boylarına urgan gerildi,
Urganın üstüne çiyizim serildi.

Ardalar boyunda bir sıra eşek,
Ben bıraktım bubama on altı döşek.

Yakın ingeler, kınamı yakın,
Yarın alay gelecek, doyunca bakın.

Ötten gelen ceketim dar geldi bana,
Anamdan ayrılmak zor geldi bana.

Çığırma ana, çığırma, Selim'e hurda,
Selime gızın Arda boyunda.

Arda'nın boyunda tikili gazık,
Kimseye diğil, anama yazık.

Bayrak tikildi alay gelecek,
Beni imansız bubam kime verecek.

Arda boylarında bir gara gatır,
Benden aldığın paraları bankaya yatır.
Arda'nın boyunda gandiller yanar,
Gandiller şavkında duşmanlar oynar.

Arda boylarını duman bürüdü,
Kınalı ellerim çayda çürüdü.

Arda boylarında potin izleri,
Görmesin katil bubam cennet yüzleri. (N. 164)

YUSUFUM TÜRKÜSÜ[84]

Kırcalı'yla Arda'nın arası,
Saat sekiz arası, Yusuf'um,
Saat sekiz arası,
Civan da Yusuf'umu Ardalar aldı ya
Yoktur ya çaresi.

Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,
Biz nişanlıyız,
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız.

Çıkar abanı, poturunu Yusuf'um,
Dalgalar alacak, Yusuf'um,
Dalgalar alacak,
Ben sana demedim mi, canlarım Yusuf'um,
Kayıklar batacak.
Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,
Biz nişanlıyız,
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız.

Çıkar abanı, poturunu Yusuf'um,
Kardeşin giyecek, Yusuf'um,
Kardeşin giyecek,
Senin de sevdiceğin kız Feride'yi,
Ellere vermeycek.

Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,

84 TRT THM Repertuar No. 2221

Biz nişanlıyız,
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız.

Arda boylarından Kırcalı'ya
Kimler gidecek, Yusuf'um,
Kimler gidecek,
Civan da Yusuf'umun garip annesine
Kimler haber verecek.

Aman be deryalar, kanlıca deryalar,
Biz nişanlıyız, deryalar,
Biz nişanlıyız.
İkimiz de bir boydayız,
Biz delikanlıyız. (N. 165)

GENÇ GELİNİN ÖLÜMÜ[85]

Paşa cami avlusunda
Namazımı kılsınlar,
Gelinlik elbiselerimi
Başucuma koysunlar.

Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

Mezarımı, mezarımı
Kızlar kazsın, dar olsun,
Etrafına, etrafına,
Lale, zümbül bol olsun.

Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

85 TRT THM Repertuar No. 1112 ve TRT THM Repertuar No. 2863

Mezarımı, mezarımı
Yol üstüne kazsınlar,
Gelen geçen yolculara
Bir genç ölmüş desinler.

Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

Kendim küçük, aklım büyük,
Ah nasıl durayım,
O karanlık yerde, anneciğim,
Nasıl yatayım.

Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

Tabudumu, tabudumu
Taş üstüne koysunlar,
Gelen geçen yolcu aylesin,
Bir genç ölmüş desinler.

Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

Mezarımı, mezarımı
Subaşında kazsınlar,
Başucumda başucumda
Kara yazı yazsınlar.
Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

Aşağı camiyinin avlusuna
Mezarımı kazsınlar,
Mezarımın beyaz da taşına
Destanımı yazsınlar.

Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

Benim çiyizlerimi
Sandıktan atayım,
Bu karanlık yerde, anneciğim,
Ben nasılca yatayım.

Aman doktor, canım, doktor,
Derdime bul çare,
Çaresiz dertlere düşmüşsün,
Buna bulunmaz çare.

Evimin önünde
Kazanlar kaynar,
Ilıştırın suyumu, anneciğim,
Tenlerim yanar. (N. 166)

DAĞLAR, DAĞLAR[86]

Dağlar, dağlar, viran dağlar,
Ah yüzüm güler, kalbim ağlar,
Yüreğimden kanlar dağlar.

Ah, sen ağlama, ben ağlıyayım,
Ah, yüreğime dert bağlayayım.

Kılıcımı vurdum taşa,
Taş yarıldı baştanbaşa,
Yazılanlar gelir başa.

86 TRT THM Repertuar No. 2076

Ah, sen ağlama, ben ağlıyayım,
Ah, yüreğime dert bağlayayım. (N. 167)

KÜÇÜK YAŞTA BİR

Küçük yaşta bir yar sevdim,
Vakit geldi evlenmeye,
Yârim düştü hastaneye.

Gittim yâri dolaşmaya,
Dolaşmaya kış ortası.
Sordum yâre halin nedir.

Yârim benden şunu istedi:
Sarı meyva, beyaz üzüm,
Beyaz üzüm İstanbul'dan.
Bindim ata, gittim İstanbul'a.
Ağacı var, meyvası yok,
Çotuğu var, üzümü yok.

Bindim ata, döndüm eve,
Ben yârimi karşıladım,
Tabut elde götürürken.

Üç bin verdim yere konsun,
Beş bin verdim yüzü açılsın.
Hoca bana şöyle dedi:

Üç bin versen yere konmaz,
Beş bin versen yüzü açılmaz,
On bin versen sarmaşılmaz. (N. 168)

KESME DE ARAP

İmam, cumadan gelirsin,
İmam, kızların nerede
Kızlarını kesmişler imam,
Alfatlı derede.

Kesme de Arap, kıyma da canıma,
Ben senin olayım,
Bayırlarda, Balkanlarda
Sana divan durayım.

Anne, Mari anne, sen beni
Ne için saldın alfat toplamağa...
Ak saplı bıçakla buz gibi gerdanı
Düşürdü yerlere.

Kesme de Arap, kıyma da canıma,
Ben senin olayım,
Bayırlarda, Balkanlarda
Sana divan durayım. (N. 169)

AYŞE'M TÜRKÜSÜ[87]

Vode'nin ufak tefek taşları,
Keman olmuş o yârimin kaşları,
Bir omuzdan bir omuza saçları.

Allah'tan isterim Ayşe'm, ben seni,
Ruzi mahşerde yar, ararsın sen beni.

Cıgaramın ince tüter dumanı,
Yoktur hoca Aguş'un dini imanı,
Kör olaydı Vode'nin imamı.

Allah'tan isterim Ayşe'm, ben seni,
Ruzi mahşerde yâr, ararsın sen beni.

Feracemin on beş arşın şiridi,
Yüreğimde yağ kalmadı eridi,
Benim Ayşe'm Kuklene'de bir idi.

Allahtan isterim Ayşem, ben seni.
Ruzi mahşerde yâr, ararsın sen beni.

87 TRT THM Repertuar No. 4609 ve TRT THM Repertuar No. 3348

Feracemi yeni diktim giymedim,
Kimler aldı kimler çaldı görmedim,
Gelin oldum ben gelinlik bilmedim.

Allahtan isterim Ayşem, ben seni,
Ruzi mahşerde yâr ararsın sen beni. (N. 170)

VEREMLİ KIZ

On beş yaşında bir melek,
Veremli bir sarıçiçek,
Geldi anlattı derdini,
Yüreği hep yanık yanık.

Her gün doktor gelir gider,
Herkes ona merak eder,
Gelme doktor, gelme doktor,
Bu derdime çare yoktur.

Doktor der ki veremli kız
Yaprak dökümünü bekler.
İğne, iplik verin bana
Çıkayım şu ağaçlara.
Siz de yardım edin bana
Dikelim şu yaprakları.
İğne, iplik bulamadım,
Ben, gençliğime doyamadım.

Annem ağlar için için,
Ben bilirim kimin için.
Ko ağlasın annem, babam
Şu benim gençliğim için.

Pencerede yeşil perde,
Nasıl düştüm ben bu derde,
Ben bu dertten ölür isem,
Nasıl yatarım kara yere.

Pencereden kar geliyor,
Yorgan döşek dar geliyor,
Açtım yorganı baktım
Veremli kız can veriyor. (N. 171)

HASTANE TÜRKÜSÜ

Hastanenin lambaları parlıyor,
Doktor gelmiş yaraları aman, bağlıyor,
Sevgilisi başucunda ağlıyor.

Söyle be doktor, söyle, ölecek miyim,
Ölmeden yârimi görecek miyim.
Hastaneye vardım ama girmedim,

Yedi yerimden kurşun yedim ama ölmedim,
Arkadaşım düşman imiş, bilmedim.
Söyle doktor, söyle, ölecek miyim,

Ölmeden yârimi görecek miyim.
Ceviz idim ayırdılar dalımdan,
Pek severdim, ayırdılar, aman yârimden,

Aman, aman, nazlı da yârimden.
Söyle be doktor, söyle, ölecek miyim,
Ölmeden yârimi görecek miyim. (N. 172)

KARA SEVDA TÜRKÜSÜ

Çiçeğim, çiçeğim, beyaz çiçeğim,
Ben bu sevdadan ah, öleceğim.
On beş yaşında hastanelere düştüm,
On sekiz yaşında ölüm şerbetini içtim.

Ah etsin, aylesin, anneciğim aylesin,
Ah etsin aylesin, kareler baylesin.

Demir karyolam kurulu kaldı,
Duvarda şemsiyem asıllı kaldı,
Duvarda mantom asılı kaldı,
Sandıkta çiyizlerini basılı kaldı.
Ah eysin, aylesin, anneciğim aylesin,
Ah etsin aylesin, kareler baylesin.

Çiçeğim çiçek, o beyaz çiçek,
O nazik tenimi ah, çürütecek.
Çimenle çiçek beni gömecek,
Karıncayla böcek beni yiyecek.

Ah aylesin, aylesin, anneciğim aylesin,
Ah etsin aylesin, kareler baylesin.

Örtün yüzümü sinek konmasın,
Sevgilim gelirse, benden korkmasın.
Ben gidiyorum aziz Allah'a,
Sevgilim kalıyor yalan dünyaya.

Ah etsin aylesin, anneciğim aylesin,
Ah etsin aylesin, kareler baylesin. (N. 173)

SÜLMAN TÜRKÜSÜ

Sülman senin kaşın, gözün yay mıdır,
Teneşirden akar sular kan mıdır,
Sülman gibi şu Kırçma'da var mıdır.

Kıymayın canıma, ben dünyama doymadım,
Eller gibi ben ecelimden ölmedim.

Pazarcık'a vardım ben bubama sormadım,
Sol yanımdan kurşun urdu duymadım,
Şu genç yaşta ben dünyama doymadım.

Kıymayın canıma, ben dünyama doymadım,
Eller gibi ben ecelimden ölmedim. (N. 174)

SABRİYEM

Kaldır Sabriye'm yorganları
Doktur gelecek,
Yarelenmiş Arif'ine
İlaç verecek.

Sabriye'min hareminde
Demirden kurna,
Arif aga sattı ya seni
Üç bin leva paraya,

Sabriye'min hareminde
Demirden kürek,
Kırcalıyın mapushanesinde
Çürüsün köpek.

Dere köy derelerinde
Kanlı kasaplar,
Bir elinde lüver,
Kamaylan saplar.

Dereköy derelerini
Duman pürüdü,
Arif'i ölmüş diye
Cihan yürüdü.

Dereköy derelerini
Atlayamadın mı,
Sen bir kocanı Sabriye'm,
Saklayamadın mı. (N. 175)

ISTAMBOL'DAN ALDIM[88]

Istambol'dan aldım siya da üzümü,
Çıkardılar kanatlımın siya gözünü.
Beni de vuranlar anam, iki de kardaş,
Olmayacak Arapço, anam yidi de beni.

Uyan dedim komşular, uyanamadım,
Bıçak yaresidir anam dayanamadım.
Kanatlının sevdiği Fadliye hanım,
Kanatlıyı öldürenler Arapço ile kardaşı. (N. 176)

KUZUM

Kuzumu yatırdım iki dizime,
Çevirdim, çevirdim baktım yüzüne,
Taş toprak dolmuştu kara gözüne.

Gel koyun, meleme, vazgeç kuzundan,
Meleye meleye kaldın süründen.

Şu dağın ardında bir kuzu meler,
Kuzunun feryadı bağrımı deler,
Anası kuzusuna böyle mi yanar.

Gel koyun, meleme, vazgeç kuzundan,
Meleye meleye kaldın süründen.

Beni güden çoban ayrı gütmesin,
Yeryüzünde yeşil çimen bitmesin,
Kuzumu yiyenler onup yetmesin.

Gel koyun, meleme, vazgeç kuzundan,
Meleye meleye kaldın süründen.

88 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Meleyen koyunun kuzusu musun,
Yürekte yarenin sızısı mısın,
Ananın körpece kuzusu musun.

Gel koyun, meleme, vazgeç kuzundan,
Meleye meleye kaldın süründen.

Kuzumun lezzeti tatlıdır baldan,
Kokusu güzeldir kırmızı gülden,
Rabbim böyle yazmış, ne gelir elden.

Gel koyun, meleme, vazgeç kuzundan,
Meleye meleye kaldın süründen. (N. 177)

İSTİHKÂMIN İÇİNDE[89]

İstikamın içinde
Aynalı çarşı,
Anne ben gideyorum
Düşmana karşı.

Of gençliğim, eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya.

İstikamın içinde
Bir uzun selvi,
Kimimiz nişanlı,
Kimimiz evli.

Of gençliğim, eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya

İstikamın içinde
Vurdular beni,
Ölmeden tezgereye
Koydular beni.

89 TRT THM Repertuar No. 461

Of gençliğim, eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya.

İstikamdan çıktım,
Yan basa basa,
Ciğerlerim çürüdü.
Kan kusa kusa.

Of gençliğim, eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya.

İstikamdan çıktım
Başım selamet,
Selanik'e ermeyince
Koptu kıyamet.

Of gençliğim, eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya.

İstikamın içinde
Bir dolu testi,
Analar babalar
Umudu kesti.

Of gençliğim, eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya.

İstikamın içinde
Bir derin kuyu,
Kuyudan çekerler
Buz gibi suyu.

Of gençliğim eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya

İstıkamın içinde
Zincirli pınar,

Suğuktur suları
Yüreğim sızlar.

Of gençliğim, eyvah,
Eyvah, yandı ya dünya. (N. 178)

1.5. EŞKİYALIK-ÇETECİLİK TARİHİ KOMİTA HASAN[90]

Drama mahpusları, bre Debreli Hasan,
On iki direkli,
On iki kişinin içinde, bre Debreli Hasan,
Sen miydin yürekli.

Al martinini, Komita Hasan
Dayler inlesin,
Dramanın içinde, Komita Hasan,
Adın söylensin.
Drama başlarında bre Debreli Hasan,
Bir derin kuyu,
Ak pamuk Sıdıka'nın koynunda, bre Debreli Hasan,
Gir serin uyu.

Al martinini, Komita Hasan,
Dayler inlesin,
Dramanın içinde, Komita Hasan,
Adın söylensin.

Drama başlarını, bre Debreli Hasan,
Gece mi geçersin
Bankanın paralarını, bre Debreli Hasan,
Şinikle mi ölçersin.

Al martinini, Komita Hasan.
Dayler inlesin,
Dramanın içinde, Komita Hasan,
Adın söylensin.

90 TRT THM Repertuar No. 1987

Drama taşlarını, bre Debreli Hasan,
Oyun mu sandın,
Kestiğin kelleleri, bre Debreli Hasan,
Koyun mu sandın.

Al martinini, Komita Hasan,
Dayler inlesin,
Dramanın içinde, Komita Hasan,
Adın söylensin.
Drama köprüsünü, bre Debreli Hasan,
Gece mi geçtin,
Ecel şerbetini bre Debreli Hasan,
Sen kendin içtin.

Al martinini, komita Hasan
Dayler inlesin,
Dramanın içinde, Komita Hasan,
Adın söylensin. (N. 179)

AMED'İM

Amed'in karısı oturmuş, patlacan soyar,
Patlacanın rengine ellerini boyar.

Al şu mumu Amet, yak demedim mi,
Karşılardan bak, demedim mi,
Sıra da sana geldi, çök demedim mi.

Amed'im aştı, Gülhan'a kaçtı,
Sıyırdı bıçağını, şaştı bin başı.
Amed'i sorar isen, bir çete başı.

Al şu mumu Amet, yak demedim mi,
Karşılardan bak, demedim mi,
Sıra da sana geldi, çök demedim mi.

Amed'im giderse, ben de giderim,
Amed'imin yolunu al kan ederim,

Al şu mumu Amet, yak demedim mi,
Karşılardan bak, demedim mi,
Sıra da sana geldi, çök demedim mı. (N. 180)

HASAN TÜRKÜSÜ

Hasan'ın kaşları ne kare,
Açtın a yüreğime bir yâre,
Şu benim Hasan'ım ölür ise
Yüz bin doktor ne çare.

Hasan'ım yürüdü, ben kaçtım,
On yedi Balkan'dan aştım,
Elişmeyin siz de benim Hasan'ıma,
Vay, kollarımı kendini kaçtım.

Hasan'ımın ne de güzel gözleri var,
Şekerden tatlı sözleri var,
Haydi kaçalım Hasan'ım,
Ardımızdan geliyorlar.

Değirmen dere boyları.
Toz duman oldu ya yolları
Elişmeyin siz de benim Hasan'ıma,
Al kanlar oldu kolları. (N. 181)

İLÂNAYA TÜRKÜSÜ

İlâna'ya düşman geldi,
Yetmiş iki kız aldı
Ah, nişanlım kimlere kaldı.

Bana huran eller kana boyansın,
Sevgili dostlarım bana da yansın.

İlâna'yın ardı tepe,
Kız kulağında elmas küpe
Uyandırsam öpe öpe.

Bana buran eller kana boyansın,
Sevgili dostlarım bana dayansın.

İlâna'yın ardı bayır,
Gülü dikeninden ayır
Ben yandım a cayır cayır.

Bana huran eller kan boyansın,
Sevgili dostlarım bana da yansın. (N. 182)

VİDİN TÜRKÜSÜ[91]

Vidin dedikleri ufak kasaba,
Kesilen kelleler gelmez hesaba,
Aldı kâfir, sardı düşman nazlı Vidin'i.

Vidin'in içinde beyler kızıydım,
Anamın babamın iki gözüydüm,
Kafeste beslenmiş güvercin kuşuydum
Aldı kâfir, sardı düşman nazlı Vidin'i.

Vidin'in içinde okudum Yasin'i,
Acap anam babam duyar mı sesimi.
Aldı kâfir, sardı düşman nazlı Vidin'i.

Vidin'in içinde aptez aldım,
Aptesimi alırken suyum kesildi,
Aman padişah imdatçılar gelmez oldu
Aldı kâfir, sardı düşman nazlı Vidin'i.

Vidin'in içinde toplar atılır,
Töpların sesine gün tutulur.
Aldı kâfir, sardı düşman nazlı Vidin'i.

91 TRT THM Repertuar No. 5306

Vidin'in içinde beslenmiş kuzuydum,
Anamın babamın iki gözüydüm.
Ak kâğıdın üstünde kara yazıydım.
Aldı kâfir, sardı düşman nazlı Vidin'i.
Vidin dedikleri bir uzun çarşı,
Anne, ben gidiyorum düşmana karşı,
Aldı kâfir, sardı düşman nazlı Vidin'i. (N. 183)

DURMAN, DURMAN YUNAN

Kabaklar köken attı,
Yılanlar yuva yaptı,
Eskişehir muhtarı
Beni Yunan'a sattı.

Durman, durman yunan,
Sana mal olmam.

Bağa vardım üzüme,
Üzüm attım ağzıma,
Yedi sene durdum Yunan'da
Bakmadım Yunan ağzına.

Durman, durman yunan,
Sana mal olman.

Yumurtanın kulpu yok,
Gözlerimde uyku yok,
Sür gemici gemini,
Yunanlardan korkum yok.

Durman, durman yunan,
Sana mal olman. (N. 184)

VELİ TÜRKÜSÜ

Harmanlı kazasında çıktım
Başkan Veli biçimi,

Bakın belimdeki doldurma lüver
Faşistler için.

German burdayken yemişim, içmişim
Mercimek aşı,
En geri dayanamadım, çıktım Balkan'a
Partizan başı.

Son sözün bu mudur İlmiye Hanım,
İstersen durma,
Ben gidiyorum bayır maliklerine
Arkadaş olmağa.

Kama bıçak elinde, lüver belinde
Geliyor Veli,
Velinin karısını alacak olan
Kim nasıl deli.
Bir gece gezerken razgeldim
Ayı ile canavara,
Biz seni yemeyiz; dal boylu Veli,
Senin ne derdin var a.

Banba zurbalı aç köpek German,
Bir karış dilleri,
Sözüm doğru, değil mi kuzum arkadaşlar,
Şapırdatın elleri. (N. 185)

KALKSAN A ANNEM[92]

Kalksan a annem, kalksan a,
Lambaları yaksan a,
Oğlun yaralı gelmiş,
Yarasına baksan a.

92 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Gitme oğlum Kore'ye,
Vurulursun bir kazaya,
Dinlemedin anneni,
İşte girdin mezara.

Mezar mezara bakar,
Mezarda oğlum yatar,
Oğlumun yavuklusu
Mezara çiçek takar.

Hastanenin kapusu,
İzmir'e bakıyor,
İzmir'in çiçekleri
Karanfile kokuyor. (N. 186)

1.6. EMEK-YENİ HAYAT

RODOP[93]

Rodop, Bulgaristan'ın
Sen yüce bir dağısın,
Bu halle yeryüzünde
Güzellerin bağısın.

Amanını güzel vatan,
Senden aldım ilham.

Yalçın kayalıkların
Göklere yükseliyor,
Senin dumanlı başın
Bulutları deliyor.

Amanını güzel vatan,
Senden aldım ilham.

Yükseklerden akıyor
Ne güzel berrak sular,

93 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Eteklerinde otlar
Sürülerle kuzular.

Amanını güzel vatan,
Senden aldım ilham. (N. 187)

AYŞE'M[94]

Sabah erken kalkarsın Ayşe'm,
Güle güle işe Ayşe'm gidersin.
Tütün düşmez elinden Ayşe'm,
Güzel işle işle Ayşe'm tütünü.

Kurtulunmaz şu âlemin dilinden,
Yandım Ayşe'm elimden, dilimden,
Kavuştursun yaradan Ayşe'm,
Yandım Ayşe'm elimden, dilimden. (N. 188)

MADENCİLER TÜRKÜSÜ

Madenciyiz biz, işleriz,
Ormadan aşağı düşmeyiz,
Yüce dağları delerek
Şarkı söyler hem işleriz.

Aman, aman, madenciler,
Aman, aman, hamleciler.

Demirdendir yollarımız,
Çeliktendir kollarımız,
Çapa kürek işlemezse,
Pistoleti kullanırız.

Aman, aman, madenciler,
Aman, aman, hamleciler. (N. 189)

94 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

RODOPLARIMIZ ZENGİNDİR

Rodop dağları engindir,
Yaylaları zengindir,
Irmakları hep çağlar,
Soğuk kaynakları var.

Altın tütün ekilir,
Ovaları serindir,
Türlü madenleri var,
Madan'da kazılırlar.

Rudoze'min evleri,
Sıra sıra dizili,
Rodopların güzeli,
Rudoze'min dilberi.

Altın tütün ekilir,
Ovaları serindir,
Türlü madenleri var,
Madan'da kazılırlar.

Rodoplara geldin mi,
Rudoze'mi Madan'ı gezdin mi,
Gel gel güzelim Madan'a,
Madenleri kazmaya.

Altın tütün ekilir,
Ovaları serindir,
Türlü madenleri var,
Madan'da kazılırlar.

Rodop dağları kayalı,
Cebel tütünü en pahalı,
İsmi gezer dillerde,
Anılmıştır her yerde.

Altın tütün ekilir,
Ovaları zengindir,
Türlü madenleri var,
Madan'da kazılırlar. (N. 190)

ŞIRIL ŞIRIL ARDA AKAR

Şırıl şırıl Arda akar aman,
Yel estikçe serinlik saçar,
Ak kuşan da gel, gel aman.

Sarı altın tütünü toplar iken gel,
Gel, gel aman, Arda boyuna gel.

Beyaz yaşmak, al yanak aman,
Rodop kızı pek kırnak.
Al kuşan da gel, gel aman.

Sarı altın tütünü toplar iken gel,
Gel, gel aman, Arda boyuna gel.
Beyaz çiçek, al çiçek aman,
Rodop kızı pek işlek.
Al kuşan da gel, gel aman.

Sarı tütünü toplar iken gel,
Gel, gel aman, Arda boyuna gel. (N. 191)

KIZ TÜRKÜSÜ

Bahçelerde bir nünü,
Bir nünü koyak nünü;
Faşistler çoktan öldü,
Şimdi komunist günü.

Yar gitti mektebe,
Gelsin aman,
Ayrılsam yar gibi,
Yar bulamam.

Tepside aşımız,
Göğe erdi başımız,
Yaşasın da var olsun
Hruşçof yoldaşımız.

Yar gitti mektebe,
Gelsin aman,
Ayrılsam yar gibi,
Yar bulamam. (N. 192)

YENİ HAYAT TÜRKÜSÜ

Nazik nazik bakarsın,
Yüreğimi yakarsın.
Tanışalım, sevişelim,
Tıkır mıkır tıkırdatma, gel yanıma.

Biz seninle tanışırız,
Yeni hayata kavuşuruz,
Tanışalım, sevişelim,
Tıkır mıkır tıkırdatma, gel yanıma.

TKZ-ye yazılalım,[95]
Yeni hayata kavuşalım,
Tanışalım, sevişelim,
Tıkır mıkır tıkırdatma, gel yanıma.

Dilber dilber gezersin,
Niçin beni üzersin,
Tanışalım, sevişelim,
Tıkır mıkır tıkırdatma, gel yanıma. (N. 193)

FATME'M

Bütün gün sürerim,
Bayılır yorulurum,

95 Trudovo-Kooperativno Zemedelsko Stopanstvo—TKZS (İşgücü kooperatif çiftliği)

Baygın baygın dönüp te
Fatme'mle konuşurum.
Bütün gün sürerim,
Kırılmadı şu saban,
Kırılıp ta şu saban
Dinlenmedim bir zaman.

Sabanlar kırılacak.
Ateşte yakılacak,
Şu geniş toprakları
Makinalar sürecek. (N. 194)

RODOPLARIN ŞEN KIZI

Rodopların şen kızları
Saçları boyalı,
Hem saçları, hem kaşları,
Parmakları kınalı.

A-ha-ha-ha

Birincisi edalı,
İkincisi sevdalı,
Üçüncüsü paralı
Üçünün birer dostu var,
Bize bir şey kalmadı.

Rodopların şen kızları.
Tütün işlerler.
İşler, işler, hamleci çıkarlar
Sonra şenlik yaparlar.

A-ha -ha-ha

Birincisi edalı,
İkincisi sevdalı,
Üçüncüsü paralı,

Üçünün birer dostu var,
Bize bir şey kalmadı. (N. 195)

İŞLEYELİM BİRLİKTE[96] [97]

TKZ-eler kuruldu,
Tarlaları sürüldü,
İşleyelim birlikte,
Fakir zengin bir oldu.

İşleyelim olmaz mı be güzel,
Çalışalım olmaz mı,

Altın renkli tütünleri,
Beyaz tomruk pamukları.
Toplasak olmaz mı, be güzel
Toplasak olmaz mı.

TKZ-emiz var bizim,
Pamuk tütün ekeriz,
Sosyalizmi kurmaya
Çalışırız hepimiz.

İşleyelim olmaz mı, be güzel,
Çalışalım olmaz mı,

Altın renkli tütünleri,
Beyaz tomruk pamukları,
Toplasak olmaz mı, be güzel,
Toplasak olmaz mı.

İlkbahar açıldı,
Kuşlar artık ötüyor,

96 Bu türkü, 1957 yılında kendisi de Bulgaristan Hasköy Türklerinden olan Kadriye Latifova tarafından bestelenmiş ve 1957 yılında Sofya Radyosu'nda seslendirilerek kayda alınmıştır. bkz. Kadriye Latifova - TKZS'ler Kuruldu. URL-5

97 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

Sürüm zemanı geldi.
Makinalar sürüyor.

İşleyelim olmaz mı, be güzel,
Çalışalım olmaz mı,

Altın renkli tütünleri,
Beyaz tomruk pamukları,
Toplasak olmaz mı, be güzel,
Toplasak olmaz mı. (N. 196)

TÜTÜNCÜ TÜRKÜSÜ

Yazlı kışlı bitmeyor,
Senin de hizmetin,
Pek ağırdır hizmetlerin,
Meraklıktır işlerin.

Bahar ayı geldiğinde
Ocağını ekeriz,
Hıdırlaz geldineyin
Tarlalara dikeriz.

Kara toprak üzerinde
Keçi gibi otlarız,
Yeşillenir yaprağın
Denk dolusu toplarız.

Günlerin uzunluğuna
Seni dizeriz,
Senden aldığımız para ile
Serbez serbez gezeriz. (N. 197)

RADA TÜRKÜ

Bütün gün sürerim,
Yorulur bırakırım,
Dilerim o zaman
Kırılsın şu saban.

Erkenden döneyim,
Rada'mı göreyim,
Görünce Rada'mı,
Üç gün şen gezerim.

Sürerim bütün gün,
Kırılsın şu saban,
Görmedim aydın gün
Rada'm aman aman.

Yazılayım hemen
TKZS-ye ben,
Olayım traktorcu,
Rada'm da traktorcu.

Ellerim dümende,
Traktorcuyum ben de,
Ben mesut bir adam,
Sağ yanımda Rada'm.

Motor gürleyecek,
Yol verin diyecek
Tarla süreceğiz,
Norma vereceğiz. (N. 198)

TKZS TÜRKÜSÜ

TKZS yaylası aman, aman,
Kooperatif tarlası
Uzun uzun sürüyor o derin çizgileri.
Traktordan baktın bana aman, aman,
Yüreğim yandı sana,
Ben seni sevdim, aman benim traktorcum,
Adını söyle bana.

Benim adım hamleci aman, aman,
Üç yıldır hep birinci,

Beş yüz okka buğday; dekar başına
Aldım bir yıl içinde.

Mangamdaki genç kızlar aman, aman,
Kooperatif dinç kızlar,
Ferahlı gün görmek için, benim güzel traktorcum,
Çalıştım büyük hızla.

Anlattım sana kendimi aman, aman,
Söyledim sana derdimi,
Kahraman bir genç isen, benim güzel traktorcum,
Anlat sen de kendini.

Sabah erken kalkarım aman, aman,
Traktorumu paklarım,
Tan yeri ağarınca, dinle beni güzel
Ben işime başlarım.

Traktorum çeliktendir aman, aman,
Kanım komunist kanıdır,
Partiye söz verdim, aman güzel genç kız,
Planları aşıverdim.

Barış dedim, çalıştım, bak şuraya güzelim,
Yıldızı alı verdim,
İki kahramanı biz aman, aman,
Yeni hayatı kurarız,

Sağlam barış adına sosyalizmi kuralım,
Komunizme geçelim. (N. 199)

SARI KIZIN AŞKINA

Sarı kızın aşkına ben yanıyorum,
Vefasız muhabbetine aldanıyorum,
Beni sevecek diye inanıyorum,
Vefasız muhabbetine aldanıyorum.

Koyunları çoktur,
Keçileri sürü,
Yörü be yavrum, yörü,
Rodopların gülü.

Sarı kızın aşkına buzluca su içtim.
Evvelden seviyordum, şimdi vazgeçtim.

Koyunları çoktur,
Keçileri sürü,
Yörü be yavrum, yörü,
Rodopların gülü. (N. 200)

1.7. ŞENLİK-OYUN-MİZAHÎ TÜRKÜLER

KADRİYE'M[98]

Bahçelerde gündöndü, Kadriye'm,
Bahçelerde gündöndü,
Yârimden mektup geldi,
Dertlerim tazelendi.

Kadriye'me ben yandım.

Elek elek içinde, Kadriye'm,
Elek tekne içinde,
Rodopların kızları,
Sırma yelek içinde.

Kadriye'me ben yandım.

Sarı kavun dilimi, Kadriye'm,
Sarı kavun dilimi,
Valla billa alacağım
Sabri de beyin güveyi

Kadriye'me ben yandım. (N. 201)

98 TRT THM Repertuar No. 5284

ZİLLİ DE MAŞA[99]

Zilli de maşa, darbuka,
Ne davul ister ne zurna.
Haydi, hanım çalsan a çalsan a,
Âşık oldum ben sana.

Yeşil çimen üzerinde, üzerinde
Oynasan a sen bana.

Evlerim var subaşında,
Benlerim var sol kaşımda.
Haydi, hanım çalsan a çalsan a,
Âşık oldum ben sana.

Yeşil çimen üzerinde, üzerinde
Oynasan a sen bana.

Evlerim var hane hane,
Benlerim var tane tane.
Haydi, hanım çalsan a, çalsan a,
Âşık oldum ben sana.

Yeşil çimen üzerinde, üzerinde
Oynasan a sen bana. (N. 202)

ALDIM ÇERKEZ KIZINI[100]

Şu derenin uzunu,
Ah kıramadım buzunu,
Aldım Çerkez kızını,
Yar çekemedim nazını.

Yar döne döne, yar döne döne,
Güve oldum ben gene,
Güve olduğum gice
Çalıp oynarım ben size.

99 TRT THM Repertuar No. 4075
100 TRT THM Repertuar No. 5208

Şu dereyi geçelim,
Kuzulara yonca biçelim,
O kız bize yaramaz,
Biz ondan vazgeçelim.

Ah döne döne, yar döne döne,
Gelin mi oldun gene,
Gelin olduğun akşam
Oynarız döne döne. (N. 203)

ÇOBAN TÜRKÜSÜ

Çoban, çoban, bitli çoban,
Yarım evlek sürmeylen
Gırdı sabanı,
Gızlara bakar iken
Yedi süveni.
Oyna çoban, oyna,
Davulları oyna.
Davulun üstüne
Şivrite bağla.

Çobanın annesi
Ekmek bişiri,
Çoban yanık ovada
Goyunnarı bişiri.

Oyna çoban, oyna,
Davulları oyna,
Davulun üstüne
Şivrite bağla.

Çoban yolun üstüne
Kolebey apmış,
Garısı, gızanı
Horaya galkmış.

Oyna çoban, oyna,
Davulları oyna,
Davulun üstüne
Şivrite bağla. (N. 204)

OYUN TÜRKÜSÜ

İşkeçe'nin evleri,
Çekilmiş perdeleri,
Amamdan kızlar çıkmış,
Terlemiş memeleri.

Haydi de Urumeli uşağı,
Belinde taraboluz kuşağı.

Ayna attım çayıra,
Şavuğu vurdu bayıra,
Eller ne derse desin,
Benim işim hayıra.

Haydi de Urumeli uşağı,
Belinde taraboluz kuşağı. (N. 205)

HOROZ TÜRKÜSÜ

Horozumun gagası,
Kızanımın babası,
Yaktı beni, bitirdi,
Şu hallere getirdi.

Ninay ninay ninay nay,
Şu hallere getirdi.

Horozcuğum öterdi,
Yedi köye yeterdi,
O da benden beterdi
Telli pullu horozum.

Ninay ninay ninay nay,
Telli pullu horozum.

Horozumu tuttular,
Canına da kıydılar,
Kör olası komşular,
Horozumu yediler.

Ninay ninay ninay nay,
Horozumu yediler. (N. 206)

HOROZ TÜRKÜSÜ

Orazımın ibriği elim gibice,
Kanetleri kilim gibice,
Üç aylıcak gelin gibice,
Benim orazım kayboldu,

Dayaklarda kaşınırdı,
Hep tavukları düşünürdü,
Bütün köye yeter idi,
Benim orazım kayboldu.

Tavukların kocasıydı,
Piliçlerin babasıydı,
Bizim köyün ocasıydı,
Benim orazım kayboldu.

Orazım telliydi,
Onu yiyen belliydi,
O razım tekir idi,
Onu yiyen Bekir iydi,
Benim orazım kayboldu. (N. 207)

KURT TÜRKÜSÜ

Astın baltayı koluna,
Düştün balkan yoluna

Topladın davarı önüne
Çoban mı olacaktın, kasap mı,
Yedi kazanın da var mı
Sen mi kıracaktın.

Gidi kazan başlı, kazma dişli,
Kızıl gözlü, iri ağızlı melün kâfir.

Yalaklı derelere uğrarsın
Kabak keçiciklerin kır ulaklarını,
Alak koyunun siyah kuzularını duğrarsın.

Gidi kazan başlı, kazma dişli,
Kızıl gözlü, iri ağızlı melün kâfir.

Derelere varırsın kum yirsin,
Dermenlere varırsın un yirsin,
Ağaların kapısına gelirsin kaz yirsin,
Sürülere gider koyun yirsin.

Gidi kazan başlı, kazma dişli,
Kızıl gözlü, iri ağızlı melün kâfir. (N. 207)

SIÇAN GELİR TAKIR TAKIR[101]

Sıçan gelir takır takır,
Ben sandım nallı katır;
Bizim amca havus olmuş
İnce dille kuran okur.

Pireyi tuttum tay gibi,
Bacakları yay gibi;
Hanım yengem kız büyütmüş
Taze doğmuş ay gibi. (N. 208)

101 Bu türkü derleyenler tarafından yalnızca "Türkü" olarak başlıklandırıldığı için yeni başlık hazırlayan tarafından verilmiştir.

EŞEK TÜRKÜSÜ

Eşeğimin kulaklarından
Pabuç mı yaptırayım aman, aman
Pabuclu dayler, zümbüllü bayler,

Ben kime aylerim aman, aman,
Ben kime yanarım.
Eşeğimin gözlerinden
Filcan mı yaptırayım aman, aman
Filcanlı dayler, zümbüllü bayler,

Ben kime aylerim aman, aman,
Ben kime yanarım.

Eşeğimin derisinden
Kilim mi yaptırayım aman, aman
Kilimli dayler, zümbüllü bayler,

Ben kime aylerim aman, aman,
Ben kime yanarım.

Eşek, senin kuyruğundan
Okla mı yaptırayım aman, aman.
Oklalı dayler, zümbüllü bayler,

Ben kime aylerim aman, aman,
Ben kime yanarım. (N. 209)

2. TRT TÜRK HALK MÜZİĞİ REPERTUARINDAKİ RODOP TÜRKÜLERİYLE BENZER TÜRKÜLER

Rodop Türklerinin yaşadığı coğrafya olan Rodop Dağları, Osmanlı Devleti'nin elinden çıktıktan sonra dahi Türk nüfusu barındırmaya ve onlara vatan olmayı sürdürmüştür. Bu bakımdan hem Türk kültürü hem de Türk kültürünün genetik kodları günümüze kadar bu bölgede yaşamaya devam etmiştir. Bölgedeki Türklerin hem hayatları hem de kültürlerine dair unsurlar türkülere de tesir etmiş ve dilden dile söylene gelmiştir. Rodop Türklerinin türkülerinin derlenme tarihi 1962 yılı-

dır. Bu bölümde Rodop türkülerinin TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'ndaki benzer versiyon ve varyantları ele alınarak, türkülerin coğrafî yayılımı ve bölgesel değişimleri yansıtılmaya çalışılmıştır. Böylece Rodop türkülerinin repertuardaki benzerlerini mukayese etmek isteyen araştırmacılar için bir yol açılmaya gayret gösterilmiştir. Rodoplardan ve Anadolu'dan derlenen türkülerin derlenme tarihlerinin de dikkate alınmasıyla yapılacak mukayeseli çalışmalar, Türk kültürünün bütüncül yapısını, türkülerin zamana ve mekâna göre ne şekilde yayılım ve değişim gösterdiğini anlamak bakımından önemlidir. Rodoplar ve Anadolu'dan derlenen türkülerin gösterdikleri benzerlikler, ilgili türkülerin çıkış kaynağını anlamak için de yardımcı olacaktır. Rodop türküleriyle TRT repertuarındaki türküler karşılaştırıldığında bazen bent bazen nakarat bazen de dize düzeyinde benzerlikler olduğu görülecektir. Bazı türkülerde yalnızca bir bendin her iki tarafta da bulunduğu, bazen de ufak değişiklikler dışında türkülerin neredeyse aynı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan, Rodop türkülerinin tamamı TRT THM Repertuarı'ndaki benzerleri bakımından araştırılmış ve benzer türküler repertuardaki numaralarıyla birlikte türkülerin dipnotunda belirtilmiş, aşağıdaki bölümde ise ilgili türkülerin nota ve sözlerine yer verilmiştir.

TRT THM Repertuar No. 3445

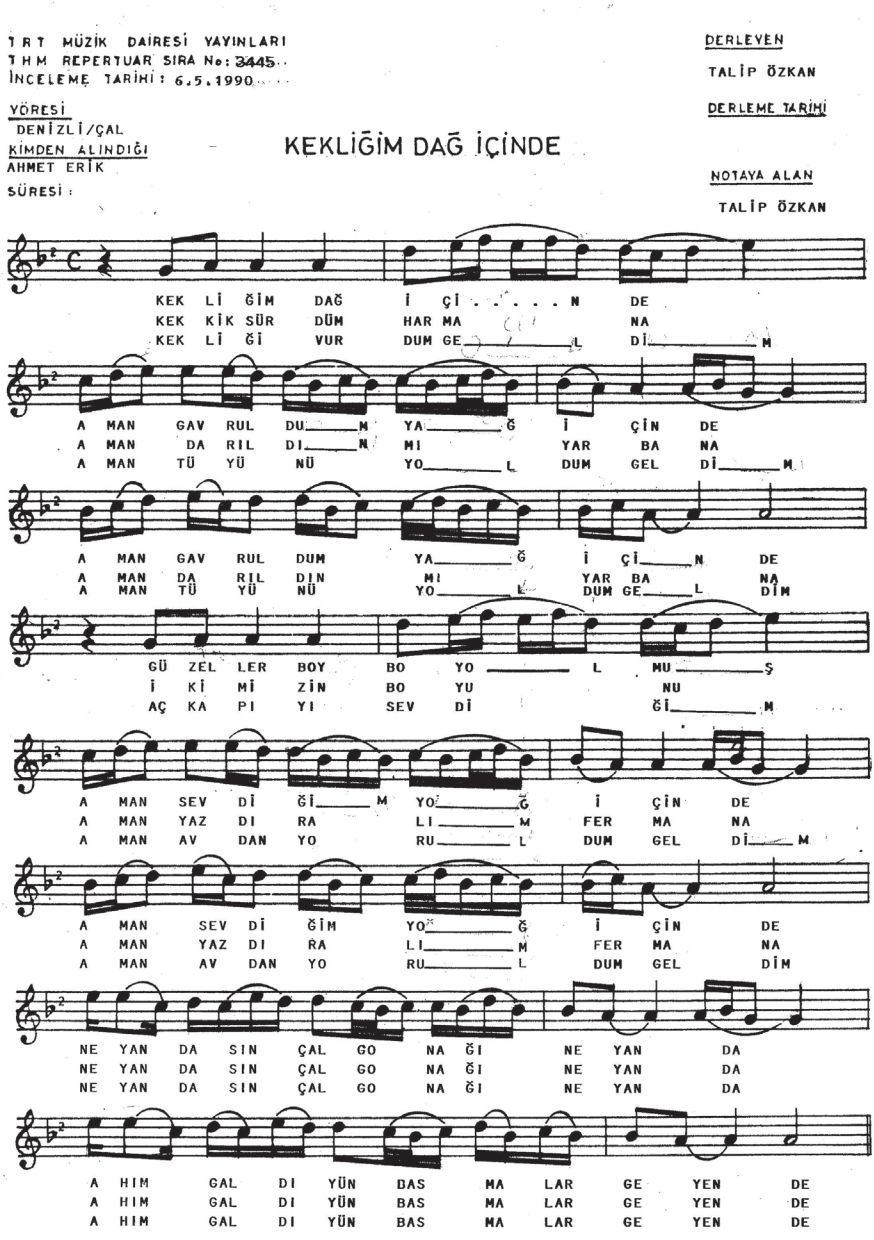

KEKLİĞİM DAĞ İÇİNDE
GAVRULDUM YAĞ İÇİNDE
GÜZELLER BOY BOY OLMUŞ
SEVDİĞİM YOK İÇİNDE

BAĞLANTI: NE YANDASIN ÇAL KONAĞI NE YANDA
AKLIM GALDI YÜN BASMALAR GEYENDE

KEKLİK SÜRDÜM HARMANA
DARILDIN MI YAR BANA
İKİMİZİN BOYUNU
YAZDIRALIM FERMANA

BAĞLANTI

KEKLİĞİ VURDUM GELDİM
TÜYÜNÜ YOLDUM GELDİM
AÇ KAPIYI SEVDİĞİM
AVDAN YORULDUM GELDİM

BAĞLANTI

TRT THM Repertuar No. 1691

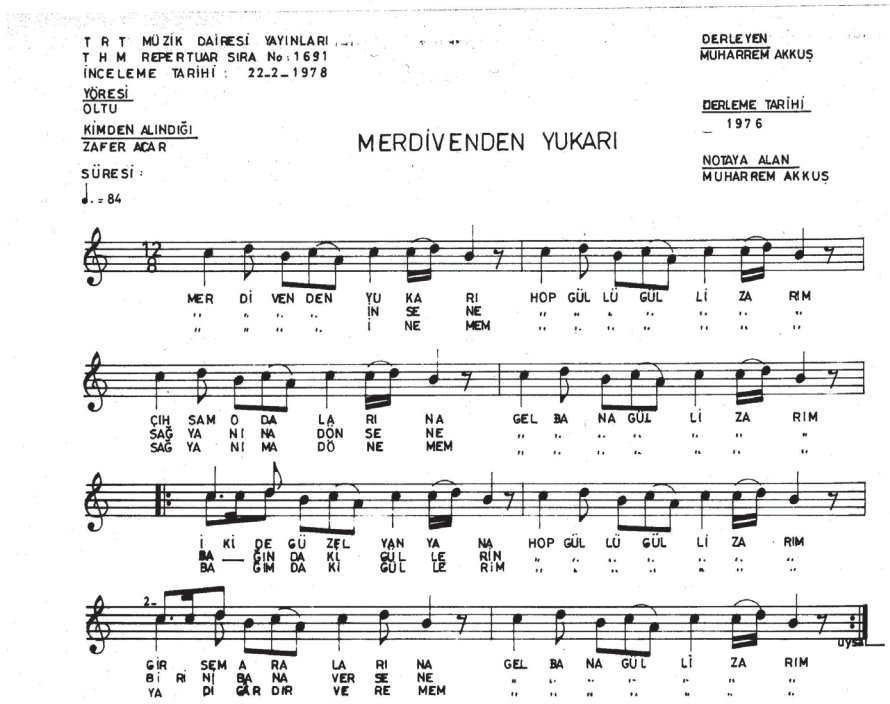

—1—

MERDİVENDEN YUKARI — Hop güllü güllizarım
ÇIHSAM ODALARINA — Gel bana "
İKİDE GÜZEL YANYANA — Hop güllü "
GİRSEM ARALARINA — Gel bana "

—2—

MERDİVENDEN İNSENE — Hop.....
SAĞ YANINA DÖNSENE — Gel.....
BAĞINDAKİ GÜLLERİN — Hop.....
BİRİNİ BANA VERSENE — Gel.....

—3—

MERDİVENDEN İNEMEM — Hop.....
SAĞ YANIMA DÖNEMEM — Gel.....
BAĞIMDAKİ GÜLLERİM — Hop.....
YADİGÂRDIR VEREMEM — Gel.....

TRT THM Repertuar No. 1314

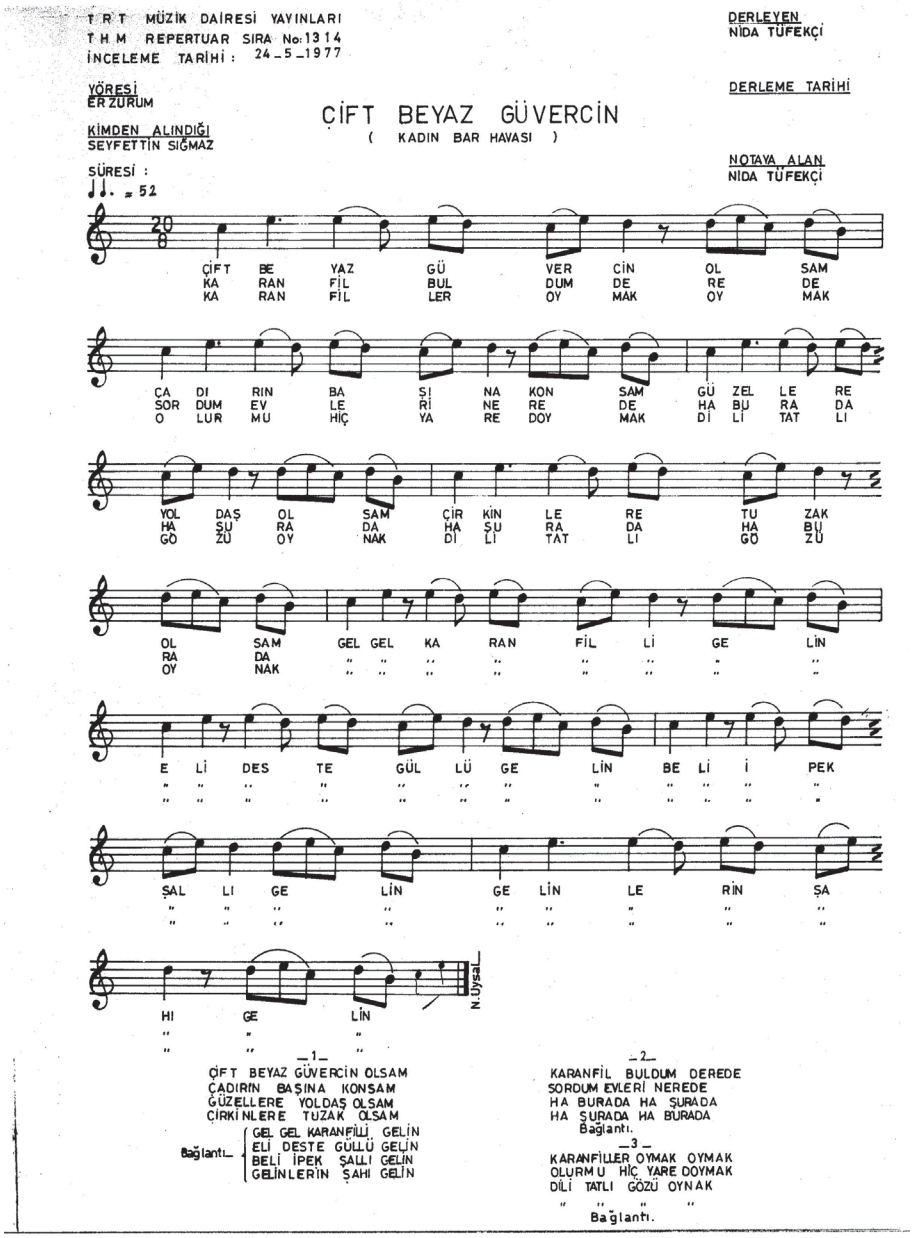

TRT THM Repertuar No. 2019

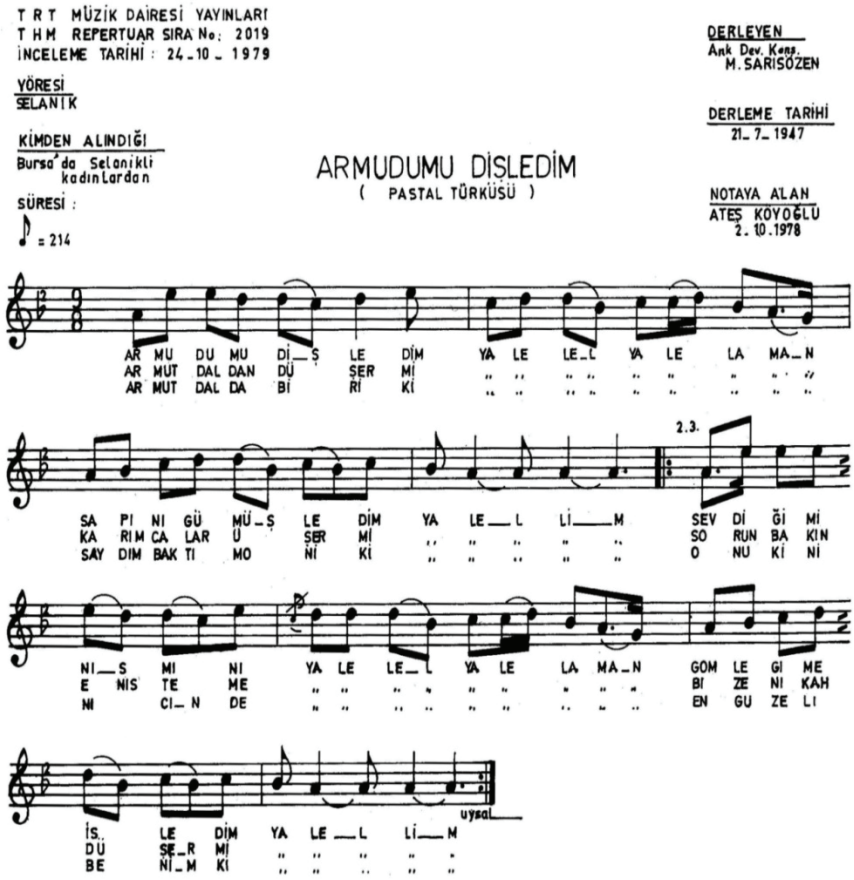

—1—

ARMUDUMU DİŞLEDİM YALELEL YALEL AMAN
SAPINI GÜMÜŞLEDİM YALELLİM
SEVDİĞİMİN İSMİNİ YALELEL YALEL AMAN
GÖMLEĞİME İŞLEDİM YALELLİM

—2—

ARMUT DALDAN DÜŞERMİ YALELEL YALEL AMAN
KARINCALAR ÜŞERMİ YALELLİM
SORUN BAKIN ENİŞTEME YALELEL YALEL AMAN
BİZE NİKAH DÜŞERMİ YALELLİM

—3—

ARMUT DALDA BİR İKİ YALELEL YALEL AMAN
SAYDIM BAKTIM ONİKİ YALELLİM
ONİKİNİN İÇİNDE YALELEL YALEL AMAN
EN GÜZELİ BENİMKİ YALELLİM

PASTAL : Tütün yapraklarını cins ve boyuna göre ayırmak.

TRT THM Repertuar No. 4484

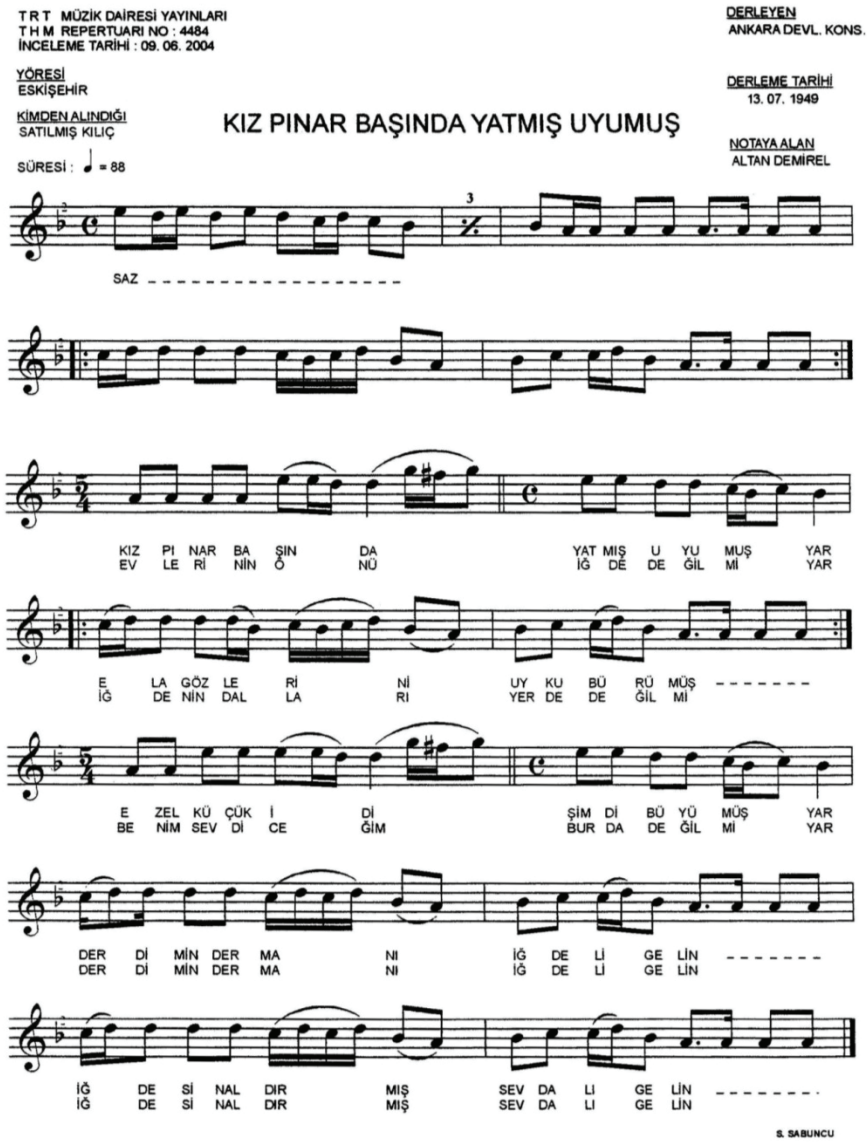

- 2 -

KIZ PINAR BAŞINDA YATMIŞ UYUMUŞ

- 1 -

KIZ PINAR BAŞINDA YATMIŞ UYUMUŞ (yar)
ELA GÖZLERİNİ UYKU BÜRÜMÜŞ
EZEL KÜÇÜK İDİ ŞİMDİ BÜYÜMÜŞ (yar)

- Bağlantı -

DERDİMİN DERMANI İĞDELİ GELİN
İĞDESİN ALDIRMIŞ SEVDALI GELİN

- 2 -

EVLERİNİN ÖNÜ İĞDE DEĞİL Mİ (yar)
İĞDENİN DALLARI YERDE DEĞİL Mİ
BENİM SEVDİCEĞİM BURDA DEĞİL Mİ (yar)

- Bağlantı -

DERDİMİN DERMANI İĞDELİ GELİN
İĞDESİN ALDIRMIŞ SEVDALI GELİN

- 3 -

EVLERİNİN ÖNÜ BULGUR SOKUSU (yar)
SOFADAN GELİYOR YARİN KOKUSU
YARİMİ SORARSAN CİLVE KUTUSU (yar)

- Bağlantı -

DERDİMİN DERMANI İĞDELİ GELİN
İĞDESİN ALDIRMIŞ SEVDALI GELİN

TRT THM Repertuar No. 2867

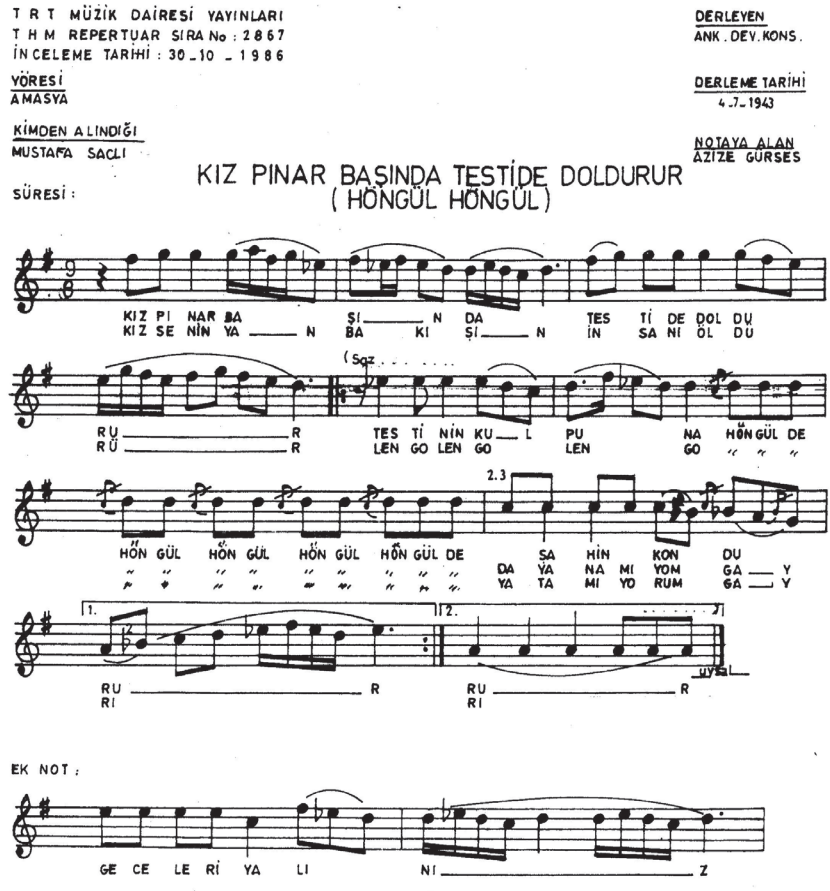

KIZ PINAR BAŞINDA TESTİ DE DOLDURUR
TESTİNİN KULPUNA (HONGÜL DE HÖNGÜL HÖNGÜL HÖNGÜL HÖNGÜLDE) ŞAHİN KONDURUR
KIZ SENİN YAN BAKIŞIN İNSANI ÖLDÜRÜR

Boğ - { LENGO LENGE LENGO HÖNGÜLDE HÖNGÜL HÖNGÜL HÖNGÜL HÖNGÜLDE
DAYANAMIYOM GAYRI
GECELERİ YALINIZ
YATAMIYORUM GAYRI

- 2 -

KIZ PINAR BAŞINDA TESTİ DOLDURUR
TESTİNİN KULPUNA ŞAHİN KONDURUR
KIZ SENİN YAN BAKIŞIN İNSANI ÖLDÜRÜR

- 3 -

KIZ PINAR BAŞINDA HARMANIN MI VAR
SIRMANIN TELİNDEN YORGANIN MI VAR
BENİ ÖLDÜRMEYE FERMANIN MI VAR .

TRT THM Repertuar No. 3284

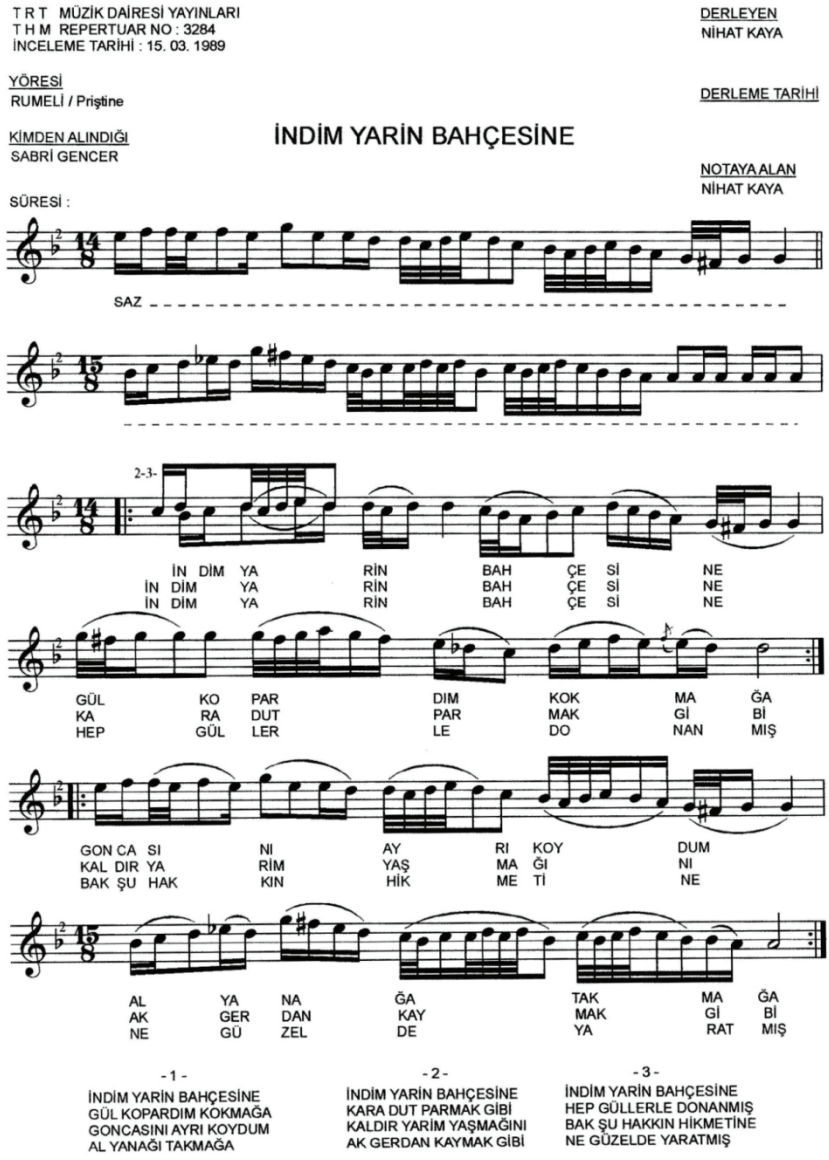

TRT THM Repertuar No. 2391

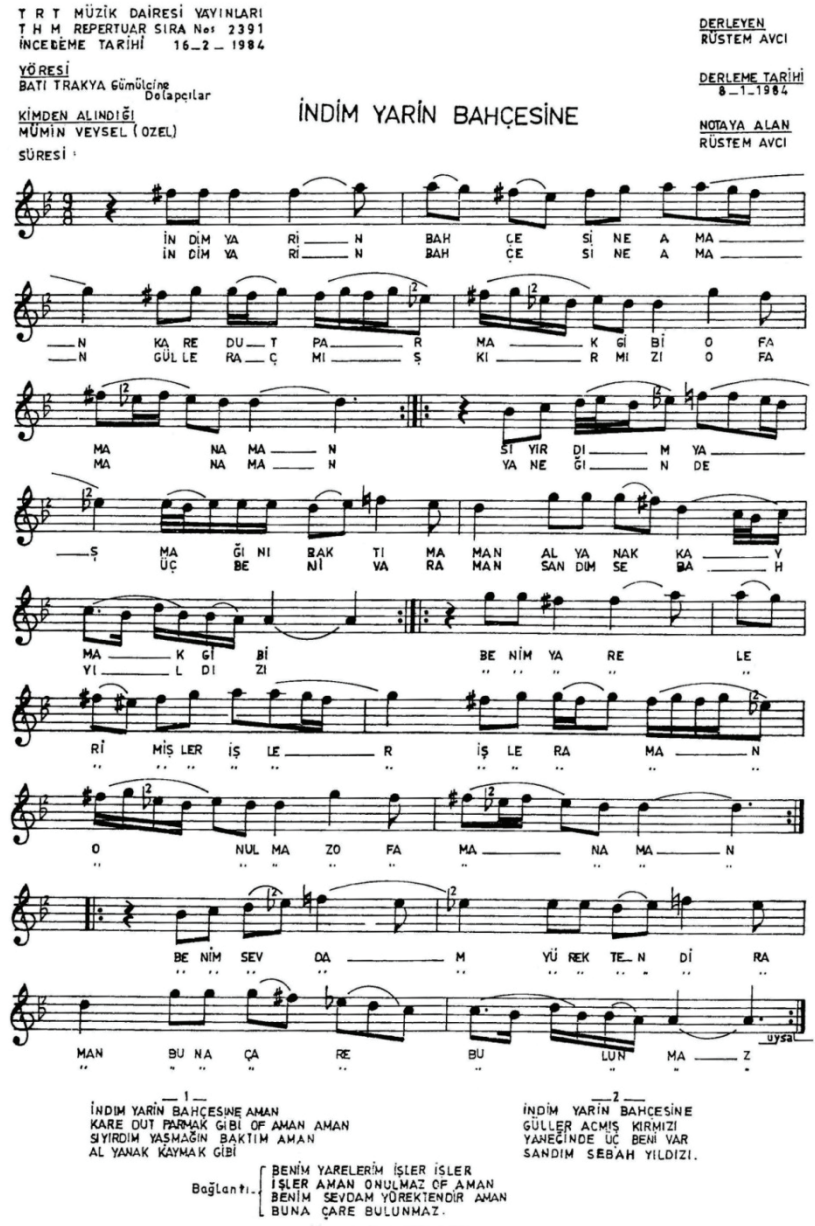

TRT THM Repertuar No. 5313

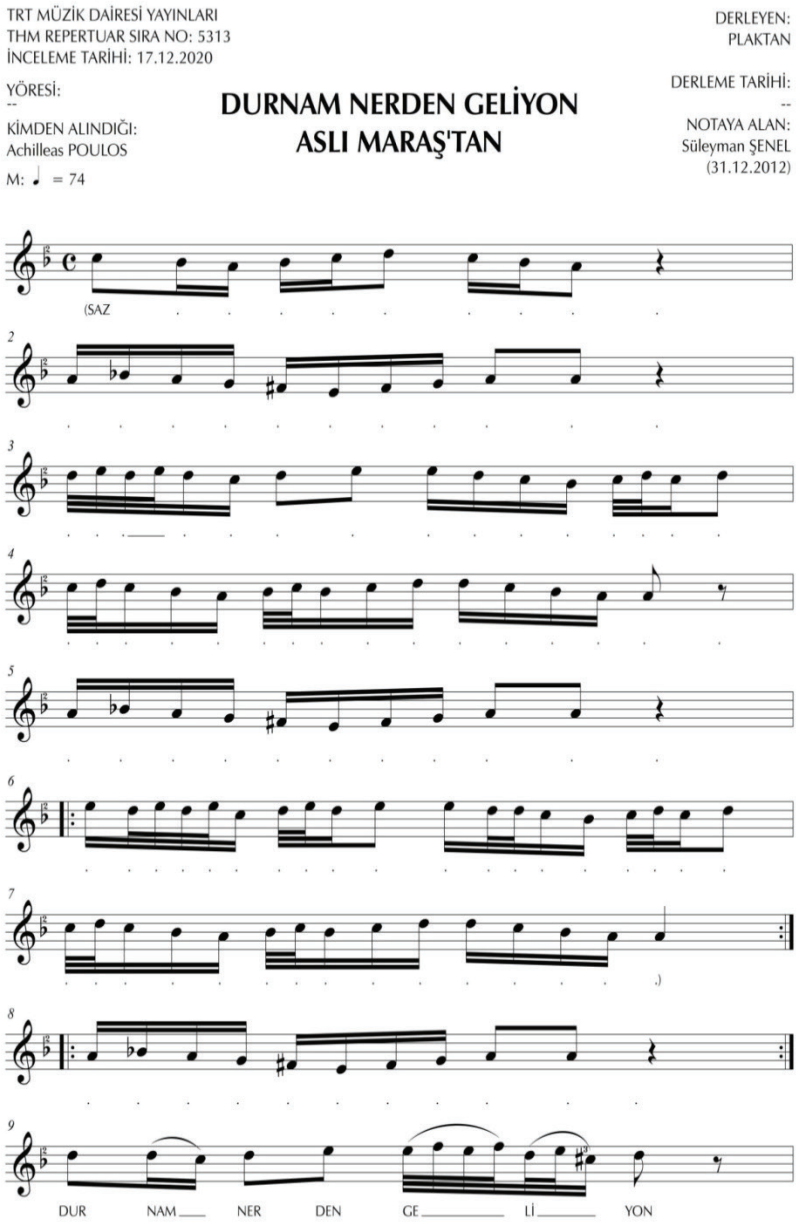

DURNAM NERDEN GELİYON ASLI MARAŞ'TAN

- 2 -

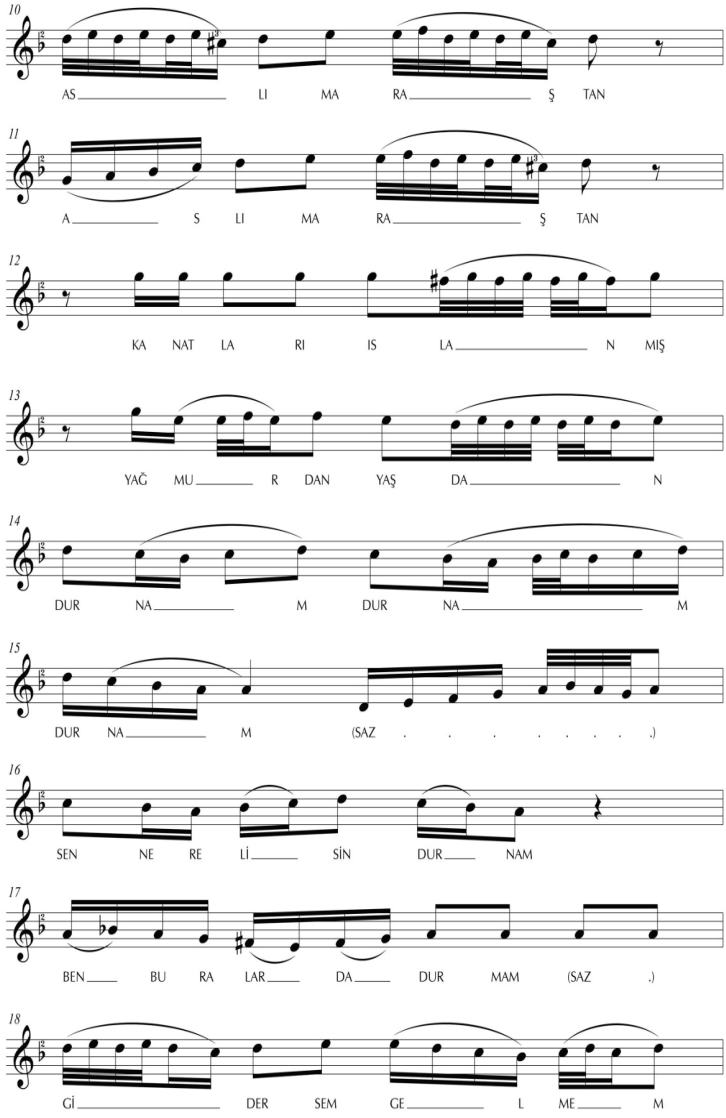

DURNAM NERDEN GELİYON ASLI MARAŞ'TAN

- 3 -

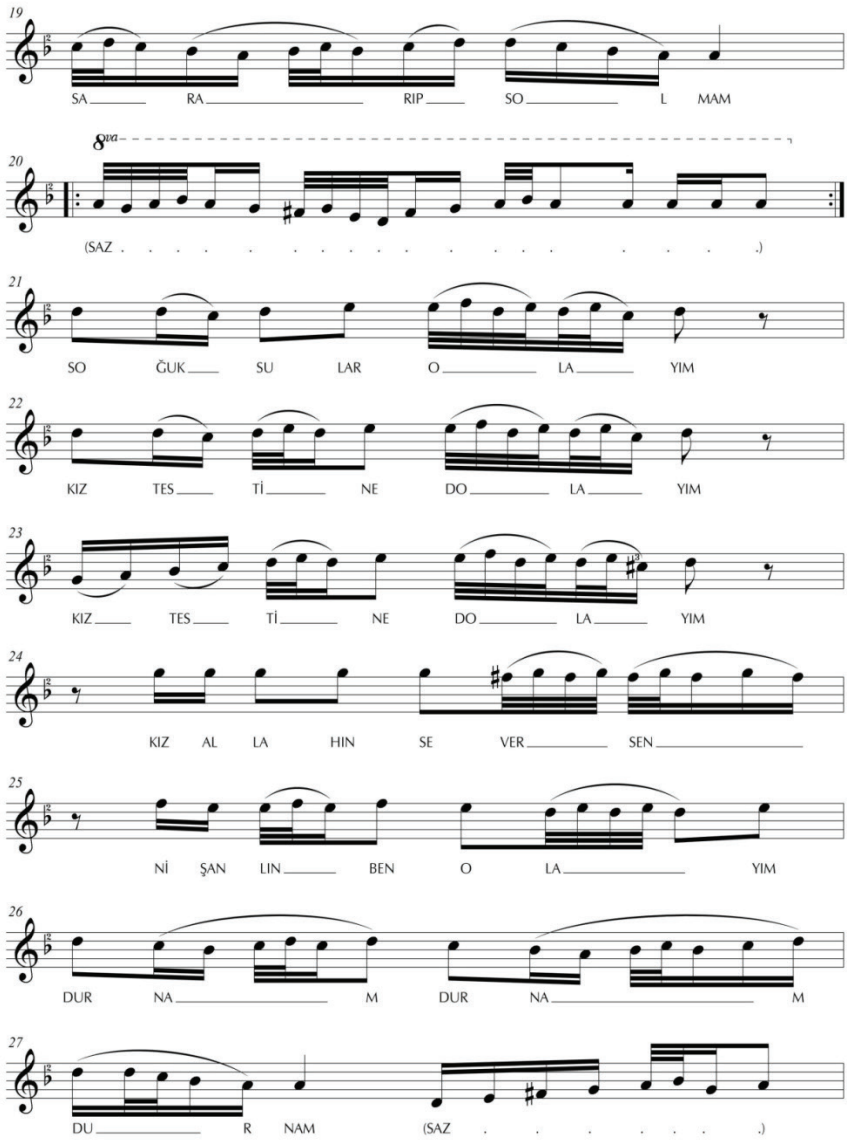

DURNAM NERDEN GELİYON ASLI MARAŞ'TAN
- 4 -

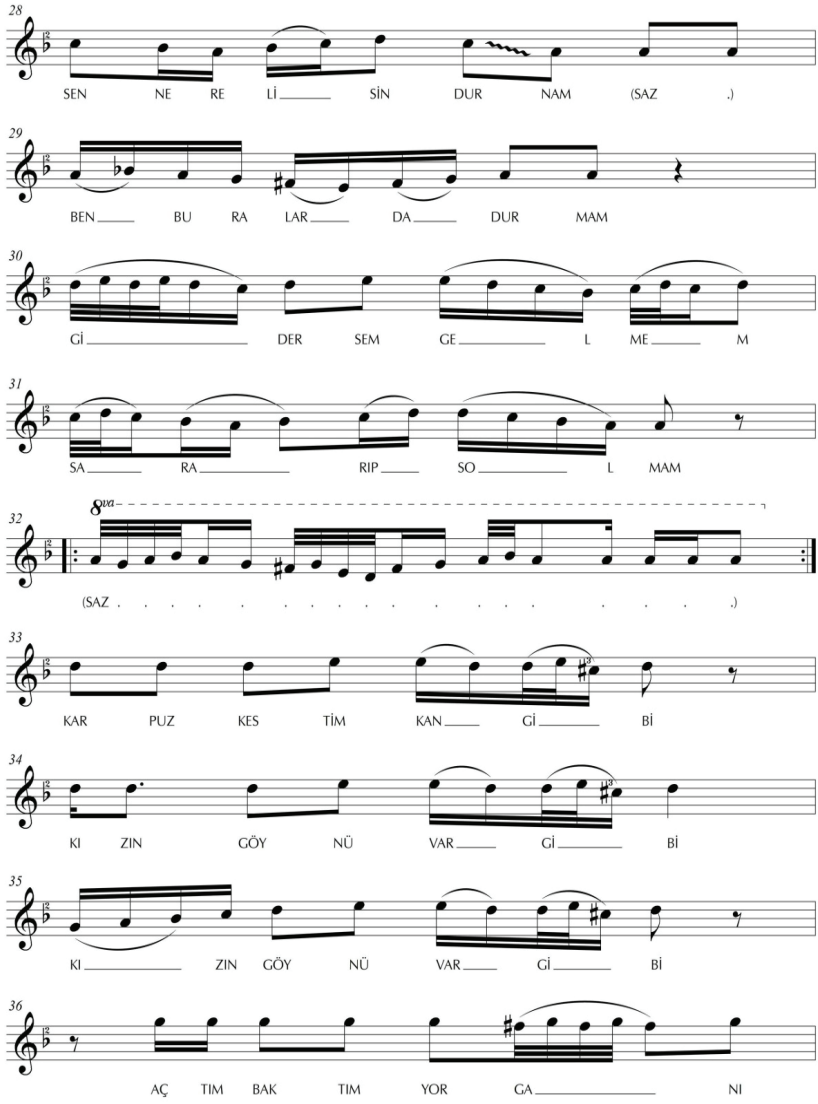

DURNAM NERDEN GELİYON ASLI MARAŞ'TAN

- 5 -

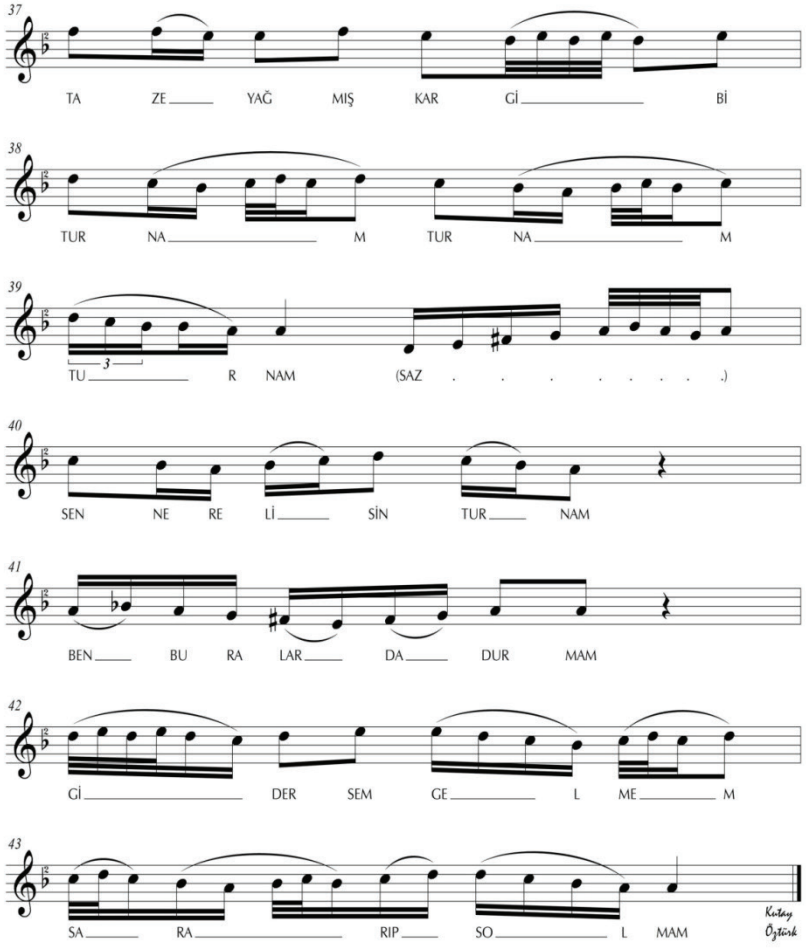

DURNAM NERDEN GELİYON ASLI MARAŞ'TAN
- 6 -

1.
DURNAM NERDEN GELİYON ASLI MARAŞ'TAN
KANATLARI ISLANMIŞ YAĞMURDAN YAŞTAN
(Durnam durnam durnam)

Bağlantı:
SEN NERELİSİN DURNAM
BEN BURALARDA DURMAM
GİDERSEM GELMEM
SARARIP SOLMAM

2.
SOĞUK SULAR OLAYIM
KIZ TESTİNE DOLAYIM
KIZ ALLAHIN SEVERSEN
NİŞANLIN BEN OLAYIM
(Durnam durnam durnam)

Bağlantı:
SEN NERELİSİN DURNAM
BEN BURALARDA DURMAM
GİDERSEM GELMEM
SARARIP SOLMAM

3.
KARPUZ KESTİM KAN GİBİ
KIZIN GÖYNÜ VAR GİBİ
AÇTIM BAKTIM YORGANI
TAZE YAĞMIŞ KAR GİBİ
(Durnam durnam durnam)

Bağlantı:
SEN NERELİSİN DURNAM
BEN BURALARDA DURMAM
GİDERSEM GELMEM
SARARIP SOLMAM

TRT THM Repertuar No. 3283

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR NO : 3283
İNCELEME TARİHİ : 15. 03. 1989

DERLEYEN
NİHAT KAYA

YÖRESİ
RUMELİ / Üsküp

DERLEME TARİHİ

FINDIK SERDİM HARMANA

KİMDEN ALINDIĞI
ŞABRİ GENCER

NOTAYA ALAN
NİHAT KAYA

SÜRESİ :

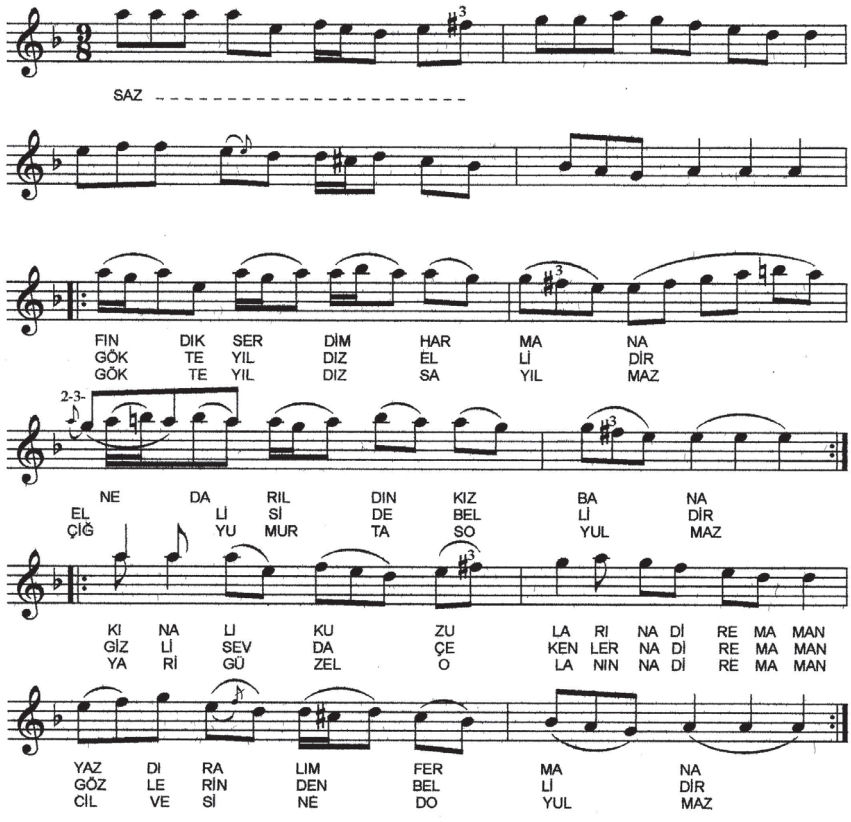

S. SABUNCU

- 1 -
FINDIK SERDİM HARMANA
NE DARILDIN KIZ BANA
KINALI KUZULARI NADİREM AMAN
YAZDIRALIM FERMANA

- 2 -
GÖKTE YILDIZ ELLİDİR
ELLİSİ DE BELLİDİR
GİZLİ SEVDA ÇEKENLER NADİREM AMAN
GÖZLERİNDEN BELLİDİR

- 3 -
GÖKTE YILDIZ SAYILMAZ
ÇİĞ YUMURTA SOYULMAZ
YARİ GÜZEL OLANIN NADİREM AMAN
CİLVESİNE DOYULMAZ

TRT THM Repertuar No. 186

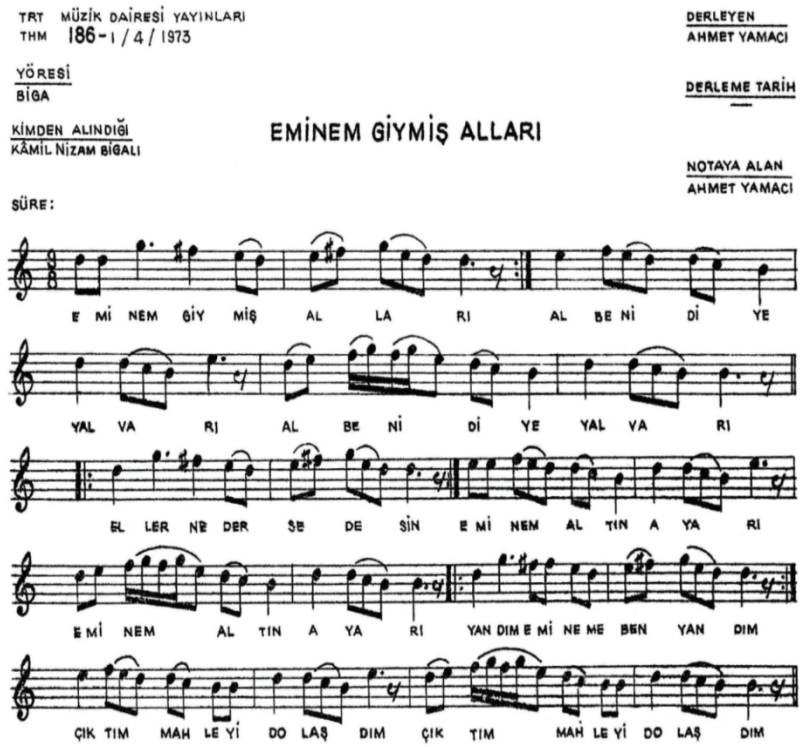

Eminem giymiş alları
Al beni diye yalvarı
Eller ne derse desin
Eminem altın ayarı

Bağlantı Yandım emineme ben yandım.
Çıktım mahleyi dolandım

Karşıki kışlada tâlim var
Bahriyeli yârim var
O da gitti gelmedi
Ah ne talihsiz başım var
(Bağlantı)

TRT THM Repertuar No. 894

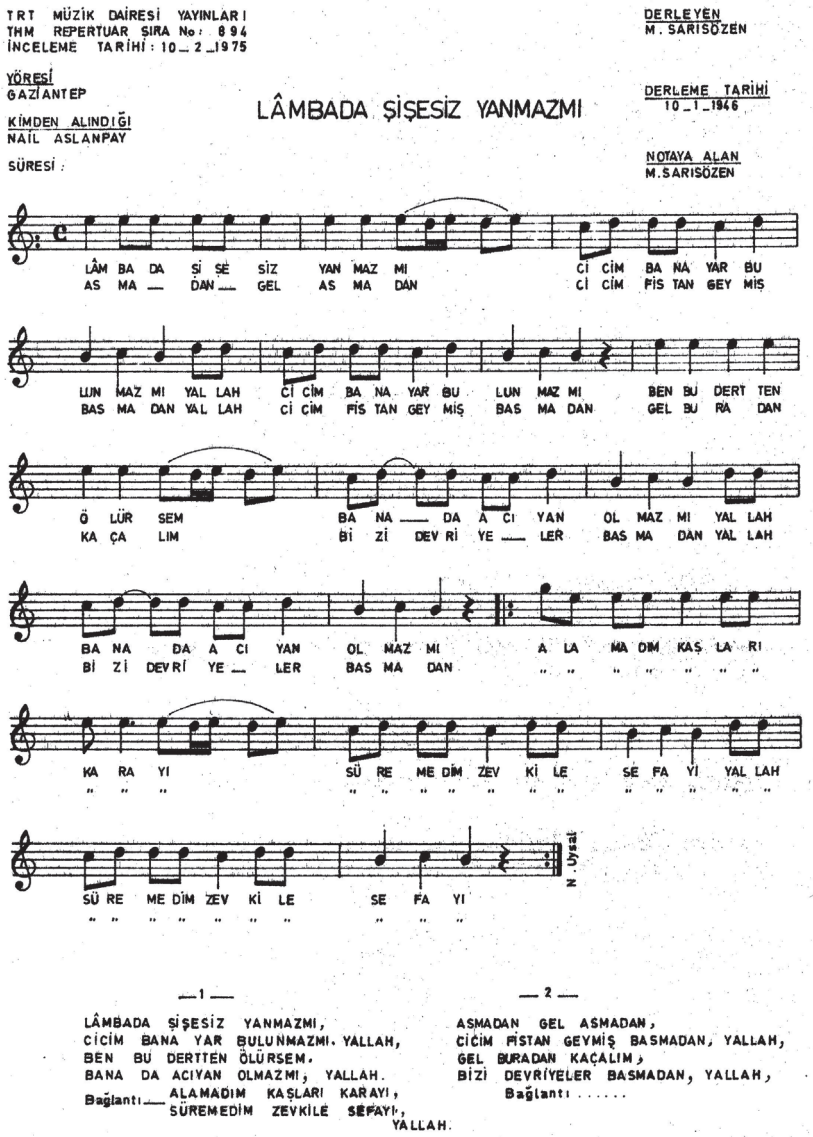

TRT THM Repertuar No. 2162

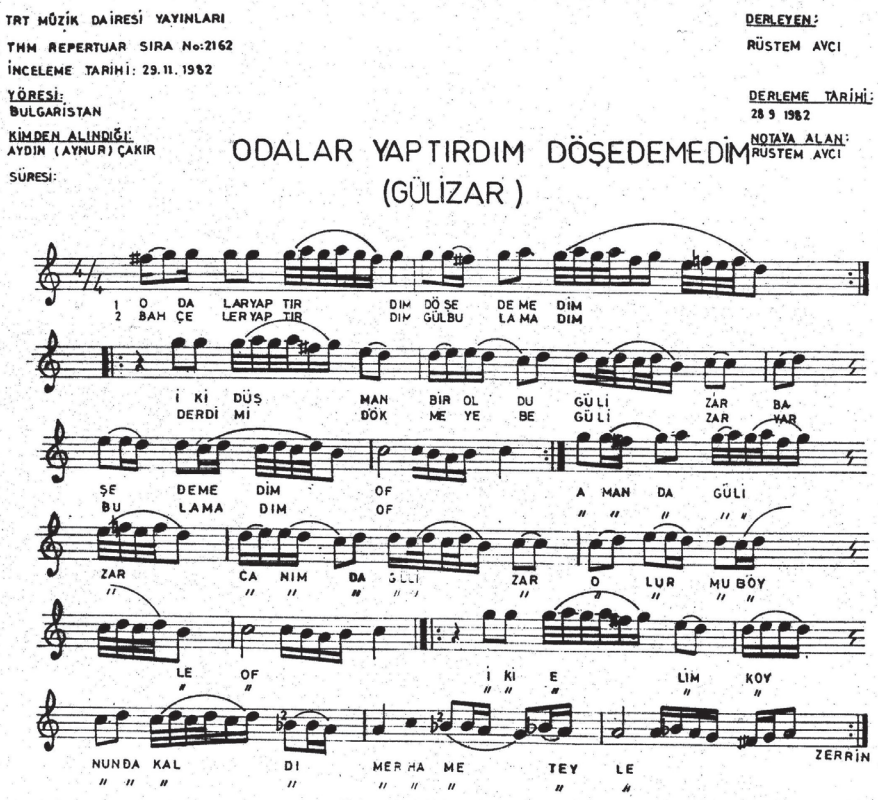

ODALAR YAPTIRDIM DÖŞEDEMEDİM
İKİ DÜŞMAN BİR OLDU GÜLİZAR BAŞEDEMEDİM OF

(Bağlantı) AMAN DA GÜLİZAR CANIM DA GÜLİZAR OLUR MU BÖYLE OF
İKİ ELİM KOYNUMDA KALDI MERHAMET EYLE

BAHÇELER YAPTIRDIM GÜL BULAMADIM
DERDİMİ DÖKMEĞE BE GÜLİZAR YAR BULAMADIM OF

(Bağlantı)

TRT THM Repertuar No. 2456

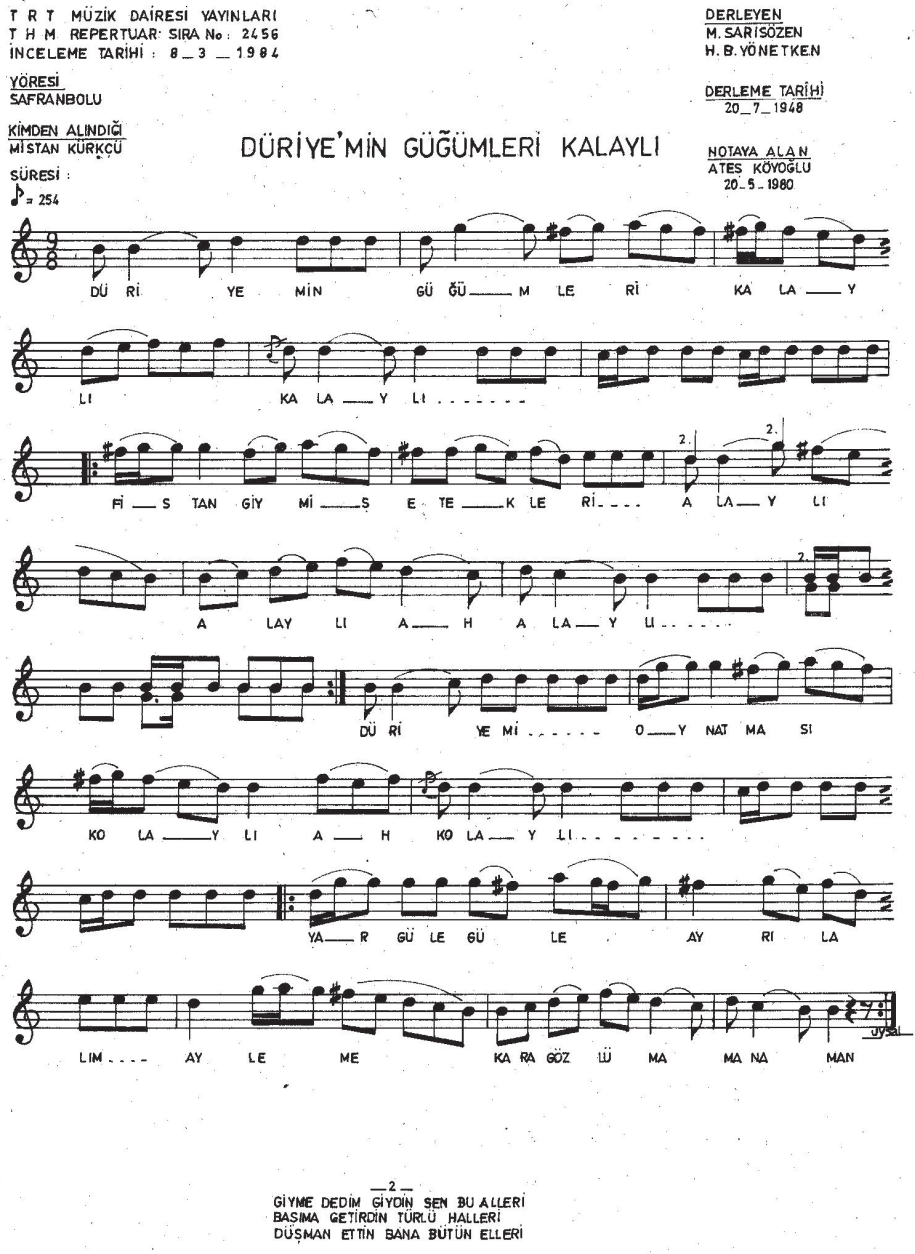

—2—
GİYME DEDİM GİYDİN ŞEN BU ALLERİ
BAŞIMA GETİRDİN TÜRLÜ HALLERİ
DÜŞMAN ETTİN BANA BÜTÜN ELLERİ

TRT THM Repertuar No. 858

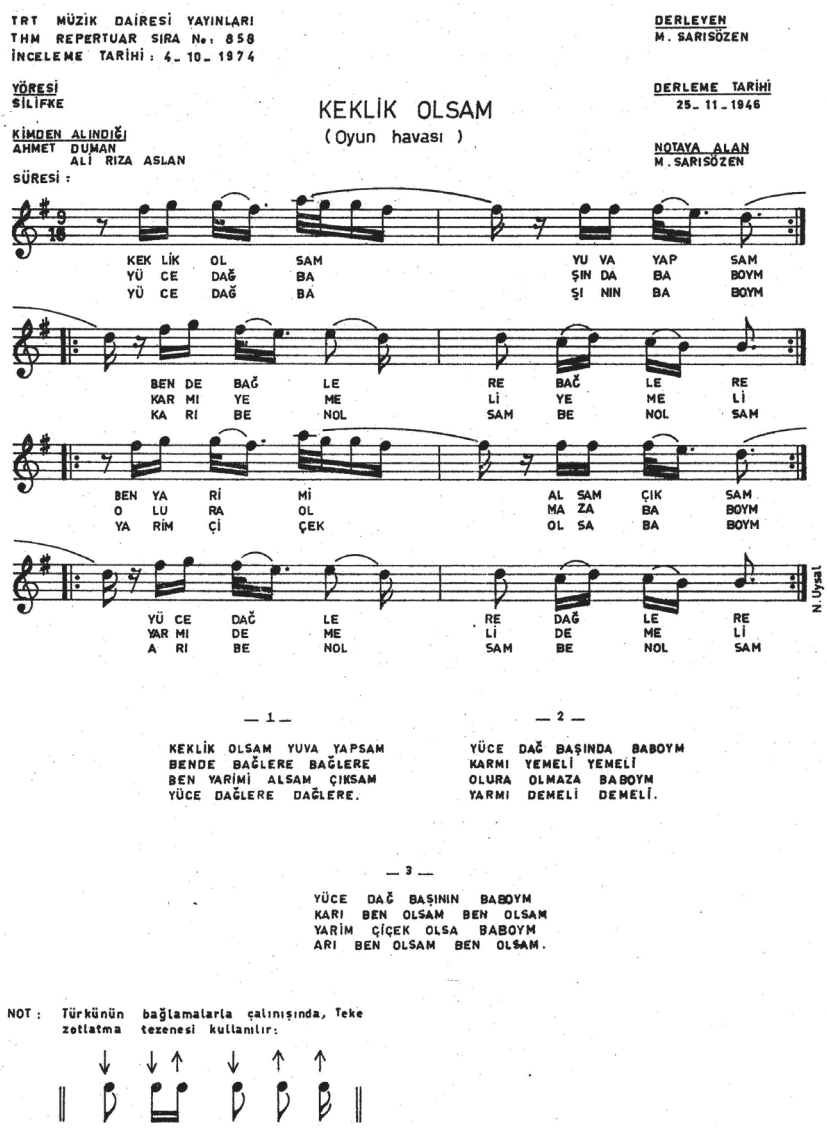

TRT THM Repertuar No. 773

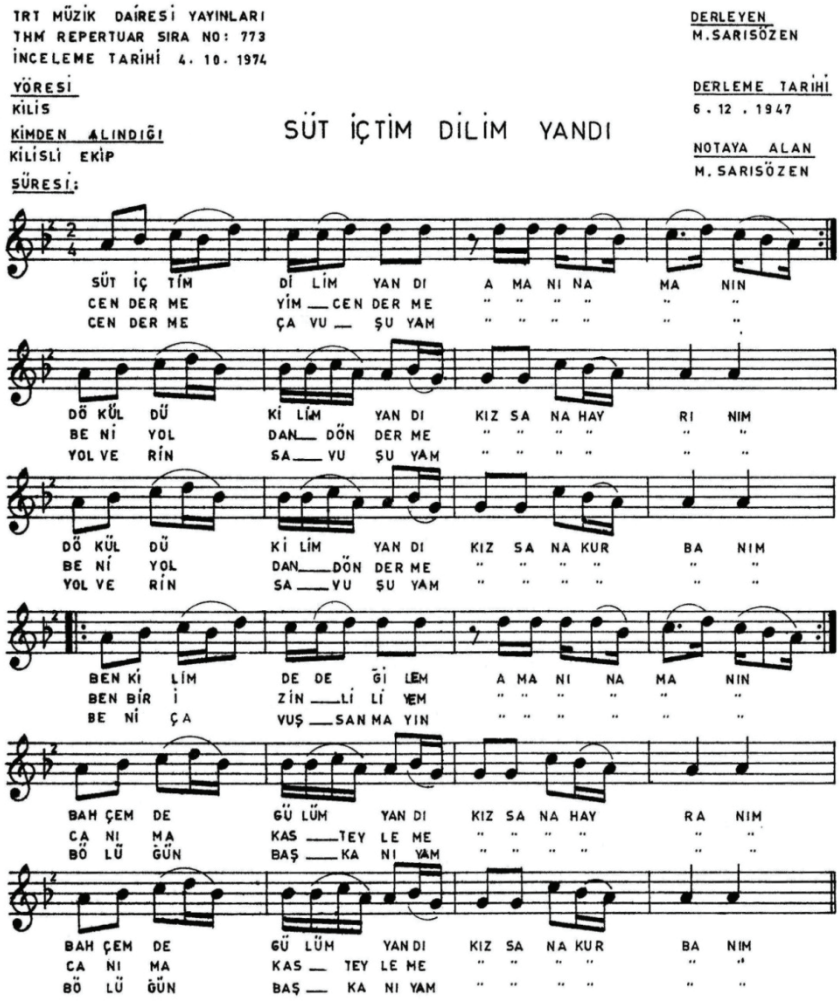

-1-

SÜT İÇTİM DİLİM YANDI (Amanın amanın)
DÖKÜLDÜ KİLİM YANDI (Kız sana hayranım)
" " " (" " kurbanım)
BEN KİLİMDE DEĞİLEM (Amanın amanın)
BAHÇEMDE GÜLÜM YANDI (Kız sana hayranım)
" " " (" " kurbanım)

-2-

CENDERMEYİM CENDERME (Amanın amanın)
BENİ YOLDAN DÖNDERME (Kız sana hayranım)
" " (" " kurbanım)
BEN BİR İZİNLİLİYEM (Amanın amanın)
CANIMA KASTEYLEME (Kız sana hayranım)
" " (" " kurbanım)

-3-

CENDERME CAVUŞUYAM (Amanın amanın)
YOL VERİN SAVUŞUYAM (Kız sana hayranım)
" " " (" " kurbanım)
BENİ CAVUŞ SANMAYIN (Amanın amanın)
BÖLÜĞÜN BAŞKANIYAM (Kız sana hayranım)
" " (" " kurbanım)

TRT THM Repertuar No. 2439

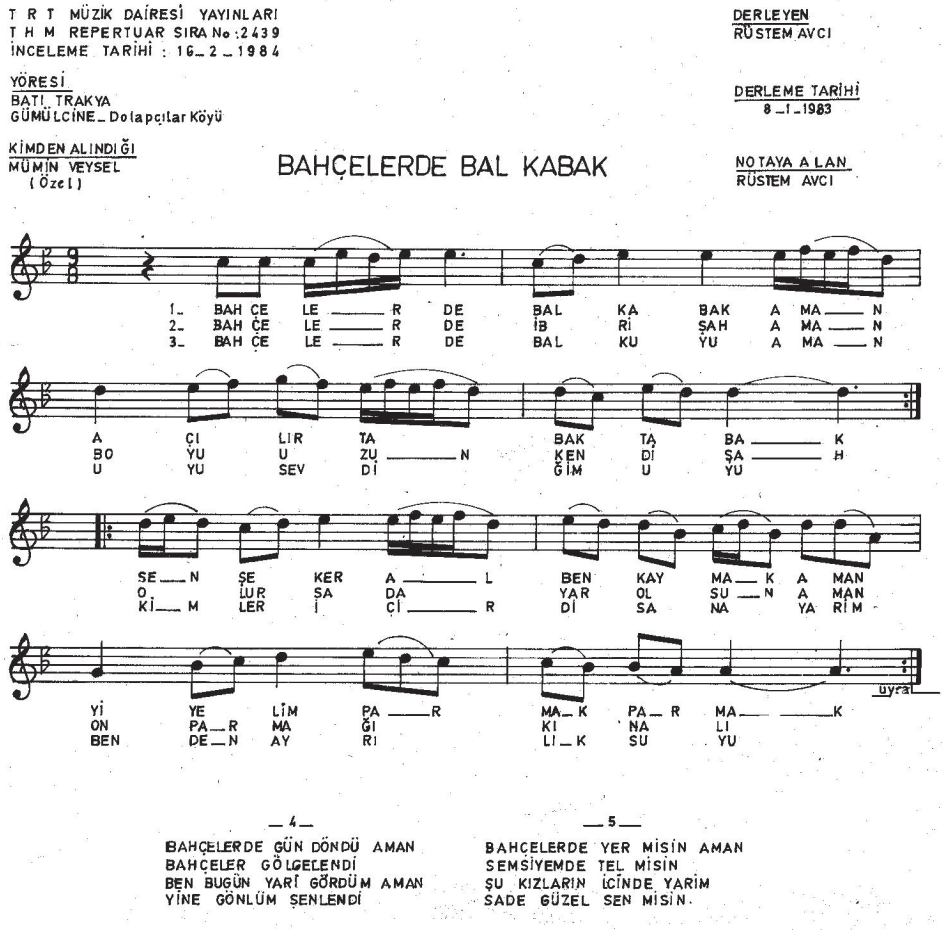

— 4 —

BAHÇELERDE GÜN DÖNDÜ AMAN
BAHÇELER GÖLGELENDİ
BEN BUGÜN YARİ GÖRDÜM AMAN
YİNE GÖNLÜM ŞENLENDİ

— 5 —

BAHÇELERDE YER MİSİN AMAN
SEMSİYEMDE TEL MİSİN
ŞU KIZLARIN İÇİNDE YARİM
SADE GÜZEL SEN MİSİN.

TRT THM Repertuar No. 462

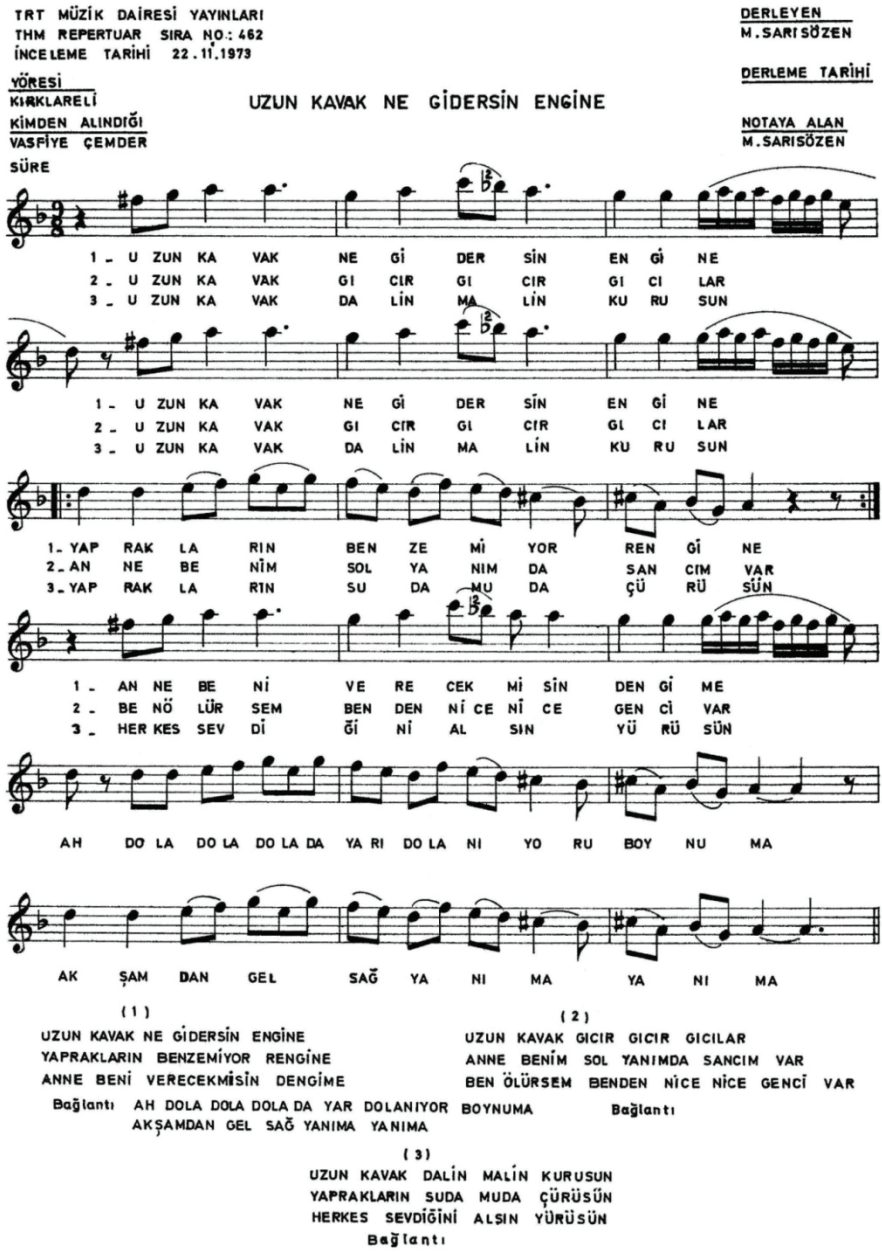

TRT THM Repertuar No. 2352

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 2352
İNCELEME TARİHİ:

YÖRESİ:
İSTANBUL

KİMDEN ALINDIĞI:
MEHMET BÜYÜKGÜNGÖR

SÜRESİ:

DERLEYEN:

DERLEME TARİHİ:

NOTAYA ALAN:

YARİM GİTTİ ÇEŞMEYE

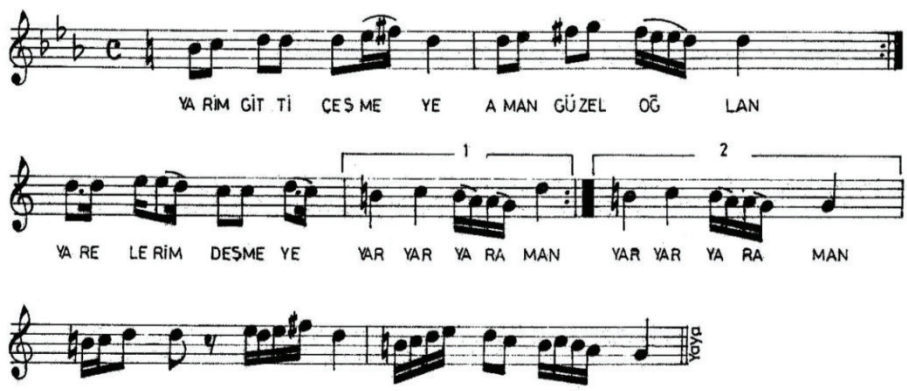

—1—
YARİM GİTTİ ÇEŞMEYE
YARELERİM DEŞMEYE
NE İSTERSEN VERİRİM
ELİNDEN SU İÇMEYE

—2—
YARİMİN GÜLÜŞÜNE
VURGUNUM ŞEVİŞİNE
DELİ OLACAĞIM YAR
BEN DÜŞÜNE DÜŞÜNE

—3—
YAĞIZ YÜZÜN GÖREYİM
BİR CANIM VAR VEREYİM
SAÇLARIMIN TELİNDEN
BAŞINA TAÇ ÖREYİM

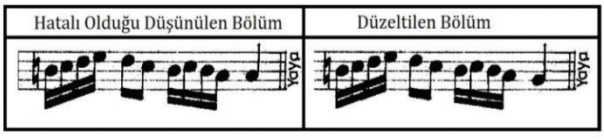

TRT THM Repertuar No. 1133

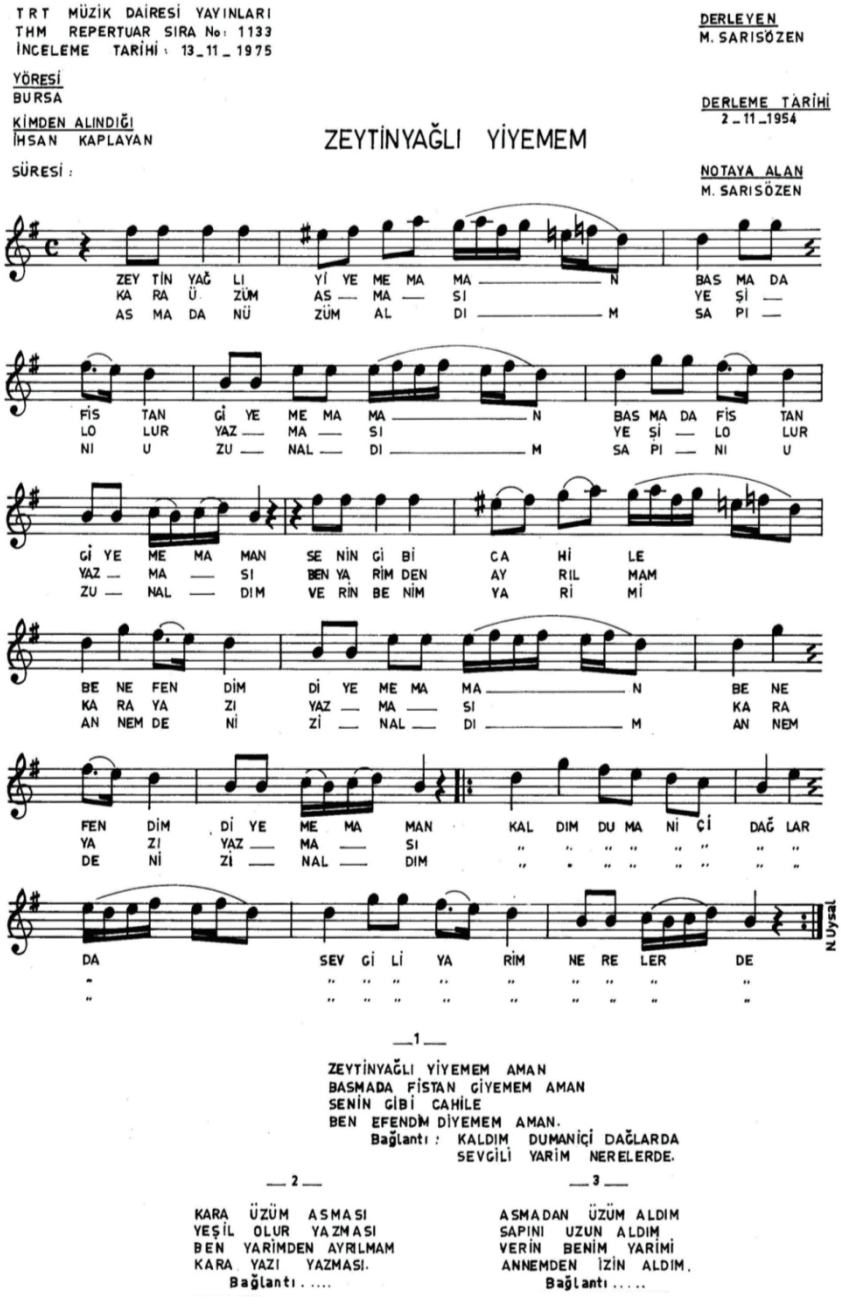

TRT THM Repertuar No. 4057

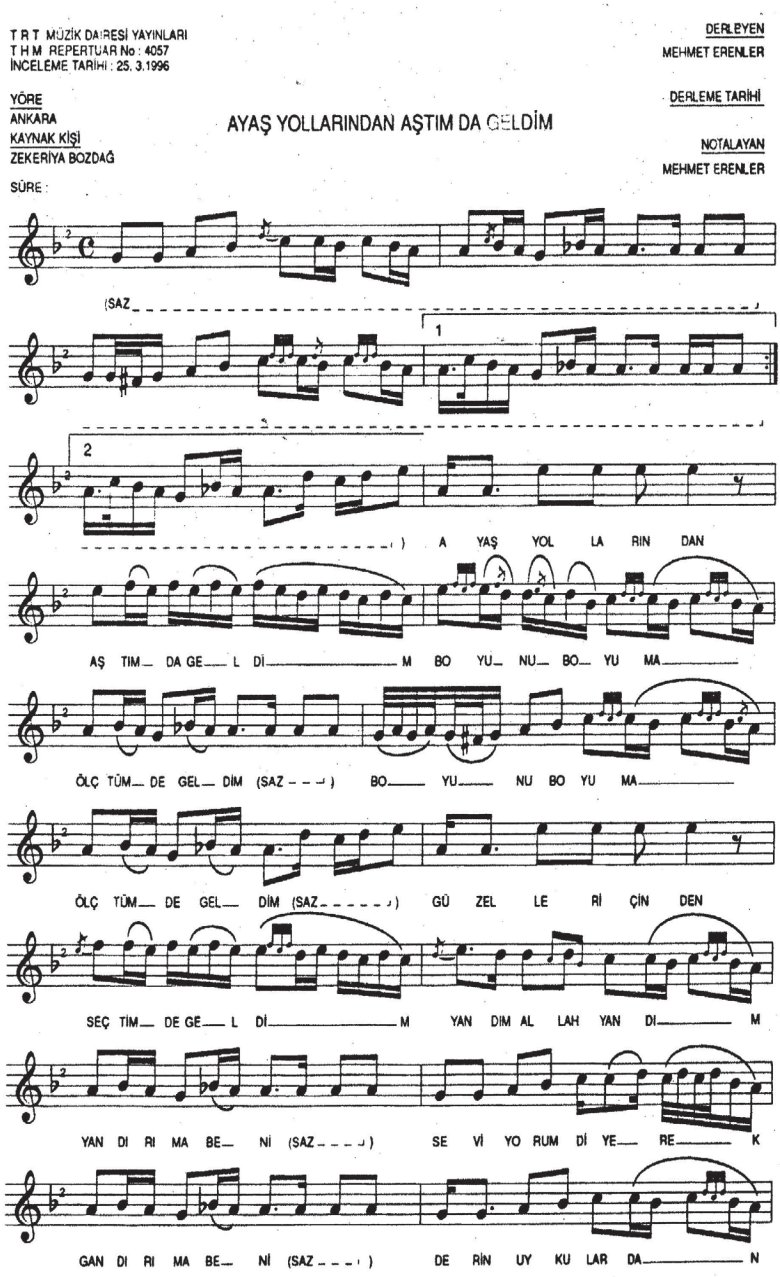

-2-

AYAŞ YOLLARINDAN AŞTIM DA GELDİM

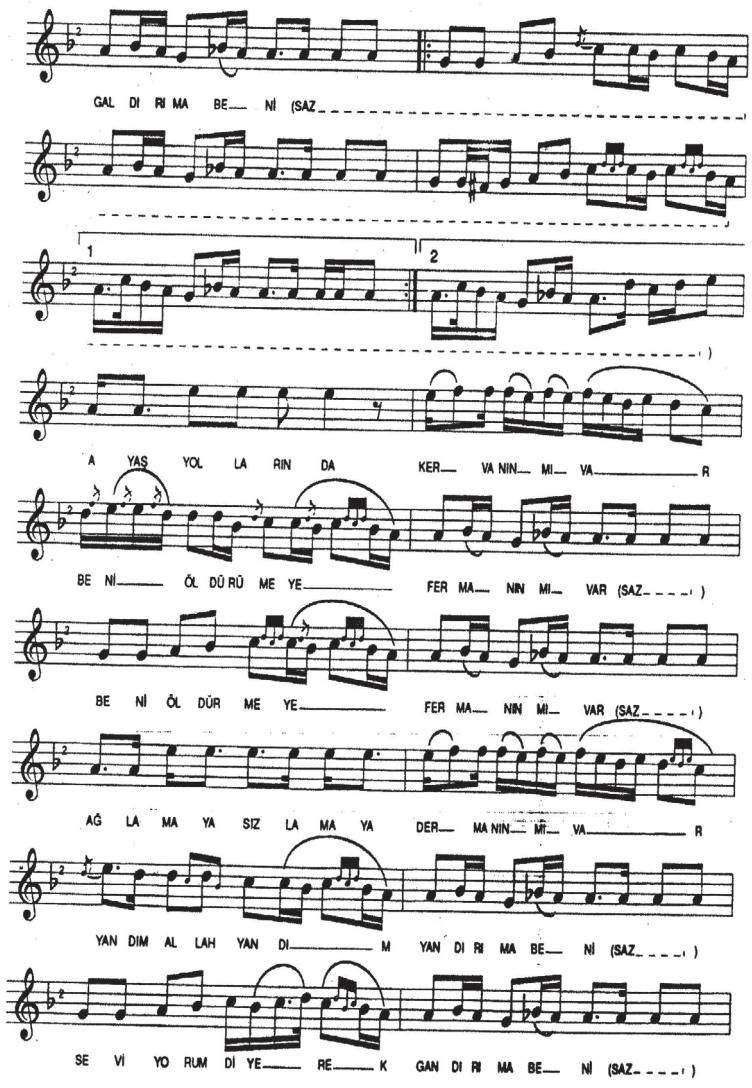

-3-

AYAŞ YOLLARINDAN AŞTIM DA GELDİM

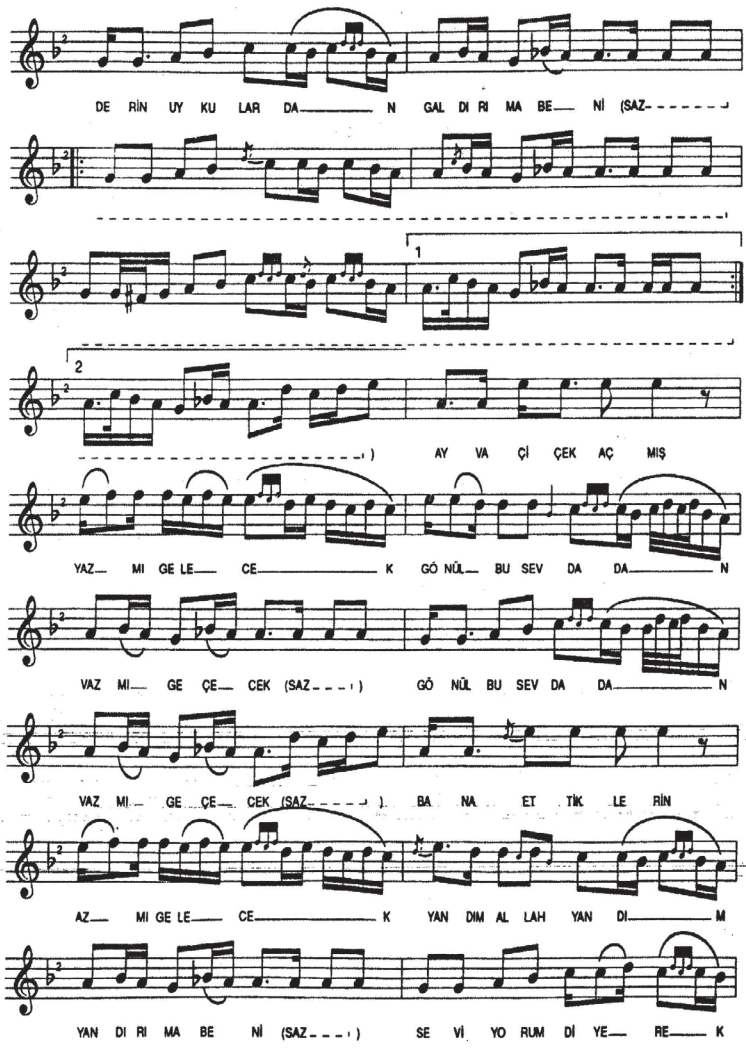

- 3 -

AYAŞ YOLLARINDAN AŞTIM DA GELDİM

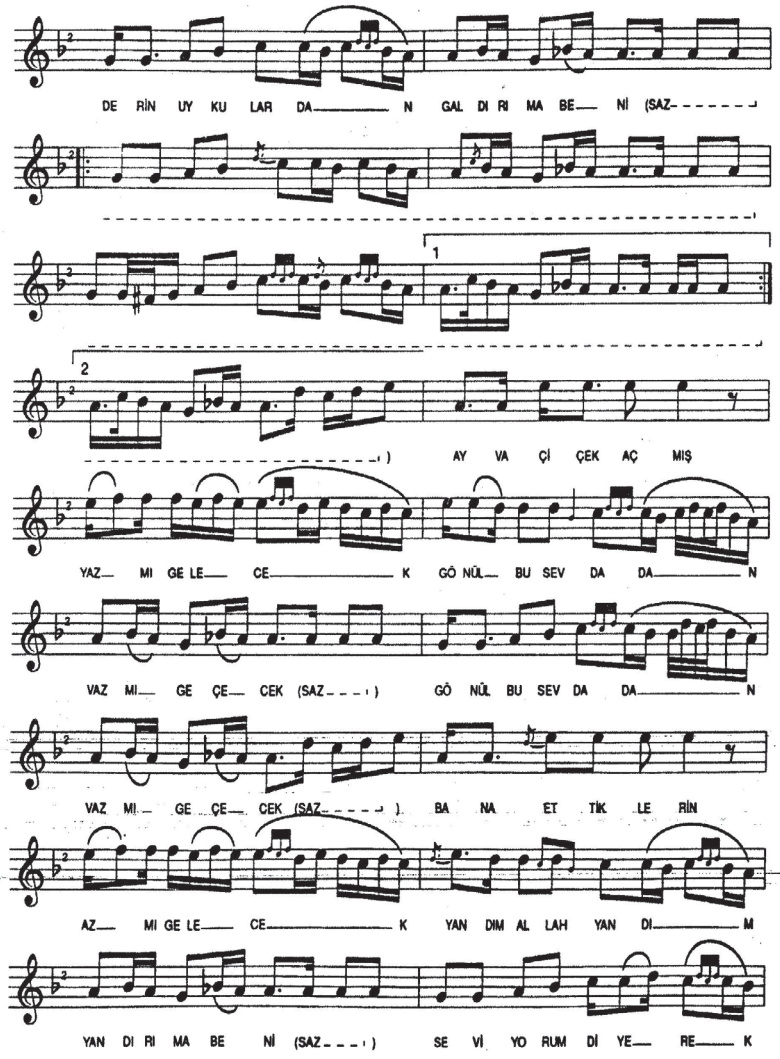

- 4 -

AYAŞ YOLLARINDAN AŞTIM DA GELDİM

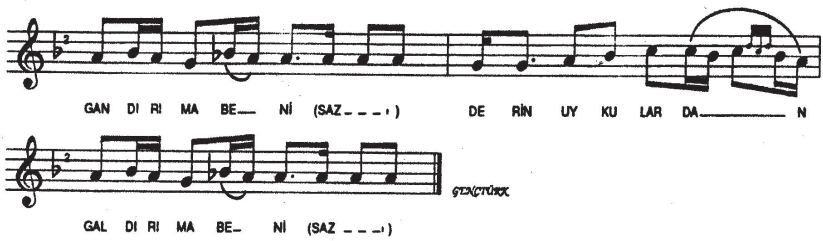

AYAŞ YOLLARINDAN AŞTIM DA GELDİM
BOYUNU BOYUMA ÖLÇTÜM DE GELDİM
GÜZELLER İÇİNDEN SEÇTİM DE GELDİM

BAĞLANTI :

YANDIM ALLAH YANDIM YANDIRMA BENİ
SEVİYORUM DİYEREK GANDIRMA BENİ
DERİN UYKULARDAN GALDIRMA BENİ

AYAŞ YOLLARINDA KERVANIN MI VAR
BENİ ÖLDÜRMEYE FERMANIN MI VAR
AĞLAMAYA SIZLAMAYA DERMANIN MI VAR

BAĞLANTI

AYVA ÇİÇEK AÇMIŞ YAZ MI GELECEK
GÖNÜL BU SEVDADAN VAZ MI GEÇECEK
BANA ETTİKLERİN AZ MI GELECEK

BAĞLANTI

TRT THM Repertuar No. 4539

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No: 4539
INCELEME TARİHİ : 23. 03. 2005

DERLEYEN
ANKARA DEVLET KONSERVATUVARI

DERLEME TARİHİ
26. 07. 1938

YÖRE
KAHRAMANMARAŞ

ÇAYIRA SERDİM POSTU

KAYNAK KİŞİ
ÖKKEŞ EŞKİN

NOTALAYAN
ALTAN DEMİREL

SÜRE: ♩= 92

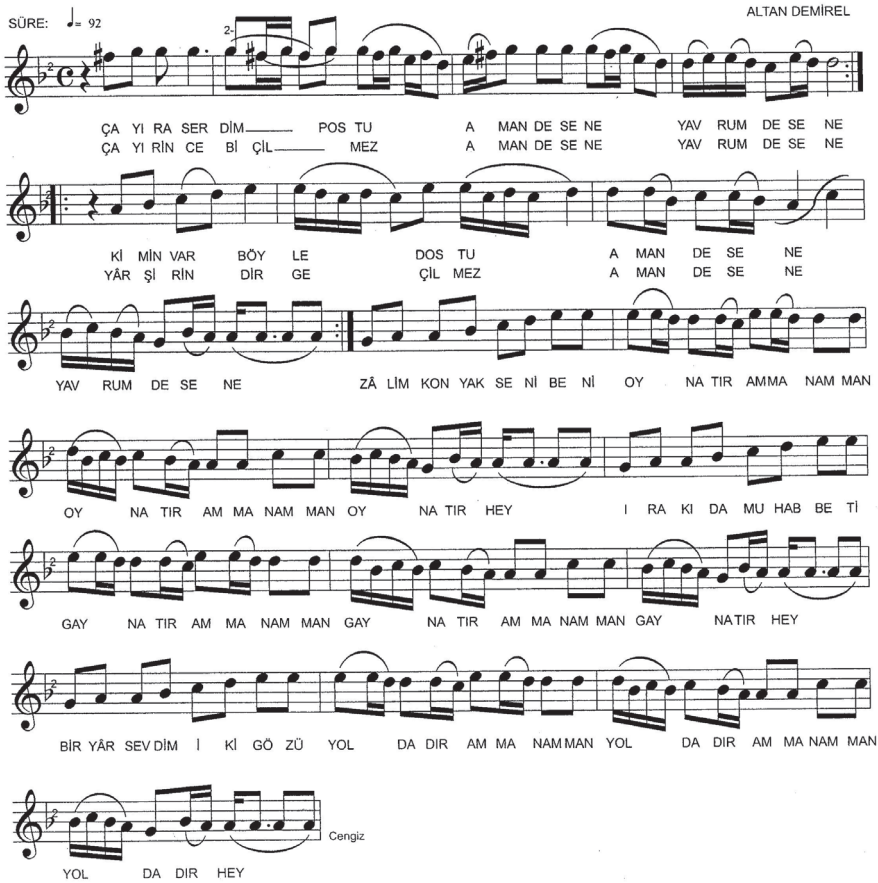

-1-

ÇAYIRA SERDİM POSTU (aman desene yavrum desene)
KİMİN VAR BEYLE DOSTU (aman desene yavrum desene)

BAĞLANTI:
ZALİM KONYAK SENİ BENİ OYNATIR (amman amman)
OYNATIR (amman amman) OYNATIR HEY
IRAKI DA MUHABBETİ GAYNATIR (amman amman)
GAYNATIR (amman amman) GAYNATIR HEY
BİR YÂR SEVDİM İKİ GÖZÜ YOLDADIR (amman amman)
YOLDADIR (amman amman) YOLDADIR HEY

-2-

ÇAYIR İNCE BİÇİLMEZ (aman desene yavrum desene)
YÂR ŞİRİNDİR GEÇİLMEZ (aman desene yavrum desene

BAĞLANTI

-3-

ÇAYIRA SERDİM HALI (aman desene yavrum desene)
KİMİN VAR BÖYLE YÂRİ (aman desene yavrum desene)

BAĞLANTI

TRT THM Repertuar No. 4101

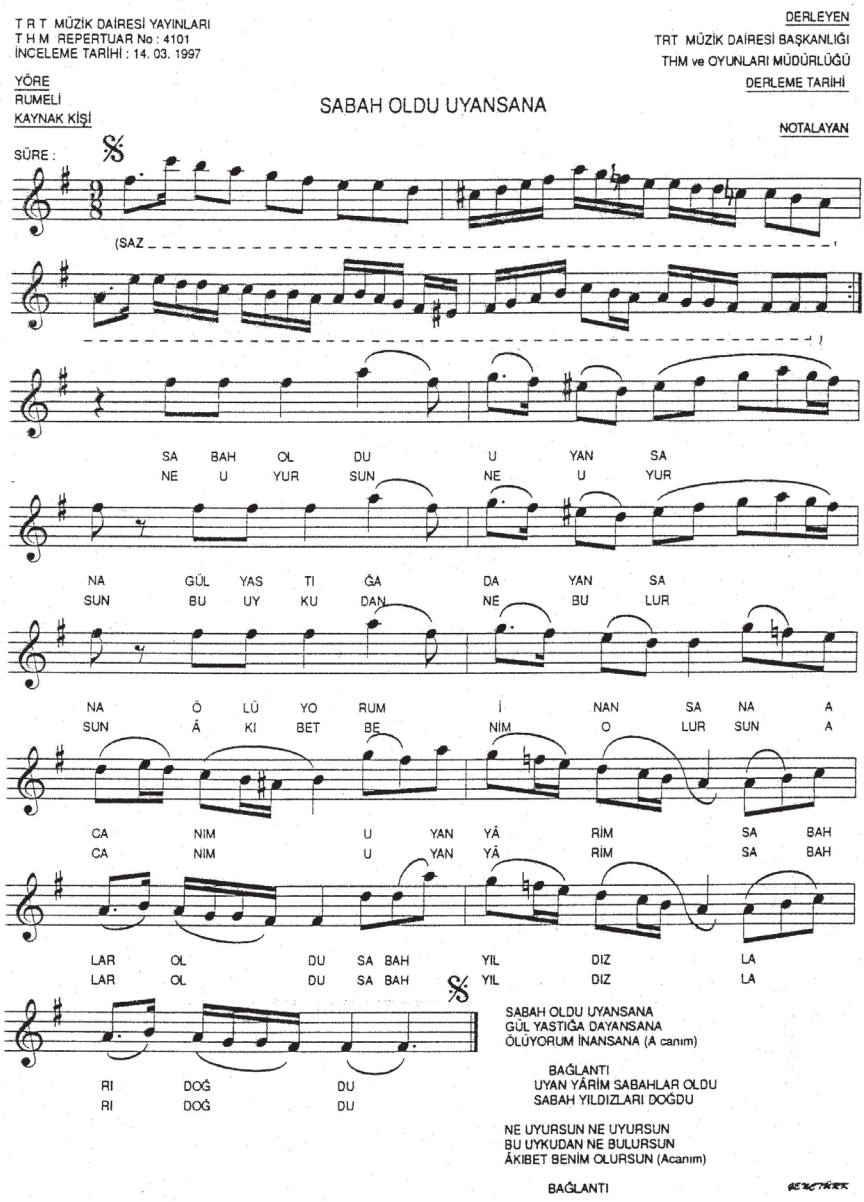

TRT THM Repertuar No. 179

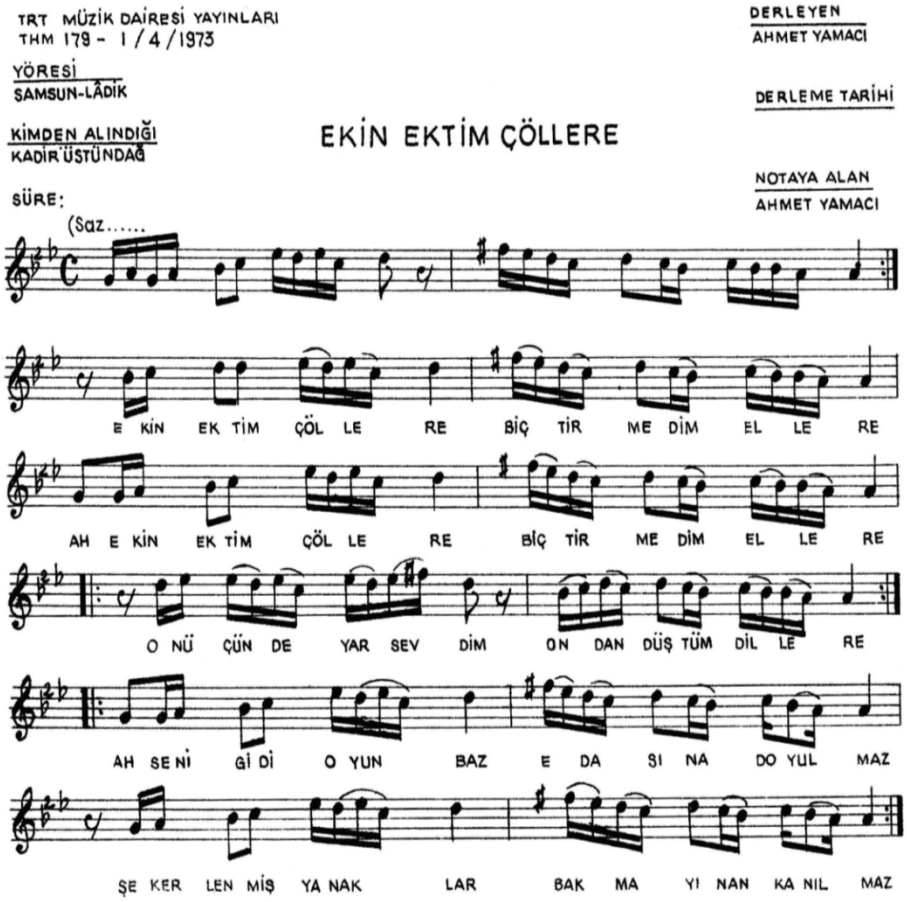

Ekine firaz derler (ah)
Güzele beyaz derler
Her kime derdim yansam
Bu dert sana az derler.
(Bağlantı)

Ekin ektim gül bitti (ah)
Dalında bülbül öttü
Ötme ey garip bülbül
Yarim gurbete gitti.

TRT THM Repertuar No. 705

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 705
İNCELEME TARİHİ: 15/3/1974

YÖRESİ
AKDAĞMADENİ

KİMDEN ALINDIĞI
MEHMET ÖZDİŞ

SÜRESİ: ♩= 84

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ
8/5/1952

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

EKİN EKTİM ÇÖLLERE

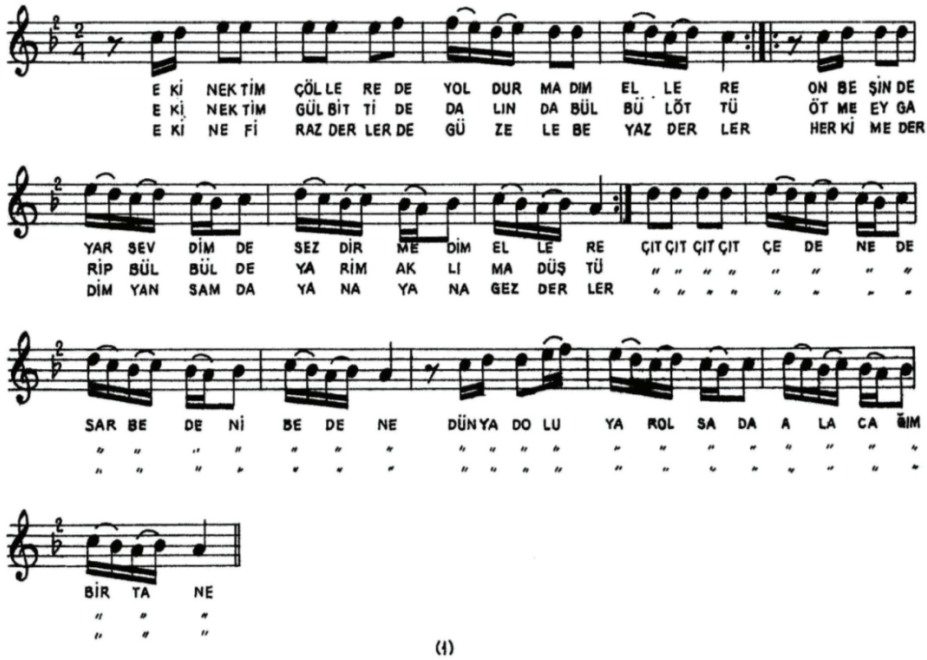

(1)

EKİN EKTİM ÇÖLLERE DE
YOLDURMADIM ELLERE
ONBEŞİNDE YAR SEVDİM DE
SEZDİRMEDİM ELLERE

Bağlantı

ÇIT ÇIT ÇIT ÇIT ÇEDENE DE
SAR BEDENİ BEDENE
DÜNYA DOLU YAR OLSADA
ALACAĞIM BİR TANE

(2)

EKİN EKTİM GÜL BİTTİ DE
DALINDA BÜLBÜL ÖTTÜ
ÖTME EY GARİP BÜLBÜL DE
YARİM AKLIMA DÜŞTÜ

(Bağlantı)

(3)

EKİNE FİRAZ DERLER DE
GÜZELE BEYAZ DERLER
HER KİME DERDİM YANSAMDA
YANA YANA GEZ DERLER

(Bağlantı)

TRT THM Repertuar No. 1634

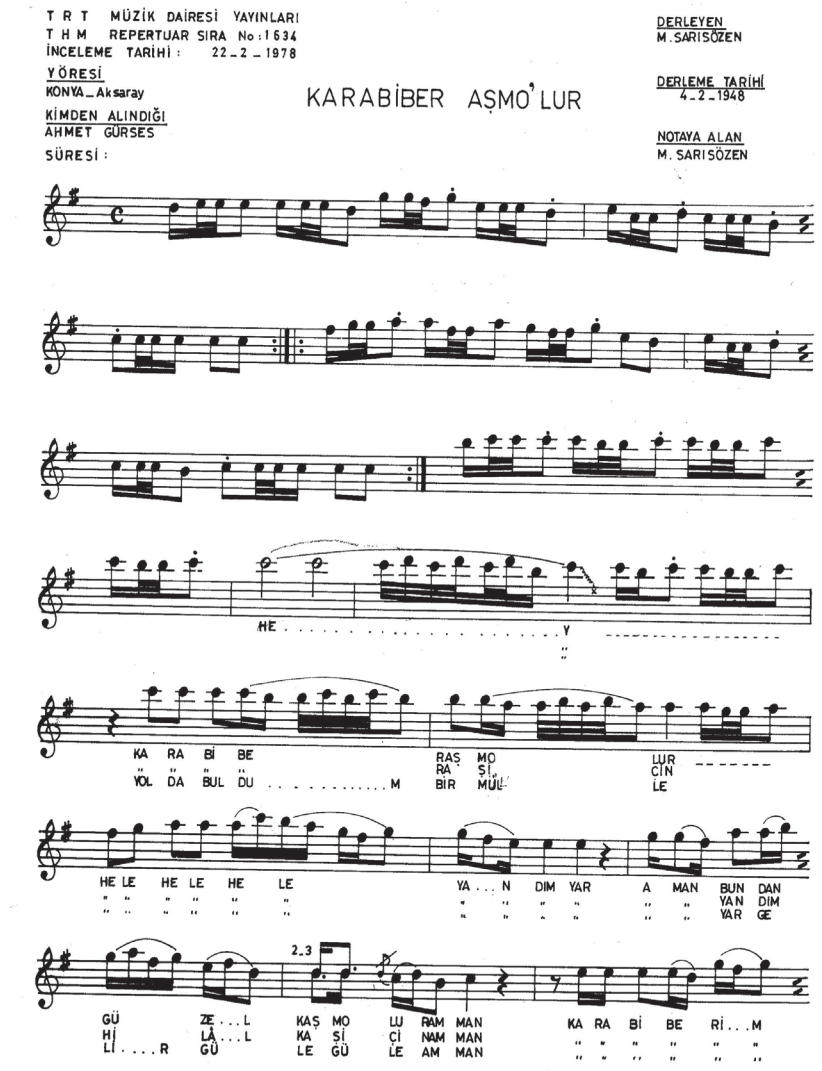

KARABİBER AŞMO'LUR
(Sahite - 2)

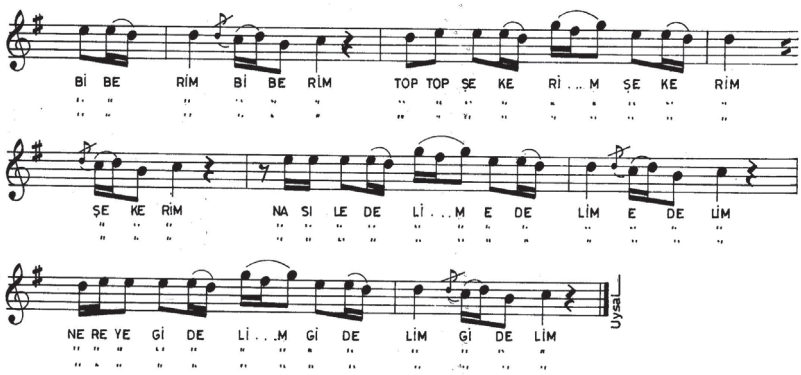

TRT THM Repertuar No. 562

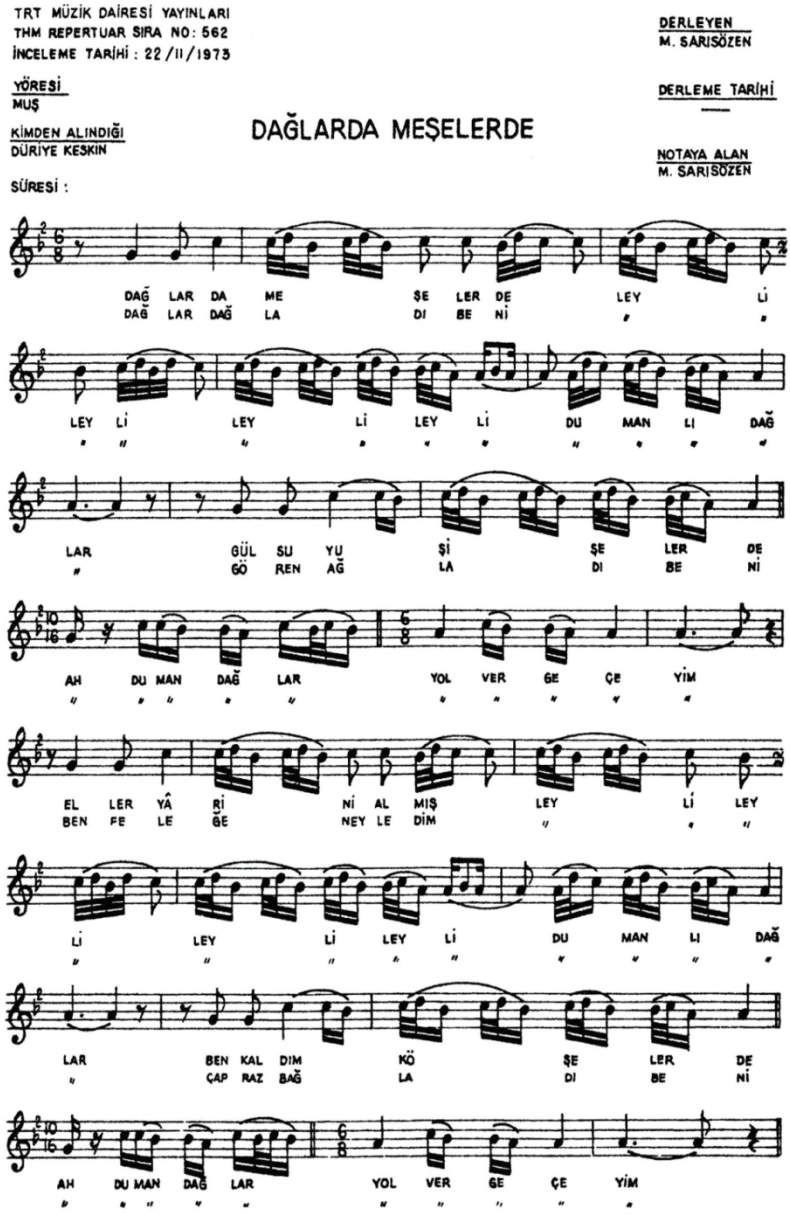

TRT THM Repertuar No. 2610

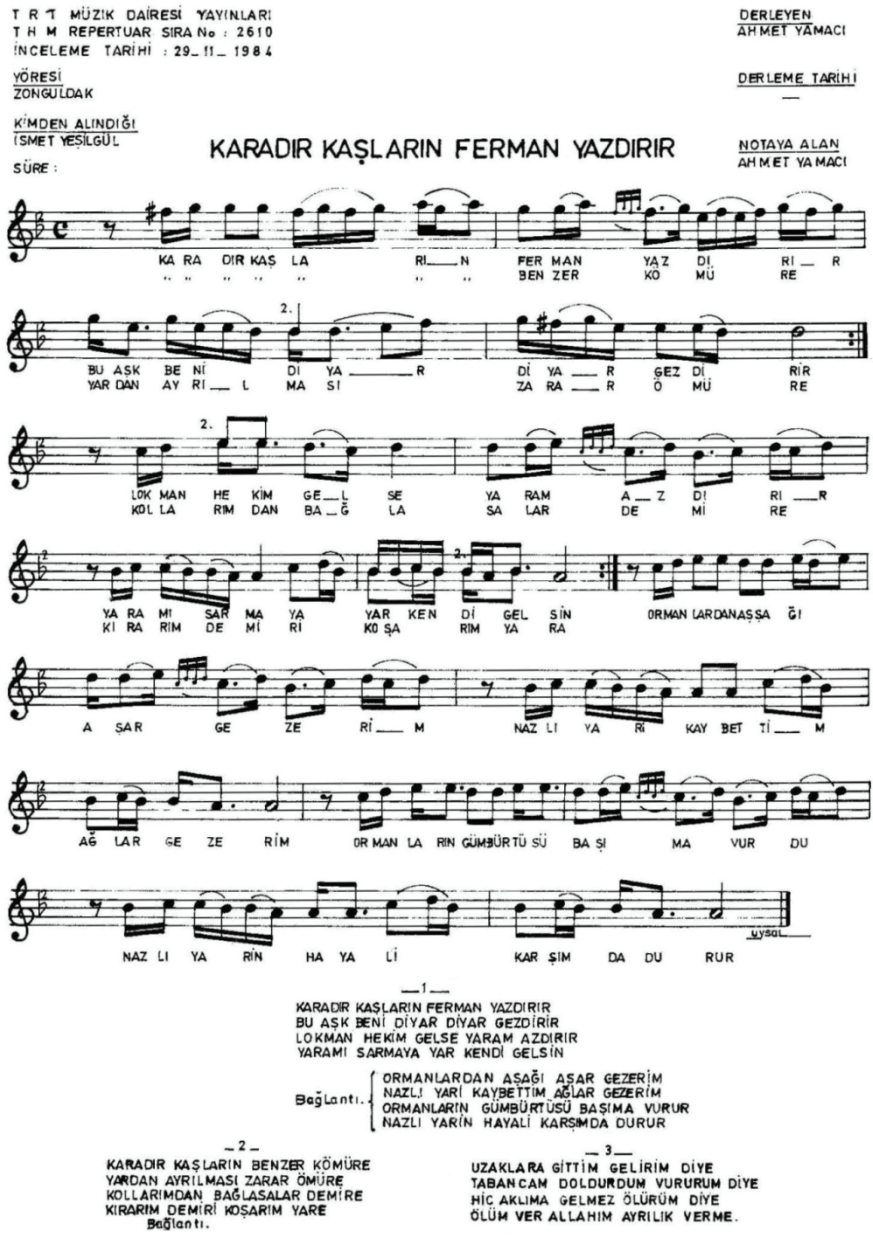

TRT THM Repertuar No. 4487

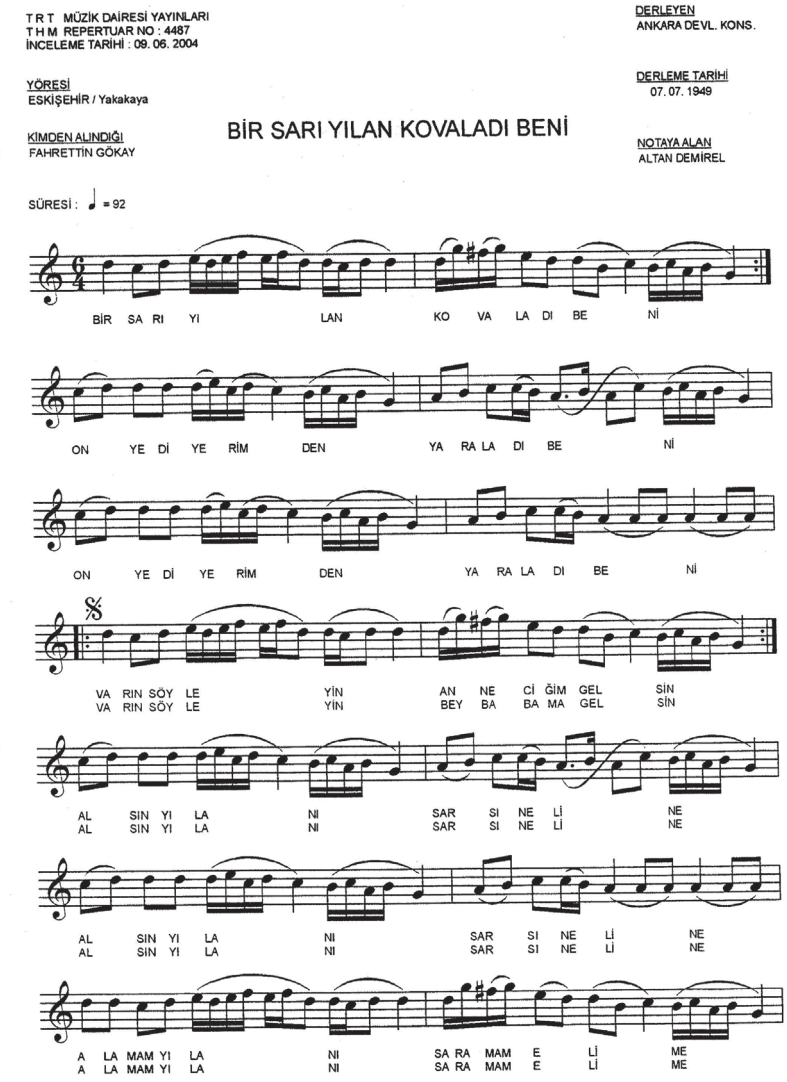

- 3 -

BİR SARI YILAN KOVALADI BENİ

BİR SARI YILAN KOVALADI BENİ
ON YEDİ YERİMDEN YARALADI BENİ

VARIN SÖYLEYİN ANNECİĞİM GELSİN
ALSIN YILANI SARSIN ELİNE

- Anne -
ALAMAM YILANI SARAMAM ELİME
KORKARIM YILANDAN ISIRIR ELİMİ

- Oğlan -
VARIN SÖYLEYİN BEYBABAMA GELSİN
ALSIN YILANI SARSIN ELİNE

- Beybaba -
ALAMAM YILANI SARAMAM ELİME
KORKARIM YILANDAN ISIRIR ELİMİ

- Oğlan -
VARIN SÖYLEYİN NİŞANLIMA GELSİN
ALSIN YILANI SARSIN ELİNE

- Nişanlı -
ALIRIM YILANI SARARIM ELİME
BEN KORKMAM YILANDAN ISIRMAZ ELİMİ

TRT THM Repertuar No. 2785

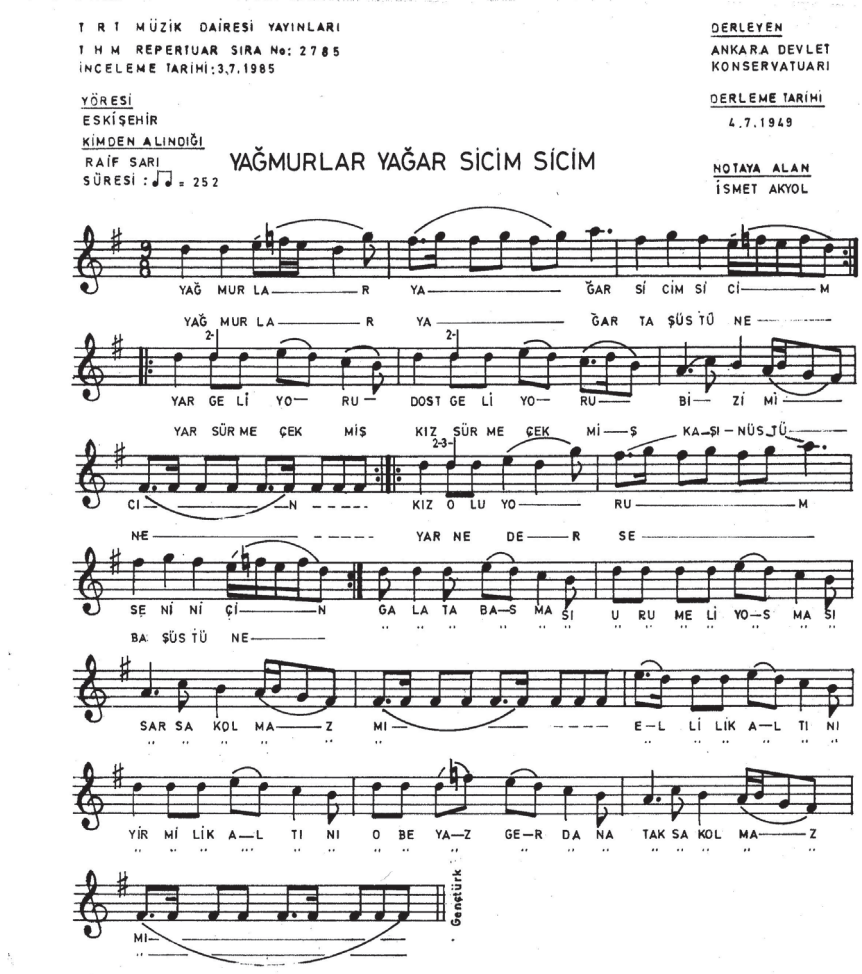

YAĞMURLAR YAĞAR SİCİM SİCİM
YAR GELİYORU DOST GELİYORU BİZİM İÇİN
KIZ ÖLÜYORUM SENİN İÇİN

GALATA BASMASI
URUM ELİ YOSMASI
SARSAK OLMAZ MI
ELLİLİK ALTINI
YİRMİLİK ALTINI
O BEYAZ GERDANA
TAKSAK OLMAZ MI

BAĞLANTI

YAĞMURLAR YAĞAR TAŞ ÜSTÜNE
YAR SÜRME ÇEKMİŞ KIZ SÜRME ÇEKMİŞ KAŞIN ÜSTÜNE
YAR NE DERSE DESİN BAŞÜSTÜNE

BAĞLANTI

TRT THM Repertuar No. 693

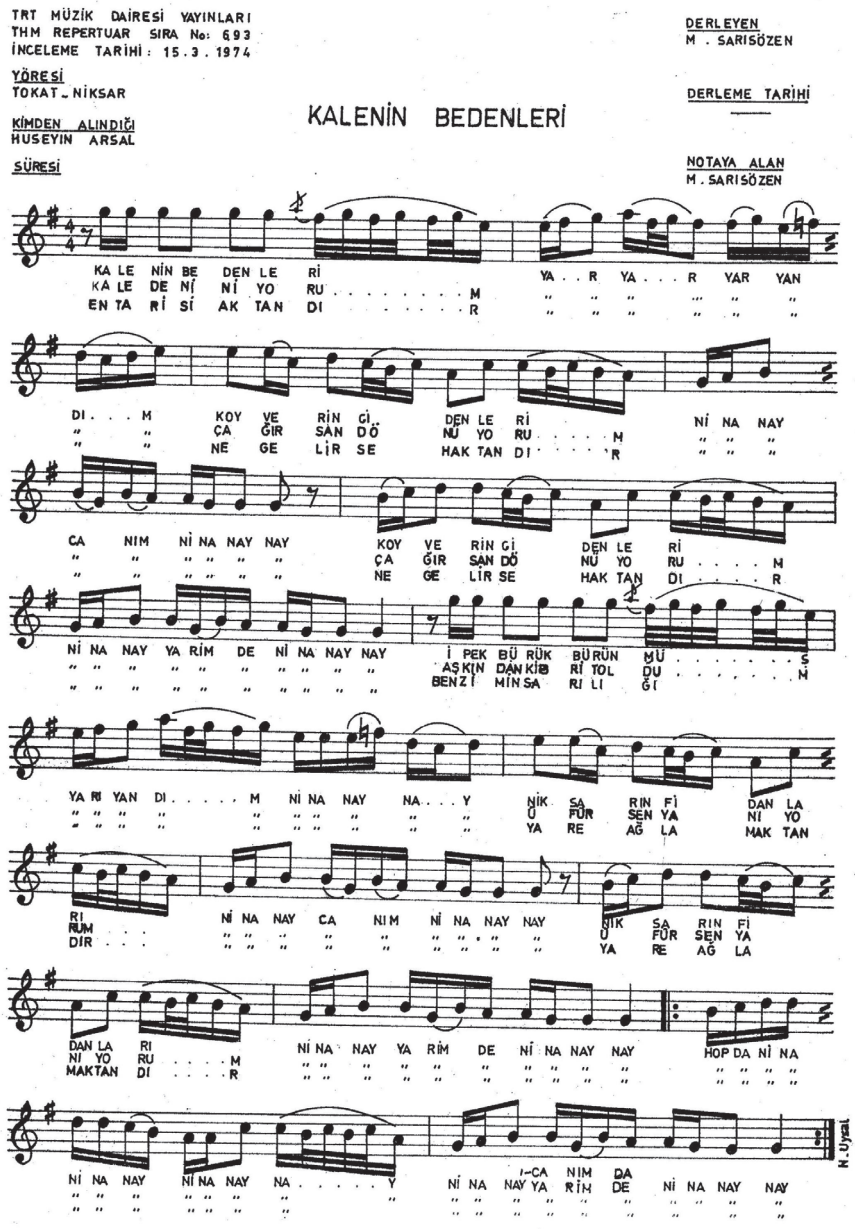

TRT THM Repertuar No. 485

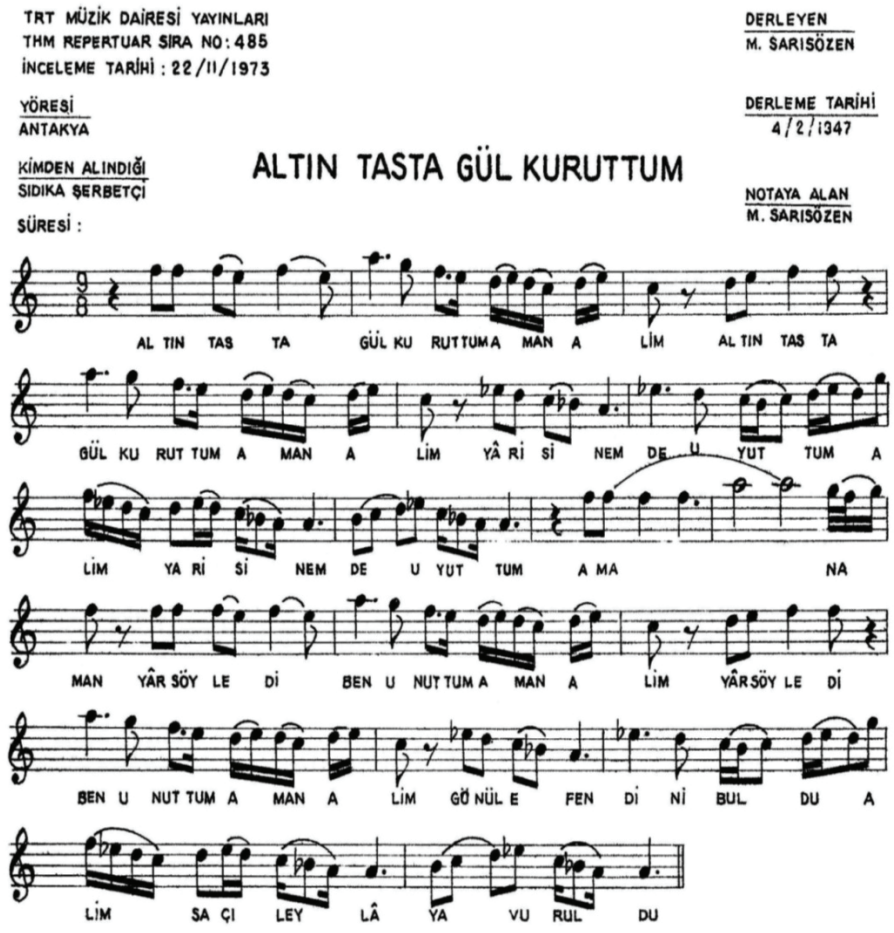

(1)

ALTIN TASTA GÜL KURUTTUM (AMAN ALİM)
YÂRİ SİNEMDE UYUTTUM (ALİM)
YÂR SÖYLEDİ BEN UNUTTUM (AMAN ALİM)

(BAĞLANTI) GÖNÜL EFENDİNİ BULDU (ALİM)
SAÇI LEYLÂYA VURULDU

(2)

EVLERİNİN ÖNÜ NANE (AMAN ALİM)
BEN KÜL OLDUM YÂNE YÂNE (ALİM)
ALİM SERHOŞ BEN DİVANE (AMAN ALİM)

(BAĞLANTI)

TRT THM Repertuar No. 3687

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 3687
İNCELEME TARİHİ : 12.2.1992

YÖRESİ
MANİSA/GÖRDES
KİMDEN ALINDIĞI
NİYAZİ EMRE
SÜRESİ

DERLEYEN
AHMET GÜNDAY

DERLME TARİHİ
4. 5.1973

NOTAYA ALAN
AHMET GÜNDAY

ODAM KİREÇ TUTMUYOR

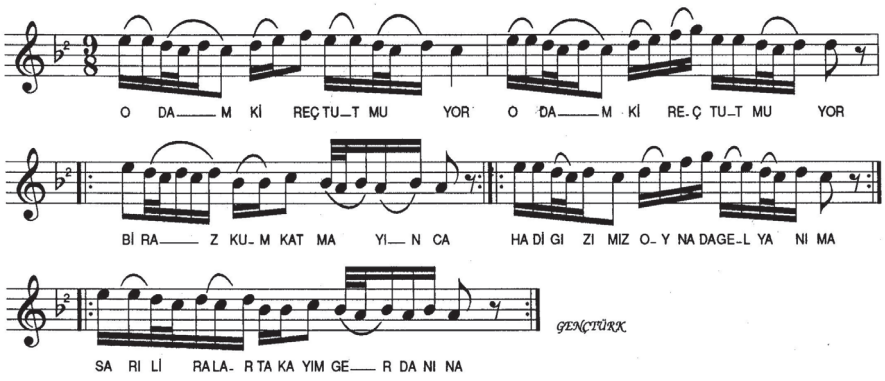

ODAM KİREÇ TUTMUYOR
BİRAZ KUM KUM KATMAYINCA
SEVDA BAŞTAN GİTMİYOR
SARILIP YATMAYINCA

HADİ GIZIMIZ OYNA DA GEL YANIMA
SARI LİRALAR TAKAYIM GERDANINA

TAHTA BABUÇ AYAKTA
NE GEZERSİN HAYATTA
NE GEZMEYİM HAYATTA
SEVDİĞİM VAR KONAKTA

HADİ GIZIMIZ OYUNUNA MAŞALLAH
YARIN AKŞAM KAVUŞURUZ İNŞALLAH

ODAM KİREÇTİR BENİM
YÜZÜM GÜLEÇTİR BENİM
SEVDA BAŞTAN GİTMİYOR
ACEP NE İŞTİR BENİM

HADİ GIZIMIZ SEK SEKİ SEKİ SEKİ VER
ARA YERDE DİZ ÇÖKÜ ÇÖKÜ ÇÖKÜ VER

TRT THM Repertuar No. 5136

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 5136
İNCELEME TARİHİ: 07.02.2019

YÖRESİ:
KÜTAHYA/GEDİZ

KİMDEN ALINDIĞI:
Emine VAROL
Gülsün VAROL

DERLEYEN:
Necati ERHAN

DERLEME TARİHİ:
1972

NOTAYA ALAN:
Necati ERHAN

HARMAN YERİ SÜRMELİ

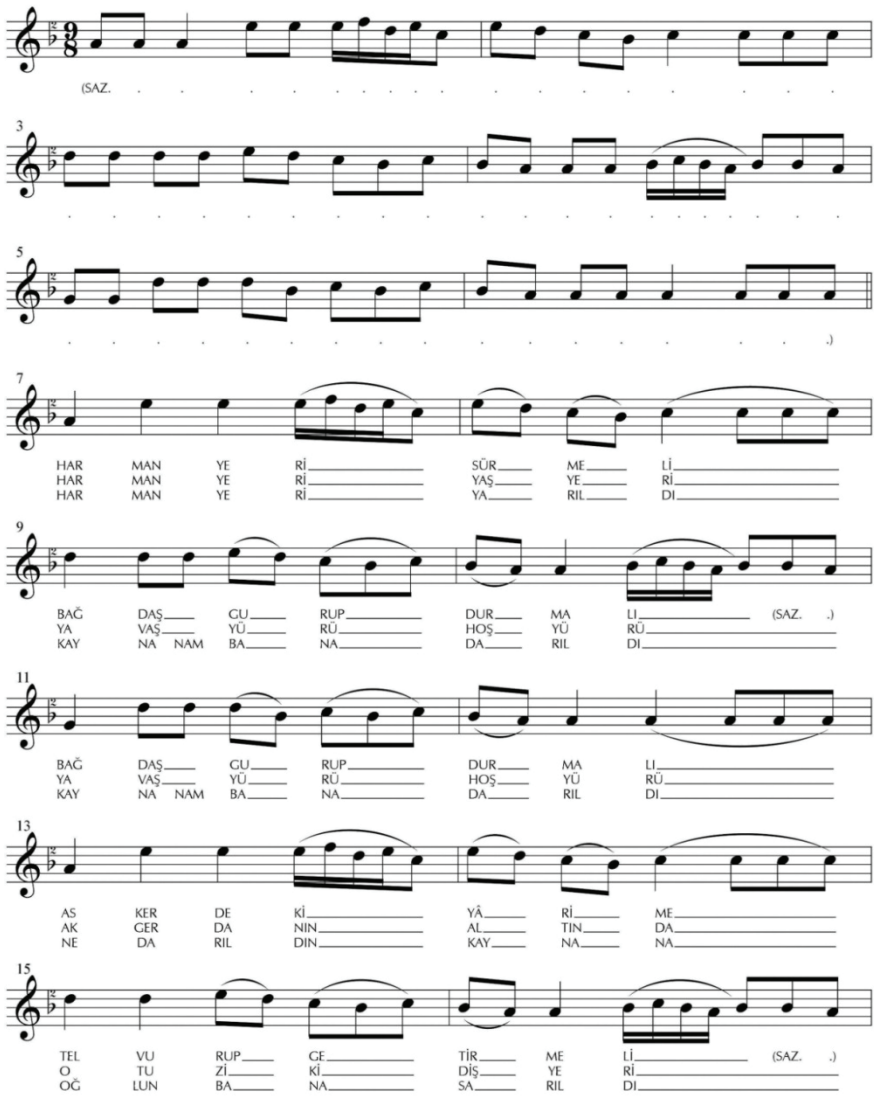

HARMAN YERİ SÜRMELİ
- 2 -

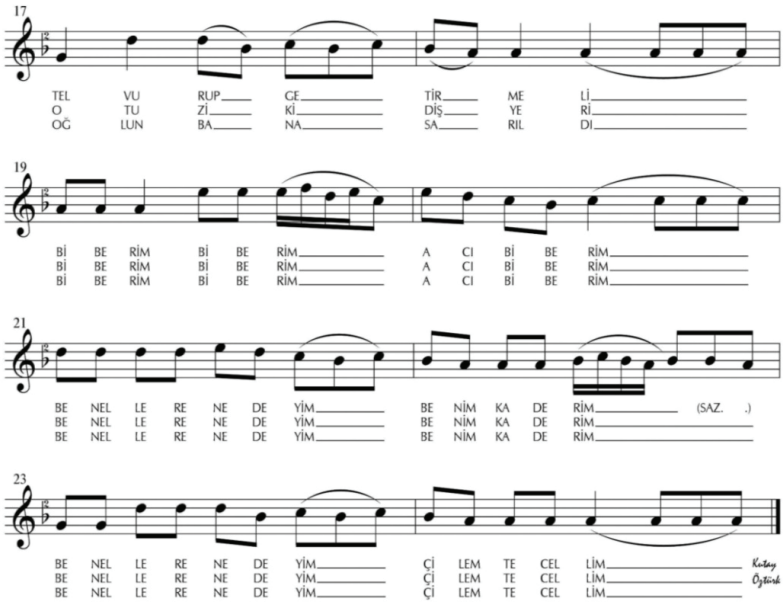

1.
HARMAN YERİ SÜRMELİ
BAĞDAŞ GURUP DURMALI
ASKERDEKİ YÂRİME
TEL VURUP GETİRMELİ

BAĞLANTI:
BİBERİM BİBERİM ACI BİBERİM
BEN ELLERE NE DEYİM BENİM KADERİM
BEN ELLERE NE DEYİM ÇİLEM TECELLİM

2.
HARMAN YERİ YAŞ YERİ
YAVAŞ YÜRÜ HOŞ YÜRÜ
AK GERDANIN ALTINDA
OTUZ İKİ DİŞ YERİ

BAĞLANTI: . . .

3.
HARMAN YERİ YARILDI
KAYNANAM BANA DARILDI
NE DARILDIN KAYNANA
OĞLUN BANA SARILDI

BAĞLANTI: . . .

TRT THM Repertuar No. 190

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 190-1/4'/1975

YÖRESİ
EDİRNE (Yol üstü Köyü)

KİMDEN ALINDIĞI
KIZLAR EKİBİ

SÜRE:

DERLEYEN
ÜMİT KAFTANCI

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

YÜKSEK TEPELERE EV KURMASINLAR

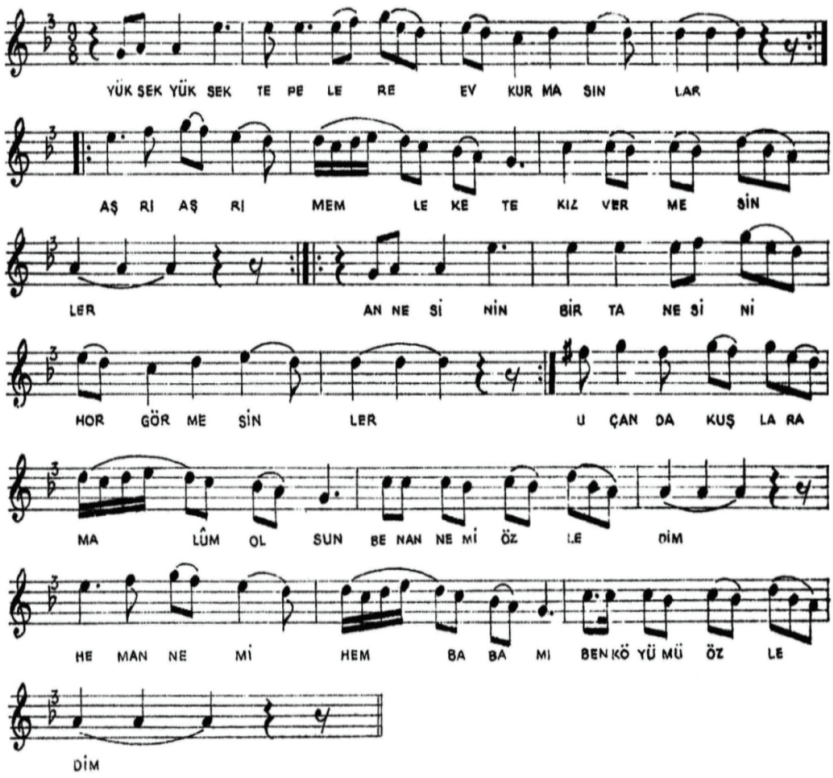

Babamın bir atı olsa binsede gelse
Annemin yelkeni olsa uçsada gelse
Kardeşlerim yolları bilsede gelse

Bağlantı {Uçan da kuşlara malûm olsun, ben annemi özledim.
{Hem annemi hem babamı, hem köyümü özledim.

TRT THM Repertuar No. 792

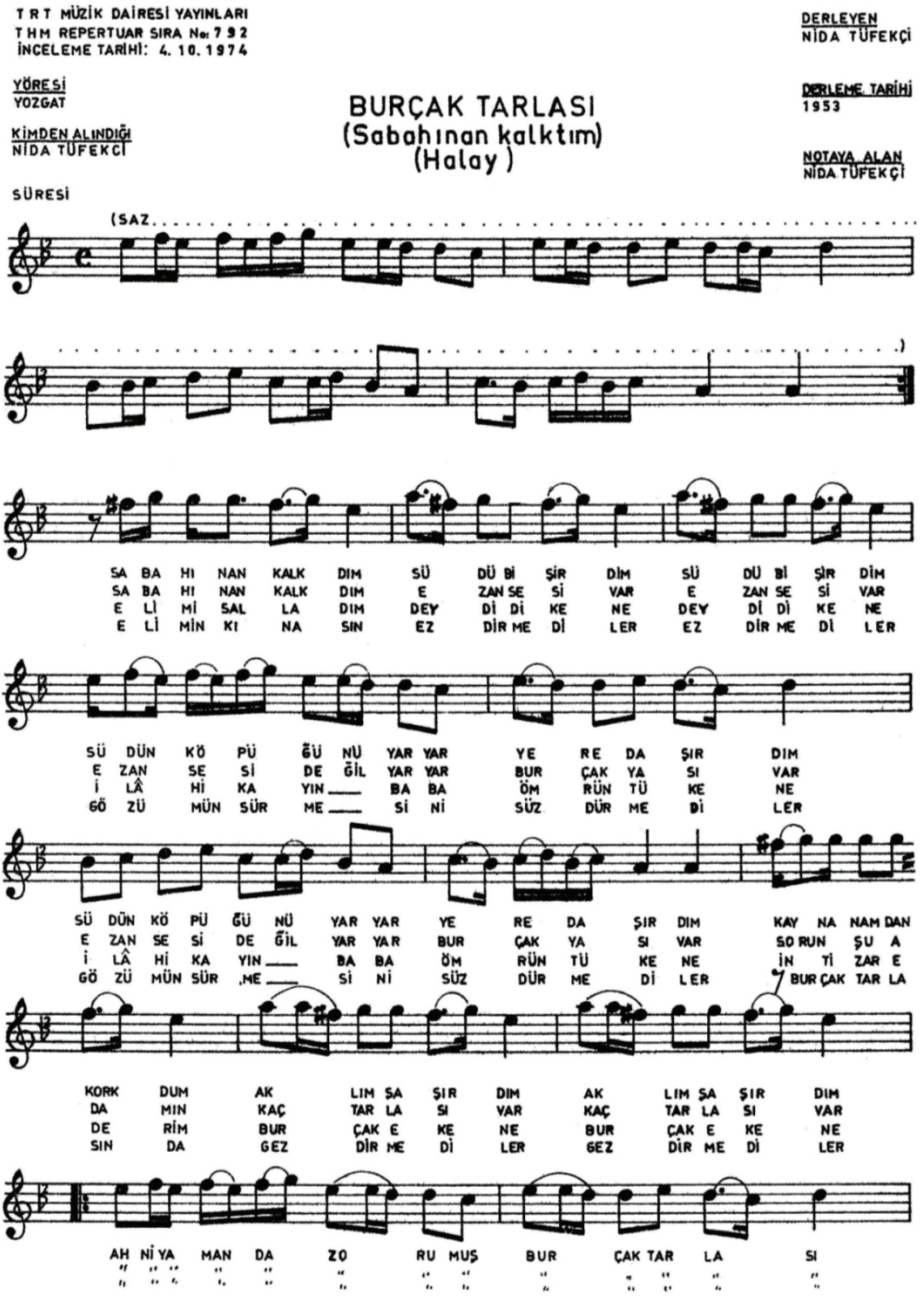

BURÇAK TARLASI
(Sahife:2)

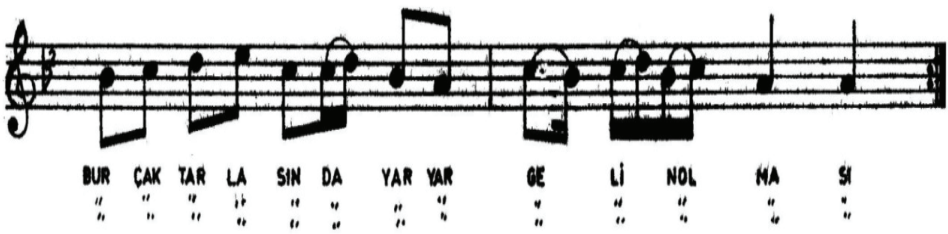

—1—
SABAHINAN KALKDIM SÜDÜ BİŞİRDİM
SÜDÜN KÖPÜĞÜNÜ YAR YAR YERE DAŞIRDIM
KAYNANAMDAN KORKDUM AKLIM ŞAŞIRDIM

—Bağlantı—
AH NİYAMANDA ZORUMUŞ BURÇAK TARLASI
BURÇAK TARLASINDA YAR YAR GELİN OLMASI

—2—
SABAHINAN KALKDIM EZANDA SESİ VAR
EZAN SESİ DEĞİL YAR YAR BURÇAK YASI VAR
SORUN ŞU ADAMIN KAÇ TARLASI VAR

—Bağlantı—

—3—
ELİMİ SALLADIM DEYDİ DİKENE
İLÂHİ KAYINBABA ÖMRÜN TÜKENE
İNTİZAR EDERİM BURÇAK EKENE

—Bağlantı—

—4—
ELİMİN KINASIN EZDİRMEDİLER
GÖZÜMÜN SÜRMESİNİ SÜZDÜRMEDİLER
BURÇAK TARLASINDA GEZDİRMEDİLER

—Bağlantı—

TRT THM Repertuar No. 5129

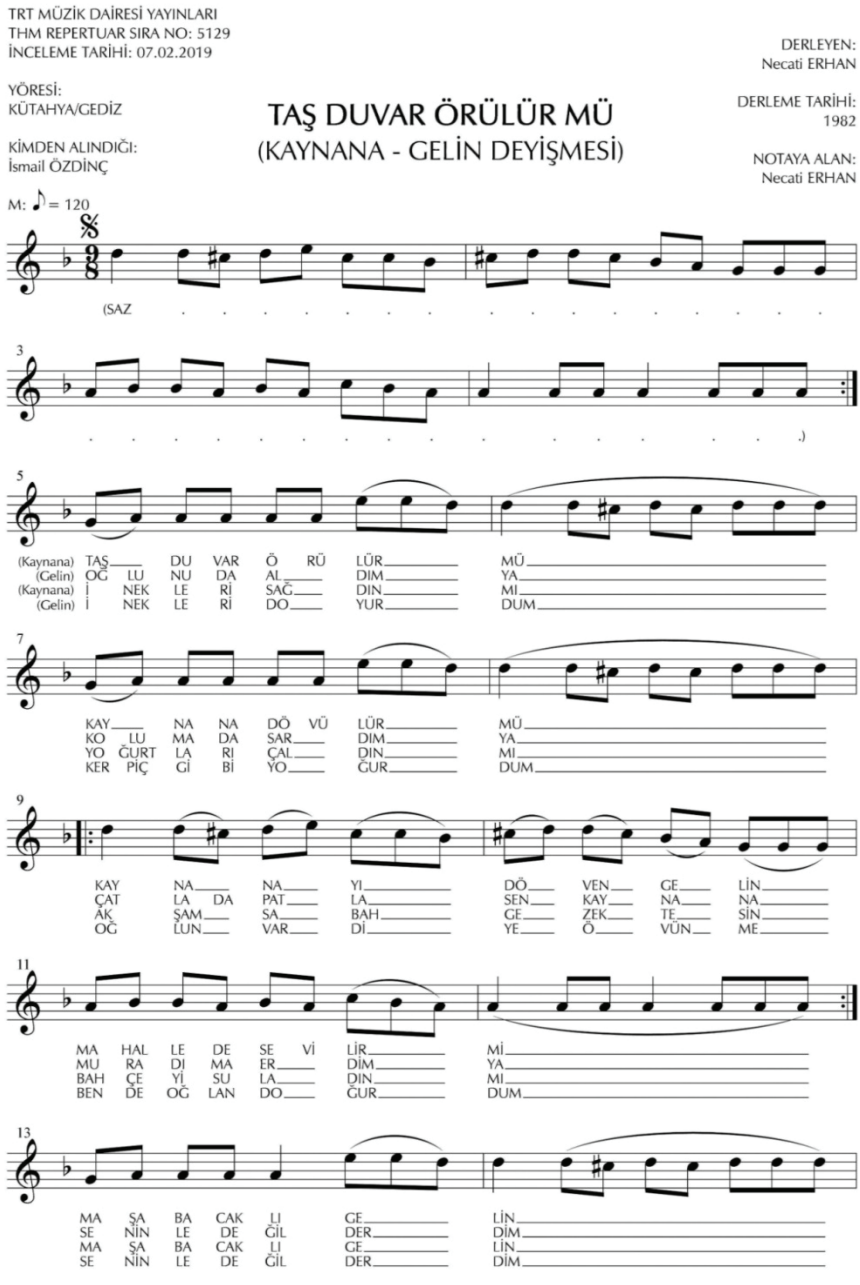

TAŞ DUVAR ÖRÜLÜR MÜ

- 2 -

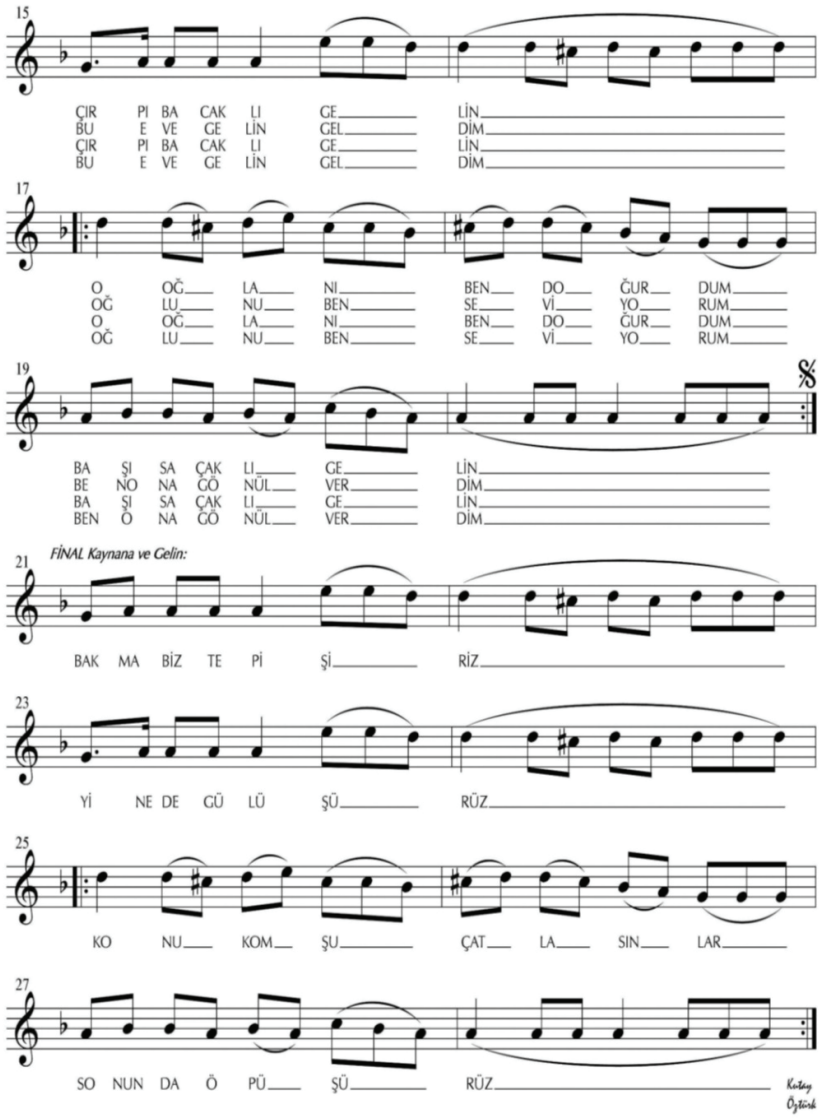

TAŞ DUVAR ÖRÜLÜR MÜ
- 3 -

1.
KAYNANA:

TAŞ DUVAR ÖRÜLÜR MÜ
KAYNANA DÖVÜLÜR MÜ
KAYNANAYI DÖVEN GELİN
MAHALLEDE SEVİLİR Mİ

MAŞA BACAKLI GELİN
ÇIRPI BACAKLI GELİN
O OĞLANI BEN DOĞURDUM
BAŞI SAÇAKLI GELİN

2.
GELİN:

OĞLUNU DA ALDIM YA
KOLUMA DA SARDIM YA
ÇATLA DA PATLA SEN KAYNANA
MURADIMA ERDİM YA

SENİNLE DEĞİL DERDİM
BU EVE GELİN GELDİM
OĞLUNU BEN SEVİYORUM
BEN ONA GÖNÜL VERDİM

3.
KAYNANA:

İNEKLERİ SAĞDIN MI
YOĞURTLARI ÇALDIN MI
AKŞAM SABAH GEZEKTESİN
BAHÇEYİ SULADIN MI

MAŞA BACAKLI GELİN
ÇIRPI BACAKLI GELİN
O OĞLANI BEN DOĞURDUM
BAŞI SAÇAKLI GELİN

4.
GELİN:

İNEKLERİ DOYURDUM
KERPİÇ GİBİ YOĞURDUM
OĞLUN VAR DİYE ÖVÜNME
BEN DE OĞLAN DOĞURDUM

SENİNLE DEĞİL DERDİM
BU EVE GELİN GELDİM
OĞLUNU BEN SEVİYORUM
BEN ONA GÖNÜL VERDİM

5.
KAYNANA - GELİN BİRLİKTE:

BAKMA BİZ TEPİŞİRİZ
YİNE DE GÜLÜŞÜRÜZ
KONU KOMŞU ÇATLASINLAR
SONUNDA ÖPÜŞÜRÜZ

ÇIRPI: Çalı çırpı.
GEZEK: 1. Çok gezen (kimse).
2. Köy halkının, köy odasına gelen misafire, çobana, imama sıra ile yemek göndermesi.
YOĞURTLARI ÇALDIN MI: Yoğurtları mayaladın mı?

TRT THM Repertuar No.189

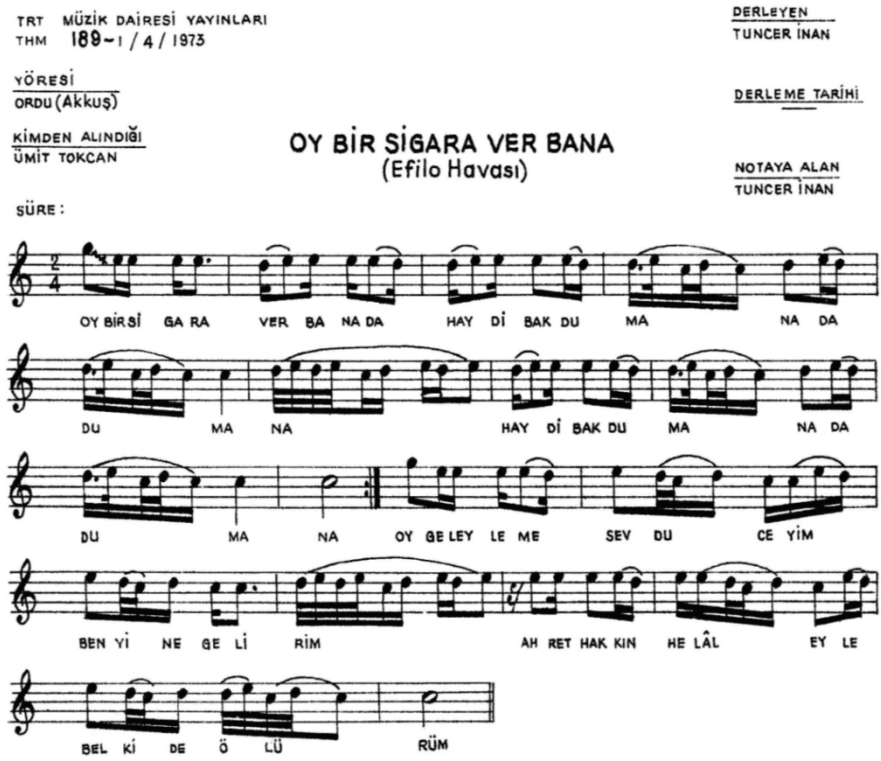

(1)

Oy bir sigara ver bana da
Haydi bak dumana dumana
Oy düşmanlar geldi imane
Haydi küçüğüm gelmez imane

Bağlantı { Oy gel eyleme sevduceyim ben gine gelirim
Ahret hakkın helâl eyle belkide ölürüm

(2)

Oy kayalaradan kayarımda
Haydi yoktur benim ayarım
Oy ben bu dertten ölürsem
Haydi kaderime sayarım

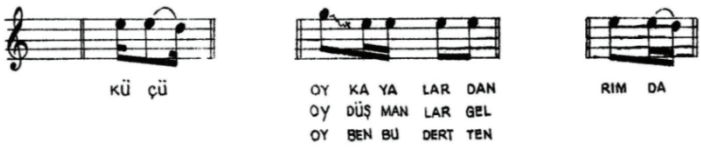

TRT THM Repertuar No. 1822

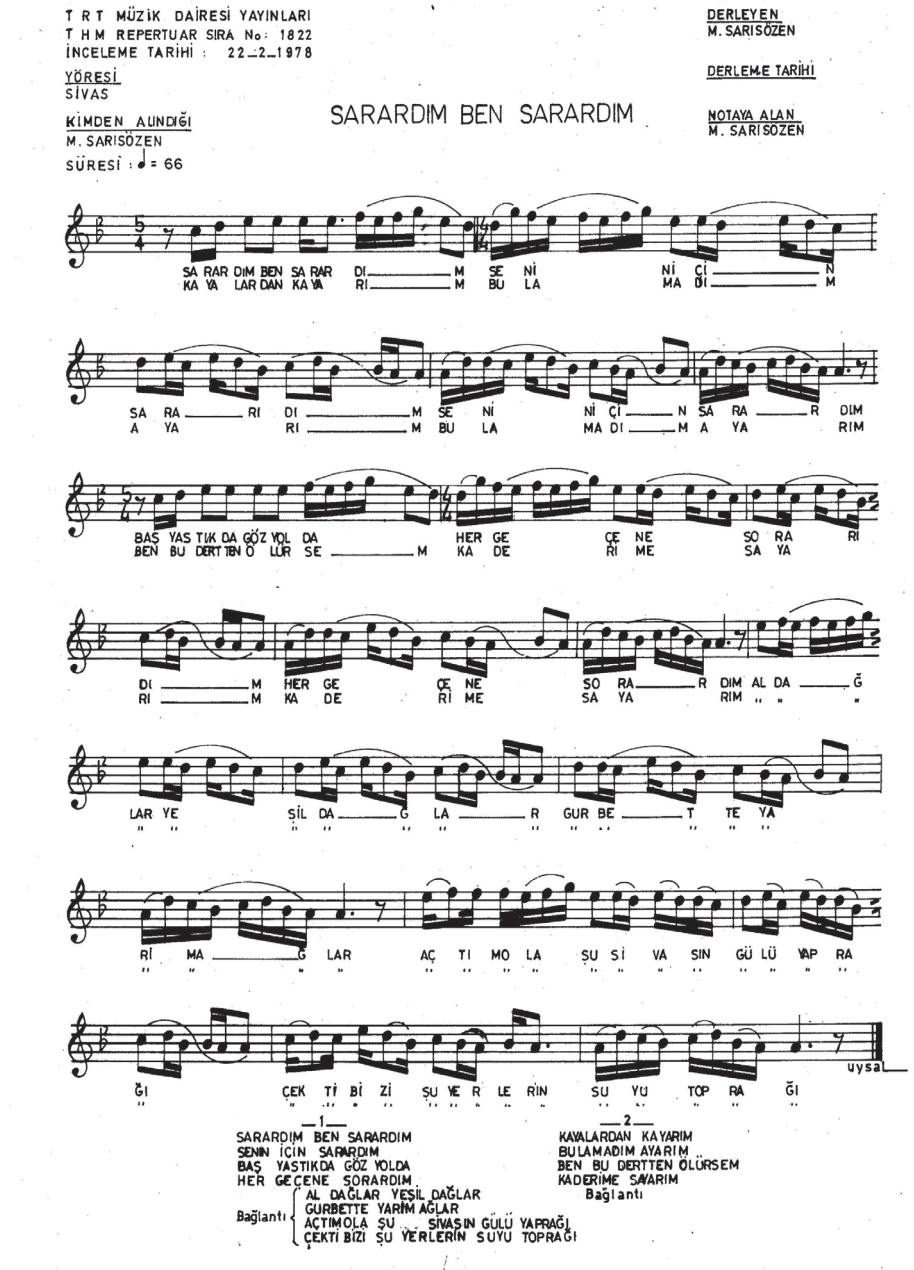

TRT THM Repertuar No. 2479

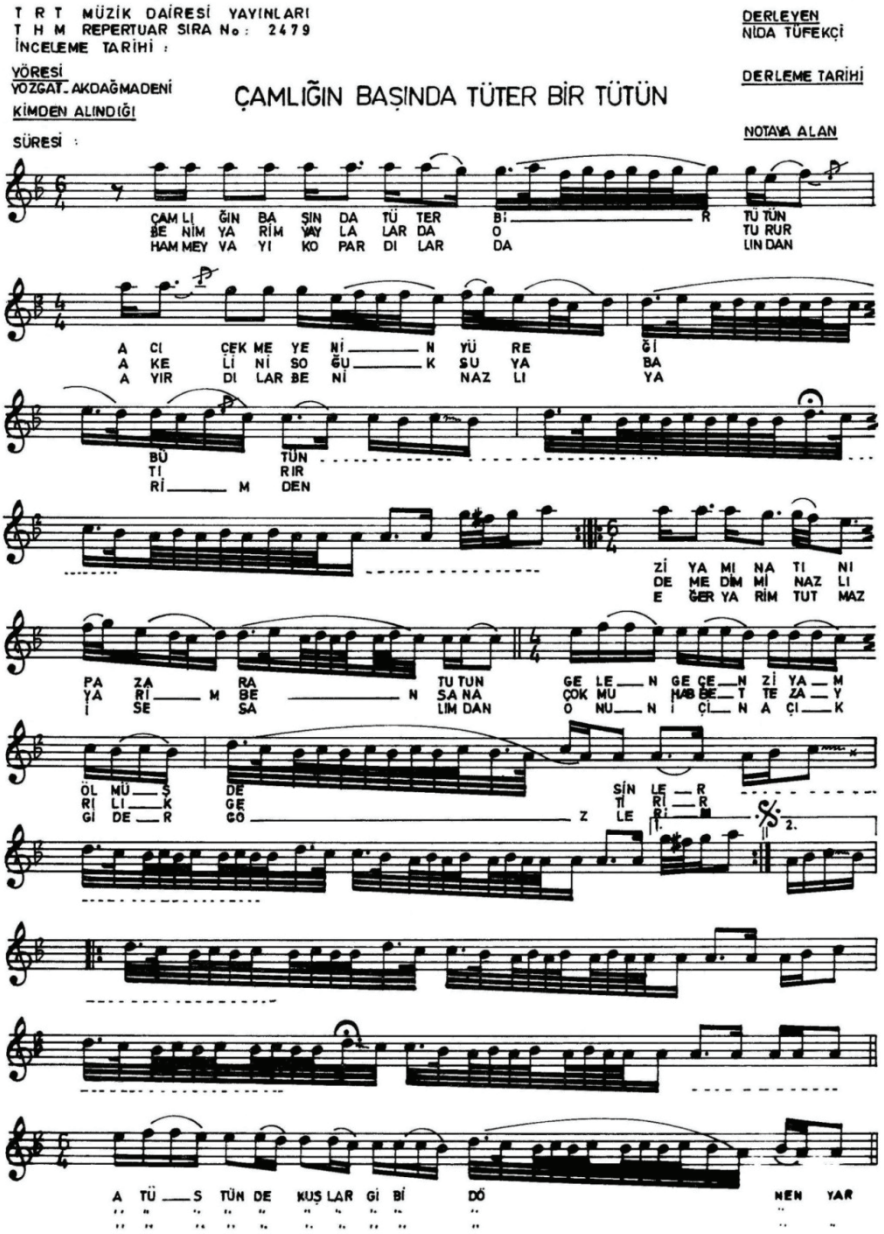

ÇAMLIĞIN BAŞINDA TÜTER BİR TÜTÜN

(Sayfa 2)

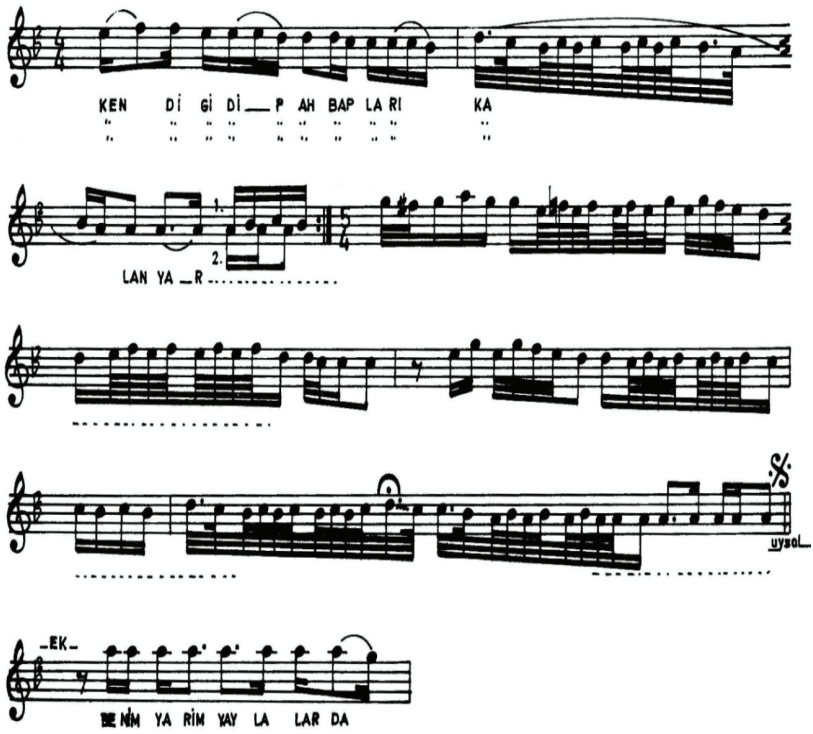

—1—

ÇAMLIĞIN BAŞINDA TÜTER BİR TÜTÜN
ACI ÇEKMEYEN YÜREĞİ BÜTÜN
ZİYAMİN ATINI PAZARA TUTUN
GELEN GEÇEN ZİYAM ÖLMÜŞ DEŞİNCER
Bağlantı { AT ÜŞTÜNDE KUŞLAR GİBİ DÖNEN YAR
KENDİ GİDİP AH BAPLARI KALAN YAR

—2—

BENİM YARİM YAYLALARDA OTURUR
AK ELİNİ SOĞUK SUYA BATIRIR
DENEDİM Mİ YARİM BEN SANA
ÇOK MUHABBET TEZ AYRILIK GETİRİR
Bağlantı.

—3—

HAM MEYVEYİ KOPARDILAR DALINDAN
AYIRDILAR BENİ NAZLI YARİMDEN
EĞER YARİM TUTMAZ İSE DALIMDAN
ONUN İÇİN AÇIK GİDER GÖZLERİM
Bağlantı.

TRT THM Repertuar No. 166

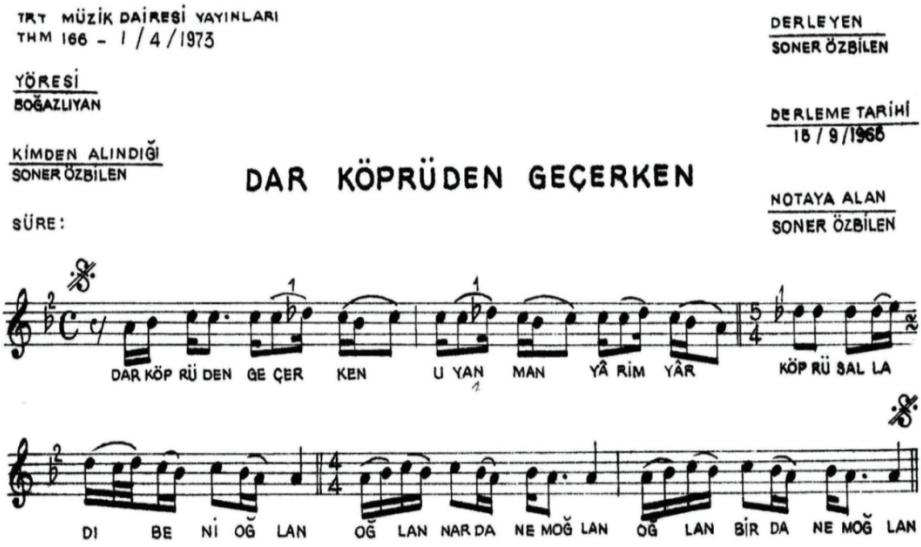

(1)

Dar köprüden geçerken (Uy aman yârim yâr)
Köprü salladı beni (Oğlan, oğlan nar danem oğlan, bir danem oğlan)
Ben ele varmaz idim (Uy aman yârim yâr)
Ağam yolladı beni (Oğlan, oğlan nar danesiyim yârin birdanesiyim)

(2)

Dar köprüden geçerken (Uy aman yârim yâr)
Elim değdi eline (Oğlan, oğlan nar danem oğlan, bir danem oğlan)
Altın kemer takınmış (Uy aman yârim yâr)
Yârim ince beline (Oğlan, oğlan nar danesiyim yârin birdanesiyim)

(3)

Dar köprüden geçerken (Uy aman yârim yâr)
Geldik omuz omuza (Oğlan, oğlan nar danem oğlan, bir danem oğlan)
Benden sana fayda yok (Uy aman yârim yâr)
Yârim sen gelme bize (Oğlan, oğlan nar danesiyim yârin birdanesiyim)

TRT THM Repertuar No. 993

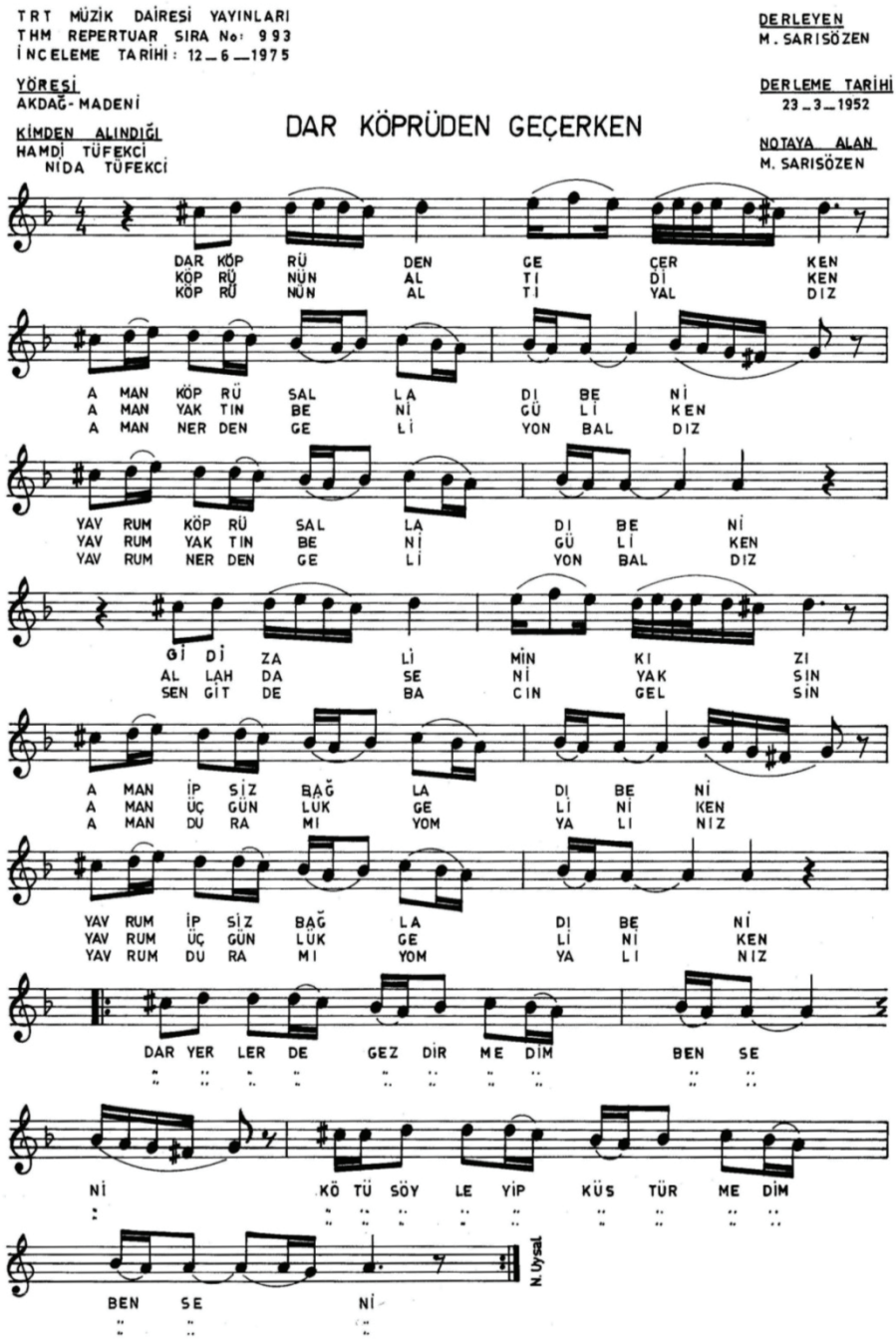

DAR KÖPRÜDEN GEÇERKEN
(Sahife - 2)

—1—

DAR KÖPRÜDEN GEÇERKEN
Amman KÖPRÜ SALLADI BENİ
Yavrum " " "
GİDİ ZALİMİN KIZI
Amman İPSİZ BAĞLADI BENİ
Yavrum " " "
Bağlantı— DAR YERLERDE GEZDİRMEDİM BEN SENİ
KÖTÜ SÖYLEYİP KÜSTÜRMEDİM BEN SENİ

—2—

KÖPRÜNÜN ALTI DİKEN
Amman YAKTIN BENİ GÜLİKEN
Yavrum " " "
ALLAH DA SENİ YAKSIN
Amman ÜÇ GÜNLÜK GELİNİKEN
Yavrum " " "
Bağlantı.

—3—

KÖPRÜNÜN ALTI YALDIZ
Amman NERDEN GELİYON BALDIZ
Yavrum " " "
SEN GİTDE BACIN GELSİN
Amman DURAMIYOM YALINIZ.
Yavrum " " "
Bağlantı.

TRT THM Repertuar No. 3731

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA NO:3731
İNCELEME TARİHİ : 11.3.1992

YÖRESİ
KIRŞEHİR

KİMDEN ALINDIĞI
NEŞET ERTAŞ

DAĞLAR DAĞLADI BENİ

DERLEYEN
İST.RD.THM.Ş.B.MD.

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
HAMDİ ÖZBAY

SÜRESİ :

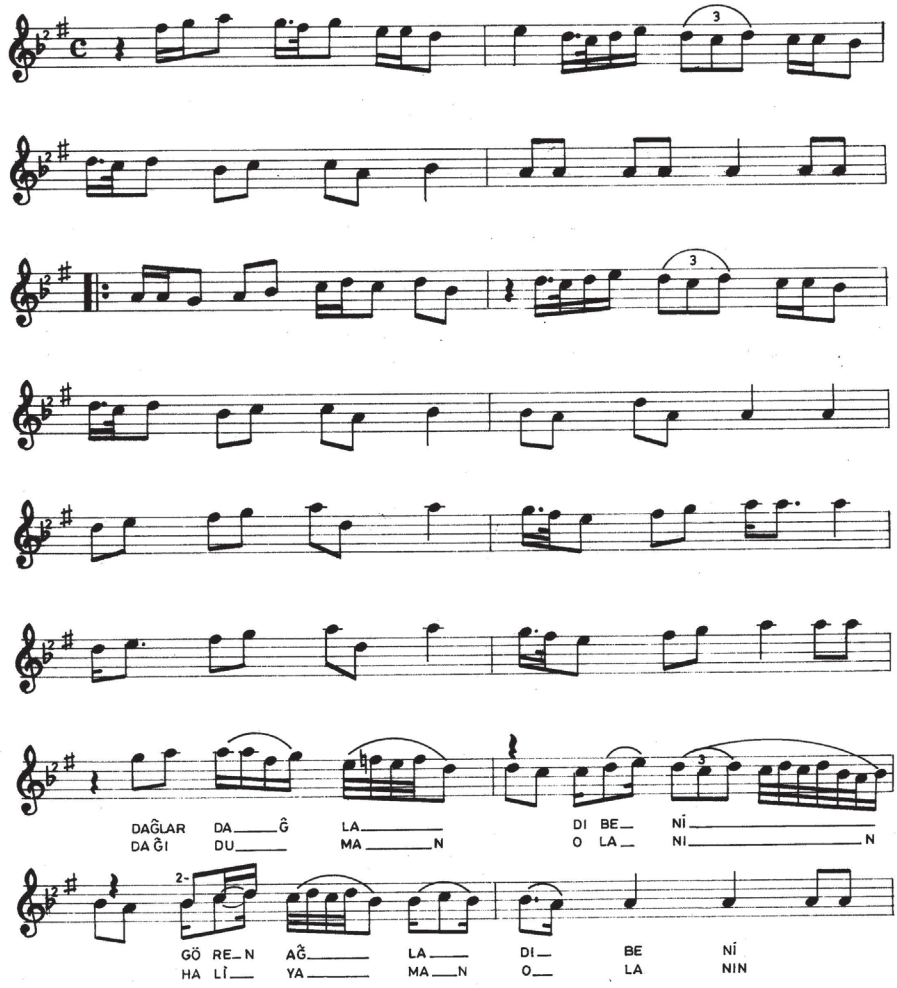

DAĞLAR DAĞLADI BENİ
(SAYFA _ 2)

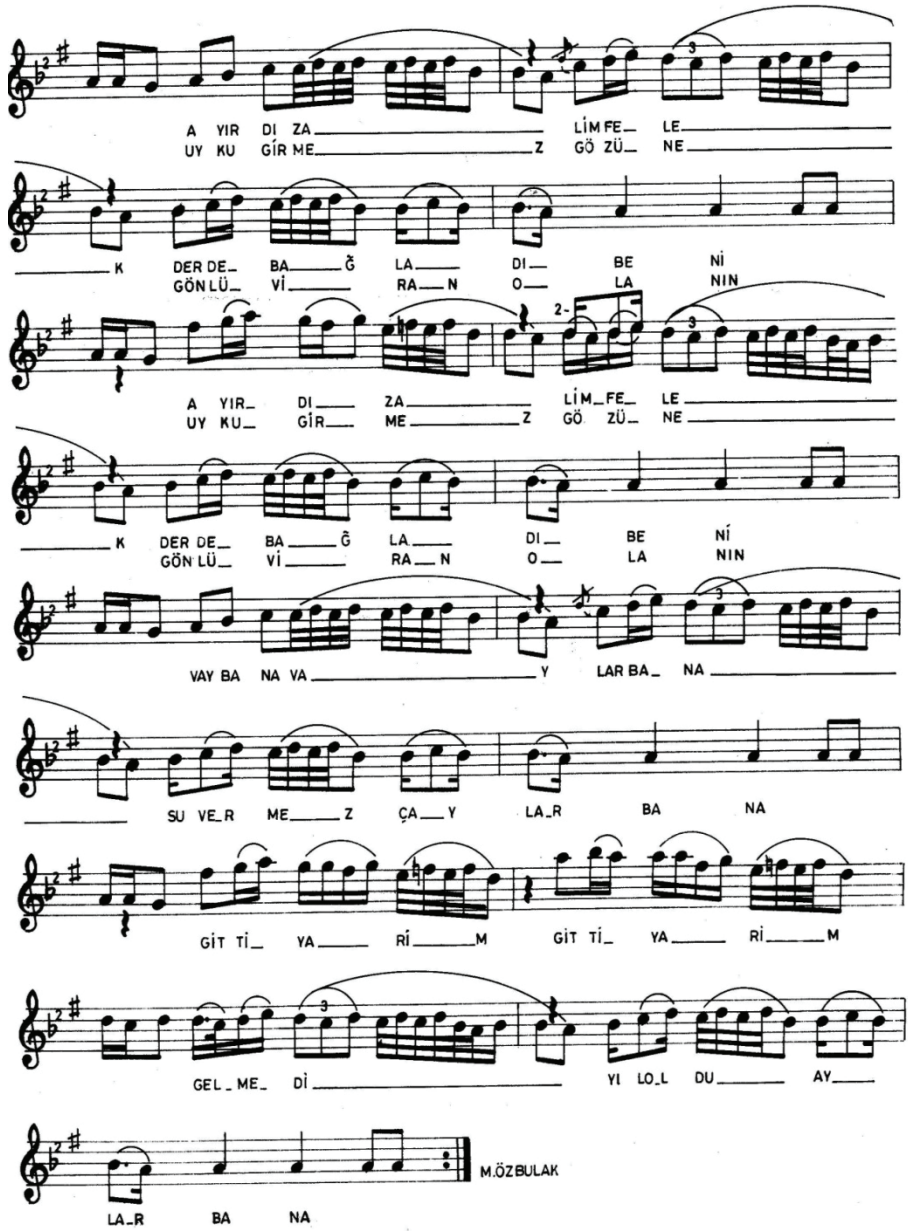

TRT THM Repertuar No. 1629

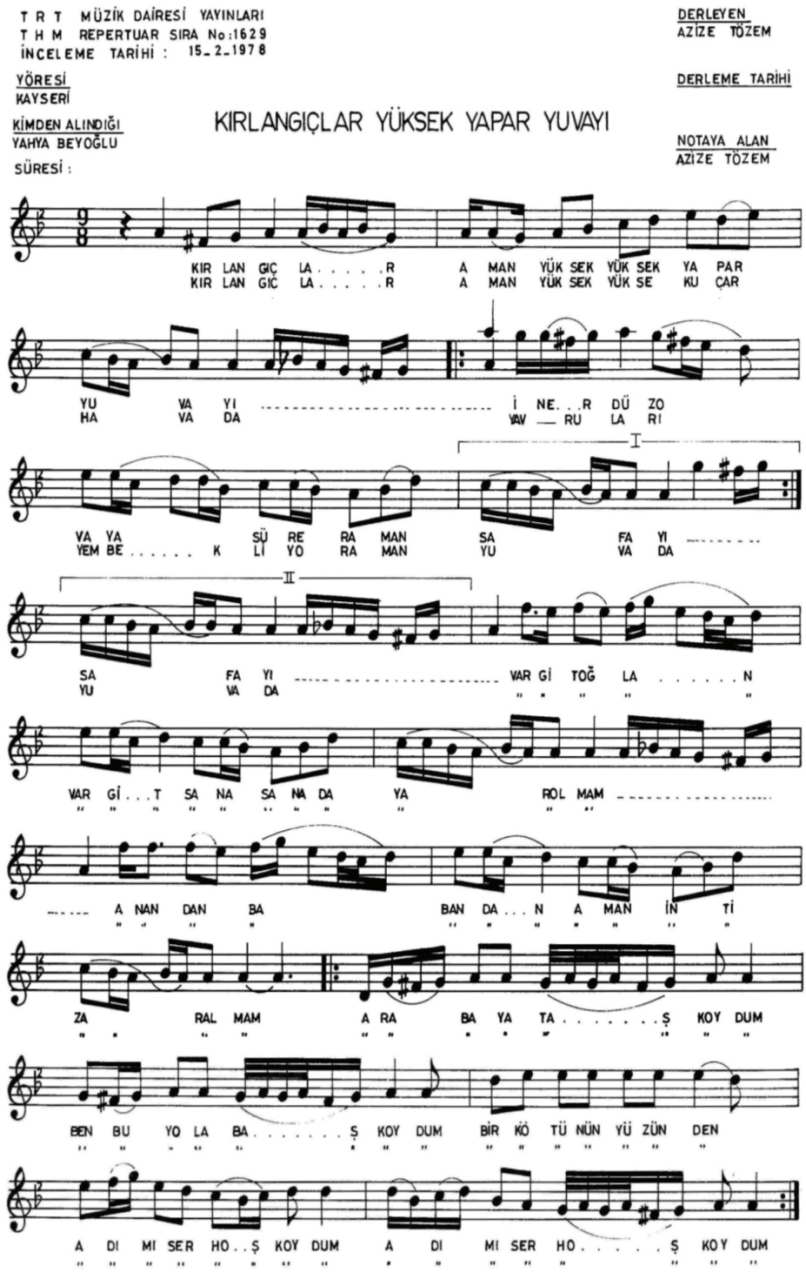

KIRLANGIÇLAR YÜKSEK YAPAR YUVAYI
(Sahife - 2)

—1—

KIRLANGIÇLAR AMAN YÜKSEK YÜKSEK YAPAR YUVAYI
İNER DÜZ OVAYA SÜRER AMAN SAFAYI

Bağlantı_
VAR GİT OĞLAN VAR GİT SANA SANADA YAR OLMAM
ANANDAN BABANDAN AMAN İNKİZAR ALMAM
ARABAYA TAŞ KOYDUM BEN BU YOLA BAŞ KOYDUM
BİR KÖTÜNÜN YÜZÜNDEN ADIMI SERHOŞ KOYDUM ADIMI SERHOŞ KOYDUM

—2—

KIRLANGIÇLAR AMAN YÜKSEK YÜKSEK UÇAR HAVADA
YAVRULARI YEM BEKLİYOR AMAN YUVADA
Baglantı.

TRT THM Repertuar No. 970

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 970
İNCELEME TARİHİ : 30 – 4 – 1975

YÖRESİ
ORDU

KİMDEN ALINDIĞI

SÜRE :

DERLEYEN
TUNCER İNAN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
TUNCER İNAN

BAHÇEYE GEL BAHÇEYE

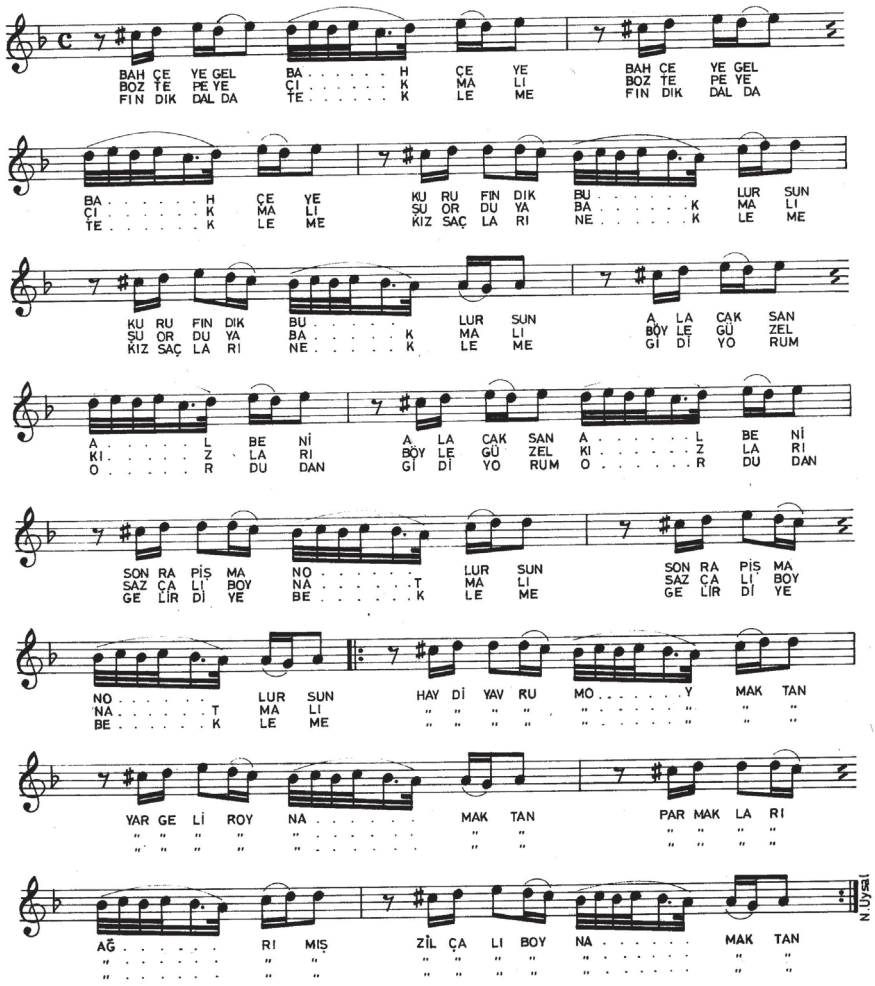

BAHÇEYE GEL BAHÇEYE
(Sahife-2)

— 1 —

BAHÇEYE GEL BAHÇEYE
KURU FINDIK BULURSUN
ALACAKSAN AL BENİ
SONRA PİŞMAN OLURSUN

Bağlantı-
HAYDİ YAVRUM OYMAKTAN
YAR GELİR OYNAMAKTAN
PARMAKLARI AĞRIMIŞ
ZİL ÇALIP OYNAMAKTAN.

— 2 —

BOZ TEPEYE ÇIKMALI
ŞU ORDUYA BAKMALI
BÖYLE GÜZEL KIZLARI
SAZ ÇALIP OYNATMALI.
Bağlantı...

— 3 —

FINDIK DALDA TEKLEME
KIZ SAÇLARIN EKLEME
GİDİYORUM ORDUDAN
GELİR DİYE BEKLEME.
Bağlantı...

TRT THM Repertuar No. 833

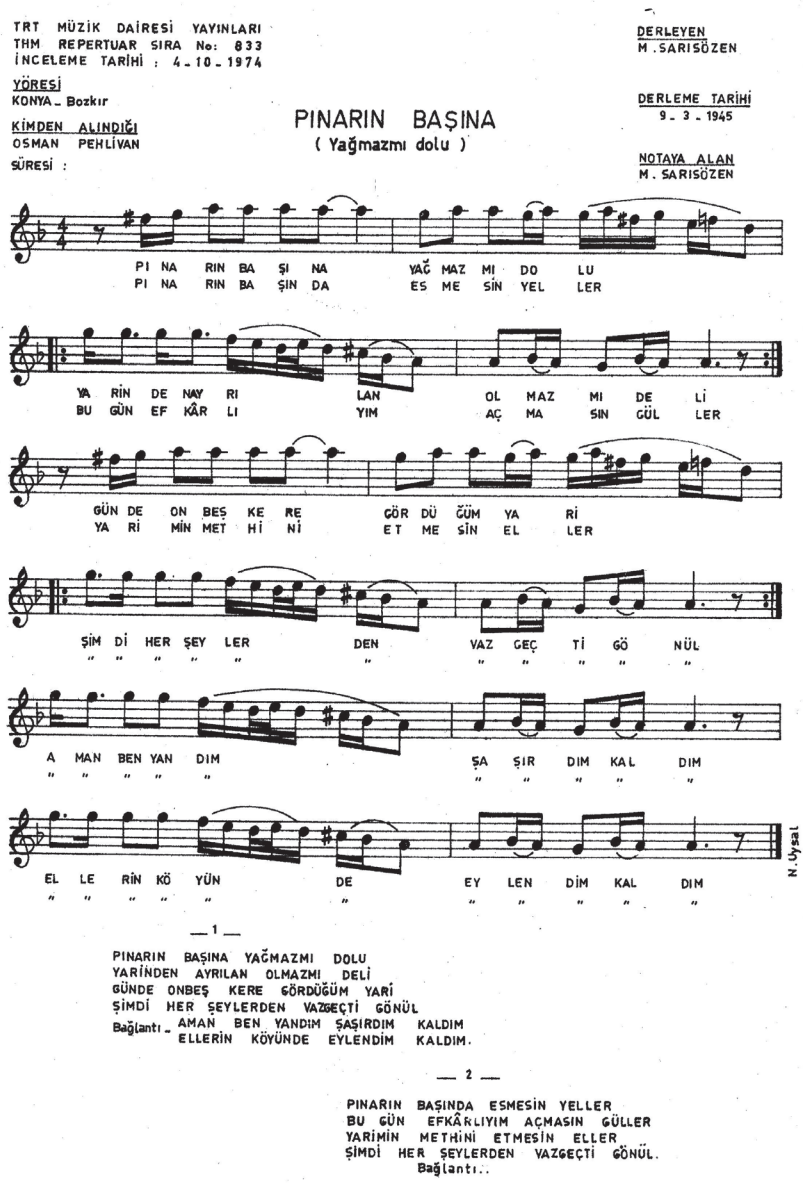

— 1 —

PINARIN BAŞINA YAĞMAZMI DOLU
YARİNDEN AYRILAN OLMAZMI DELİ
GÜNDE ONBEŞ KERE GÖRDÜĞÜM YARİ
ŞİMDİ HER ŞEYLERDEN VAZGEÇTİ GÖNÜL
Bağlantı - AMAN BEN YANDIM ŞAŞIRDIM KALDIM
ELLERİN KÖYÜNDE EYLENDİM KALDIM.

— 2 —

PINARIN BAŞINDA ESMESİN YELLER
BU GÜN EFKÂRLIYIM AÇMASIN GÜLLER
YARİMİN METHİNİ ETMESİN ELLER
ŞİMDİ HER ŞEYLERDEN VAZGEÇTİ GÖNÜL.
Bağlantı..

TRT THM Repertuar No. 2834

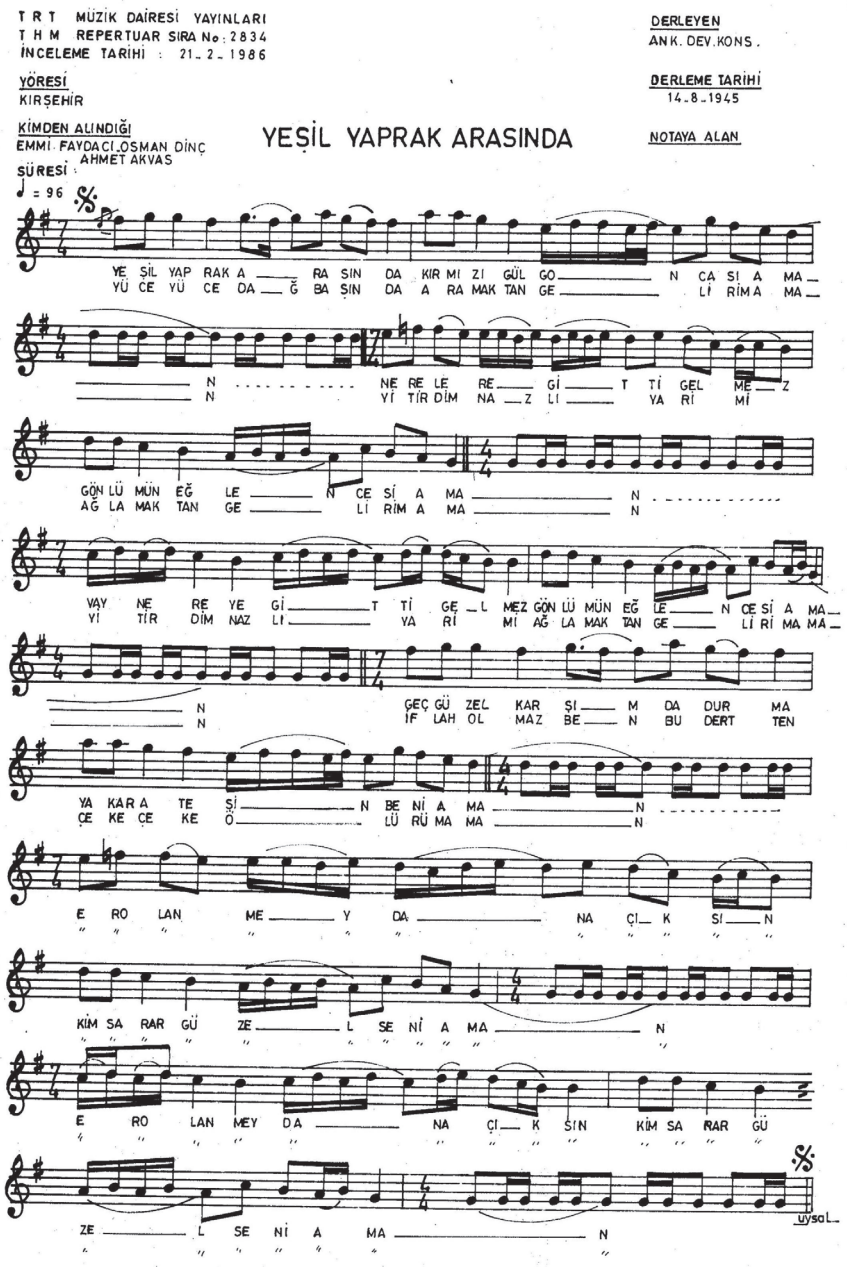

TRT THM Repertuar No. 1179

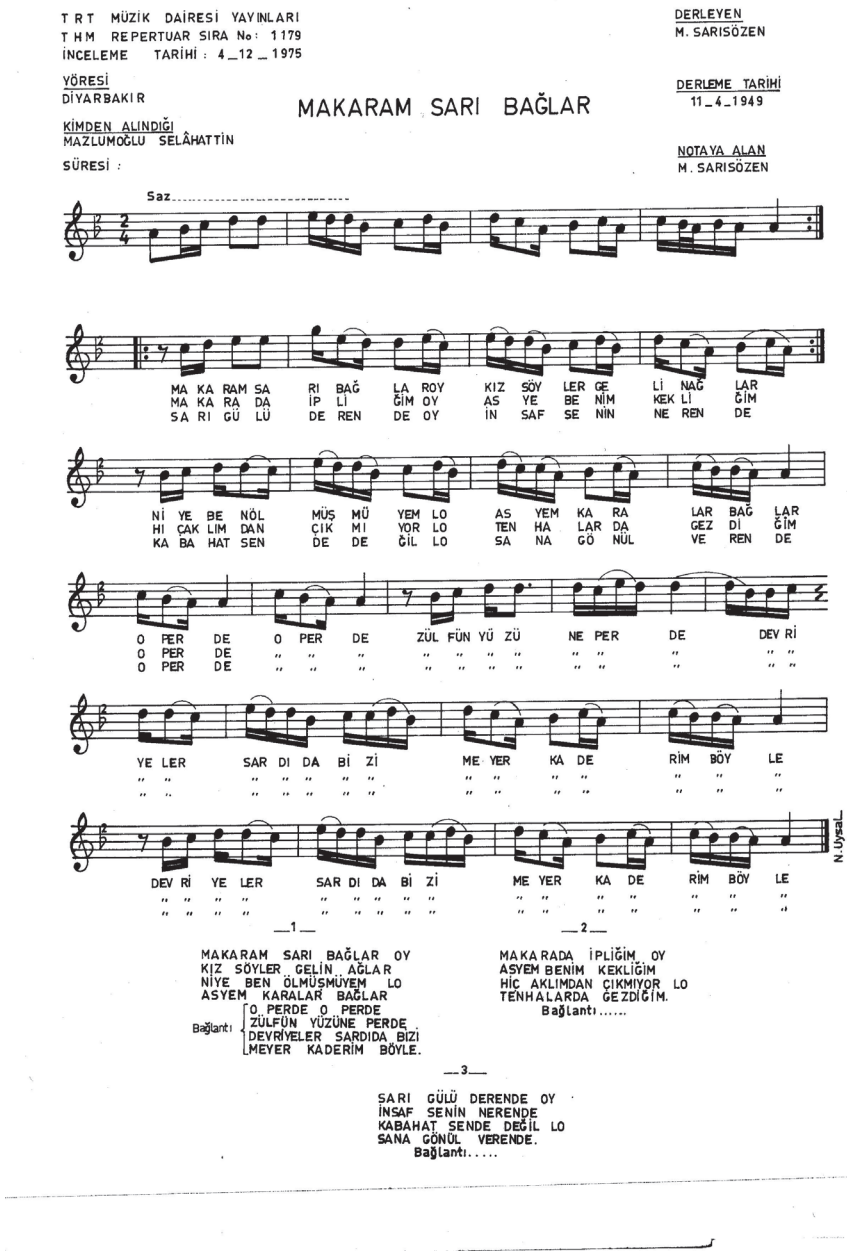

TRT THM Repertuar No. 1171

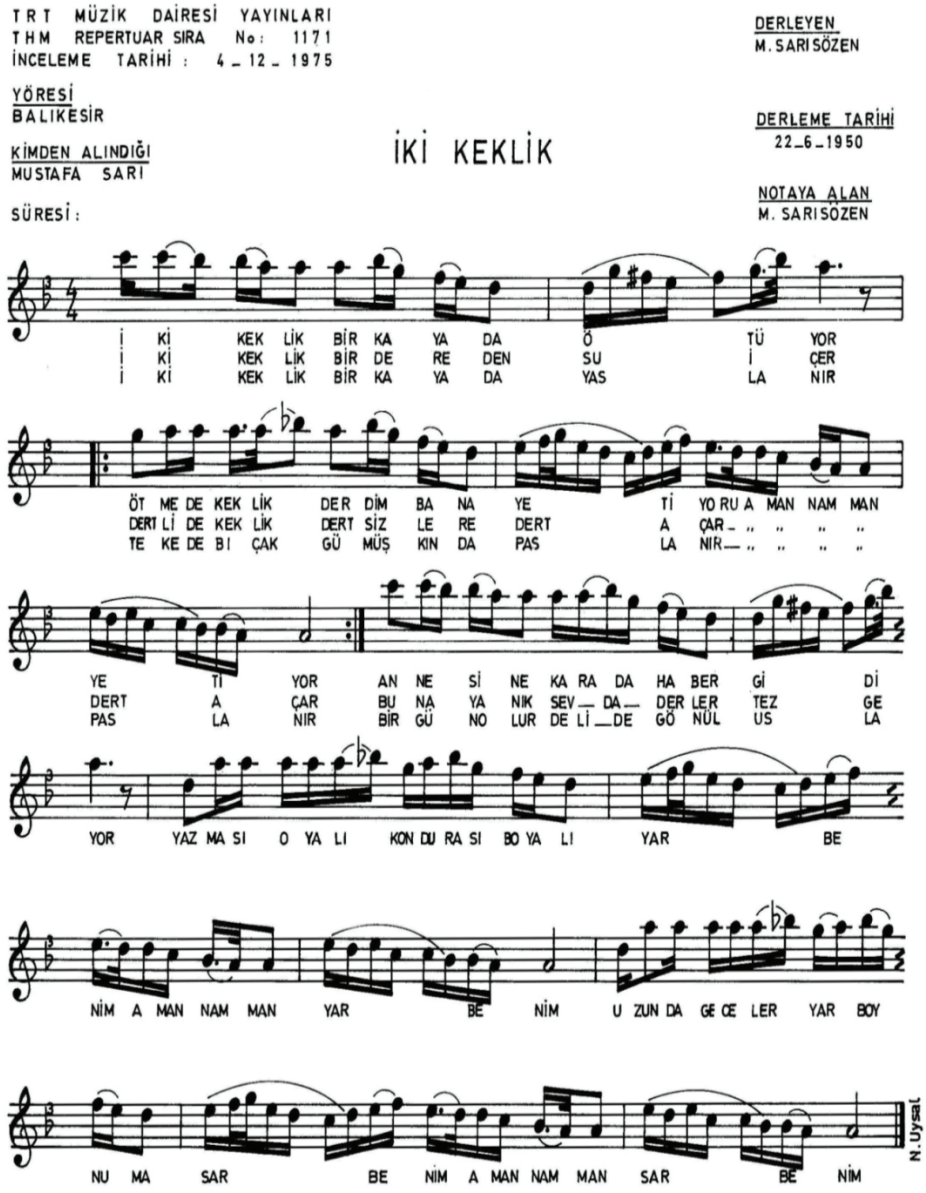

TRT THM Repertuar No. 823

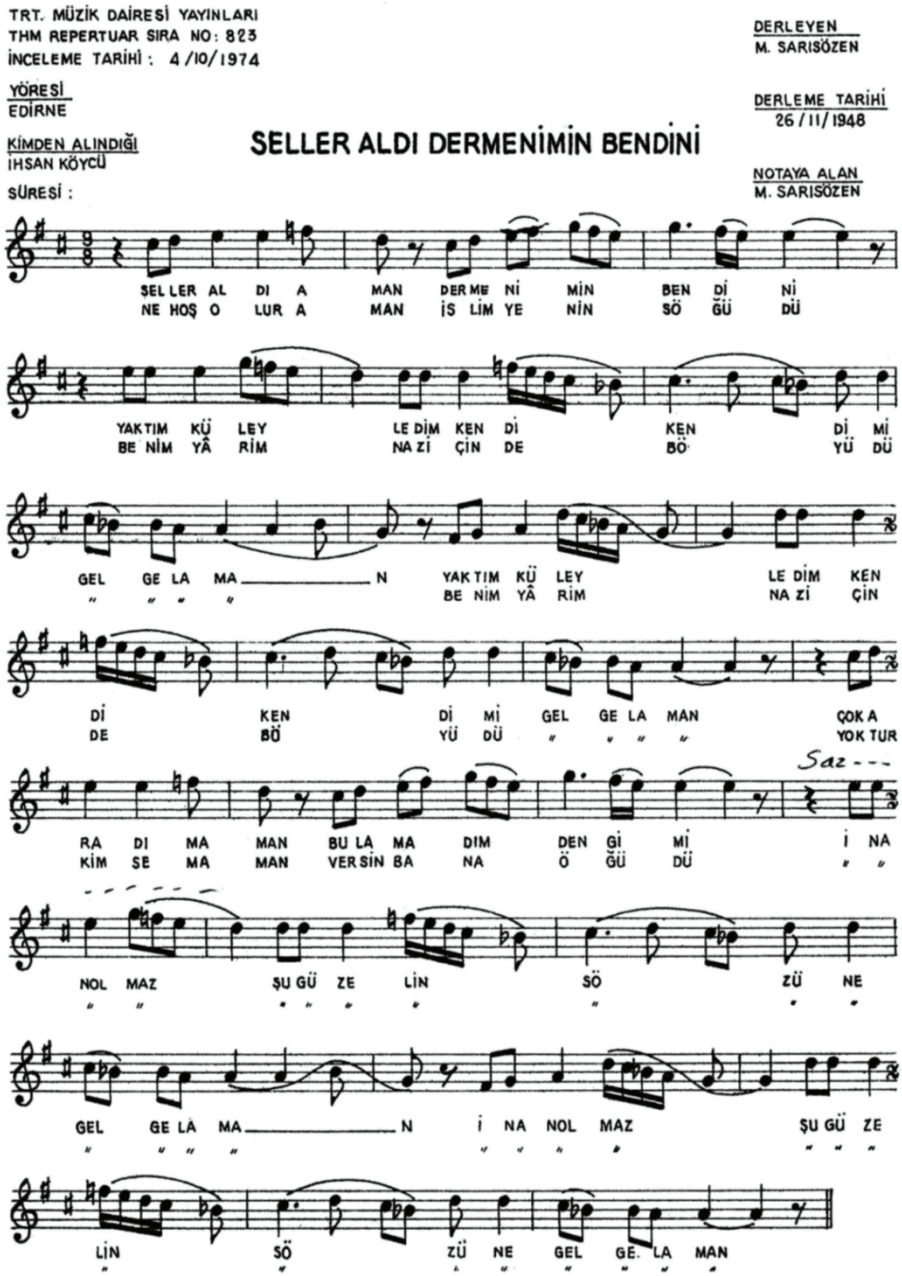

TRT THM Repertuar No. 1388

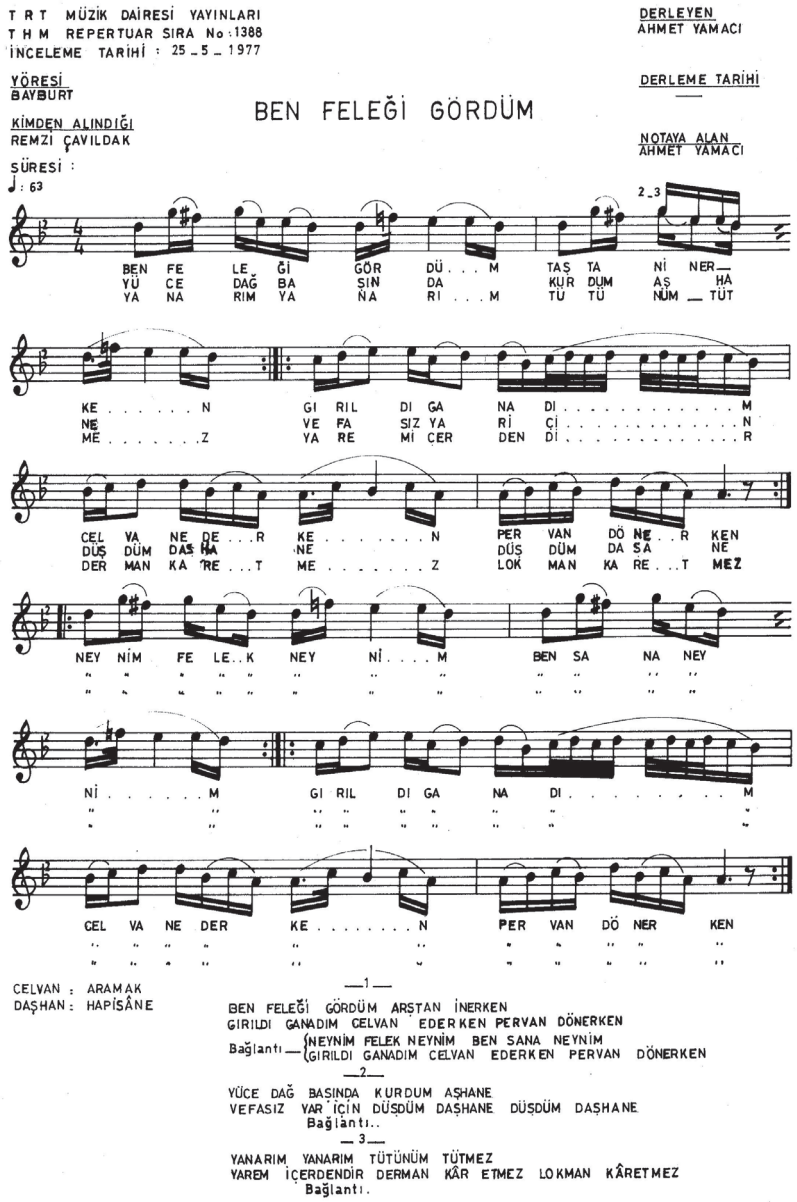

TRT THM Repertuar No. 3033

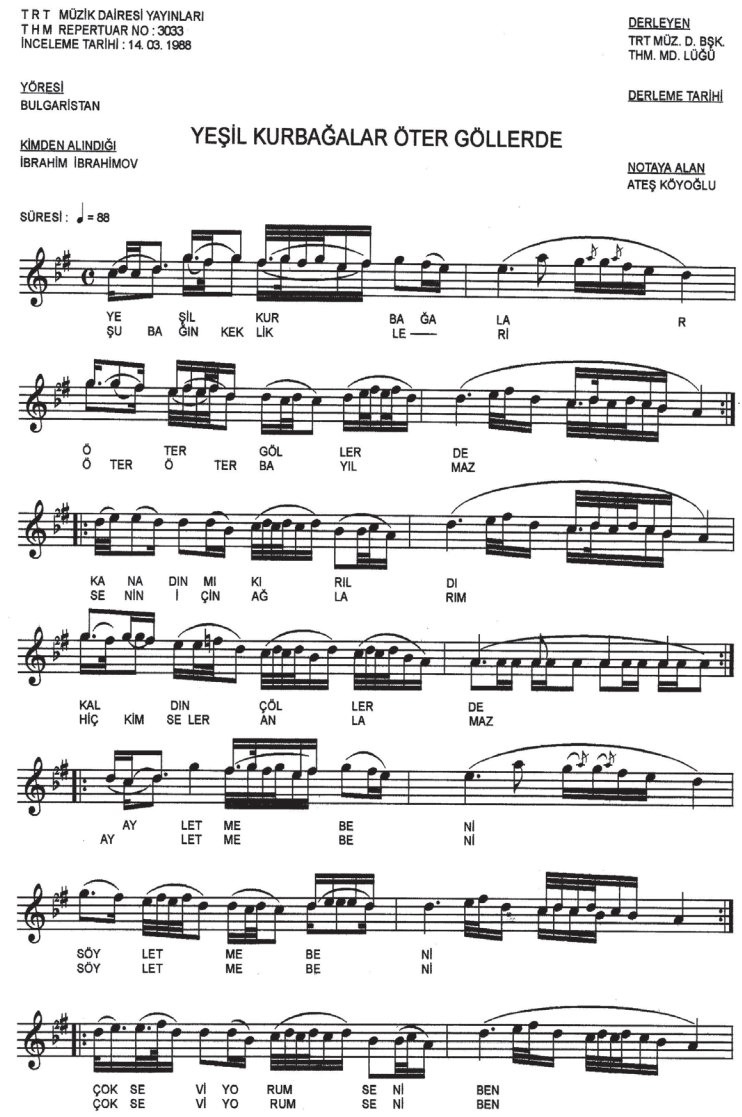

- 2 -

YEŞİL KURBAĞALAR ÖTER GÖLLERDE

- 1 -
YEŞİL KURBAĞALAR ÖTER GÖLLERDE
KANADIN MI KIRILDI KALDIN ÇÖLLERDE

- Bağlantı -
AYLETME BENİ SÖYLETME BENİ
ÇOK SEVİYORUM SENİ BEN BEKLETME BENİ

- 2 -
ŞU BAĞIN KEKLİKLERİ ÖTER ÖTER BAYILMAZ
SENİN İÇİN AĞLARIM HİÇ KİMSELER ANLAMAZ

- Bağlantı -
AYLETME BENİ SÖYLETME BENİ
ÇOK SEVİYORUM SENİ BEN BEKLETME BENİ

TRT THM Repertuar No. 2090

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 2090
İNCELEME TARİHİ: 29/11/1982

YÖRESİ:
BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNDEN (1978)

KİMDEN ALINDIĞI:
AYDIN (AYNUR) ÇAKIR

SÜRESİ:

ARDA BOYLARINA BEN KENDİM GİTTİM

DERLEYEN:
RÜSTEM AVCI

DERLEME TARİHİ
28/9/1982

NOTAYA ALAN:
RÜSTEM AVCI

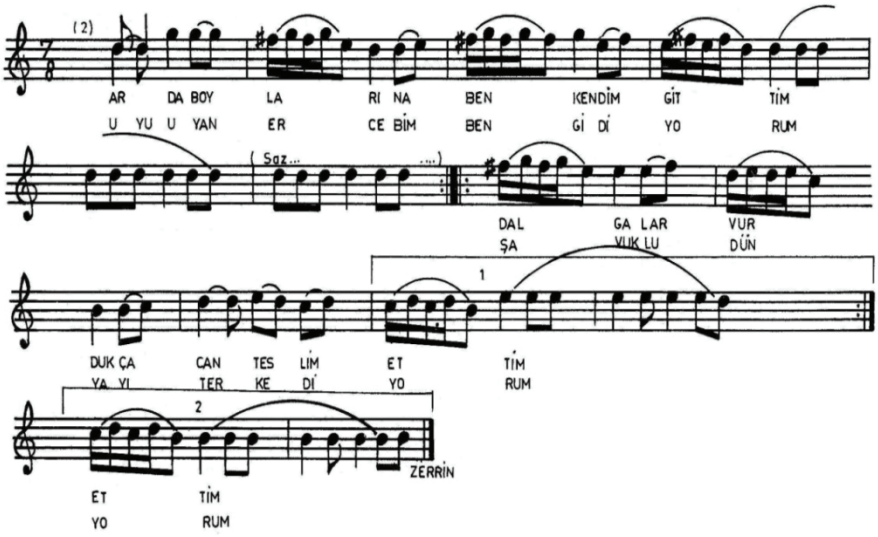

(1)
ARDA BOYLARINA BEN KENDİM GİTTİM
DALGALAR VURDUKÇA CAN TESLİM ETTİM

Bağlantı: {UYU UYAN ERCEBİM BEN GİDİYORUM
ŞAVUKLU DÜNYAYI TERKEDİYORUM

(2)
ARDA BOYLARINDA KANDİLLER YANAR
KANDİLLER ŞAVGINA ŞAHİNLER OYNAR

—Bağ—

(3)
ARDA BOYLARINDA SARI KARINCA
NERELERE VARIRIM SABAH OLUNCA

—Bağ—

TRT THM Repertuar No. 2221

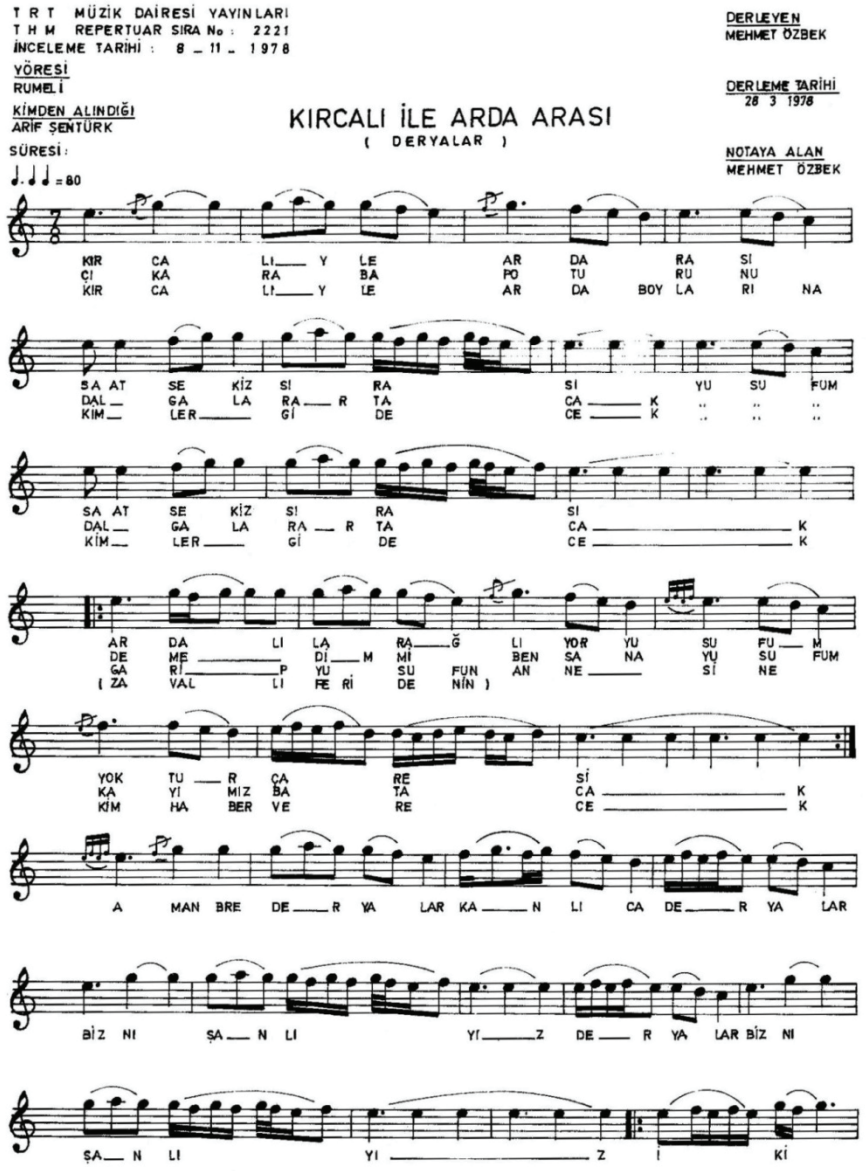

KIRCALI İLE ARDA ARASI
(DERYALAR)
(Sayfa _2)

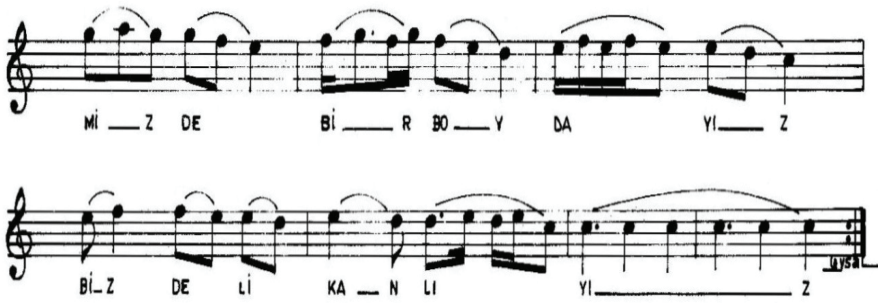

—1—

KIRCALIYLE ARDA ARASI
SAAT SEKİZ SIRASI (YUSUFUM SAAT SEKİZ SIRASI)
ARDALILAR AĞLIYOR (YUSUFUM)
YOKTUR ÇARESİ

Bağlantı.
AMAN BRE DERYALAR KANLICA DERYALAR
BİZ NİSANLIYIZ
İKİMİZ DE BİR BOYDAYIZ
BİZ DELİKANLIYIZ

—2—

ÇIKAR ABA POTURUNU
DALGALAR ARTACAK
DEMEDİM Mİ BEN SANA
KAYIĞIMIZ BATACAK
Bağlantı.

—3—

KIRCALİYLE ARDA BOYLARINA
KİMLER GİDECEK
GARİP YUSUFUN ANNESİNE
KİM HABER VERECEK
(ZAVALLI FERİDENİN ANNESİNE KİM HABER VERECEK)
Bağlantı.

KIRCALI · (KIRCA ALİ) Bulgar sınırına yakın Türklerle meskün köy.

TRT THM Repertuar No. 1112

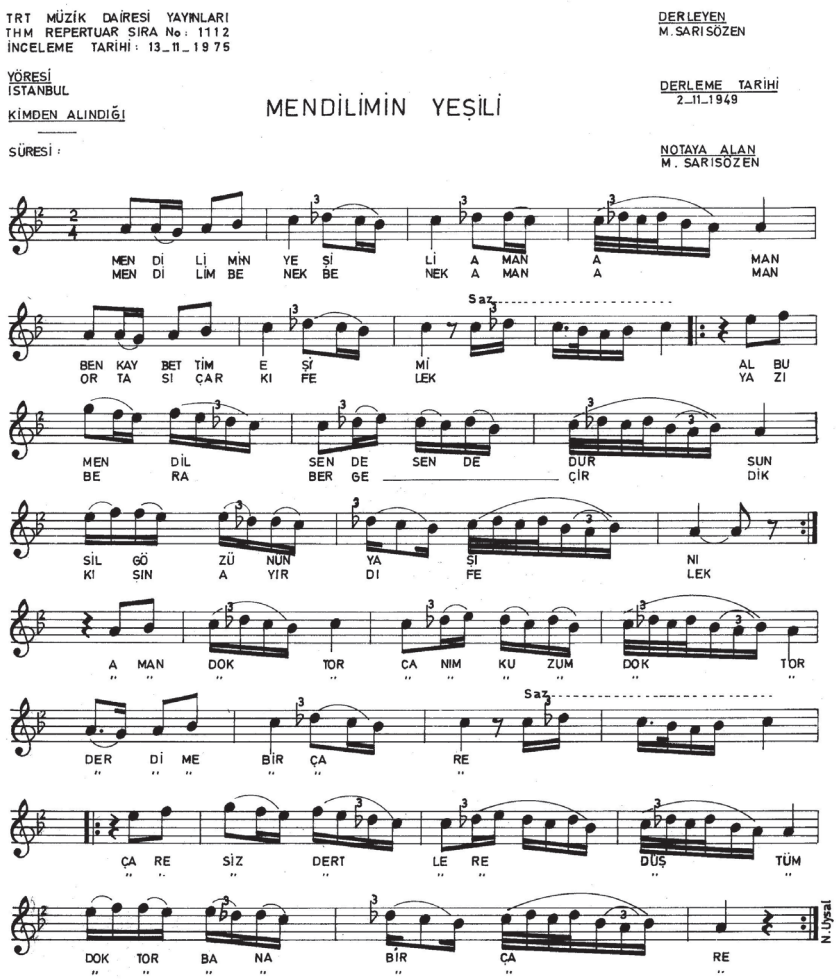

TRT THM Repertuar No. 2863

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 2863
İNCELEME TARİHİ :

YÖRESİ
BULGARİSTAN. ESKİ CUMA

KİMDEN ALINDIĞI
REMBİYE MUTLU

SÜRESİ :

DERLEYEN
RÜSTEM AVCI

DERLEME TARİHİ
3.11.1984

NOTAYA ALAN
RÜSTEM AVCI

MEZARİMİ MEZARIMI KIZLAR KAZSIN

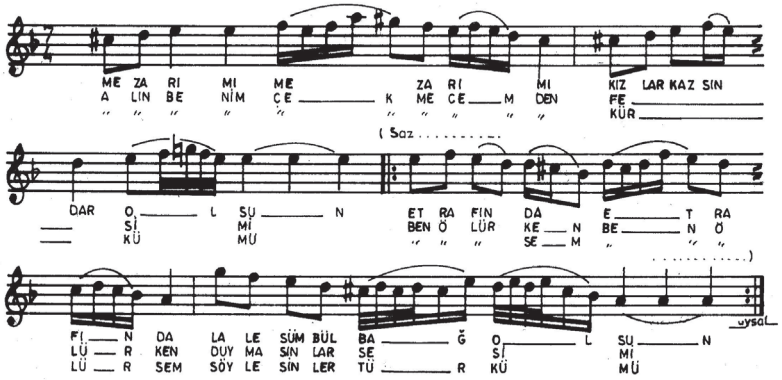

- 1 -

MEZARİMİ, MEZARİMİ KIZLAR KAZSIN DAR OLSUN
ETRAFINDA, ETRAFINDA LALE SÜMBÜL BAĞ OLSUN

- 2 -

ALIN BENİM ÇEKMECEMDEN FESİMİ
BEN ÖLÜRKEN, BEN ÖLÜRKEN DUYMASINLAR SESİMİ

- 3 -

ALIN BENİM ÇEKMECEMDEN KÜRKÜMÜ
BEN ÖLÜRSEM, BEN ÖLÜRSEM SÖYLESİNLER TÜRKÜMÜ.

TRT THM Repertuar No. 2076

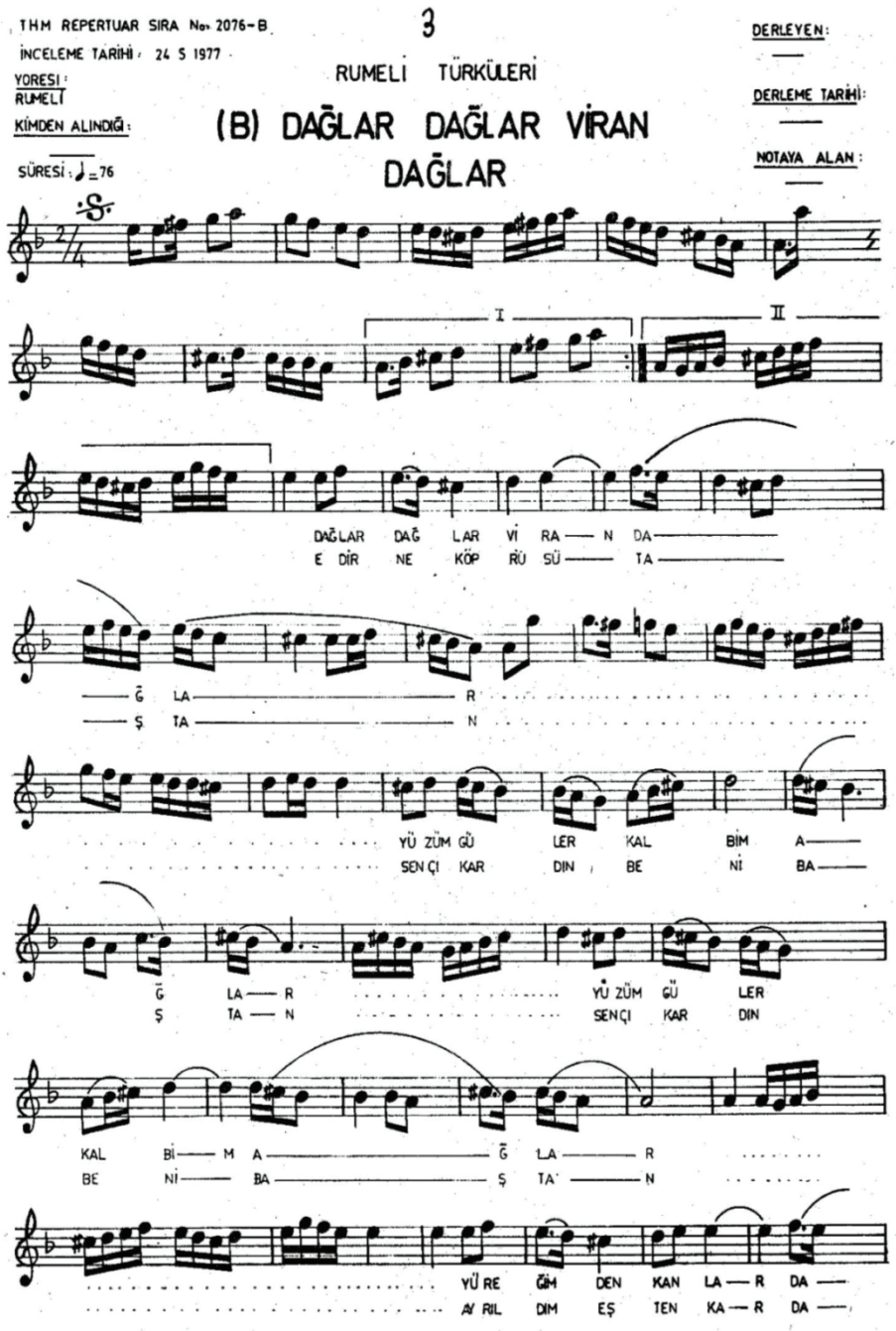

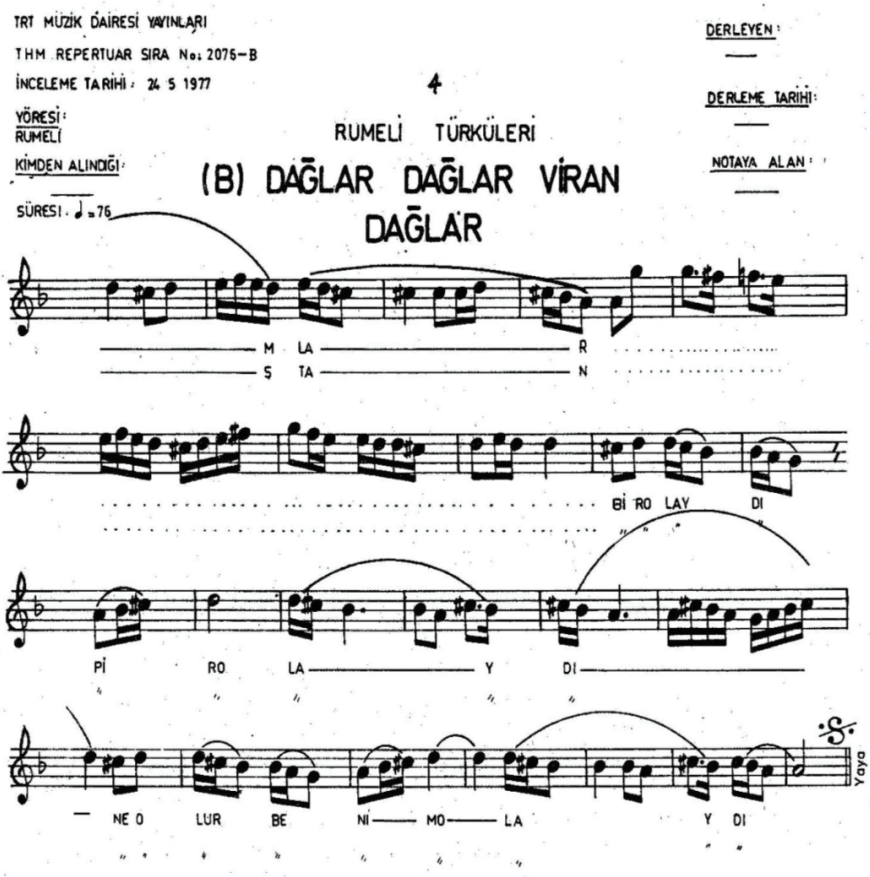

RUMELİ TÜRKÜLERİ

B) DAĞLAR DAĞLAR VİRAN DAĞLAR

I

DAĞLAR DAĞLAR VİRAN DAĞLAR
YÜZÜM GÜLER KALBİM AĞLAR
YÜREĞİMDEN KANLAR DAMLAR

Bağlantı { BİR OLAYDI PİR OLAYDI
NE OLUR BENİM OLAYDI

II

EDİRNE KÖPRÜSÜ TAŞTAN
SEN ÇIKARDIN BENİ BAŞTAN
AYRILDIM EŞTEN KARDAŞTAN

Bağlantı

TRT THM Repertuar No. 4609

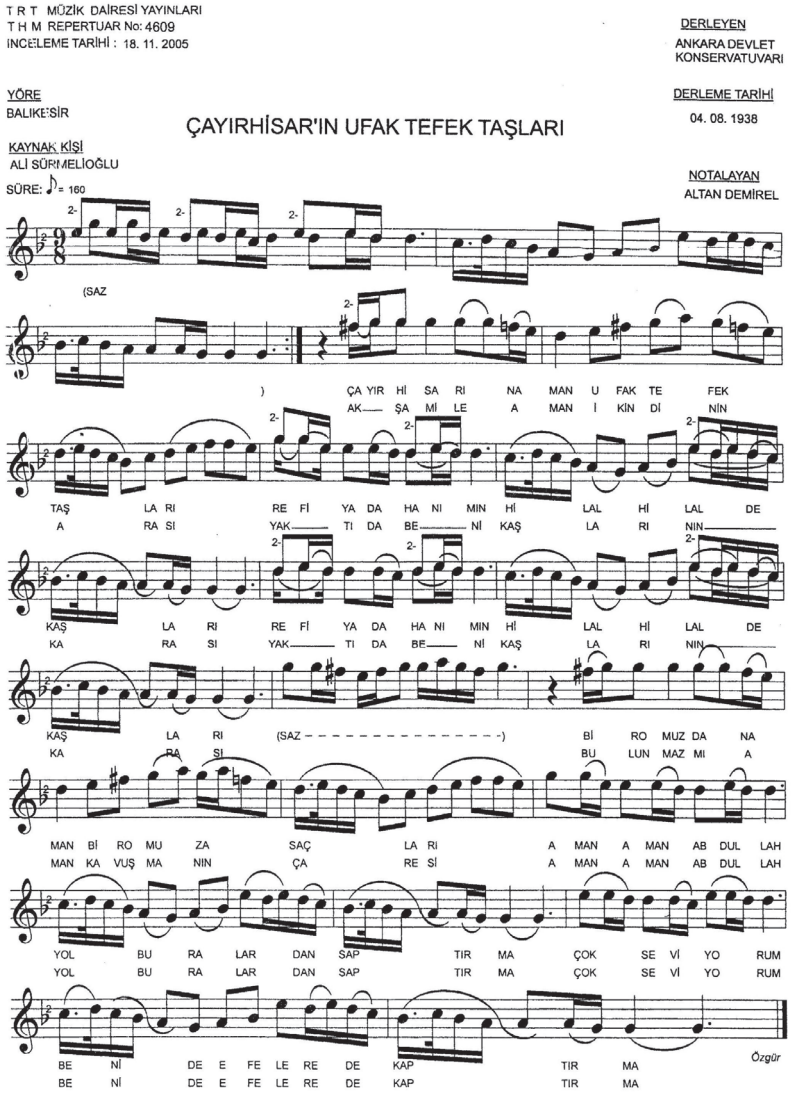

ÇAYIRHİSAR'IN (aman) UFAK TEFEK TAŞLARI
REFİYA'DA HANIMIN HİLAL KAŞLARI
BİR OMUZDAN (aman) BİR OMUZA SAÇLARI

AMAN AMAN ABDULLAH YOL BURALARDAN SAPTIRMA
ÇOK SEVİYORUM BENİ DE EFELERE KAPTIRMA

AKŞAM İLE (aman) İKİNDİNİN ARASI
YAKTI DA BENİ KAŞLARININ KARASI
BULUNMAZ MI (aman) KAVUŞMANINÇARESİ

AMAN AMAN ABDULLAH YOL BURALARDAN SAPTIRMA
ÇOK SEVİYORUM BENİ DE EFELERE KAPTIRMA

TRT THM Repertuar No. 3348

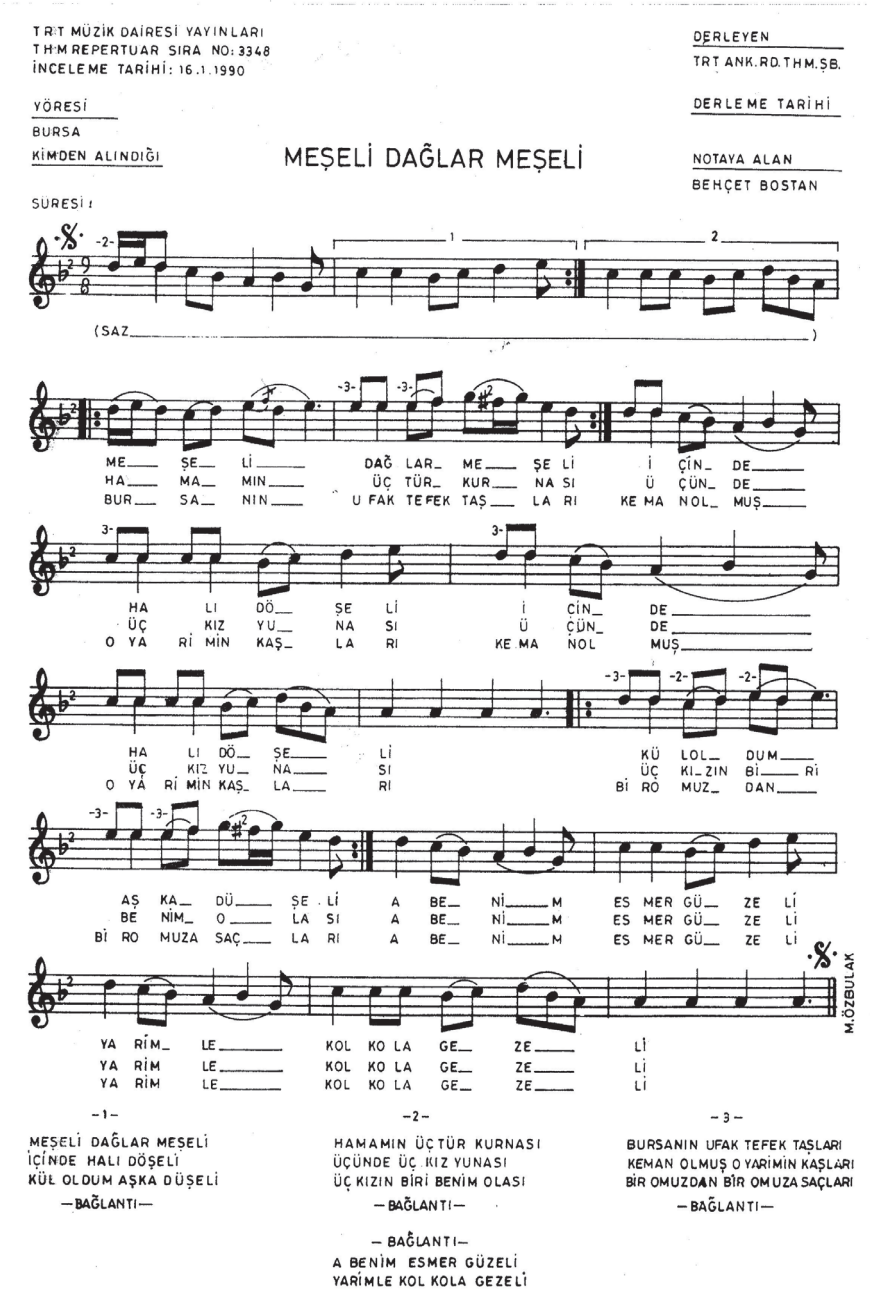

TRT THM Repertuar No. 461

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO 461
İNCELEME TARİHİ 22.11.1973

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
KASTAMONU

DERLEME TARİHİ

ÇANAKKALE İÇİNDE

KİMDEN ALINDIĞI
İHSAN OZANOĞLU

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SÜRE

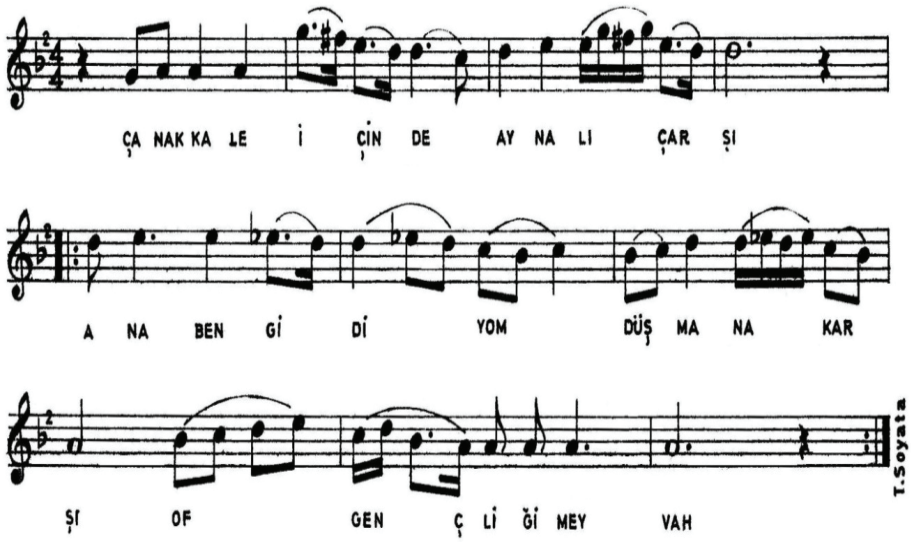

(1)
ÇANAKKALE İÇİNDE AYNALI ÇARŞI
ANA BEN GİDİYOM DÜŞMANA KARŞI

(2)
ÇANAKKALE İÇİNDE BİR UZUN SELVİ
KİMİMİZ NİŞANLI KİMİMİZ EVLİ

(3)
ÇANAKKALE ÜSTÜNÜ DUMAN BÜRÜDÜ
ON ÜÇÜNCÜ FIRKA HARBE YÜRÜDÜ

(4)
ÇANAKKALE İÇİNDE BİR DOLU TESTİ
ANALAR BABALAR MEKTUBU KESTİ

TRT THM Repertuar No. 1987

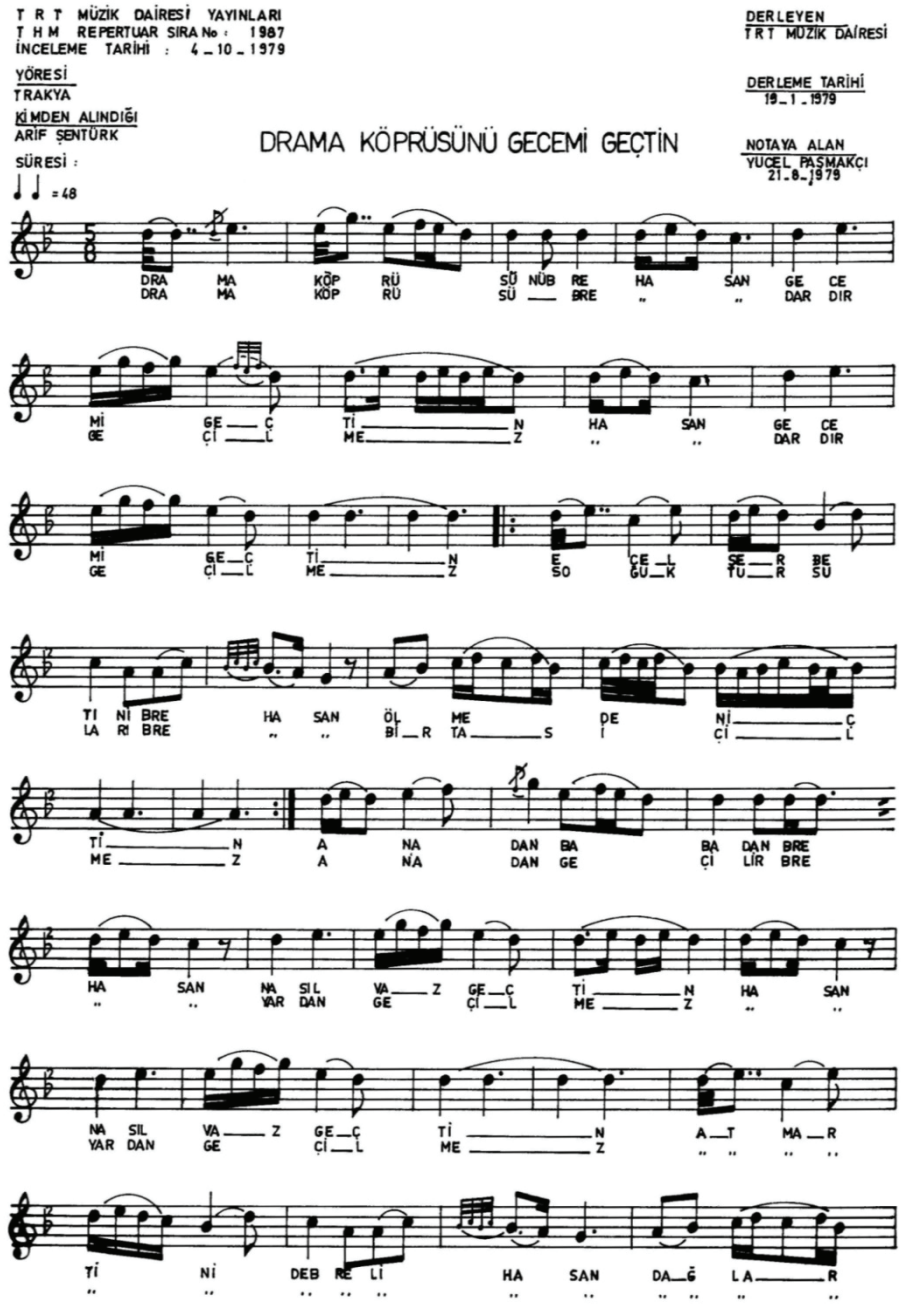

DRAMA KÖPRÜSÜNÜ GECEMİ GEÇTİN
(Sahife - 2)

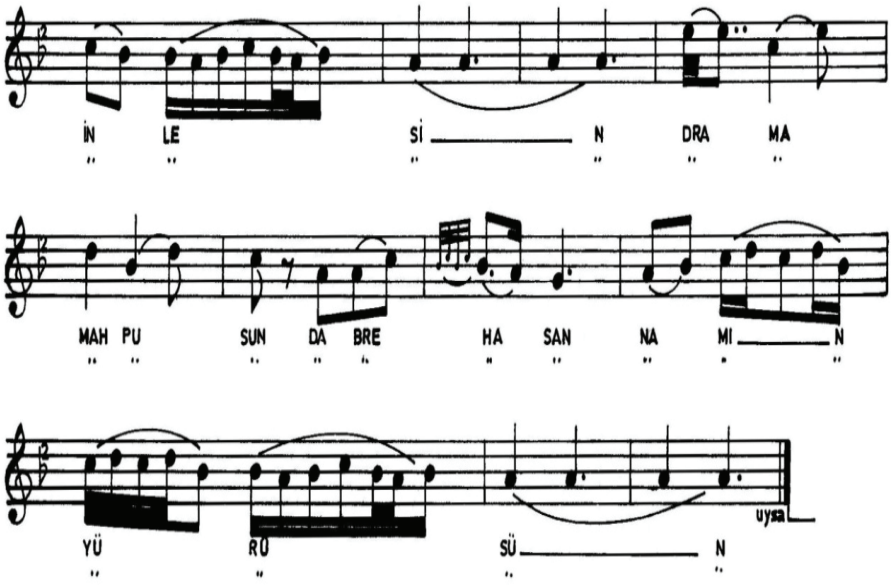

— 1 —

DRAMA KÖPRÜSÜNÜ (BRE HASAN) GECEMİ GEÇTİN HASAN
ECEL SERBETİNİ („ „) ÖLMEDEN İÇTİN
ANADAN BABADAN („ „) NASIL VAZGEÇTİN HASAN

Bağlantı — [AT MARTİNİ DEBRELİ HASAN DAĞLAR İNLESİN
DRAMA MAHPUSUNDA (BRE HASAN) NAMIN YÜRÜSÜN

— 2 —

DRAMA KÖPRÜSÜ (BRE HASAN) DARDIR GEÇİLMEZ HASAN
SOĞUKTUR SULARI („ „) BİR TAS İÇİLMEZ
ANADAN GEÇİLİR („ „) YARDAN GEÇİLMEZ HASAN
Bağlantı.

TRT THM Repertuar No. 5306

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 5306
İNCELEME TARİHİ: 17.12.2020

YÖRESİ:
BULGARİSTAN / KIRCAALİ

KİMDEN ALINDIĞI:
Behlül BAHTİYAR

M: ♪ = 290

VİDİN DEDİKLERİ
METİN KASABA

DERLEYEN:
Süleyman ŞENEL

DERLEME TARİHİ:
21.03.1986

NOTAYA ALAN:
Süleyman ŞENEL
10.07.1996

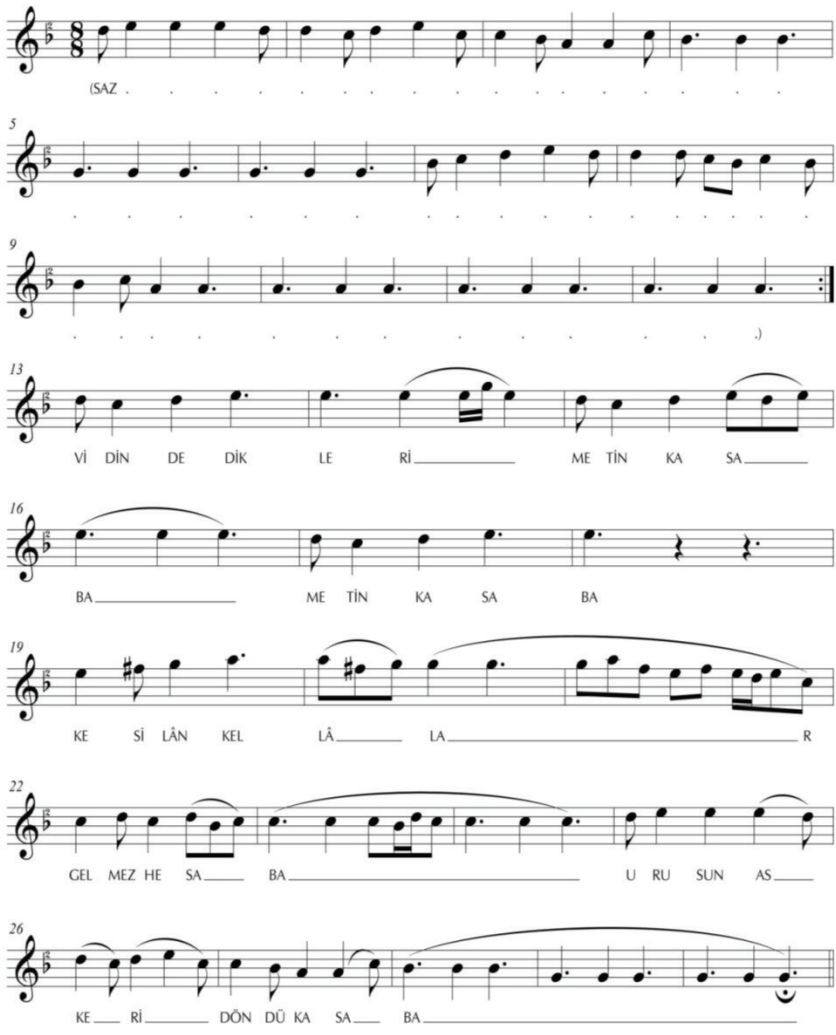

VİDİN DEDİKLERİ METİN KASABA

- 2 -

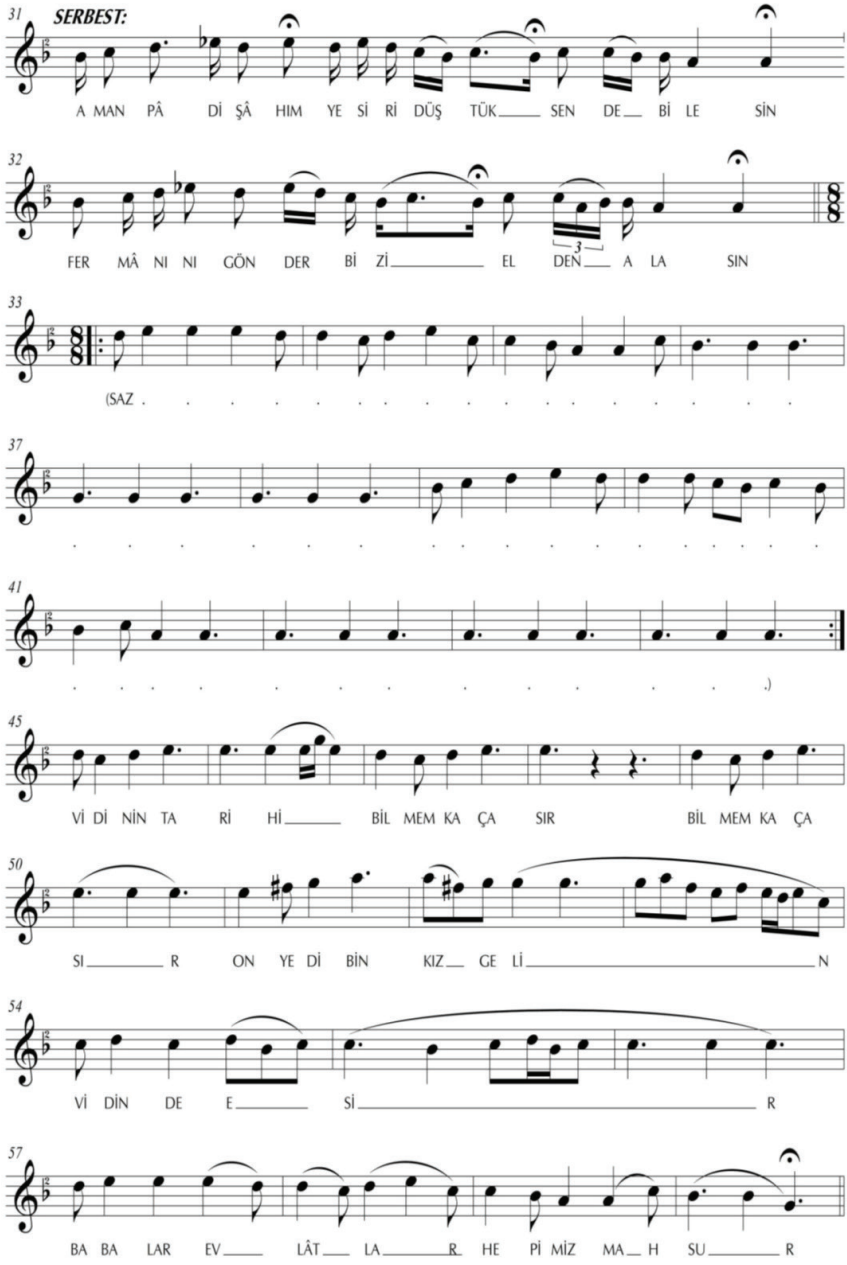

VİDİN DEDİKLERİ METİN KASABA

- 3 -

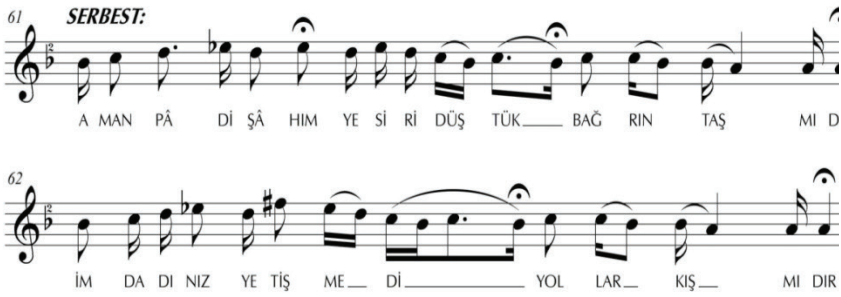

1.
VİDİN DEDİKLERİ METİN KASABA
KESİLAN KELLÂLAR GELMEZ HESABA
URUS'UN ASKERİ DÖNDÜ KASABA

Bağlantı 1:
AMAN PÂDİŞÂHIM YESİR DÜŞTÜK SEN DE BİLESİN
FERMÂNINI GÖNDER BİZİ ELDEN ALASIN

2.
VİDİN'İN TARİHİ BİLMEM KAÇ ASIR
ON YEDİ BİN KIZ GELİN VİDİN'DE ESİR
BABALAR EVLATLAR HEPİMİZ MAHSUR

Bağlantı 2:
AMAN PÂDİŞÂHIM YESİR DÜŞTÜK BAĞRIN TAŞ MIDIR
İMDADINIZ YETİŞMEDİ YOLLAR KIŞ MIDIR

3.
VİDİN'İN İÇİNDE KIRILMAZ BUZLAR
HEP ESİR EDİLDİ GELİNLİK KIZLAR
ANELER BABALARIN CİYERİ SIZLAR

Bağlantı 1: . . .

4.
VİDİN'İN ETRAFI DOLANIR SAZLAR
ÜSTTEN UÇAR DURNALAR VE HEM DE KAZLAR
ŞEHİT OLDU NİCE GELİNLER KIZLAR

Bağlantı 2: . . .

5.
ATILAN GULLELER VERMEZ HİÇ ARA
KADI İLE MÜFTÜ VERDİLER VİRA
ULAH BEKLERİMİŞ BÖYLE BİR SIRA

Bağlantı 1:

TRT THM Repertuar No. 5284

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 5284
İNCELEME TARİHİ: 17.12.2020

YÖRESİ:
BULGARİSTAN / KIRCAALİ

KİMDEN ALINDIĞI:
Hasan RODOPLU
Arif ŞENTÜRK

M: ♪ = 124

DERLEYEN:
Süleyman ŞENEL

DERLEME TARİHİ:
24.03.1986

NOTAYA ALAN:
Süleyman ŞENEL
(15.12.2012)

ELEK ELEK İÇİNDE
(KADRİYE'M)

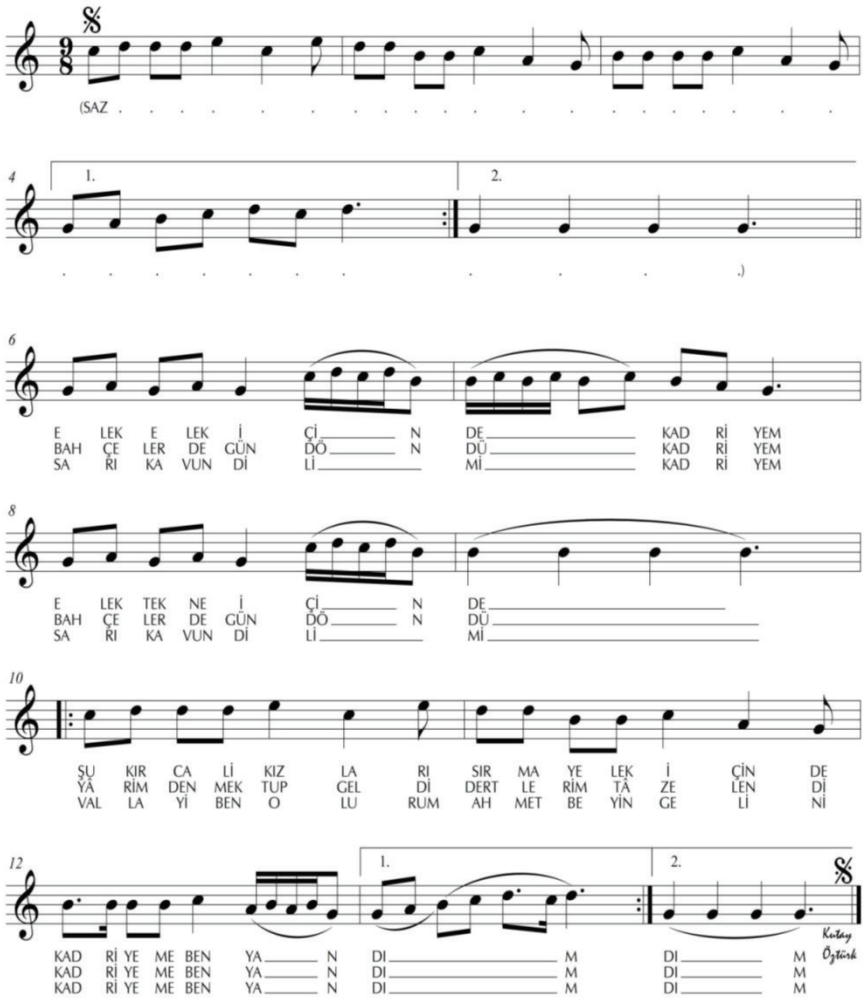

ELEK ELEK İÇİNDE
- 2 -

1.
ELEK ELEK İÇİNDE (Kadriye'm)
ELEK TEKNE İÇİNDE
ŞU KIRCALİ KIZLARI (*)
SIRMA YELEK İÇİNDE
KADRİYE'ME BEN YANDIM

2.
BAHÇELERDE GÜNDÖNDÜ (Kadriye'm)
BAHÇELERDE GÜNDÖNDÜ
YÂRİMDEN MEKTUP GELDİ
DERTLERİM TAZELENDİ
KADRİYE'ME BEN YANDIM

3.
SARI KAVUN DİLİMİ (Kadriye'm)
SARDI KAVUN DİLİMİ
VALLAYİ BEN OLURUM
AHMET BEY'İN GELİNİ
KADRİYE'ME BEN YANDIM

4.
ÇIKTIM DUVARDA DURDUM (Kadriye'm)
TURALI PÂRE BULDUM
KADRİYE'Mİ GÖRÜNCE
KENDİMİ YERDE BULDUM
KADRİYE'ME BEN YANDIM

(*): Bu satır, türkünün söylendiği yere göre değiştirilebilir. "Trakya'nın kızları", "Edirne'nin kızları" vb. gibi.

GÜNDÖNDÜ: (Trakya'da) Ayçiçeği, Ayçiçeği tarlası.
VALLAYİ: Vallahi.

TRT THM Repertuar No. 4075

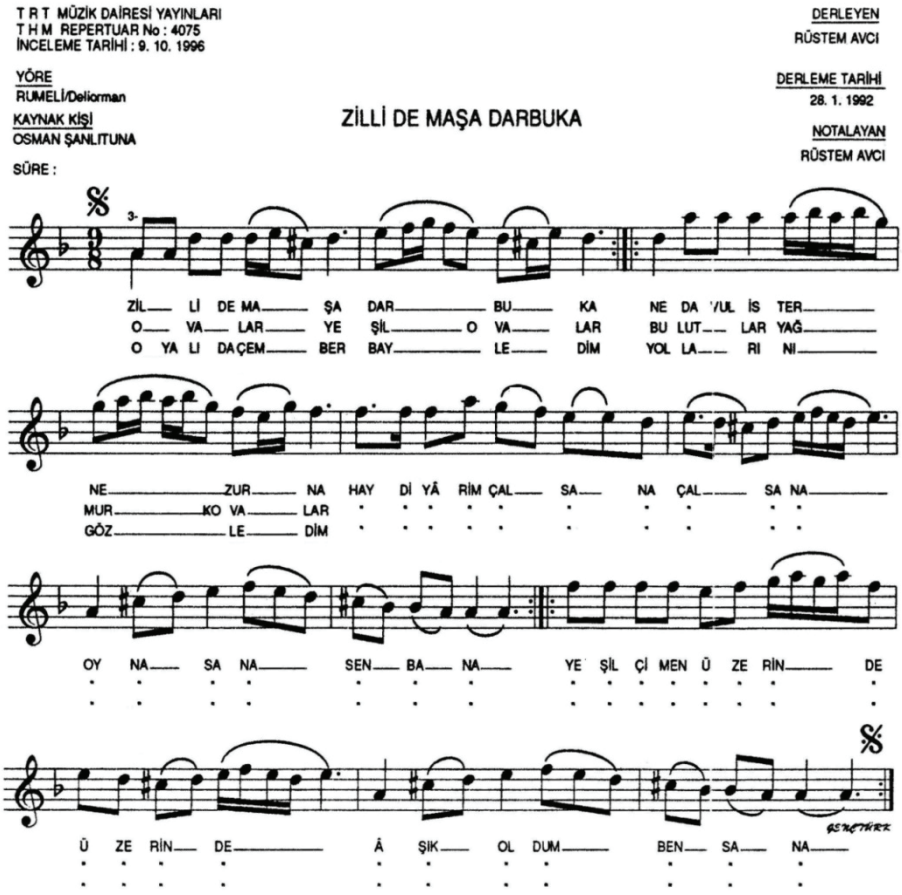

ZİLLİ DE MAŞA DARBUKA
NE DAVUL İSTER NE ZURNA

BAĞLANTI :

HAYDİ YÂRİM ÇALSANA
OYNASANA SEN BANA
YEŞİL ÇİMEN ÜZERİNDE
ÂŞIK OLDUM BEN SANA

OVALAR YEŞİL OVALAR
BULUTLAR YAĞMUR KOVALAR

BAĞLANTI

OYALI DA ÇEMBER BAYLEDİM
YOLLARINI GÖZLEDİM

BAĞLANTI

BAYLEMEK : Bağlamak

NOT : Türkü; Tuna ve Deliorman yörelerinde, Hıdrellez şenliklerinde kadınlar tarafından darbuka ve zilli maşa eşliğinde çalınıp söylenir ve erkekler oyuna davet edilir.

TRT THM Repertuar No. 5208

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 5208
İNCELEME TARİHİ: 20.06.2019

YÖRESİ:
UŞAK / KAŞBELEN KÖYÜ

KİMDEN ALINDIĞI:
Osman KURAK

ŞU DERENİN UZUNU
(KIRIK ZEYBEK HAVASI)

DERLEYEN:
Mehmet KARADEDELİ

DERLEME TARİHİ:
03.11.1993

NOTAYA ALAN:
Mehmet KARADEDELİ

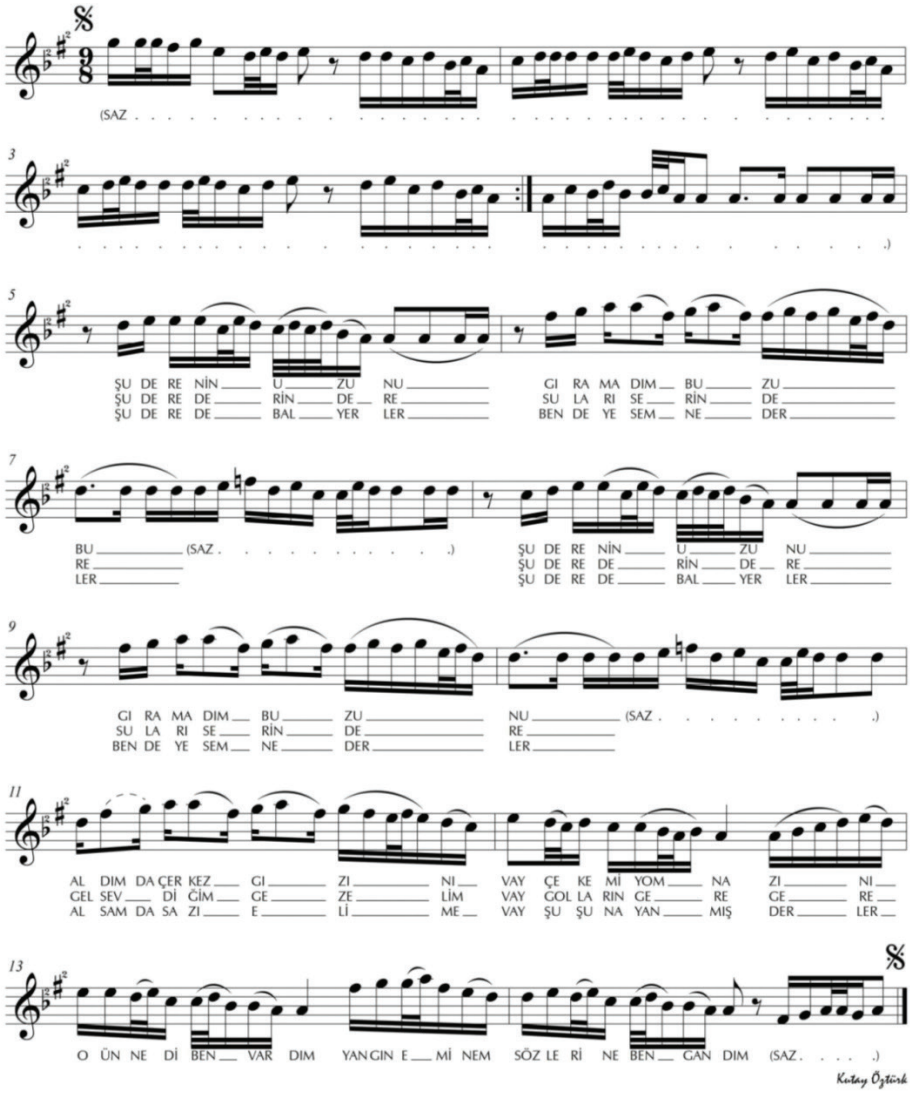

Kutay Öztürk

ŞU DERENİN UZUNU
- 2 -

1.
ŞU DERENİN UZUNU
GIRAMADIM BUZUNU
ALDIM (da) ÇERKEZ GIZINI
(Vay) ÇEKEMİYOM NAZINI

BAĞLANTI:
O ÜNNEDİ BEN VARDIM
(Yangın Emine'm)
SÖZLERİNE BEN GANDIM

2.
ŞU DERE DERİN DERE
SULARI SERİN DERE
GEL SEVDİĞİM GEZELİM
(Vay) GOLLARIN GERE GERE

BAĞLANTI: . . .

3.
ŞU DEREDE BAL YERLER
BEN DE YESEM NE DERLER
ALSAM (da) SAZI ELİME
(Vay) ŞU ŞUNA YANMIŞ DERLER

BAĞLANTI: . . .

3. RODOP AĞZINDAN KELİMELER

Acap: acaba
Agana: ağabeyine
Alatlamayalım: acele etmeyelim
Alman: almam
Amamdan: hamamdan
Annamaz: anlamaz
Anşem: ayşem
Aptez: aptes
Arallâr: ararlar
Araman: aramam
Aresinde: arasında
Ascak: asacak
Asmaylen: asmakla
Asretin: hasretin
Asretlik: hasretlik
Asta: hasta
Aştım: açtım
Atık: atıp
Atlazdan: atlastan
Ayler: ağlar
Aylerim: ağlarım
Aylesek: ağlasak
Aylesin: ağlasın
Ayşegüllen: Ayşegül ile
Bakallar: bakarlar
Barmak barmak: parmak parmak
Bastun: baston [h.n.]
Baylerim: bağlarım
Baylesin: bağlasın
Beem: benim
Belber: berber
Benizim: benzim
Bıdaklarını: budaklarını
Biğendim: beğendim
Biğenmedin: beğenmedin
Birazdan: biraz sonra
Bişiri: pişirir
Biştirdin: biçtirdin
Biştireyim: biçtireyim
Bokluklardan: gübre yığınlarından
Bubam: babam
Bubamın: babamın
Büber: biber
Cavkırı: havlar
Cavkırır: havlar
Çığırma: çağırma
Çile: şakı
Çiyizim: çeyizim
Çiyizim: çeyizim
Çiyizlerim: çeyizlerim
Çiyizlerimiz: çeyizlerimiz
Çövsün: çöğsün
Dağnın: dağın
Dale: dala
Dalinde: dalında
Dalinden: dalından
Daline: dalına
Daller: dallar
Dan yerleri: tanyeri

Sebah: sabah
Dara: tara
Darak: tarak
Davullan: davulla
Dayler: dağlar
Dermenlere: değirmenlere
Direm: dirhem
Dirmenimin: değirmenimin
Diymene: değirmene
Doğrasına: üstüne, tepesine
Doktur: hekim
Dolanbaç: dolambaç
Dolduru: doldurur
Durman: durmam
Duşmanlar: düşmanlar
Duvalı: doğalı
Duvar: doğar
Elimlen: elimle
Elmaz: elmas
Ercebi: Recebi
Erecep: Recep
Erkezin: herkesin
Esap: hesap
Evalandı: havalandı
Evropalardan: baş örtülerinden
Festiyen: fesleğen
Fıstan: fistan
Filcanım: fincanım
Galdı: kaldı
Galkmış: kalkmış
Gandil: kandil
Gandiller: kandiller
Gaplı: kaplı
Gara: kara
Garaya: gara
Gardaşım: kardeşim
Garısı: kızanı
Gatır: katır
Gavır: gavur, imansız
Gazık: kazık
Gebeleşmiş: gebe olmuş
Gelmese: gelmezse
German: Alman
Geştikçe: geçtikçe
Gırcalı: kırcalı
Gırdı: kırdı
Gırmızı: kırmızı
Gızanı: çocuğu
Gızı: kızı
Gızın: kızın
Gızlara: kızlara
Gitmeycem: gitmeyeceğim
Goyunnarı: koyunları
Göndöndü: ayçiceği
Göttü: götürdü
Göyni: gönlü
Göynüm: gönlüm
Guzu: kuzu
Güççük: küçük
Güneç: güneş
Güve: güvey
Güvenin: güveyin

Hana: hani
Hangısına: hangisine
Haykırı: haykırır
Herkezin: herkesin
Hıtırım: ıtırım
Hidim: yedim
Hopalı: parçası
Huran: vuran
Hurdu: vurdu
Hurdukça: vurduksa
Hurdum: vurdum
Hursan: vursan
Irakı: rakı
Istamboldan: istanbuldan
İlkindi: ikindi
İnge: yenge
İngeler: yengeler
İngesi: yengesi
İsteyoru: istiyor
İstikamın: istihkâmın
İştikçe: içtikçe
İtsin: etsin
İttim: ettim
Kazarma: kışla
Kamaylan: kamayla
Kamları: gamları
Kanedim: kanatım
Kanedini kanadını
Kanetleri: kanatları
Karafil: karanifl
Kardaş: kardeş
Kardaşım: kardeşim
Kare: kara
Karedir: karadır
Kareler: karalar
Kareleri: karaları
Kareliyim: karalıyım
Karesi: karası
Karip: garip
Karşıkı: karşıki
Kasap: kassap
Kaşleri: kaşları
Kaşlerin: kaşların
Kave: kahve
Kavenin: kahvenin
Kayınçım: kaynım
Kaynam: kaynanam
Kazarmanın: kışlanın
Kırçmada: Kriçim'de
Kırçmanın: Kriçim'in
Kırmızısa: kırmızıysa
Kırnak: nazik, güzel
Kıtiler: tılsımlar
Kıvrışık: kıvırcık
Kızıyın: kızıyım
Kirez: kiraz
Kirezden: kirazdan
Kireze: kiraza
Kirezi: kirazı
Kolebe: kulübe
Koncesi: koncası
Konduru: kondurur

Koyak: tesirli, güzel
Koysunnar: koysunlar
Kupaylar: av köpekleri
Kurbet: gurbet
Kurbette: gurbette
Kümüş: gümüş
Kümüşledim: gümüşledim
Kümüşten: gümüşten
Künahların: günahların
Lahna: lâhana
Lana: lahana
Lav: laf
Lüver: tabanca
Lüver: tabanca
Lüver: tabanca
Maalesini: mahallesini
Macır: göçmen
Macırların: göçmenlerin
Mahleye: mahalleye
Mahleyi: mahalleyi
Mahsum: masum
Maliklerine: mahluklarına
Malimler: malum
Mandara: mandıra
Mehaneler: meyhaneler
Melin: melün
Memlekede: memlekete
Miydana: meydana
Moryak: denizci
Mömeleri: memeleri
Munar: kuyu, pınar
Naşrapası: maşrapası
Naşturpayı: maşraba[102], su kabı
Nenem: annem
Nenni: ninni
Neyleyim: ne eyleyim
Nikâ: nikah
Ninem: annem
Nünü: gelincik çiçeği
Ocasıyde: hocasıyde
Olman: olmam
Olsaz: alsanız
Oluk: gelin elbisesi için hususi kumaş
Orazımın: horozumun
Otbuskaya: izinliye
Palatkadan: çadırdan
Pantulumu: pantolonumu
Paytun: fayton
Pelik: belik
Pençerede: pencerede
Peruşandır: perişandır
Pindim: bindin,
Pineceğjm: bineceğim
Piştaf: tabanca
Popazı: papazı
Portaya: kapıya
Postan: bostan
Potpurçuk: teğmen
Purçuk: üsteğmen
Pürüdü: bürüdü

102 Maşrapa h.n.

Razgeldim: rasgeldim
Saba: sabah
Saçmaylen: saçmayle
Samsak: sarımsak
Sancakta: salıncakta
Santin: kumaş çeşidi
Sebah: sabah
Seni: sana
Serbez: serbest
Serhoş: sarhoş
Serhoşa: sarhoşa
Seteremi: setremi
Siya: siyah
Suğuktur: soğuktur
Suvan: soğan
Suvanlı: soğanlı
Suvasız: sıvasız
Süğüt: söğüt
Sülman: süleyman
Sürmeylen: sürmekle
Süveni: söğeni
Şainler: şahinler
Şaller: şallar
Şavgına: şavkına
Şavuğu: şavkı
Şefaklı: şafaklı
Şelvarı: şalvarı
Şoşasından: şasesinden
Tallesinde: tarlasında
Taşler: taşlar
Tehna: tenha
Tehnalarda: tenhalarda
Tekmeylen: tekmeyle
Telinlen: teliyle
Tikene: dikene
Tikildi: dikildi
Tikili: dikili
Tiyzesi: teyzesi
Tkz-ye: Tkzs'ye
Tomafil: otomobil
Tomruşunu: tomurcuğunu
Töşlerime: göğsüme
Ulaklarını: oğlaklarını
Urma: hurma
Urumeli: Rumeli
Uştum: uçtum
Üşeklimi: postumu
Va: var
Valla billa: vallahi billahi
Vidan: fidan
Yalvarı: yalvarır
Yalvarım: yalvarırım
Yanayı: yanağı
Yane yane: yana yana
Yarallar: yararlar
Yaraman: yaramam
Yare: yara
Yarelenmiş: yaralanmış
Yareliyim: yaralıyım
Yaresidir: yarasıdır
Yatır: yatar
Yatırım: yatarım

Yavız: deli, yaramaz
Yırak: uzak
Yir misin: yer misin
Yirsin: yersin
Yuda yuda: yuta yuta
Zemanı: zamanı
Zurbalı: zorbacı

KAYNAKÇA

Acaroğlu, M. T. (1988). *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Acaroğlu, M. T. (1999). *Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ahmetbeyoğlu, A. (2023). *Hanlıktan Çarlığa Bulgar Türkleri Tarihi.* İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

Akgün, A. (2021). Totaliter Dönemde Bulgaristan Türk Edebiyatının Filizlendiği ve Soldurulduğu Yer: Narodna Prosveta Yayınevi'nin Türkçe Faaliyetlerinde Bilinmeyenler [Şaban M. Kalkan ile mülakat]. *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları,* 3(1), 141-154.

Albayrak, N. (2012). "Türkü". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.41, s.611-612.

Alptekin, A. B. ve Sakaoğlu, S. (2006). *Türk Saz Şiiri Antolojisi (14-21. Yüzyıllar).* Ankara: Akçağ Yayınları.

Arat, R. R. (1991). *Eski Türk Şiiri.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı.* İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Çevik, M. (2014). Millî Kültür ve Türkü. *Turnalar,* 16(56), 70-73.

Çobanoğlu, Ö. (2010). Türkü Olgusu Bağlamında "Türkü" ve "Şarkı" Terimlerinin Etimolojisini Yeniden Tanımlama Denemesi. *Türk Yurdu (Türkü Dosyası),* 269, 46-49.

Dilçin, C. (2008). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dinç, M. (2020). Türkülerin Başına Gelenler: Politik-İdeolojik Sebeplerle Değiştirilen Türküler Üzerine. *Folklor/Edebiyat,* 26(103), 483-508.

Ekici, N. (2013). Bulgaristan Tükleri. İçinde *Balkanlar El Kitabı,* C. II, Ed. B. A. Gökdağ-O. Karatay (ss. 617-630). Ankara: Akçağ Yayınları.

Elçin, Ş. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Fehér, G. (1984). *Bulgaristan Türkleri.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Gözüaydın, N. (2013). Anonim Halk Şiiri Üzerine. *Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı III –Halk Şiiri-* (ss. 1-104). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güney, E. C. (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı.* İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Hasan, H. (2008). *Makedonya Türklerince Söylenen Türküler.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Iliev, J. (2011). Rhodope Mountains in Roman Thrace (45 – 284 AD). *"The Man and The Universe" Jubilee National Scientific Conferance with International Participation*, 6-8 October 2011, Smolyan, Bulgaria, (297-311).

Karagöz, İ. (2015). *Samsun Göçmen Ağızları I – Bulgaristan Türkleri Ağızları.* Samsun: E-Yazı Yayınları.

Karpat, K. H. (2004). "The Turks of Bulgaria: The Struggle for National-Religious Survival of a Muslim Minority". In *Studies on Turkish Politics and Society*. Leiden, The Netherlands: Brill.

Kaya, D. (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Akçağ.

Kızıldağ, H. (2023). Geçmişten İstikbale Yadigâr Türküler: Adile Kurt Karatepe ile Söyleşi. *Umay*, Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüzüncü Yılı ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk Özel Sayısı, 1(2), 64-71.

Koç, D. (2010). *Rus Kaynaklarına Göre İlk Müslüman Türk Devleti: İtil Bulgar Devleti* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Maunsell, F. R. (1906). The Rhodope Balkans. *The Geographical Journal*, *28*(1), 7-24.

Memişoğlu, H. (1995). *Bulgaristan'da Türk Kültürü.* Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Mete, G., Özcan, M. ve Şahin, T. G. (2021). *Barış Manço Şarkılarında Söz Varlığı*. Yunus Emre Mehmet Akif Armağanı Türkçe Öğretimi Araştırmaları, Ed. H. A. Esir vd. (ss. 517-536). Ankara: Akçağ Yayınları.

Okur, M. (2013). Balkan Savaşları. İçinde *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Ed. B. A. Gökdağ-O. Karatay (ss. 595-606). Ankara: Akçağ Yayınları.

Süleymanoğlu, E. (2013). Bulgaristan'da Türk Olmak. https://shorturl.at/jtwE8

Şahin, T. G. ve Kayhan, B. (2023). Neşet Ertaş türkülerinde söz varlığı. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(1), 69-87.

Şimşir, B. (1985). *Türk Basınında Bulgaristan Türkleri – Zorla Ad Değiştirme Sorunu*. Ankara: Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Müdürlüğü.

Tacemen, A. (1991). *Bulgaristan Türkleri 1878-1990*. Adana: Türk Ocağı Yayınları.

Tan, N. (2019). Ölümünün Birinci Yılında Prof. Dr. Hayriye Memoğlu Süleymanoğlu Yenisoy. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (47), 277-283.

TRT (2000). *Türk Halk Müziği Repertuarı*. Ankara: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Müzik Dairesi Yayınları.

Yakıcı, A. (2007). *Halk Şiirinde Türkü -Tanım-Tasnif-inceleme-Metin-*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yalçınkaya, M. A. (2013). Osmanlı Döneminde Bulgaristan. İçinde *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Ed. B. A. Gökdağ-O. Karatay (ss. 317-326). Ankara: Akçağ Yayınları.

Yardımcı, M. (2002). *Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri.* Ankara: Ürün Yayınları.

Yıldırım, F. R. (2022). Doğu Rodop Türkleri'nin Ritüellerinde Günümüze Ulaşan Eski Türk İnançlarının İzleri. *VIII. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Balkanlar'da Kültür, Mimari ve Sanat* (1-4 Eylül 2022, İstanbul/Türkiye) Tam Metin Bildiri Kitabı, C.2 (s. 323-344). Lyon: Livre De Lyon.

Yordanka, B. ve Peeva, K. (2011). Smolyan Bölgesinde Osmanlı Kültür Mirasının İzleri. *Balkanlar'da İslam Medeniyeti Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri* (Bükreş, Romanya 1-5 Kasım 2006) (269-293). İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA).

İnternet Kaynakları

URL-1:

URL-2:

URL-3:

URL-4:

URL-5: